

Tid: 23. - 26. september. 2003

Sted: Karasjok

Saksliste:

- Sak 24/03 Konstituering
 - navneopprop, permisjoner, innkalte vararepresentanter
 - godkjenning av innkalling og saksliste
- Sak 25/03 Sametingsrådets beretning om virksomheten
- Sak 26/03 Spørsmål til Sametingsrådet i.h.t. Sametingets forretningsorden § 11
- Sak 27/03 Møteplan for Sametinget 2004
- Sak 28/03 Sametingsrådets redegjørelse om samiske bibliotek tjenester
- Sak 29/03 Kunngjøring av nye saker
- Sak 30/03 Kredittkort til Sametingets representanter
- Sak 31/03 Reglement for Sametingets politiske nivå – årsgodtgjørelse og lønn
- Sak 32/03 Høring. Forslag til ny minerallov
- Sak 33/03 Situasjonen innen fiskerinæringen
- Sak 34/03 Statsbudsjettet for 2005
- Sak 35/03 Sametingets rolle, myndighet og ansvar – drøfting
- Sak 36/03 Avtale om samarbeid mellom Finnmark fylkeskommune og Sameting
- Sak 37/03 Markeds- og slaktesituasjonen i reindriftnæringen

Møtesekvenser:

Tid	Sak	Side
23.09.03 kl. 09.00 – 12.00	24/03	3
	25/03	6
23.09.03 kl. 15.00 – 19.40	25/03 fortsettelse	
	26/03	32
	27/03	42
	28/03 fremmet	44
	29/03	52
	30/03 trukket	56
	31/03	57
24.09.03 kl. 09.00 – 16.30	EU – seminar	
25.09.03 kl. 08.35 – 12.10	32/03	59
	33/03	97
25.09.03 kl. 15.00 – 19.15	33/03 votering	
	34/03	105
	35/03	192
26.09.03 kl. 08.30 – 12.00	36/03	202
	28/03 votering	
	37/03	219

Sign: _____ / _____

Møtesekretærer: Ellen Mienna Guttorm og Liv Karin Klemetsen

Sak 24/03

Konstituering

Saken påbegynt tirsdag 23.09.03 kl. 09.00.

Representanter

Følgende representanter var tilstede ved konstitueringen:

1.	Olav M. Dikkanen	21.	Svein Peter Pedersen
2.	Magnhild Mathisen	22.	Randi A. Skum
3.	Berit Ranveig Nilssen	23.	Margreta Påve Kristiansen
4.	Steinar Pedersen	24.	Per-Bjørn Lakselvnes
5.	Janoš Trosten	25.	Ann-Mari Thomassen
6.	Jon Erland Balto	26.	Berit Oskal Eira
7.	Ragnhild Nystad	27.	Ove Johnsen
8.	Egil Olli	28.	Åge Nordkild
9.	Amund P. Anti (<i>vara for Terje Tretnes</i>)	29.	Roger Pedersen
10.	Per A. Bæhr	30.	Per Solli
11.	Ole Henrik Magga	31.	Sven-Roald Nystø
12.	Isak Mathis O. Hætta	32.	Stig Eriksen
13.	Josef Vedhugnes	33.	Anders Urheim
14.	Olaf Eliassen	34.	Sigfred Jåma (<i>vara for Jarle Jonassen</i>)
15.	Sverre Anderssen	35.	Kjell Jøran Jåma
16.	Per Edvind Varsi (<i>vara for Willy Olsen</i>)	36.	Sten Erling Jønsson
17.	Jon Harald Skum	37.	Birger Nymo
18.	Tormod Bartholdsen	38.	Johan Mikkel Sara
19.	Geir Tommy Pedersen	39.	Jørn Are Gaski
20.	Bjørn Inge Mo (<i>vara for Willy Ørnebakke</i>)		

Sign: _____ / _____

Møtesekretærer: Ellen Mienna Guttorm og Liv Karin Klemetsen

Innvilgende permisjoner:

Permisjoner for hele plenumsmøte

Representant nr. 9 Terje Tretnes innvilget permisjon for hele plenumsmøte
Representant nr. 16 Willy Olsen innvilget permisjon for hele plenumsmøte
Representant nr. 20 Willy Ørnebakk innvilget permisjon for hele plenumsmøte
Representant nr. 34 Sigfred Jåma innvilget permisjon for hele plenumsmøte

Permisjoner for deler av plenumsmøtet

Representant nr. 18 Tormod Bartholdsen innvilget permisjon fra og med 25.09.03 kl. 15.00
Representant nr. 3 Berit Ranveig Nilssen innvilget permisjon 26.09.03
Representant nr. 24 Per-Bjørn Lakselvnes innvilget permisjon fra og med 25.09.03
Representant nr. 33 Anders Urheim innvilget permisjon 26.09.03

Vararepresentanter

Amund P. Anti møtte for representant nr. 9 Terje Tretnes
Per Edvind Varsi møtte for representant nr. 16 Willy Olsen
Bjørn Inge Mo møtte for representant nr. 20 Willy Ørnebakk
Sigfred Jåma møtte for representant nr. 34 Jarle Jonassen
Mildri Pedersen møtte for representant nr. 24 Per Bjørn Lakselvnes

I Dokumenter

Møteinnkalling av 01. september 2003 med forslag til saksliste.

II Forslag og merknader

Møtelederskapets innstilling overfor Sametinget:

1. Innkalling av 01.09.03 med innstilling til saksliste, og med tilleggssak godkjennes. 37/03 Markeds- og slaktesituasjonen i reindriftsnæringen.
2. Sak 30/03 strykes fra sakslista.

III Votering

Av 39 representanter var 38 tilstede.

1. Møtelederskapets innstilling ble enstemmig vedtatt.

IV Protokolltilførsel

Det ble ikke fremmet protokolltilførsel i denne sak.

V Talerliste og replikkordskifte

	Taler	Replikk
1	Josef Vedhugnes, saksordfører	

VI Sametingets vedtak etter voteringen

Innkalling av 01. september 2003 med saksliste med tilleggssak 37/03 Markeds- og slaktesituasjonen i reindriftsnæringen.

Saken ble avsluttet 23. september 2003 kl. 09.10.

Sign: _____ / _____

Møtesekretærer: Ellen Mienna Guttorm og Liv Karin Klemetsen

Sak 25/03

Sametingsrådets beretning om virksomheten

Saken påbegynt 23. september 2003 kl 09.10.

I. Dokumenter

Beretning omfatter Sametingsrådets aktiviteter i perioden 18.02.03 - 15.09.03.

1 Om virksomheten

Sametingsrådet har i denne perioden avholdt 5 møter (2 av disse som telefonmøte) og behandlet 59 saker. Det vises til møtebok R 2/03, R 3/03, R 4/03, R 5/03 og R 6/03 .

Som det fremgår av beretningen og vedlegg har rådet i tillegg deltatt på flere møter og representasjoner.

2 Saksområder

2.1 Opplæring og utdanning

2.1.1 Prinsipper og retningslinjer for videregående opplæring for den samisk befolkningen

Sametinget har utarbeidet høringsdokument om prinsipper og retningslinjer for videregående opplæring for den samiske befolkningen. Denne er sendt ut til høring. Saken skal behandles i plenum i november, hvor også en sak om "Framtidig tilknytningsform for de statlige videregående skolene" skal behandles (Innstilling fra en departemental arbeidsgruppe ledet av Harry Kvalvik). Høringsdokumentet tar for seg problemstillinger, tilnærming og perspektiver i forhold til arbeidet. Dokumentet omhandler visjoner og hovedmålsetninger, prinsipper og retningslinjer, rammebetingelser og strategier for videregående opplæring for den samiske befolkningen.

2.1.2 Samiske læremidler – samarbeid over landegrensene

I mars 2003 arrangerte Sametinget sammen med Sametinget i Finland og Sameskolestyrelsen i Sverige læremiddelkonferanse "samiske læremidler som nordisk ressurs" i Kiruna. Konferansen samlet 170 deltakere.

Deltakere var samiske lærere, forfattere og læremiddelprodusenter fra Norge, Sverige og Finland. Målet med konferansen var å synliggjøre og vise frem læremidler som er utgitt i de 3 landene. Et annet mål er å fremme

bruken av samiske læremidler uavhengig av landegrenser. Samtidig vil man gjerne få i stand kommunikasjon over landegrensene for samarbeid mellom lærere, læremiddelutviklere og samiske opplæringsinstitusjoner.

Konferansen synliggjorde behovet for samisk og nordisk samordning både når det gjelder felles læreplaner og læremidler. Samisk parlamentarisk råd har fulgt opp saken, og vil i sitt møte 30. – 31. oktober i år behandle resultatene fra konferansen som egen sak. Saken fremmes også til fellesmøtet mellom sametingspresidentene og sameministrene i Finland, Norge og Sverige 12. november 2003.

Et konkret resultat av konferansen kan være at det i år er langt flere søkere til læremiddelpedagogikk studiet ved Sámi Allaskuvla enn det som har vært tilfelle før.

2.1.3 Læremidler

Sametinget har behandlet søknader om læremiddelstøtte. Det er i perioden satt i gang 59 læremiddelprosjekter. I dette inngår læremidler på nord-, sør-, og lulesamisk, vanlige, digitale og særskilt tilrettede læremidler. I tillegg er det bevilget midler til trykking og nyopptrykk.

2.1.4 Samisk begynneropplæring

Samisk begynneropplæring er et 7 årig prosjekt som startet i 1999, det har som hovedmål å finne frem til de lesemetodene og de lesemetodikkene som passer best for elever som har samisk som førstespråk og som får sin grunnleggende leseopplæring på samisk. I prosjektet deltar 8 skoler fra 5 kommuner i Finnmark. Dette er et samarbeidsprosjekt mellom Sametinget og Samisk høyskole, Nordnorsk kompetansesenter, Samisk spesialpedagogisk støtte, Senter for leseforskning og Fylkesmannen i Finnmark. I foreliggende periode er det avholdt 2 arbeidsseminarer om samiske begynneropplæringsprosjektet, med eksterne forelesere. I forbindelse med det andre seminaret ble det også arrangert studietur til Stavanger og Egersund.

2.1.5 Spesialpedagogisk arbeid

Sametinget deltok i februar på et samarbeidsmøte med Nordnorske kompetansesenter; Tambartun kompetansesenter, Møller kompetansesenter, Huseby kompetansesenter, Døvblindesenteret i Nord-Norge og Nordnorsk spesialpedagogisk nettverk. Hensikten med møtet var å koordinere arbeidet i forhold til samiskspråklige brukere med syns- og hørselsvansker. Det ble avtalt at samarbeidsgruppa skal ha fast to møter i året. Neste møte er planlagt i oktober.

Sametinget har sammen med Samisk høyskole og Samisk spesialpedagogisk støtte/SEAD hatt informasjonsmøter med oppvekstsektoren i Tana, Porsanger, Karasjok, Kautokeino og Kåfjord. Kommunene ble orientert om pågående arbeid ved de ulike institusjonene og fikk anledning til å komme med spørsmål og legge frem sine behov.

Sametingets Spesialpedagogiske etterutdanningsprosjekt fase III ble avsluttet med et to dagers evalueringsseminar i Alta. Målet var å få frem erfaringer fra ulike prosjektgrupper, faglige vurderinger og oppsummere det halvårlege arbeidet. Det vil bli utarbeidet egen evalueringsrapport fra prosjektet.

2.1.6 Barnehager

Samisk barnehagekonferanse ble arrangert i Tromsø 16.-17 juni i samarbeid med fylkesmennene i Finnmark og Troms. Det var tilsammen 105 deltaker på konferansen. Målet med konferansen var å dele erfaringer, gi deltakerne ideer, motivasjon, og inspirasjon til å omsette kunnskap til handling. Konferansen var lagt opp med forelesninger og parallelle arbeidsseksjoner. Konferansen ga deltagerne mulighet til erfaringsutveksling, noe som alle deltagerne framhever. Forskning på barns språk er viktig. Forelesningen om barns språkutvikling fikk blant annet mange til å tenke på barns språkutvikling og hvordan observere språket i barnehagen. Forelesningen om bruk av video i barnehagen viste også at en del barnehager tar i bruk ny teknologi, mens andre barnehager fikk sett at bruk av ny teknologi i barnehagen er mulig.

Vinteren 2003 ble nettverksmøter for språkmedarbeidere i samiske barnehager avholdt i Lakselv, for styreere i samiske barnehager utenfor forvaltningsområdet ble møte avholdt i Tromsø.

Sametinget har deltatt på seminar om språkbud i den flerkulturelle barnehage/skole, Oteren 03.-04.06.03. Arrangør var Kåfjord kommune og Fylkesmannen i Troms. Sametinget har også deltatt på oppfølgingsseminar i august.

Sametinget har besøkt de samiske barnehagene i Alta og på Snåsa, og hatt møte med kommuneledelsen i nevnte kommuner.

2.1.7 Samarbeid mellom lærerutdanningsinstitusjoner

Sametinget har hatt et samarbeidsmøte med Samisk høgskole, Høgskolen i Bodø og Høgskolen i Nord-Trøndelag 10. april 2003 i Tromsø. Hensikten med møtet var bl.a. opprettelse av samarbeidsnettverk mellom Samisk høgskole og andre institusjoner som gir lærerutdanning med samisk og/eller samisk innhold. Departementet legger opp til at Samisk høgskole skal ha nasjonalt ansvar for samisk lærerutdanning og koordineringsansvar mellom institusjonene for aktuelle fag/fagområder og dermed også ansvar for kontakt og nettverksbygging mellom institusjonene, jfr. St. meld nr. 34 (2001-2002). Sametinget har ikke formelt ansvar i denne saken.

2.1.8 Annet

Norges forskningsråd skulle høsten 2003 velge nye representanter til forskningsrådets styringsorganer. Sametinget hadde foreslått medlemmer til de nye divisjonsstyrene i Norges forskningsråd for perioden 1. september 2003 – 31. august 2007. Forskningsrådets hovedstyre har nå utnevnt nye divisjonsstyrer, men har ikke tatt Sametingets forslag til etterretning. Sametingsrådet beklager dette. (Sak R 37/03)

2.2 Språk

2.2.1 Utvidelse av forvaltningsområdet for samisk språk

I møte med Kultur- og kirke departementet 22.08.03 ble utvidelse av forvaltningsområdet for samisk språk og evaluering av samelovens språkregler (2.2.2) drøftet. Bakgrunnen for saken er at Sametinget på

plenumsmøte i februar i år ba Regjeringen om å legge fram en endring i samelovens § 3-1 for Stortinget, slik at Tysfjord kommune kan bli innlemmet i forvaltningsområdet for samisk språk etter de samme regler som de andre kommunene som er definert som forvaltningsområde for samisk språk (jf. sak 02/03 Utvidelse av virkeområdet for samisk språk). Vedtaket ble fattet på bakgrunn av Tysfjord kommunestyres vedtak om at de vil innlemmes i forvaltningsområdet for samisk språk. Samtidig viste Sametinget til at flere kommuner er blitt forespurt om å bli innlemmet i forvaltningsområdet, og tinget anbefalte at disse kommunene også innlemmes dersom de gjør vedtak om det. Dette gjaldt kommunene Evenes, Lavangen, Skånland, Snåsa og Tjelsund. Disse kommunene har etter det Sametinget kjenner til ikke behandlet saken enda.

Kulturdepartementet opplyste at arbeidet med forslaget om utvidelse av virkeområdet for Tysfjord kommune var igangsatt, og at det tas sikte på å fremme en lovendringsproposisjon i saken overfor Stortinget i løpet av 2004. Så langt Sametingsrådet erfarer vil en eventuell lovendring også kunne åpne adgang for at ytterligere utvidelser av virkeområdet kan foretas av Kongen i Statsråd. Dette vil medføre at ytterligere utvidelser ikke krever lovendring. Sametingsrådet støtter en eventuell slik forenkling.

2.2.2 Evaluering av Samelovens språkregler

Samelovens språkregler har vært i funksjon siden 1992. På plenumsmøtet i februar i år ba derfor Sametinget Kultur- og kirke departementet om å gjennomføre en evaluering av samelovens språkregler. Sametinget viste til at reglene må tilpasses dagens situasjon og internasjonale språkbestemmelser (jf. sak 02/03).

På møtet med departementet 22.08.03 ba Sametinget om at språkreglene også må evalueres i forhold til gjeldene lover, bl.a.: opplæringsloven, barnehageloven, kirkeloven, lov om sosiale tjenester, lov om pasientrettigheter, lov om helsepersonell, lov om stadnamn og internasjonale språkbestemmelser.

Kulturdepartementet uttalte seg positiv til å gjennomføre en slik evaluering, men tidsperspektivene for dette var ennå uklare.

2.2.3 Sametingsrådets møte med språkstyret

Sametingsrådet og språkstyret holdt fellesmøte i Karasjok 20.8.03, hvor bl.a. følgende saker ble drøftet: situasjonen for lulesamisk språk, samisk språkopplæring for voksne, språklig samarbeid over landegrensene og Samisk orddatabank. Sametingsrådet mener at situasjonen når det gjelder arbeidet med samisk språk trenger en grundig drøftelse i Sametinget og i Samisk parlamentarisk råd. Derfor vil Sametingsrådet fremme en melding om samisk språkarbeid overfor Sametinget rundt årsskiftet 2003/2004.

Styret i Samisk parlamentarisk råd (SPR) drøftet situasjonen til det språklige samarbeidet over landegrensene med lederen i Samisk språknemnd 9.-10.09. 2004. SPR's styre tar sikte på at SPR formelt overtar Samisk språknemnds virksomhet på SPR's møte 23.- 24.mars 2004. Da vil Samisk språknemnd få nye retningslinjer for sin virksomhet, og fornyet mandat til å fatte endelige beslutninger i saker som angår samarbeidet over landegrensene i samisk språk.

2.2.4 Elgå prosjektet

Sametingets språkmotiveringsprosjekt i Elgå har under denne perioden blitt fulgt opp med to besøk ved Elgå oppvekstsenter, 24. – 26.02.03. Under disse besøkene ble det gjennomført en "språktest" med

barnehagegruppa. Sametingets språkmotiveringsprosjekt i Elgå har stor betydning for å fremme sørsamisk språk.

2.3 Kultur og næring

2.3.1 Kultur og idrett

På Sametingets møte med Kultur- og kirkedepartementet 22.08.03 ble følgende saker fremmet:

Samisk kunstnersenter er i dag lokalisert utenfor Karasjok sentrum i tidligere Forsvarets stasjon. Beliggenheten gjør senteret lite tilgjengelig og mindre attraktiv som besøkssted. Det ble vist til at Sámi Daiddacehpid Searvi (SDS) har utarbeidet et skisseprosjekt for bygging av et samisk kunstmiljø og kunstnersenter tilknyttet Sápmi temapark i Karasjok. I møte ba Sametinget om at departementet medvirker til at prosjektet kan realiseres. Det ble påpekt at formidlingsaspektet er en vesentlig side ved Sametingets kunstpolitikk. For Sametinget er det viktig at samiske kunstnere får samme vilkår som øvrige kunstnere i Norge. Sametinget ba om at departementet fant løsning og stilte økonomiske midler til rådighet.

Videre ble saken om hvordan vi skulle ta vare på kunsten etter Nils Aslak Valkeapää tatt opp. Det ble vist til at det er satt i gang et samarbeid mellom Sametinget, Troms fylkeskommune og Storfjord kommune om etablering av en stiftelse. Sametinget har forventninger om at staten deltar i finansiering av boet og at spørsmålet om drift av stiftelse blir klargjort i departementet. Sametingsrådet vil vurdere saken i sitt forslag til Sametingets budsjett 2004.

Sametinget har ved flere anledninger tidligere drøftet spørsmålet om stipendordningen til samiske kunstnere med Kulturdepartementet. Dette fordi av at Sametinget ønsker å bidra til at samiske kunstnere stimuleres til skapende åndsliv innenfor litteratur, billedkunst og kunsthåndverk, sang og musikk, joik, teater, dans, film og video. Sametinget ba derfor om at kvotene på stipend til samiske kunstnere økes betraktelig.

Sametinget ser det som viktig at samisk idrett får rammevilkår som gjør den i stand til å utvikles og styrkes. Samisk idrett var et av flere temaer som ble drøftet med statsråden i Kirke- og kulturdepartementet da hun besøkte Sametinget under plenumsmøtet i februar i år. I tillegg til en omtale av samelandslaget i fotball, fremmet vi følgende:

- Samenes idrettsforbund-Norge (SVL-N) må få et økonomisk fundament som gjør forbundet i stand til å yte den service som er nødvendig for å styrke og utvikle samisk idrettsutøvelse. SVL-N har behov for å få opprettet et sekretariat.
- SVL er den eneste organisasjonen som organiserer de samiske idrettene reinkappkjøring, lassokasting og ski/løp med lassokasting. Dette er idretter som det trenges ekstra ressurser til for å opprettholde og videreutvikle.
- Det vil være nødvendig å få bygd opp infrastrukturen i form av anlegg tilpasset de forskjellige behov, herunder spesialanlegg til reinkappkjøring og lassokasting og også egne samiske nasjonalanlegg.
- Samenes deltakelse i Artic Winter Games vil gi en unik mulighet for idrettslig- og kulturell utveksling mellom samer og andre urfolk i de sirkumpolare områdene. For samiske idretts- og kulturutøvere vil AWG kunne få samme betydning som for eksempel olympiske leker har i nasjonal og internasjonal sammenheng.

Spørsmålet om samiske idrettsanlegg og Arctic Winter Games vil sammen med andre aktuelle saker bli drøftet nærmere med SVL-N på møte 14.oktober 2003. Sametingsrådet vil fortsette dialogen med departementet om samiske idrettsspørsmål med sikte på nærmere avklaringer.

2.3.2 Olje og gass

Gjennom arbeidet med utredning om konsekvenser av helårlig petroleumsvirksomhet i området Lofoten - Barentshavet ble det etter invitasjon fra departementet avholdt et møte 21.08.03 i Oslo med politisk ledelse i OED om samiske interessers befatning med olje- og gassvirksomheten i nord.

Fra Sametingsrådets side ble det redegjort for at en ikke kunne godta den delutredningen om samiske forhold som er fremlagt fra NIBR's side. Den er å betrakte som et sammendrag av allerede eksisterende kunnskap og som derfor må suppleres med mer utfyllende konsekvensanalyser. Arbeidet med en mer helhetlig forvaltningsplan for Barentshavet fra 2004 gjør det i tillegg absolutt nødvendig å få utført faglig mer utfyllende utredninger. I møtet fikk en signaler om at det vil være nødvendig å følge opp dette arbeidet og en vil fra Sametingets side be om midler for å gjøre grundigere konsekvensanalyser som vil berøre både det samiske samfunn og andre urfolk som følge av den fremtidige petroleumsvirksomheten i Arktisk. Sametinget vil fremme dette i en høringsuttalelse til OED som svar på en sammendragsrapport som er sendt ut på høring.

Som følge arbeidet med olje- og gassvirksomheten i nord, er Sametinget invitert med som fast medlem av Kontaktforum for olje og gass mellom Troms og Finnmark. Kontaktforumet skal bidra til et samlet politisk og næringsmessig trykk for å fremme Nord-Norges interesser i den fremtidige petroleumsaktiviteten i det nordlige Norskehav og Barentshavet. Sametinget har takket ja til deltakelse, og sametingspresidenten har tiltrådt kontaktforumet. Det neste møtet holdes 6.-8.10.03 i Kirkenes og Murmansk. Møtet på russisk side er å få en bred orientering om olje/gassreserver på russisk sokkel samt det russiske perspektivet på utviklingen av olje-gassvirksomheten i nord med drøfting av fremtidige samarbeidsmuligheter. Sametingsrådet vil på et senere tidspunkt komme tilbake til plenum med olje- gassaken i en høvelig form.

2.4 Regionalt samarbeid

2.4.1 Samarbeidsavtale med Troms fylkeskommune

Sametingets samarbeidsavtale med Troms fylkeskommune er trådt i kraft og er under gjennomføring. Avtalen med Finnmarks fylkeskommune behandles i dette plenumet. I tillegg er det iverksatt forhandlinger med Nordland, Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag og Hedmark fylkeskommuner om tilsvarende avtale om sørsamiske forhold. Siktemålet er en felles avtale der disse fylkeskommunene også samordner sin politikk overfor den sørsamiske befolkningen. Tidsperspektivet i disse forhandlingene er å fremme et forslag til samarbeidsavtale overfor disse fylkestingene og Sametinget i første halvår 2004. Når dette arbeidet er sluttført tar Sametingsrådet sikte på å forhandle fram en samarbeidsavtale med Nordland fylkeskommune for resten av fylket, dvs. området fra Saltfjellet og nordover til grensen til Troms.

2.4.2 Avtalen med Troms

Sametingets oppfølging av samarbeidsavtalen med Troms fylkeskommune har i perioden omfattet opplæring, språk, kulturminner, museum og kultur og næring.

Når det gjelder:

- Opplæring har Troms fylkeskommune med utgangspunkt i samarbeidsavtalen artikkel 5 tredje avsnitt, søkt Sametinget om midler til det 4-årige prosjektet ”Samisk kulturkunnskap på de videregående skolene i Troms”
- Kulturminner og museum er flere konkrete tiltak for å bedre samarbeidet særlig mellom saksbehandlerne igangsatt. Det er sendt skriftlig forespørsel til Miljøverndepartementet om at fylkesordfører Rindestu og sametingspresidenten ønsker å møte statsråden for å orientere om hva som ligger i avtalen og for å drøfte hvordan artikkel 6 Kulturmineforvaltning kan følges opp. Møtet er foreløpig ikke avholdt.
- Kultur og næring er bl.a. fagopplæring i duodji, samarbeid med kommunene, den kulturelle skolesekken, kunstnersenteret, Lassigammen, Aja, Vardobáiki og Samisk hus på Senja diskutert.

Sametingspresidenten har møtt fylkesordføreren i Troms 02.09.03 der finansiering av delutbygging av Ája samiske senter og situasjonen for Samisk hus på Senja ble drøftet. I tillegg ble det orientert om Troms og Finnmark fylkeskommuners planer om etablering av kontor i Brussel. Det ble lagt fram en forespørsel om Sametinget kunne være interessert i å bli med som likeverdige partnere. Spørsmålet om å delta i et felles kontor i Brussel vil også bli drøftet i Samisk parlamentarisk råd.

2.5 Miljø- og kulturminnevern

2.5.1 Museer

Sametinget har igangsatt et arbeid med å knytte sammen de samiske museene i færre og større enheter med felles driftstyre, felles økonomiforvaltning og felles arbeidsgiveransvar. Lokalmuseene skal være lokalisert der de er i dag med fortrinnsvis styrket aktivitet. Prosessen for etablering av noen større felles enheter er basert på frivillighet og samarbeid med museenes eiere (kommuner/stiftelser). Museene og eierne av museene har uttrykt positiv grunnholdning til dette arbeidet. Det tas i første omgang sikte på å komme fram til intensjonsavtaler om mål og ansvarsforhold ved konsolideringen. Prosessene har kommet lengst i Finnmark der det drøftes løsninger med en enhet i vest (Sámiid Vuorká-Dávvirat, Guovdageaidnu gilišilju, Kokelv sjøsamiske museum og Porsanger museum), og en enhet i øst (Várjjat Sámi Musea, Deanu Musea, Østsamisk museum og Savviomuseet). I det sørsamiske området er det igangsatt en dialog med Saemien Sijte om organisasjonsendring fra dagens museumsforening til en stiftelse. Dette er også en oppfølging av Sametinget vedtak i sak 32/02 Sametingets politikk for det sørsamiske området.

Bakgrunnen for arbeidet med konsolideringen av samiske museer er St.meld. nr. 22 (1999-2000) *Kjelder til kunnskap og oppleving* hvor det framkommer som et klart mål å etablere et mindre antall konsoliderte museumsenheter. Formålet er å styrke regionene for å oppnå en faglig kvalitetsheving. Konsolideringen er et virkemiddel for å utvikle bedre og sterkere museer, som også skal delta i ulike museumsnettverk over hele landet. Sametinget fikk i 2000 utarbeidet en egen utredning av Audhild Schanche ved Sámi Institutta om framtidig organisering og styringsstruktur for de samiske museene. Utredningen var på bred høring blant annet til alle de samiske museene. Siden Sametinget overtok det statlige styringsansvaret overfor de samiske museene i 2002 har Porsanger kommune vedtatt at Porsanger museum bør være en del av de samiske museene. Sametinget har bedt Kultur- og kirke departementet overføre de nødvendige økonomiske midlene for at så skal skje fra 2004. Det foregår nå vurderinger i Sør-Varanger kommune om hele Sør-Varanger museum også skal søkes å være en del av de samiske museene, saken skal opp i kommunestyret i oktober.

Ordningen viser at Sametinget evner å være inkluderende overfor kommunene, og at kommunene selv ser nødvendigheten av å forholde seg aktivt til Sametinget når det skal arbeides med sikring, dokumentasjon, forskning og formidling av kulturhistorien.

Sametingsrådet vil fremme en egen melding om samiske museer i løpet av andre halvår 2004.

2.5.2 Østsamisk museum

Det arbeides med å få oppnevnt et eget styre for Østsamisk museum. Dette styret vil være midlertidig til nye organisasjonsstruktur for de samiske museene i Øst-Finnmark er på plass. Tomt for bygging av østsamisk museum er valgt på nordsida av Neidenelva ved Nedenelven Camping 500 meter fra broa over Neidenelva. Tomta ble valgt etter at Statsbygg hadde utredet alle alternativer og funnet at ingen av dem lot seg gjennomføre grunnet dårlige grunnforhold, vanskeligheter med avkjøring fra veg, fredning av Skoltebyen og kostnader knyttet til veg, vann og kloakk. Det er gjennomført en arkitektkonkurranse for østsamisk museumsbygg. Statsbygg er nå inne i forhandlinger med vinneren av arkitektkonkurransen og samt de tre neste rangerte prosjektene om gjennomføring av forslagene. Sametinget og Sør-Varanger kommune sitter i kontaktutvalget for østsamisk museumsbygg med Kultur- og kirke departementet og Statsbygg. 17. september 2003 ble det avholdt orienterings- og drøftelsesmøte med østsamer i Neiden om oppnevning av styre til Østsamisk museum, byggeplanene/arkitektkonkurranse, tomtevalg og skjøtselsarbeid i Skoltebyen. Sametingsrådet forventer at det bevilges midler over statsbudsjettet 2004 for opprettholdelse av framdrift for ferdigstillelse av bygget i 2005.

2.5.3 Forsvarets skyte- og øvingsfelt

Visepresidente Ragnhild L Nystad og sametingsrepresentant Magnhild Mathisen hadde møte med statssekretær i Forsvarsdepartementet Gunnar Heløe 16.07.03 hvor spørsmål knyttet til forsvarets skyte- og øvingsfelt i Hálkavárri, Mauken-Blåtind, samt konsekvensene av ny kommandostruktur i NATO for øvelsesaktiviteten i samiske områder ble tatt opp. Framdriften i forhandlingene om bruksavtale med reindrifta er noe forsinket grunnet ønske om nærmere utredninger først. Det er igangsatt et arbeid med en flerbruksplan for Hálkavárriområdet hvor det også skal gjøres detaljregistreringer av kulturminner. Forsvarsbygg og Sametinget er i gang med en dialog om dette. Det er visse forsinkelser i forhandlingene med reindrifta i Mauken-Blåtind, skisse til løsning skulle foreligge 15.09.03. Ny kommandostruktur i NATO med ett hovedkvarter på Játtå vil ikke gi direkte økt øvelsesaktivitet, men forsvaret vil satse på flere og større øvelser i Troms og Finnmark. Sametinget fikk forsikringer av statssekretæren om at skyting med sjømissiler i Hálkavárre området er et avsluttet kapittel.

2.5.4 Forvaltningsplan for kulturmiljø

Sametinget har utarbeidet et forslag til forvaltningsplan for Ceavccageadgi/Mortensnes kulturminneområde i Nesseby kommune. Planen er sendt ut på bred høring før endelig behandling i rådet. Forvaltningsplanen skal være et konkret bruksverktøy i forhold til fredningsforskriften. Utkastet til forvaltningsplan inneholder derfor retningslinjer for både skjøtsel og konkrete tiltak for formidling og tilrettelegging. Sametinget har vedtatt forvaltningsplan for Skoltebyen kulturmiljø etter at den har vært på høring vinteren 2002/2003. Det er en utfordring å sikre det økonomiske grunnlaget for en forsvarlig forvaltning av freda kulturmiljø, slik at en unngår slitasje, skade og ødeleggelse av kulturmiljøet og kulturminnene, slik det har vært eksempler på i Ceavccageadgi/Mortensnes sommeren 2003.

2.6 Rettigheter

2.6.1 Finnmarksloven

Sametingspresidenten har sendt brev til Statsråd Dørum den 5.03.03 der han legger fram Sametingets krav i forbindelse med forslag til Finnmarkslov. Statsråd Dørum svarte på brevet og viste til at han synes det er viktig å få et klart svar fra Sametinget angående de vanskelige spørsmålene som knytter seg til lovforslaget. Statsråden er glad over at Sametinget legger fram sine synspunkter i brevet, og han understreket at det er lagt stor vekt på urfolksrettighetene i lovarbeidet. I brevet uttrykker Dørum ønske om et eget møte med Sametingspresidenten og fylkesordføreren før saken legges fram i statsråd. Dørum lovte å ta kontakt med Sametinget i forbindelse med dette møtet. Statsråd Dørum innkalte ikke sametingspresidenten og fylkesordføreren til møte slik som lovet, og regjeringen offentliggjorde forslaget til Finnmarkslov den 4. april 2003.

Sametinget arrangerte informasjonsmøter både på kyst og innland i Finnmark, der tinget redegjorde for Finnmarksloven og om hvordan vi mener lovforslaget kan påvirke interessene til samene og Finnmarks befolkning for øvrig. Det var konstruktive diskusjoner på folkemøtene og Sametinget fikk verdifulle synspunkter fra de som møtte opp. Blant annet erfarte vi at det er viktig å informere om rettighetsspørsmålene, fordi de fleste er interessert i disse spørsmålene. Et annet inntrykk vi fikk var at de tidligere konfliktlinjene mellom kyst og innland, samisk og norsk reindrift og jordbruk er svekket i Finnmark. Behovet for å stå sterkere sammen overfor sentrale myndigheter synes nå å vinne fram i Finnmark.

Sametinget behandlet forslaget til Finnmarkslov i plenum i mai 2003, jfr. sak 21/03. Sameting uttalte at Regjeringens lovforslag ikke kan godtas slik det foreligger, og at det kreves store endringer før man kan godta lovforslaget.

Sametinget deltok i høringene til Stortingets Justiskomiteé den 16.06.03, der også Fylkestinget i Finnmark deltok. Både Fylkestinget og Sametinget understreket at Sametinget må få mulighet til større innflytelse. Begge tingene var enige i at også havfisket og havressursene ellers må forvaltes av befolkningen i Finnmark.

Stortingets Justiskomiteé har i sitt brev av 19.06.03 bedt Justisdepartementet granske de folkerettslige sidene ved Finnmarksloven. Justiskomiteen har også stilt spørsmål ved andre sider av lovforslaget og bedt om svar fra regjeringen. Blant annet spør Justiskomiteen om det ut fra folkerettslige hensyn er nødvendig at Sametinget godtar lovforslaget. Komiteen spør også om hvordan Stortingets prosess i forhold til Sametinget må være utfra ILO artikkel 6.

Justiskomiteen kommer til Finnmark 7.-10.10.03. Reiseprogrammet til komiteen er ennå ikke bekreftet, men vi vet at de vil besøke Sametinget i forbindelse med denne turen.

Sametingspresidenten har sendt brev til Sametingets gruppeledere den 20.08.03 og informert om arbeidet med Finnmarksloven. Det vises til dette brevet.

2.7 Likestilling

Sametingsrådet vil legge frem den neste likestillingspolitiske redegjørelsen i 2004. Det har sammenheng med at utdelingen av Sametingets likestillingspris for år 2004 foretas da.

2.7.1 Forskning på likestilling

Sametinget er engasjert i to forskningsprosjekter innenfor likestilling. Det første er Artisk Råd-prosjektet *"Women's Partisipation in Decicion-making Processes in Artic Fisheries Management"*. Målet med dette prosjektet er å dokumentere kvinners og urfolks nåværende deltakelse og påvirkningsmuligheter i både forvaltningen av de maritime resursene, og i de besluttede organene. Sametinget deltakelse i prosjektet går ut på å undersøke i hvilken grad og hvordan urfolks interesser ivaretas i den nasjonale forvaltningen av fiskeriene, og spesielt i reguleringsrådet. Videre skal undersøkelsen gi svar på i hvilken grad og hvordan samiske kvinners interesser ivaretas i fiskerisammenheng. Utrederingen kan samtidig være en et bidrag i evalueringen av Sametingets deltakelse i Reguleringsrådet.

Det andre forskningsprosjektet er *"Sametinget som likestillingspolitisk arena"*, som Norut NIBR Finnmark gjennomfører. Prosjektet finansieres av Norges forskningsråd og skal gå over ett år. Sametinget er invitert til å nedsette en referansegruppe. Prosjektet skal se på Sametinget som et politikktutformende og vedtaksproduserende organ i forhold til likestilling mellom kvinner og menn i det samiske samfunn, og hvilke betingelser som må være tilstede for at Sametingets ulike vedtak skal gjenspeile begge kjønn. Det vil bli benyttet tre metoder i prosjektet; dokumentanalyse, åpen observasjon på ett plenumsmøte og intervju av representanter. Fokuset i Sametinget er satt på plenum og politisk virksomhet koblet opp mot dette.

2.7.2 Samarbeid og internasjonalt likestillingsarbeid

Resolusjonen fra Samisk parlamentarisk råds (SPR) likestillingskonferanse den 5.-6.05.03 i Kiruna, anbefalte følgende innsatsområder fremover:

1. Menn skal integreres i likestillingsarbeidet
2. Utdanning i og for politikere
3. Lage et likestillingsprogram
4. SPR må påta seg en aktiv rolle i arbeidet med å øke antallet kvinner i sametingene
5. SPR må sette krav til sametingene om at de må se på hva hver enkelt sameting kan gjøre for å fremme kvinners stilling
6. Det må etableres et samisk likestillingssenter.

Noen av disse punktene inngår i SPRs søknad om EU-midler til et 15 måneders prosjekt "Kjønn og demokrati i Sapmi". Rammen for prosjektet er 2.3 mill kr, og Sametingets andel er kr. 234 284 NOK. Hvis prosjektet får støtte fra EU blir dette innarbeidet i budsjettet 2004. Tiltakene i prosjektet retter seg mot politikere og samiske organisasjoner, og består av nettverksbygging, opplæring/skolering og informasjonsvirksomhet. SPR vil følge opp resolusjonen og konferansen som egen sak på møte 30.-31.10.03.

På møtet med de samiske kvinneorganisasjonene den 1.09.03 drøftet vi felles saker, samarbeid og fremtidige utfordringer. Saker som ble diskutert var bl.a. høringen om felles håndhevingsapparat på nasjonalt nivå for

diskriminering på grunnlag av kjønn og etnisitet, kvinneorganisasjonens muligheter til å bidra med sin kompetanse i Sametingets likestillingsarbeid, og måter å formalisere samarbeidet mellom samiske kvinneorganisasjonene og Sametinget. Møtet var meget positivt og rådet vil arbeide videre med de innspillene som kom fra Samisk KvinneForum. Felles nasjonalt håndhevingsapparat var også tema på møtet med Senter mot etnisk diskriminering (SMED) 3.09.03 i Karasjok (jf. Punkt 2.10.2).

2.8 Internasjonalt arbeid

2.8.1 Sametingets tredje ILO rapport

Sametingsrådet sendte den 31.08.03 Sametingets tredje rapport om ILO konvensjon 169 til International Labour Organization (ILO). Sametingets plenum har i sak 32/94 delegert myndighet til Sametingsrådet både til å forberede og sende Sametingets rapporter til ILO. Sametinget har også en avtale med den norske regjeringen som gir Sametinget mulighet for å sende egen rapport til ILO. Sendingsfristen var 1. september 2003. Hovedsakene i rapporten er forslaget til Finnmarkslov og spørsmålene angående mineraler i Finnmark. Den norske regjering har også sendt rapport til ILO.

Den norske delegasjonen i Samisk parlamentarisk råd realitetsbehandlet ikke saken selv om saken ble forelagt delegasjonen for drøfting. Sametingsrådet behandlet rapporten på et telefonmøte den 31.08.03 og vedtok at rådet skulle sende rapporten, men at mindretallet i Sametinget skulle ha anledning til å sende egne merknader til ILO i forbindelse med plenumsmøtet i september.

Det forventes at ILOs Ekspertutvalget behandler rapportene i oktober 2003. Den neste rapporten fra Sametinget vil bli sendt i 2007.

Sametingets rapport er oversatt til norsk og følger med som vedlegg.

2.8.2 Studietur til New Zealand

Sametingsrådet vedtok å sende en delegasjon til New Zealand (Aotearoa på maorisk) for å lære mer om samarbeidet mellom maoriene og myndighetene i New Zealand. Studieturen ble gjennomført 21.03 – 01.04.03.

Maoriene er et urfolk som er i mindretall i New Zealand. Når det gjelder rettighetsspørsmålene, har maoriene kommet ganske langt, og deres tradisjonelle rettigheter er anerkjent fra myndighetenes side, spesielt når det gjelder land- og fiskerettighetene. I Sametingets delegasjon deltok et medlem fra Sametingsrådet, en sametingsrepresentant fra arbeiderpartiet og en representant fra flertallsgruppa til NSR. Fra Sametingets administrasjon deltok to rådgivere.

Rapport fra turen er tidligere sendt til Sametingets representanter.

2.8.3 Urfolk i bistanden

Sametingspresidenten har hatt møte med utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson 4.09.03. Tema for møtet var urfolk i bistanden og urfolksperspektivet i Fredskorpset. Det ble understreket at Sametinget ikke ønsker å komme i konkurranseforhold med aktive aktører med konkrete bistandsprosjekter, men at Sametinget

ønsker en overordnet og prinsipiell tilnærming til tema og ser det som viktig at Sametinget samarbeider med Utenriksdepartementet i urfolkssaker.

Det ble uttrykt en klar vilje fra Utenriksdepartementets side på at de ønsket en dialog med Sametinget og å benytte seg av den kompetansen vi har i urfolksrelaterte saker i bistanden.

2.9 Helse og sosiale saker

Sametingets visepresident hadde 8. september et møte med Helse Finnmark. Hovedtemaer for møtet var forslaget om nedleggelse av Seidajok barnepsykiatriske behandlingshjem og flytting av planlagt ungdomspsykiatrisk behandlingssenheter fra Karasjok til Alta. Sametinget argumenterte sterkt for opprettholdelse av Seidajok og for at ungdomspsykiatrisk enhet etableres i Karasjok. Styret i Helse Finnmark besluttet den 9. september at ungdomspsykiatrisk enhet etableres i Karasjok. Når det gjelder Seidajok er vedtaket uklart, slik vi leser det. Sametinget vil følge opp saken. Sametinget og Helse Finnmark har blitt enige om å avholde jevnlig møter.

2.10 Annet

2.10.1 Informasjonsarbeid

Informasjonsprosjektet som Sametinget og Kommunal- og regionaldepartementet har samarbeidet om i år er godt i gang. Målet med prosjektet er å motvirke negative holdninger til samer og samiske spørsmål. Dette tror vi også vil bidra til økt registrering i samemanntallet. Hovedmålgruppen er ungdom og kvinner som bor i kommuner i Finnmark, Troms og den nordligste del av Nordland, der samisk språk og kultur ikke er dominerende. Hovedbudskapet er at det samiske samfunnet er åpent, inkluderende og mangfoldig. Samisk kultur er fremtidsrettet og moderne, under utvikling og i revitalisering. Likestilling knyttet til kjønn, aldersgruppe og etniske grupper vil fremheves. Det positive med et flerkulturelt samfunn vil poengteres. Prosjektet skal bidra til en mer utvidet og mangfoldig definisjon av begrepet "samisk identitet" og gjøre det lettere for personer utenfor indre Finnmark å definere seg som en del av det samiske samfunnet gjennom å registrere seg i samemanntallet. Utvikling av en brosjyre og et bilag med likestillingsfokus er sentrale tiltak. I tillegg har vi lyst ut prosjektmidler og journaliststipend der målet er å fremme likestilling. Prosjektet er avgrenset til 2003.

2.10.2 Etnisk diskriminering

Sametinget har hatt møte med Guro Fjellanger som er daglig leder ved SMED (Senter mot etnisk diskriminering) 3.09.03. SMED informerte om sitt arbeid og vi hadde en positiv dialog vedrørende framtidig kontakt.

SMED yter rettshjelp til personer som utsettes for diskriminering på grunnlag av trosbekjennelse, hudfarge og nasjonal/etnisk opprinnelse. De dokumenterer også art og omfang av diskriminering i Norge og jobber forebyggende i form av forslag på tiltak som skal redusere denne type diskriminering. De ønsker et nært og gjensidig samarbeid med Sametinget og kan være en viktig kilde til kompetanse for å avdekke strukturell diskriminering.

SMED ønsker å gjøre senteret kjent blant den samiske befolkning og har utarbeidet informasjonsbrosjyrer på nord-samisk (lagt i representanthyllene).

2.10.3 Ungdomspolitisk utvalg

Sametingsrådet har oppnevnt medlemmer til Sametingets ungdomspolitiske utvalg. Oppnevning foretas annet hvert år og arbeidsordningen for utvalget er bestemt av Sametingets plenum i sak 10/03. Fast kontaktperson i Sametingsrådet for Sametingets ungdomspolitiske utvalg er Randi A. Skum.

2.10.4 OL 2014 til Tromsø

12. mai i år ble ideen om at Tromsø skal søke om å få være vertsby for de Olympiske Leker i 2014 lansert. I konseptet ble samenes plass definert til å være en del av vertskapet. Sametingspresidenten var en av flere som støttet visjonen i tilknytning til lanseringen. Arbeidet med OL-søknaden er organisert i et råd, styringsgruppe og et sekretariat. Tromsø kommunestyre har oppnevnt sametingspresidenten i rådet og Lene Hansen, Kåfjord kommune som samisk representant i styringsgruppen. Det arbeides med å få en person med særskilt kompetanse på det samiske knyttet til sekretariatet.

Sametingsrådet mener at det er positivt at det tas sikte på å inkludere samer og urfolk i OL-konseptet fra starten av. I den praktiske gjennomføringen vil dette bli en stor utfordring. På den andre siden foreligger det en rekke muligheter til å knytte urfolksidrett til planene. I denne forbindelse finner Sametingsrådet det særlig interessant at det tas sikte på å invitere Arctic Winter Games til Tromsø før OL 2014 (jf. punkt 2.3.1), og finner det naturlig at Samisk idrettsforbunds (SVL) deltakelse i prosjektet drøftes nærmere. Rådet viser til vedlagte visjon, faktaark og orientering om status i arbeidet.

2.10.5 Samisk parlamentarisk råd

Samisk parlamentarisk råd (SPR) har avholdt et møte i perioden, 6.-7.mai 2003. Styret i SPR har avholdt 2 møter, 5.mai og 9.- 10.september. Sametingets delegasjon til SPR har avholdt et møte, 18.mars. Neste møte i SPR er 30.- 31.oktober 2003. Styret i SPR har foreslått følgende saker til det møtet: Samisk læremiddelutvikling, Samisk språknemnds budsjett for 2004, Oppfølging av SPR's likestillingskonferanse, søknad om medlemskap i FN's permanente forum for urfolk, handlingsplan for EU's nordlige dimensjon 2004-2006, og arbeidsplan med budsjett for SPR 2004 og 2005.

Styret i SPR har besluttet å utarbeide en rapport for virksomheten 2000-2003. Den vil bli behandlet på SPR's møte 23.- 24.mars 2004, og lagt fram for Sametingets plenum i mai 2004.

3 Kunngjøring av nye saker – oppfølging

På grunn av at Sametingsrådets beretning om virksomheten ikke var oppe til behandling i mai omhandler dette punktet nye saker som ble kunngjort både i februar og i mai 2003.

3.1 Rådets oppfølging av nye saker kunngjort på plenumsmøtet 25.02.03

Forslag 2, En trygg kommuneøkonomi gir trygge lokalsamfunn

Sametingsrådet deler bekymringen for konsekvensene av den svake økonomien i kommunene. Økonomien i den enkelte kommune er avgjørende i forhold til tjenestetilbudet til befolkningen. Særlig er det bekymringsfullt at den svake økonomien medfører en nedbygging av skole og velferdstilbudet i små lokalsamfunn utenom sentrene. Sametinget har en rekke økonomiske ordninger for å styrke næringsgrunnlaget i samiske lokalsamfunn. Når det gjelder velferdstilbudet i de samme lokalsamfunn har Sametinget begrensede muligheter til å kunne bidra til løsninger. Velferdstilbudet er kommunenes ansvar. På den andre siden har Sametinget merket økt etterspørsel etter Sametingets støtteordninger. Dette både i form av økt behov, og at kommunenes evne til å delta i finansieringen av konkrete prosjekter gradvis er svekket. Sametingsrådet har ved flere anledninger gjort de sentrale myndigheter oppmerksom på betydningen av at kommunene har en tilstrekkelig økonomi til å kunne utføre sine oppgaver. Sist i forbindelse med tingets forslag til statsbudsjett 2004.

Forslag 4, Langdistanseskyting i Indre Troms

Sametinget har i brev til Fylkesmannen i Troms uttrykt sin bekymring overfor Forsvarsbygg sine planer for langdistanseskyting med granater i Indre Troms. Det ble understreket at området er et gammelt samisk bruks- og bosettingsområde og at planene kan ha konsekvenser for samisk kultur med samfunn og næringsliv. Herunder at reindrifta vil bli direkte berørt av de tiltenkte planene. Det ble også henvist til at samene har nedarvede rettigheter i området og at man ikke uten videre kan gå inn i området med nye inngrep uten at samene aktivt tas med i beslutningsprosessene. Sametinget ba om å bli orientert om den videre utviklingen i saken. I ettertid har Forsvarsbygg endret sine planer for langdistanseskyting med granater i Indre Troms.

Endringene skal være mer i samsvar med reinbeitedistriktets merknader og det utføres en ny høringsrunde for planene.

Forslag 5, Om fredete landområder tilbake til reindrifta og økologisk reindrift og jakt

Ved kongelig resolusjon av 22. februar 1935 ble visse områder innenfor reinbeitedistrikt fredet mot reinbeite. Fredningsforskriften kom av hensynet til fastboendes behov for beite for kjørerain, for post- og skyssvesenet, behovet for mosemark som fastboende trengte til fôr, og for å hindre skade på barskogsområder. Noen områder ble fredet mot beiting av rein til fordel for sauhold. Etter en gjennomgang av *Lov om reindrift* ble forskriften *Om fredning av visse områder i Finnmark mot reinbeite* videreført i 1985. Sametingsrådet mener at de fleste fredningsbestemmelsene er gjort på grunnlag av forhold som ikke lenger er aktuelle og Sametingsrådet vil derfor arbeide for at forskrift om fredning for disse områdene blir opphevet.

Med hensyn til rypejakt har rådet i sak R 26/03 Jakttid for ryer og skogsfugl i Finnmark – høring, uttalt at jaktstart den 10. september ikke er i samsvar med samiske tradisjoner, og opprettholder sitt forslag om jaktstart den 15. september.

Sametingsrådet ser nødvendigheten med å følge opp problemstillingen med at utmarksinteresser og reindriftens behov tilpasses hverandre. Denne problemstillingen følges opp i tilknytning til arbeidet med Finnmarksloven og i tilknytning til Samerettsutvalgets arbeid i områder sør for Finnmark.

Forslag 6, Nydyrking i reinbeitedistrikter – nydyrkingsforskriften

Sametingsrådet er oppmerksom på det svake arealvernet og den manglende innflytelse reindriftsnæringen har i forhold til nydyrking. Reindriftslovens § 15 gir ingen reell beskyttelse i forhold til nydyrking og annen jordbruksaktivitet. I andre arealsaker, eksempelvis veibygging, vannkraftutbygging, tettstedsutvidelser m.m., har områdestyrene innsigelsesrett i henhold til plan- og bygningsloven og kan medvirke til at konsekvensene for reindriften av eventuelle inngrep blir minimalisert. Sametinget vil be om en møte på politisk nivå med Landbruksdepartementet for blant annet å drøfte arealvern og andre spørsmål i tilknytning til reindrift og jordbruk.

Forslag 8, Evaluering av kontantstøtten i forhold til samiske barnehager.

Sametinget har ved flere anledninger tatt opp saken med departementet, og påpekt uheldige virkninger innføring av kontantstøtte kan ha for utvikling og styrking av samisk språk for barn. Sametingsrådet vil fortsatt ha saken som et av diskusjonstemaene ved det årlige møtet mellom rådet og barne- og familieministeren.

Forslag 9, Lovbeskyttelse av samenes utmarksbruk og naturressursbruk – samisk næringslov

Lovbeskyttelse av samenes utmarksbruk berører direkte de forhold som en fremtidig Finnmarkslov skal omfatte. Sametingets plenum behandlet i mai i år Finnmarksloven, og uttalte i klartekst at vi ikke kan akseptere Finnmarksloven slik den foreligger. Når det gjelder forhold som har med utmarka å gjøre uttalte Sametinget følgende: *”Det er positivt at man i lovforslaget lovfester jordbrukernes rettigheter til utmarksbeite for bufe i fylket. Bufebeiterettens selvstendige rettsgrunnlag i gammel bruk og rettsoppfatninger, må anklares og lovfestes. Samiske utmarksanordninger og bruksmåter, særskilt kombinasjonsbruk, er viktige for å bevare, utvikle og sikre den samiske kulturen, og må derfor anerkjennes og lovfestes. Staten har en plikt etter folkeretten og intern norsk rett til å aktivt medvirke til at alle disse nevnte rettighetene sikres som viktige grunnlag for å sikre mangfoldet i den samiske kulturen også i fremtiden. Lovens ordlyd, forarbeider og virkeområde må derfor gjenspeile dette.”*

Sametinget sa videre at loven må anerkjenne urfolks særskilte rettigheter til ressursene både over og under grunnen på fastlandet, samt rettighetene til ressursene i de kystnære farvannene.

Inntil videre vil rådet arbeide etter dette prinsippet. Sametingsrådet finner det ikke foreløpig riktig å gå videre i arbeidet med en egen samisk næringslov så lenge utfallet av Finnmarksloven er uklart. Rådet vil derfor komme tilbake til saken. Samerettsutvalgets arbeid utenfor Finnmark vil selvsagt også ha betydning for bruken av utmark i disse områdene.

Forslag 10, Konsekvensanalyse av vindkraftplanene på Nordkynnhalvøya i forhold til reindrifta

Det foregår planlegging av to store vindkraftanlegg på Nordkynnhalvøya, Lebesby kommune. Den ene hvor Statkraft er tiltakshaver og lokalisert til Gartefjell på Dyfjordhalvøya, mens den andre hvor Norsk miljøkraft er tiltakshaver og skal ligge på Skjøtningsberget. Begge planene er så store at det automatisk utløser konsekvensutredningsplikten etter plan- og bygningsloven kapittel VII-a. Sametinget har uttalt seg til begge

planenes melding om konsekvensutredning med forslag til utredningsprogram. For planene på Dyfjordhalvøya har Sametinget også uttalt seg til ferdig konsekvensutredning og konsesjonsøknad mht kulturminner og kulturmiljø.

Sametinget har til nå konsentrert sine uttalelser til kulturminner og kulturmiljø hvor Sametinget har forvaltningsmyndighet, og overlatt de reindrifsfaglige vurderingene til Reindriftsforvaltningen. Mange større arealinngrepssaker berører viktige samiske arealinteresser som blant annet reindrifta. Sametingsrådet vil framover søke å legge større vekt på andre samiske interesser enn kulturminner i tida framover.

Sametinget har over flere år bedt Miljøverndepartementet om ressurser til å utforme en miljø- og arealpolitikk, og til å myndiggjøres i miljøspørsmål uten at dette har nådd fram. Det må understrekes at det er kapasitetsmessige begrensninger i hva Sametinget kan uttale seg til. Sametinget har i gjennomsnitt mellom 10 og 15 konsekvensutredningssaker på ulike planstadier (forhåndsbehandling, melding om KU, høring av KU) årlig. I den seinere tid har antallet vindmøllepark-prosjekter økt betydelig.

Sametinget ser alvorlig på at det blir gitt konsesjon til vindmølleparker i reinbeitedistrikt uten troverdige konsekvensutredninger for reindriften. Det foreligger en fagrapport om reindrift som er underlag for konsekvensutredninger. Konsekvensutredningene for reindriften er imidlertid mangelfull og gir feilinformasjon til tiltakshavere og konsesjonsgiver. Norges vassdrag- og energidirektorat har flere utbyggingssaker inne som angår etablering av vindmølleparker i reinbeitedistrikter. I tillegg har NVE signalisert at det vil være nødvendig å bygge et nytt overføringsnett i tilknytning til disse vindmølleparkene gjennom Finnmark og til Balsfjord. Rådet vil kontakte Norges vassdrags- og elektrisitetsdirektorat og be om en mer fullstendig vurdering av konsekvensene av de enkelte anleggene og at det foretas en helhetlig konsekvensanalyse av alle utbyggingssakene som skal sees i forhold til hele reindriftnæringen.

Forslag 11, Sameloven

Sametingsrådet har under arbeidet med forslaget til Finnmarkslov lagt stor vekt på at et av hovedformålene med Samerettsutvalgets arbeid var å avklare rettsituasjonen for fastboende samer, og sikre disse samenes rettigheter. Det vises til Sametingets vedtak i sak 21/03 Finnmarksloven, hvor det heter at: *” Samiske utmarksnæringer og bruksmåter, særskilt kombinasjonsbruk, er viktige for å bevare, utvikle og sikre den samiske kulturen, og må derfor anerkjennes og lovfestes. Staten har en plikt etter folkeretten og intern norsk rett til å aktivt medvirke til at alle disse nevnte rettighetene sikres som viktige grunnlag for å sikre mangfoldet i den samiske kulturen også i fremtiden. Lovens ordlyd, forarbeider og virkeområde må derfor gjenspeile dette.”*

Sametingsrådet har tatt opp dette spørsmålet både i forhold til Justisdepartementet i Finnmarkslovsaken, men også i forhold til FN i blant annet Sametingets rapporter til ILO. Også i andre rettighetsspørsmål har Sametingsrådet som mål å arbeide for at også fastboende samers rettigheter skal anerkjennes ved lov, og dette blir fulgt opp kontinuerlig i rådets virksomhet. Det kan vises til at Sametingsrådet har oppfordret ekspertgruppen for Nordisk Samekonvensjon å ta opp dette i sitt arbeid med en felles konvensjon for alle samer i Norden.

3.2 Rådets oppfølging av nye saker kunngjort på plenumsmøtet 23.05.03

Forslag 1, Læremiddelutvikling

Sametingsrådet viser til at da Sametinget overtok ansvar for opplæringsaker 01.01.2000, var utvikling av læremidler en av de viktigste oppgavene som fulgte med.

I Sametingsplanen 2002 – 2005 er det i kap. 5 slått fast at en storstilt satsning på utvikling av samiske læremidler vil være et sentralt arbeidsområde for Sametinget i planperioden. Sametinget har utarbeidet plan for samisk læremiddelutvikling, ”Strategiske plan for samisk læremiddelutvikling 2001 – 2005”, som følges. Som en oppfølging av denne planen utlyser Sametinget årlig midler til utvikling av ordinære, digitale og særskilt tilrettelagte samiske læremidler på nord, lule- og sørsamisk, tilpasset læreplanene for grunnskole og videregående opplæring. For 2003 har Sametinget avsatt kr. 11 139 000 til utvikling av læremidler. I 2003 kom det inn 142 søknader, hvorav 68 ble innvilget.

Siden Sametinget overtok ansvar for opplæringsaker i år 2000, er det ferdigstilt i alt 155 nye læremidler. Av vedlegget kan en se hvilke typer læremidler det er, hvilket språk de er gitt ut på, hvilket nivå de er beregnet for og hvem som har gitt dem ut. Vedlegg til punktet viser hvilke læremidler som er under utarbeiding, når de er påbegynt og når de er forventet å være ferdige. Dette viser at det er stor aktivitet knyttet til samisk læremiddelutvikling. Likevel er det stor mangel på samiske læremidler, noe som også kom klart fram på Nordisk læremiddelkonferanse som ble arrangert i Kiruna i mars 2003 (se pkt. 2.1.2). Her ble det påpekt at det er nødvendig å iverksette arbeid med å utvikle felles læreplan for å kunne effektivisere læremiddelproduksjonen.

Et betydelig problem er at det som oftest tar lang tid å ferdigstille et læremiddel. Det kan være mange årsaker til det, men en hovedårsak kan være mangel på samiske termer, slik at termutvikling må foregå samtidig med utvikling av læremiddelet. Videre kan det også være mangel på eller begrenset kildetilgang, slik at samiske læremiddelforfattere må ofte produsere mye av stoffet selv. I tillegg er det problemer knyttet til forfattersituasjonen, både med hensyn til rekruttering og forsinkelser som oppstår (Jfr. Sak 07/02 ”samisk bokproduksjon – evaluering”).

Det er satt i gang en rekke tiltak for å bedre på dette. Rådet er godt i gang med å styrke læremiddelproduksjonen, gjennom kompetanseheving av læremiddelforfattere, effektivisering av tilskuddordningen og samordning av læremiddelproduksjon på nordisk plan.

Forslag 2, Likestilling i en helhetlig samfunnsutvikling

Handlingsplanen for likestilling har ligget til grunn for den satsingen som er gjort på likestilling de senere årene. Midlene på årets budsjettpost 61.1 Annet likestillingstiltak på kr. 100 0000, ble utlyst som prosjektstøtte til organisasjoner, nettverk og institusjoner, som bidrag til å gjennomføre likestillingstiltak. Midlene blir i disse dager tildelt to prosjekter, ett for å utarbeide kursmaterieill med målgruppe ungdom og ett annet til et seminar med tema kvinner og politikk. Rådet ønsker å videreføre prosjektstøtteordningen i budsjettforslagene for år 2004 og 2005.

Sign: _____ / _____

Møtesekretærer:Ellen Mienna Guttorm og Liv Karin Klemetsen

Sametingsrådet tar sikte på å arrangere et todagers seminar rett etter valget 2005. Den første dagen vil spesifikt være rettet mot de kvinnelige sametingsrepresentantene, med innhold som kurs i tale- og møteteknikk og nettverksbygging. Den andre dagen retter seg til alle representantene og de politiske grupperingene. Tema der er likestillings- og kjønnsperspektiv i politikk- og samfunnsutvikling.

Sametinget arbeider med etablere et samarbeid med de samiske kvinne kvinneorganisasjonene med tanke på å utveksle erfaringer og å dra nytte av deres kompetanse og nettverk på området. I etterkant av likestillingskonferansen, undersøkelsen om valg, nominasjon og likestilling og møtet med Samisk Kvinne-Forum, vil rådet på nytt ta initiativ til et møte med statsråd Laila Dāvøy. Hensikten med møtet er å drøfte likestillingspolitiske utfordringer i det samiske samfunnet, ansvarliggjøre departementet for likestillingsarbeidet i det samiske samfunnet og å drøfte finansiering av likestillingstiltak.

Forslag 3, Trålerne skal overholde leveringsforpliktelsene

Sametingsrådet har i sin høringsuttalelse til Fiskeridepartementet bl.a. uttalt at ut fra dagens situasjon i kystflåten med stor fangstkapasitet og mobilitet, kan kystflåten langt på vei erstatte trålflåtens leveringsforpliktelser, i de tilfeller trålflåten ikke kan oppfylle sine forpliktelser i h.h.t. konsesjonsbetingelsene. Kystflåten har i tillegg tilegnet seg fangstteknologi som gjør at de kan levere "levende fangst" og med dette - på en rasjonell måte - kan tilfredsstille industrienes, og ikke minst markedets ønske om ferskt og levende råstoff.

Rådet uttalte vider at trålerne må overholder sine leveringsforpliktelser i h.h.t de opprinnelige konsesjonsforpliktelsene. I de tilfeller rederier og eiere velger å ikke følge de gitte konsesjonsforpliktelsene, må konsesjonen straks inndras. Inndratte konsesjoner fra trålere som ikke overholder leveringsforpliktelser må rettleides til kyst- og fjordfartøy som påtar seg leveringsplikt til områder, plasser og industri for gjennom dette å sikre ferskt råstoff til industrien.

Rådet oppfordret også offentlige myndigheter til å gjennomføre en helhetlig gjennomgang av trålflåtens overholdelse av leveringsforpliktelsene, pris for fisken ved levering, oppnådd lønnsomhet, rasjonell drift og flåtens evne til å oppnå en kvalitet på råstoffet som industrien og markedet i dag ønsker. I tilfelle deler av trålflåten ikke makter å oppfylle industriens og dagens markedsønsker må det legges opp til en omstrukturering av trålflåten hvor fiskekvotene med leveringsplikt blir retildelt kyst- og fjordflåten, slik at man gjennom dette kan trygge og videreutvikle disse kyst- og fjordsamfunnene.

Forslag 4, Børgefjell nasjonalpark og riving av gjeterhytte

Sametingsrådet ser det som av avgjørende betydning at reindriften kan fortsette sin virksomhet innenfor områder fredet etter naturvernloven. Gjeterhytter er nødvendig for å kunne drive med reindrift, og en rett reindriftsutøverne har til å få satt opp i henhold til reindriften. Dette er en av grunnene til at rådet i sine høringsuttalelser til verneforslag meget sterkt vektlegger at det i formålsparene til vernebestemmelsene for nasjonalparker og landskapsvernområder må framkomme at vernet skal sikre naturgrunnlaget for samisk kultur med samfunn og næringer. En slik bestemmelse vil blant annet trygge reindriften rettigheter og muligheter for framtidig virksomhet. Det vil også være grunn til å vurdere om det i vernebestemmelsen skal framkomme at vernet ikke er til hinder for oppsett av gjeterhytter etter nærmere avklaring med

fredningsmyndighet. Sametingsrådet vil be om nærmere konkrete opplysninger vedrørende saken om vedtak om riving av gjeterhytte i Børgefjell nasjonalpark og behandle den på et senere tidspunkt.

Forslag 5, En solidarisk fordeling av kongekrabben

Sametingsrådet avga høring i forbindelse med fastsettelse av vilkårene for kongekrabbefiske i 2003. Rådet går inn for at kongekrabben forvaltes som en fornybar ressurs og at de som får begrensninger og merarbeid i tradisjonelt fiske som følge av kongekrabben, skal ha en fortrinnsrett til fangst av kongekrabbe. Rådet går prinsipielt inn for at kongekrabben skal forvaltes etter en egen lov som har til målsetting å gi befolkningen i områder med kongekrabben enerett til fiske og fangst av bestanden i sine nærområder.

Rådet foreslår at det igangsettes forskning om hvilke konsekvenser introduksjonen av kongekrabben har og har hatt for fiskeressursene og den økologiske balansen i de samiske kyst- og fjordområdene, samt konsekvensen for det tradisjonelle fiske i disse områdene. Inntil konsekvensene av kongekrabben er klarlagt ønsker rådet at veksten i bestanden reduseres ved å beskatte hunnkrabben f.o.m. 2003. Sametingsrådet går også inn for at alle som bor i områder med mye krabbe kan fange krabbe til egen husholdning. Dette er ikke å betegne som et fritidsfiske men en kulturbasert høstingsrett som tilligger befolkningen i samiske kyst- og fjordområder i h.h.t. vern av samisk kultur.

I tillegg til en større beskatning av krabbebestanden, foreslo rådet at startdatoen for fiske ble satt til 1. oktober, at båt lengden for deltagelse måtte senkes fra 8 til 7 meter, at hyselinefiske ikke måtte kvalifisere for deltagelse i krabbefiske, at deltagelse i rognkjeksfiske skulle kvalifisere til deltagelse i krabbefiske og at krabberettighetene ikke måtte knyttes til fartøyet slik at rettighetene ble solgt når fartøyet skiftet eier.

Forslag 6, Oljetransporten langs norskekysten fra nordvest Russland

Sametingsrådet viser til vedtak fattet i Sametinget i 2002 om utbyggingen av Snøhvitfeltet hvor en pekte på de miljømessige konsekvensene av petroleumsvirksomheten i nord. Sametinget har også i en høringsuttalelse til Kystdirektoratet, som gjelder et utredningsprogram for skipstrafikk i Barentshavet, vist til faren for forurensning og dårlig utbygd oljeberedskap, og derfor foreslått at oljetransporten langs norskekysten ikke bør foregå nærmere kysten enn 50 nautiske mil.

Nå har også Olje- og energidepartementet(OED) sent ut på høring en sammendragsrapport som omhandler konsekvensene av helårig petroleumsvirksomhet i området Lofoten – Barentshavet. En rekke delutredninger er lagt til grunn for den nevnte sammendragsrapporten, også en delutredning om samiske forhold. Denne delutredningen kan ikke betraktes som en tilfredsstillende og fullverdig faglig konsekvensutredning. I den forbindelse har Sametinget i august hatt et møte med OED hvor en har klargjort sitt syn på både på de miljø-, nærings- og samfunnmessige forhold for en helårig petroleumsvirksomhet i nord. Som en oppfølging av møtet vil departementet skissere et opplegg for konsekvensutredninger som bedre skal ivareta de samiske samfunnsforholdene for en helårig oljevirkosomhet i nordområdene. I sin høringsuttalelse vil også Sametinget redegjøre for et særskilt opplegg for gjennomføring av konsekvensutredninger som berører urfolksområdene i nord. Oljetransporten langs norskekysten fra Russland ut til markedet i EU og USA vil også inngå som del i Sametingets arbeid med saken.

Forslag 7, Helseregion Nord – kjøp av private sykehustjenester

Sametingsrådet vil i kontakt med Helse Finnmark ta opp samiske pasienters rettigheter ved private sykehus. Sametinget og Helse Finnmark er i møte 08.09.03 blitt enig om å holde to faste møter årlig. Dersom det ellers dukker opp saker som trenger avklaring avholdes det møter om dette.

Forslag 8, Anmodning om å avsette midler til kystsoneplanlegging

Sametingsrådet ser viktigheten av å gjennomføre kystsoneplanlegging i samiske kyst- og fjordområder, slik at man gjennom dette rammeverket kan legge grunnlag for utvikling og etablering av nye næringer. Kommunene er planmyndighet etter plan- og bygningsloven og av dette følger utarbeidelse av kystsoneplan som en lovpålagt oppgave for kommunene, og bør løses innenfor kommunens egne budsjettammer.

Forslag 9, Representasjon – verneplanprosessen i Tysfjord-Hellemo

Sametingsrådet vil være i dialog og samarbeidsprosess med Miljøverndepartementet i fornyet prosess for ivaretagelse av bruks- og verneinteressene i Tysfjord-Hellemo området. Dialogen legger opp til tre hovedstadier. Disse er: 1) mandat for en forberedende lokal arbeidsgruppe som skal foreslå program og framdrift for vern/bruk av Tysfjord-Hellemo, 2) fastsetting av program for framtidig sikring og bruk av området med organisering, tema og framdrift etter forslag fra lokal arbeidsgruppe, og 3) vurderinger og konklusjoner etter gjennomføring av program lokalt.

Med dette som utgangspunkt vil Sametinget ikke være direkte representant i de prosesser som skal gjennomføres lokalt. Sametinget vil på et overordnet nivå gjennom aktiv dialog med Miljøvern departementet påse at det gjennomføres en prosess som sikrer lokal samisk medvirkning og premissgiving for framtidig ivaretagelse av områdets bruks- og bevaringsinteresser. Når det gjelder den nærmere organisering av forholdet mellom departementet og Sametinget, er detaljer foreløpig ikke fastsatt. Spørsmålet om opposisjonens deltakelse i dette, vil Sametingsrådet komme tilbake til når departementet og Sametinget skal fastsettes nærmere samarbeidsregler.

Forslag 10, Daglige samiske barne-TV sendinger

Sametingsrådet er opptatt av at norske allmennkringkastere har forpliktelser overfor den samiske befolkningen og har tidligere anmodet allmennkringkasterne i Norge om å styrke fjernsynstilbudet for samiske barn.

NRK Sámi Radio er å anse som en samisk allmennkringkaster og har et betydelig ansvar for å tilby barn og unge daglige samiskspråklige sendinger. Sametingsrådet har tidligere bedt Kulturdepartementet gjennomføre en utredning om NRK Sámi Radio. I en slik utredning finner rådet det som naturlig at også spørsmålet om daglige samiskspråklige sendinger for barn og unge tas opp. Sametingsrådet vil igjen ta opp dette med Kulturdepartementet.

Vedlegg

- Liste over møter og representasjoner
- Sametingets tredje ILO rapport
- Oversikt over læremiddelproduksjon

- Visjon, faktaark og statusrapport for OL 2014 i Tromsø
- Informasjonsbrosjyre fra Senter mot etnisk diskriminering

4 Sametingsrådets tilleggsberetning om rådets virksomhet til Sametingetsplenum september 2003

Sametingsrådet tar sikte på å fremme følgende saker overfor Sametinget:

4.1 Plenum november 2003

- Fordeling av Sametingets budsjett 2004
- Prinsipper og retningslinjer for videregående opplæring for den samiske befolkning
- Framtidige tilknytningsformer for de statlige samiske videregående skolene
- Retningslinjer for Sametingets tilskuddsordninger

4.2 Plenum februar 2004

- Samiske arkiver og arkivtjenester
- Sametingets kulturpolitisk prioriteringer
- Redegjørelse om Sametingets likestillingspolitisk arbeid

4.3 Plenum mai 2004

- Sametingets årsmelding 2003
- Reindrifftsavtalen
- Samisk parlamentarisk råds virksomhet

4.4 Sametingsrådet vil fremme følgende meldinger:

- Om Sametingets fiskeripolitikk: Desember 2003
- Om Samisk språk: Desember 2003

(Møtelederskapet sammen med gruppeledere bestemmer tidspunktet for behandling i plenum).

4.5 Høringssaker:

- Konsekvenser av helårig petroleumsvirksomhet i området Lofoten – Barentshavet. Frist 1. oktober 2003.
- Finnmark som kulturfylkes. Frist slutten av oktober 2003.
- Planloven. Frist 1. desember 2003.

4.6 Sametingsrådet melder om følgende fordeling av hovedansvarsområder mellom rådets medlemmer:

President Sven-Roald Nystø:

Regional utvikling, idrett, likestilling, personalpolitikk, Barentssamarbeidet, Arktisk samarbeid, finnmarksloven og Samerettsutvalgets virksomhet. Samisk parlamentarisk råd.

Visepresident Ragnhild L. Nystad:

Opplæring, forskning, helse- og sossialsaker, Sametingets rapportering til ILO og FN. Spesielle enkelt saker: Hálkavárri og minerallovgivning.

Rådsmedlem Svein-Peter Pedersen:

Primærnæringer, årsmelding, Sametingets budsjett og plansaker.

Rådsmedlem Johan Mikkel Sara:

Miljø, kulturminnevern, museer, samisk språk, samferdsel, olje- og gass saker (spesielt i forhold til miljø).

Rådsmedlem Randi A. Skum:

Kultur, kulturhus, reindrift og ungdomspolitik.

Forøvrig

Rådsmedlemmene forplikter Sametingsrådet med sine underskrifter på sine ansvarsområder. Presidenten underskriver Sametingets brev til organer utenfor Norges grense.

II Forslag og merknader

Merknad 1, Arbeiderpartiets sametingsgruppe v/Steinar Pedersen

Punkt 2.8.1 Sametingets tredje ILO - rapport

1.

Arbeiderpartiets sametingsgruppe konstaterer at Sametingets interne demokrati stadig ikke gir rom for påkrevd innflytelse og medvirkning fra mindretallets side. Denne gang gjelder det den meget viktige rapporten til ILO – den internasjonale arbeidsorganisasjon – om samenes situasjon i Norge. Det er ikke tilstrekkelig å legge frem for delegasjonen til Samisk parlamentarisk råd et utkast på engelsk, et par dager før saken skal behandles. Det gir ikke mulighet for å involvere gruppene i arbeidet og det ville vært uforsvarlig å avgi uttalelse på det grunnlaget.

2.

Arbeiderpartiets sametingsgruppe beklager sterkt at Sametingsrådet, i sin rapportering til ILO, kun omtaler Regjeringens behandling av Finnmarksloven. Dermed har man med overlegg gitt fra seg anledningen til å

Sign: _____ / _____

Møtesekretærer: Ellen Mienna Guttorm og Liv Karin Klemetsen

sette et internasjonalt søkelys på det som er det store problemet for mange i samiske strøk – nemlig at folk med små fiskebåter, i større og større grad nektes retten til å livnære seg av de lokale og regionale sjøressursene. Folk blir rett og slett nektet retten til et levebrot, basert på de ressursene som har gitt grunnlag for bosetting og kultur i tusenvis av år.

3.

Selv om heller ikke vi har gitt vår tilslutning til forslaget til ny Finnmarkslov, slik det nå foreligger, reagerer Arbeiderpartiets sametingsgruppe likevel på måten saken fremstilles på, og dertil dels meget sterke formuleringene som brukes for å karakterisere Regjeringens behandling. Begrep som grove krenkelser, ”det rasistiske grunnlaget for inngrep med makt på andre folks land”, er kraftige uttrykk brukt i forbindelse med forslaget til ny Finnmarkslov.

4.

Arbeiderpartiets sametingsgruppe kan heller ikke uforbeholdent slutte seg til den massive kritikken som rettes mot prosessen og kontaktene mellom Regjeringen og Sametinget i forbindelse med Finnmarksloven, jamfør særlig kap. 2. Sametingsrådet har nemlig ikke selv heller gjort tilstrekkelig for å sikre en forsvarlig prosess.

Vi har hele tiden ment at det var et stort politisk feilgrep av Sametingsrådet å bryte kontakten med Regjeringen, sommeren 2002. Opposisjonen i Sametinget ble heller ikke kontaktet før bruddet var et faktum. Med et slikt forløp i prosessen blir det mindre legitimt med en massiv kritikk av Regjeringen, for ikke å ha oppfylt rådføringsplikten.

5.

Arbeiderpartiets sametingsgruppe registrerer også at Sametingsrådet argumenterer med en fullstendig forkasting av forslaget til ny Finnmarkslov, jamfør kap. 3, og skriver også at Sametingets flertall i Sak 21/03 Finnmarksloven, faktisk har forkastet hele lovforslaget. Vi utgjorde også en del av dette flertallet, og er meget forbauset over at vi skal ha vært med på å forkaste lovforslaget. Vår gruppe oppfattet det omforente forslaget dit hen at vi gikk inn for betydelige endringer og forbedringer i det som var lagt frem av Regjeringen. Det er et syn vi stadig står fast ved.

6.

Der er også en del faktafeil som kunne vært luket ut, hvis man hadde gjennomført en prosess i forhold til resten av Sametinget. Blant annet gjelder det påstanden i rapportens pkt. 3 om at flertallet av de samiske representantene i Samerettsutvalget, stod bak mindretallsforslaget til ny forvaltningsmodell for Finnmark. Det er positivt feil.

AP's gruppe stiller seg også spørrende til et utsagn i kap. 2.1. om at der foreligger en avtale mellom Regjeringen og samiske organisasjoner, om at et endelig lovforslag skal bygge på forslagene fra Samerettsutvalget. Vi har ikke kunnet finne denne avtalen.

7.

Vi vil også bemerke at det vesentlige for Sametinget er sluttresultatet – det vil si hva som blir status etter at Stortinget har behandlet lovforslaget.

I den videre prosessen vil vi derfor finne det naturlig at Sametinget involveres aktivt i forhold til Stortingets behandling, og Sametinget får saken til plenumsbehandling før Justiskomiteen avgir sin endelige innstilling til Stortinget.

Forslag 1, representant Egil Olli, Arbeiderpartiets sametingsgruppe:

Punkt 2.8.1 Sametingets tredje ILO-rapport

1. Sametinget konstaterer at Sametingsrådet heller ikke denne gang har involvert mindretallet i en prosess for å forberede en rapport om samenes situasjon i Norge til internasjonale fora. Denne gang gjelder det rapporten til ILO, i henhold til konvensjon nr. 169.
2. Sametinget finner at i forhold til grunnleggende demokratiske og parlamentariske prinsipper, må Sametingsrådets rutiner forbedres, og tidligere løfter om å involvere hele Sametinget, må følges opp.
3. Sametinget registrerer også at Sametingsrådet i sin rapport skriver at et meget stort flertall i Sametinget har bedt Stortinget forkaste Finnmarksloven. Sametingets plenum finner derfor grunn til å presisere at tingets flertallsvedtak gikk ut på å be Stortinget forbedre lovforslaget på vesentlige punkter, ikke å forkaste det.

Forslag 2, Samenes Valgforbun

Pkt. 2.5 side 7

Viser til vedlagte sak av 38/00, der vi oversender til Sametingsrådet, forslag 2,2 kalt nytt pkt. 8: Sametinget går inn for å få en ny region 5, som vil innbefatte Nordre Nordland, Sør-Troms og Midt-Troms.

Under pkt. 2.5.1, står det kun referert til 4 regioner, og vi anser det da som om at Sametingsrådet har forkastet vårt forslag i sak 38/00.

Siste setning s. 7 strykes og erstattes med: 5 regioner, der den 5 region omfatter Nordre Nordland, Sør-Troms og Midt-Troms.

III Votering

Av 39 representanter var 38 tilstede.
Forslag 1, punkt 1 og 2, ble trukket tilbake
Forslag 2 ble trukket tilbake.

Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Forslag 1 pkt. 3 ble enstemmig vedtatt.

IV Protokolltilførsel

Det ble ikke fremmet protokolltilførsel i denne sak.

V Talerliste og replikkordskifte

	Taler	Replikk
1.	Svein Roald Nystø	
2.	Egil Olli	Sven-Roald Nystø
		Janoš Trosten
		Egil Olli
3.	Roger Pedersen	Johan Mikkel Sara
		Svein Peter Pedersen
		Roger Pedersen
4.	Berit Oskal Eira	
5.	Magnhild Mathisen	Ragnhild Lydia Nystad
		Magnhild Mathisen
6.	Sten Erling Jønsson	Ragnhild Lydia Nystad
		Sven-Roald Nystø
		Johan Mikkel Sara
		Sten Erling Jønsson
7.	Anders Urheim	Ragnhild Lydia Nystad
		Sven-Roald Nystø
		Anders Urheim
8.	Ragnhild Lydia Nystad	Roger Pedersen
		Anders Urheim
		Ragnhild Lydia Nystad
9.	Olaf Eliassen	Steinar Pedersen
		Olaf Eliassen
10.	Berit Ranveig Nilssen	Per Edvin Varsi
		Roger Pedersen
		Berit Ranveig Nilssen
11.	Steinar Pedersen	Geir Tommy Pedersen
		Steinar Pedersen
12.	Johan Mikkel Sara	
13.	Janoš Trosten	
14.	Amund P Anti	
15.	Sven-Roald Nystø	Egil Olli
		Sven-Roald Nystø
16.	Per A. Bæhr	
17.	Stig Eriksen	

Sign: _____ / _____

Møtesekretærer:Ellen Mienna Guttorm og Liv Karin Klemetsen

18.	Ann-Mari Thomassen	
19.	Roger Pedersen	
20.	Svein Peter Pedersen	
21.	Ragnhild Lydia Nystad	
22.	Tormod Bartholdsen	
23.	Johan Mikkel Sara	
24.	Sven-Roald Nystø	
25	Egil Olli	
26	Roger Pedersen	
	Janoš Trosten (til forretningsorden)	
	Sven-Roald Nystø (til forretningsorden)	
27	Per A. Bæhr	
28	Sven-Roald Nystø	

VI Sametingets vedtak etter voteringen

Sametingsrådets beretning tatt til etterretning med merknader og med følgende tillegg til punkt 2.8.1:

Sametinget registrerer også at Sametingsrådet i sin rapport skriver at et meget stort flertall i Sametinget har bedt Stortinget forkaste Finnmarksloven. Sametingets plenum finner derfor grunn til å presisere at tingets flertallsvedtak gikk ut på å be Stortinget forbedre lovforslaget på vesentlige punkter, ikke å forkaste det.

Saken ble avsluttet tirsdag 23.09.03 kl. 19.40.

Sign: _____ / _____

Møtesekretærer:Ellen Mienna Guttorm og Liv Karin Klemetsen

Sak 26/03

Spørsmål til Sametingsrådet i.h.t. Sametingets forretningsorden § 11

Saken påbegynt tirsdag 23. september 2003 kl. 16.05.

I Dokumenter

- Spørsmål 1, representant Åge Nordkild, Norske Samers Riksforbunds sametingsgruppe
- Spørsmål 2, representant Steinar Pedersen, Arbeiderpartiets sametingsgruppe
- Spørsmål 3, representant Steinar Pedersen, Arbeiderpartiets sametingsgruppe
- Spørsmål 4, representant Sten Jønsson, Arbeiderpartiets sametingsgruppe
- Spørsmål 5, representant Egil Olli, Arbeiderpartiets sametingsgruppe
- Spørsmål 6, representant Sten Jønsson, Arbeiderpartiets sametingsgruppe
- Spørsmål 7, representant Janoš Trosten, Norske Samers Riksforbunds sametingsgruppe

II Forslag og merknader

Spørsmål 1, representant Åge Nordkild, Norske Samers Riksforbunds sametingsgruppe:

Forskjellsbehandling av søknader om tilskudd

Spørsmålsgrunnlag:

I Bjerkvik har en same søkt Sametinget om tilskudd til kjøp av en gammel samisk gård i Kvanndal i Narvik kommune. Kvanndal ligger innenfor Samisk utviklingsfonds virkeområde.

På gården er det vernede samiske kulturminner.

Gården er tenkt drevet i en form tilsvarende samisk primærnæring i området; skogsdrift og sauehold.

Gården med bygninger skal stilles til disposisjon for samiske lag og foreninger i området som ønsker å drive med tiltak med henblikk på bevaring og styrking av samisk språk og kultur, så som språkbud og lignende.

Det tas sikte på at gården med bygninger skal fungere som kulturgård/kulturhus.

Søknaden er avslått i tilskuddsstyret. Anken er også avslått i tilskuddsstyret og oversendt Sametingsrådet.

Opp mot denne søknaden setter jeg en annen søknad:

Isak Mathis O. Hætta og hans firma Villmarksentret AS i Kautokeino har fått kr. 600.000,- i tilskudd til kjøp av Kautokeino fjellstue.

Min vurdering:

Etter min mening har Sametinget ved tilskuddsstyret her foretatt forskjellsbehandling av søknader.

Søknadenes formål er etter mitt syn ganske likelydende; styrking, bevaring og profilering av samisk språk og kultur, samt næringsutvikling. – Forskjellsbehandlingen går i disfavør av Sápmis utkantstrøk. Områder som sliter med å bevare og styrke dyrebar samisk språk og kultur.

Sign: _____/_____

Møtesekretærer: Inga Hætta skarvik/Osvald Grønmo

Sametinget går etter min mening mot den vedtatte sametingsplanen 2002 – 2005, hvor man under kap. 4 sier: ”Områder utenfor forvaltningsområdet for samisk språk vil være et av Sametingets satsningsområder i denne planperioden.” – Og videre under kap. 2: ”Gjennom støtte til prosjekter som ivaretar og fremmer kunnskapen om kulturhistorie, kulturminner og kulturlandskap ønsker Sametinget å bidra til at historien og tradisjoner skal være sentrale elementer i utviklingen av samfunnet.”

Spørsmål:

- Ser Sametingsrådet at det i tilskuddsstyret her er foretatt forskjellsbehandling av søknader fra forvaltningsområdet kontra området utenfor?
- Dersom Sametingsrådet ser denne forskjellsbehandlingen, kommer Sametingsrådet til å gjøre noe med dette?
- Hva kommer i så fall Sametingsrådet til å foreta seg?

Sametingsrådets svar:

Søknad om kjøp av et gårdsbruk i Kvanndal i Narvik kommune ble avslått i sak HE 18/03 den 27.01.03 etter fullmakt fra tilskuddsstyret. Tilskuddsstyret stadfestet dette vedtaket i sak DSE 153/03 den 27. - 28.05.2003. Saken er sendt videre til Sametingsrådet for klagebehandling slik det framgår i § 5 i retningslinjene for Tilskuddsstyret. Klagen er under behandling og rådet finner det ikke riktig å drøfte klagesaker i plenum.

Tilskuddsstyret behandlet den 13.08.03 en sak om kjøp og renovering av en fjellstue i Kautokeino. I retningslinjer for Tilskuddsstyret fremgår det at tilskuddsstyret er tillagt myndighet til å forvalte Sametingets fond og tilskuddsmidler.

§ 1: ”Sametingets tilskuddsstyre er Sametingets forvaltningsorgan for de fond og tilskuddsmidler Sametinget overfører tilskuddsstyret å fordele”.

Tilskuddsstyret er oppnevnt av Sametingets plenum. Sametingsrådet finner det ikke riktig å kommentere enkeltsaker som er behandlet i tilskuddsstyret da dette vil kunne undergrave tilskuddsstyrets frie stilling i forhold til Sametingsrådet.

Spørsmål 2, representant Steinar Pedersen, Arbeiderpartiets sametingsgruppe:

Nei til nedleggelse av Seidajok barnepsykiatriske behandlingshjem.

Styret i Helse Finnmark vedtok på sitt møte, under sak 52/2003 - videre oppfølging av plan for psykisk helsevern, å nedlegge Seidajok barnepsykiatriske behandlingshjem.

Slik man må forstå vedtaket, innebærer det at oppgavene som denne viktige institusjonen har utført, skal overføres til Karasjok, Tromsø og tilsynelatende også til de andre kommunene.

Det kan ikke være noen tvil om at dette vil føre til en svekkelse av tilbudet til de barn som har hatt behov for den typen tjenester man tilbyr ved Seidajok.

Den fulle konsekvens av vedtaket i HF vil også være at det enestående fagmiljøet som er bygd opp ved institusjonen vil bli revet opp.

Det vil dermed si at den unike tverrfaglige samiskrelaterte kompetansen som møysommelig er bygd opp ved Seidajok, eventuelt vil måtte bygges opp et annet sted.

Jeg kan ikke tro at Sametinget kan gi sin tilslutning til at man på en slik brutal måte forringer tilbudet til barn med psykiske vansker, og vil stille følgende spørsmål til Sametingsrådet:

1. Hvilke umiddelbare skritt vil Sametingsrådet foreta seg i forhold til vedtaket om nedleggelse av Seidajok barnepsykiatriske behandlingshjem?
2. Når vil Sametinget ta kontakt med Helseministeren for å få stanset gjennomføringen av vedtaket?

Sametingsrådets svar:

Sametings visepresident har avholdt et møte med helse Finnmark den 8. september 2003, der hun blant annet understreket viktigheten av å opprettholde Seidajok barnepsykiatriske behandlingshjem.

Når det gjelder vedtaket i Helse Finnmark vil vi undersøke nærmere hva vedtaket om Seidajok innebærer, da de på møtet ga inntrykk av at de var innstilt på å opprettholde institusjonen, men se nærmere på målsettingen og institusjonens innhold.

Sametingsrådet er meget opptatt av at samiske barn sikres et forsvarlig og godt psykiatrisk tilbud, hvor samisk språk og kultur er en del av tilbudet.

Sametinget vil følge opp saken om opprettholdelse av Seidajok barnepsykiatriske behandlingshjem både ovenfor Helse Finnmark og helse- og sosialkomiteen i Stortinget, hvis det skulle bli behov for dette. Helseministeren har antydnet at han vil besøke Sametinget i løpet av høsten. Sametingsrådet ser det som naturlig at denne saken drøftes i en slik forbindelse.

Spørsmål 3, representant Steinar Pedersen, Arbeiderpartiets sametingsgruppe:

Havressurslovutvalget

Fiske i sjøen har vært en av de aller viktigste bærerne av samisk materiell kultur.

Når folk, gjennom offentlige reguleringer mer og mer er blitt fratatt retten til å fiske, burde dette mane Sametinget til tverrpolitisk handling for å bidra til å bedre situasjonen.

Dessverre har man i enkelte viktige sammenhenger registrert at dette prinsippet er fraveket i praktisk politikk. Tidligere i år ba den norske Regjeringen Sametinget om å oppnevne en representant til det meget viktige havressurslovutvalget. Sametingsrådet fant imidlertid ingen grunn til å involvere resten av Sametinget – til tross for at man ble muntlig oppfordret om å gjøre det – og rådet foreslo to representanter utgått fra flertallsgrupperingen i Sametinget.

Dermed står altså halve Sametinget utenfor dette arbeidet.

Vi har heller aldri fått gjennomslag for at det bør etableres en tverrpolitisk gruppe i Sametinget for å drive arbeidet med de fiskeripolitiske spørsmålene fremover.

Jeg vil derfor stille Sametingsrådet følgende spørsmål:

1. Mener ikke Sametingsrådet at Sametinget bør forene kreftene for å gjøre noe effektivt for å rette opp det overgrepet som har skjedd mot småskalafiskeren?
2. Hvordan har man eventuelt tenkt å involvere resten av Sametinget i dette arbeidet, for eksempel i forhold til arbeidet i havressurslovutvalget?

Sametingsrådets svar:

Sametinget arbeider kontinuerlig med å styrke rettighetene til kystfiskerne/småskalafiskerne. Sametingsrådet presiserer at arbeidet med fiskeripolitikk er av stor næringsmessig betydning i forhold til identitet og til kultur. Sametingsrådet anser at et forent Sameting vil kunne legge større tyngde bak Sametingets politikk og legger derfor vekt på å få frem den brede enighet i fiskeripolitikken i Sametinget.

Dessuten vil en også i denne sammenheng vise til at de utfordringer fiskerinæringen står overfor i dag, tas opp som egen sak i dette plenumsmøtet.

Når det gjelder Havressurslovutvalget har Sametingsrådet oppnevnt en representant. Sametingsrådet fant derfor ikke grunn til å be om forslag fra opposisjonen på kandidater til dette vervet. Derimot ønsker Sametingsrådet å oppnevne en fiskeripolitisk gruppe på 3 medlemmer som kan fungere som støttegruppe for medlemmet i Havressurslovutvalget. Her vil det være ønskelig at opposisjonen deltar i denne gruppen.

Sametingsrådet håper dette kan være en tilfredsstillende løsning og at Sametinget kan arbeide sammen tverrpolitisk for å sikre småskalafiskernes rettigheter til fiskeressursene.

Sametinget vil legge frem for plenum en melding om fiskeriene i februar 2004.

Spørsmål 4, representant Berit Oskal Eira, Arbeiderpartiets sametingsgruppe:

Kompetanseoppbygging – Første modul i sørsamisk og pedagogikk

I sørsamisk område er samiskundervisning av barn kommet godt i gang. Det er imidlertid et problem at det mangler samisktalende lærere og førskolelærere.

Elgå oppvekstsenter, Engerdal kommune har i samarbeid med kommuner både på norsk og svensk side tatt initiativ til å få i gang en desentralisert allmennlærer/førskoleutdanning som i stor grad baserer seg på videokonferanser. Samarbeidspartnere er Høgskolen i Hedmark, Høgskolen i Nord-Trøndelag og Samisk høgskole.

Det er ønske om å sette i gang en første modul i sørsamisk og pedagogikk. Det er behov for kr. 500 000,- for å få tilbudet i gang.

Elgå oppvekstsenter, Engerdal kommune har søkt om midler fra Sametingets opplæringsavdeling og fra Utdannings- og forskningsdepartementet for oppstart av studiet, men fått avslag begge steder.

Vi tillater oss å stille følgende spørsmål til Sametingsrådet:

1. På hvilken måte er Sametingsrådet involvert i dette arbeidet?
2. Hva vil Sametingsrådet gjøre for å hjelpe til å få dette studiet i gang?

Sametingsrådets svar:

Det vises for øvrig til: Arbeiderpartiets sametingsgruppe, v/ Berit Oskal Eira, brev av 16.09.03; Kompetanseoppbygging – første modul i sørsamisk og pedagogikk

Samisk språkråd bevilget i sak 99/00 midler til et forprosjekt, der hensikten var å få i gang et språkmotiveringsprosjekt utenfor forvaltningsområdet for samisk språk. Sametinget har i sak 41/01 ført denne saken videre og har besluttet å invitere kommuner i det nevnte området til å gå inn i et 5-årig prosjekt for å styrke språkutviklingen blant barn. Elgå oppvekstsenter ble tildelt midler til et slikt prosjekt, som skulle gjennomføres i perioden 2000 – 2004.

Prosjektet er kommet godt i gang, men på grunn av at det er stor mangel på samisktalende lærere og førskolelærere, har Elgå oppvekstsenter i brev av 11.11.02 søkt Sametinget om midler til oppstart av kompetanseoppbygging – første modul i sørsamisk og pedagogikk.

Sametinget har i brev av 3.12.02 avslått søknaden og har som begrunnelse vist til sak 43/00 NOU 2000:3 Samisk lærerutdanning mellom ulike kunnskapstradisjoner, der følgende momenter kommer fram:

1. Det er et statlig ansvar i samarbeid med kommunene å planlegge og igangsette etter- og videreutdanningstilbud som ivaretar de behov som det samiske samfunnet etterspør i opplæringen av våre barn.
2. Når det gjelder ansvarsfordelingen mellom samisk høyskole og Sametinget og mellom Samisk høyskole og andre skoler, er det Sametingets oppfatning på et prinsipielt grunnlag at Sametinget ikke skal gi etterutdanningstilbud.
3. I all samisk lærerutdanning må det være felles elementer som ivaretar og bygger opp det samiske fellesskap.
4. At Høgskolen i Nord-Trøndelag skal ha et særskilt ansvar for utvikling av utdanningstilbud for den sørsamiske befolkningen.
5. At det utøves stor vilje til fleksible løsninger og modulbaserte studier, og at det tas utgangspunkt i de ulike samiske samfunns ståsted og virkelighetsoppfatning.
6. At etter- og videreutdanningstilbud retter seg mot flere målgrupper, og det må være varierte og fleksible opplæringstilbud.
7. At det tilbys IKT-baserte opplæringsformer i kombinasjon med desentraliserte tilbud og at desentraliserte studietilbud er viktig rekrutteringstiltak og bidrar til at studenter som bor langt fra utdanningsinstitusjonene kan få studietilbud i deres nærrområder.

Som det framgår av momentene ovenfor, har ikke Sametinget et prinsipielt ansvar for, eller midler til etter- og videreutdanningstilbud. Sametinget kan dermed ikke påta seg ansvar for utvikling og fastsetting av etterutdanningsplaner som høyskolen får ansvar for å igangsette.

Når det gjelder svar på spørsmål nr. 2, viser Sametingsrådet til sak 32/02: Sametingets politikk for det sørsamiske området. Under punkt 7. Utdanning og kompetanse slås det fast at Sametinget vil arbeide for å tilrettelegge for et målrettet og helhetlig utdanningstilbud med korte og langsiktige mål, slik at flest mulig får lære seg det samiske språket. Sametinget vil prioritere etablering av en egen stipendordning for ungdom som vil studere det sørsamiske språket.

Sametinget viser ellers til at Høgskolen i Levanger, HINT, har høsten 2002 satt i gang studieenheten Sørsamisk 1, 30 studiepoeng. 15 studenter følger dette studiet, som vil avsluttes innen utgangen av 2003.

Det vises også til:

- Elgå oppvekstsenter, Elgå kommune, brev av 11.11.02; Søknad om midler til oppstart av Kompetanseoppbygging – første modul i sørsamisk og pedagogikk.
- Sametinget, brev av 03.12.02; Avslag på søknad om kr 250 000 til oppstart av modulbasert opplæring, videokonferanseutstyr og driftskostnader for videokonferanser.
- Sametingets plenum, sak 32/02; Sametingets politikk for det sørsamiske området.
- Sametinget, sak 43/00, høringsuttalelse til NOU 2000: 3 Samisk lærerutdanning mellom ulike kunnskapstradisjoner.
- Sametingets språkmotiveringsprosjekt, sak SG 99/00 og sak 41/01: Budsjett 2001.
- Sak 32/02: Sametingets politikk for det sørsamiske området.

Spørsmål 5, representant Egil Olli, Arbeiderpartiets sametingsgruppe:

De nordiske sameministrene og rovdyrproblematikken

Sametinget har i mange år vist sin bekymring over utviklingen av rovdyrbestanden i forhold til samiske- og distriktsnæringer som reindrift og småfehold.

For grensenære områder til Sverige har man også det forholdet at næringsutøvere på norsk side blir negativt berørt av den rovdyrpolitikken som blir ført i Sverige.

Det vil si at dette er problemer som må løses på bilateralt svensk – norsk eller også på internordisk nivå.

I de senere årene er det etablert formelle ordninger hvor det vil være naturlig å ta opp slike ting, med sikte på å finne en løsning – det vil si redusere de grenseoverskridende rovdyrbestandene. Det er for eksempel Samisk Parlamentarisk Råd og de faste fellesmøtene mellom sametingspresidenten og sameministrene i Finland, Sverige og Norge.

Vi tillater oss å stille følgende spørsmål til Sametingsrådet:

Vil Sametingsrådet bringe rovdyrproblematikken inn for de nordiske sameministrene, for å bevisstgjøre dem om deres ansvar for å bidra til en reduksjon av rovdyrbestander som svekker det materielle grunnlaget for samisk kultur?

Sametingsrådets svar:

Den økende rovviltstammen er en trussel mot de samiske næringene jordbruk og reindrift. Dette gjelder spesielt jerv og gaupe. Sametinget har i flere sammenhenger tatt opp de store tapene som rovvilt medfører i samiske områder. Rovvilt beveger seg over store områder og over landegrensene. Det skaper problemer også når disse gjør skade i et annet land. Ansvar for forvaltningen av rovvilt og om bestandene skal betraktes som nasjonale eller fellesbestander, er ikke klart. Rovviltmyndighetene i Sverige og Norge ble enige i 1998 om at det ikke skal etableres ulv i samiske tamreinområder.

Sametingene i Sverige, Finland og Norge har i fellesskap tatt opp saken om rovviltsspørsmål to ganger i Nordisk embetsmannsorgan for samiske spørsmål – siste gang i mars i år. Sametingene understreket at det er viktig å ta hensyn til de urfolksrettslige forpliktelser statene er bundet av. Sametingene pekte også på at det er nødvendig med nordisk samarbeid som bedre ivaretar samiske interesser. Det finnes i dag samarbeid om rovdyrspørsmål på statssekretærnivå og på generaldirektørnivå. Samer er imidlertid ikke representert i dette nordiske samarbeidet. Embetsmannsorganet skal ha nytt møte den 01. oktober hvor vi forventer at rovviltproblematikken tas opp. Sametinget vil be om at samer også blir representert i samarbeidet om rovviltsspørsmål mellom disse tre landene.

Spørsmål 6, representant Sten Jønsson, Arbeiderpartiets sametingsgruppe:

Aursundsaken – de politiske løftene om å sikre samisk reindrift må oppfylles

Sørsamisk reindrift har levd under sterkt press i en årrekke. Ulike typer konkurrerende bruk har bidratt til å minke beitearealene, og mange rettstvister om beitearealer opp gjennom årene har bidratt til å øke presset.

Høyesterettsdom om Selbu i 2000 markerte imidlertid et vendepunkt i og med at samisk bruk og rettstradisjon ble gitt likeverdig vekt med annen bruk og rettstradisjon.

I forbindelse med Høyesterettsdom i den såkalte Aursundsaken for noen år tilbake, som gikk i reindriftssamenes disfavør, engasjerte Sametinget seg i saken, og fra politisk nivå ble det lovt at man ville finne en løsning for å sikre grunnlaget for fortsatt reindrift i området.

Sametinget bør spille en aktiv rolle for å minne Regjeringen om tidligere avgitte løfter og få saken løst på en tilfredsstillende måte.

Spørsmål:

Hvilke skritt vil Sametingsrådet ta for at de politiske løftene fra Regjeringen, om å sikre den sørsamiske reindriften i Aursundområdet, følges opp?

Sametingsrådets svar:

Striden om beiterettighetene på private utmarkseiendommer i området nord for Aursunden har vart lenge og har sin opprinnelse i tiden da fornorskning var på det mest intense på slutten av 1800-tallet. Norske myndigheters syn på reindrift var at reindriften var en primitiv næring som ikke hadde livets rett og som måtte vike for jordbruket. I en høyesteretts sak i 1897 ble reindriften fratatt beiterettigheter på private utmarksområder nord for Aursunden. I en ny retts sak i 1997 om de samme forholdene tapte reindriften i Høyesterett. Høyesterettsdommen er helt uforståelig. Det er og har bestandig vært umulig å drive reindrift i

dette området uten at reinen kommer inn på de private utmarkseiendommene. Grensen mellom lovlig beiteareal og ulovlig beiteareal er i høyfjellet uten en eneste naturlig grense. Ved spesielle værforhold og beiteforhold vil reinen trekke sørover helt ned til den eneste naturlige grensen som er Aursunden. Ved Aursunden er det en del dyrka mark som reinen da vil trekke inn på. Dette medfører konflikter.

Etter høyesterettsdommen i 1997 har Landbruksdepartementet søkt å finne en løsning på konflikten, da Landbruksdepartementet erkjente at det er umulig å drive reindrift i dette området uten at reinen kommer innenfor tvisteområdet. Forhandlinger mellom partene om sperregjerder og andre tiltak har ikke ført fram. Situasjonen i dag er at Landbruksdepartementet har gitt et tilbud om reindriftsavtale til grunneierne og reinbeitedistriktet. Essensen i avtalen er at det bygges et sperregjerde i høyfjellet som hindrer reinen å trekke ned mot Aursunden. Forslaget til avtale er uakseptabelt og mangler reindriftsfaglig begrunnelse. Gjerdet er foreslått bygd høyt oppe i fjellet uten tilstrekkelig lukking av reinens tilgang til området. Dette vil medføre at reinen, også etter byggingen av gjerdet vil komme inn på dyrka mark. Gjerdet vil da virke som en sperre ved utdriving fra området og vil forsterke problemet.

Sametinget har allerede fått henvendelser fra Riast/Hylling reinbeitedistrikt om å bistå distriktet. Sametingsrådet vil følge opp saken i et møte med Landbruksministeren. Det er uakseptabelt at Staten Norge ikke har sørget for at Riast/Hylling reinbeitedistrikt kan drive "lovlig" reindrift innenfor det arealet de har benyttet fra gammelt av. Det må etableres en varig løsning, slik at reindriften i området kan drives og videreutvikles innenfor et "lovlig" beiteareal.

Spørsmål 7, representant Jánoš Trosten, Norske Samers Riksforbunds sametingsgruppe:

KVALITETSUTVALGETS FORSLAG TIL REVIDERT LÆREPLAN

Utdanningsdepartementet har nedsatt kvalitetsutvalget som skal ha som mandat å revidere den nåværende læreplanen. Målet er total fornying av den nåværende læreplanen. Dersom jeg har forstått det rett, så skal ikke utvalget rette søkelys mot L97S, den såkalte samiske læreplanen.

Den nåværende samiske læreplanen er direkte oversatt fra den norske læreplanen, og fagfolk gir uttrykk for at den ikke i tilstrekkelig grad tar hensyn til samisk dagligliv og samiske forhold. Kvalitetsutvalget nevner ingenting om den samisk læreplanen i revideringsarbeidet, og dette gjør utvalgets arbeid totalt mangelfullt i forhold til samisk læreplan.

En læreplan som skal fungere i samiske områder og for samiske barn og unge, skal ta hensyn til samisk kultur og samfunnsliv. Samene skal selv utforme innholdet i læreplanen, og målet kan ikke være å kopiere den nasjonale hovedlæreplanen.

Derfor stiller jeg følgende spørsmål til Sametingsrådet:

- Har Sametingsrådet hørt noe om kvalitetsutvalgets arbeid, og hva har rådet tenkt å gjøre med saken?
- Har Sametinget tenkt å være med på dette arbeidet, eller har departementet invitert Sametinget til å være med i dette arbeidet?

Det er meget viktig at Sametinget er med i dette arbeidet helt fra starten av, og jeg vil be rådet redegjøre nærmere for denne saken.

Sametingsrådets svar:

Kvalitetsutvalgets (Søgnen – utvalg) hovedutredning NOU 2003:16 – I første rekke er sendt ut til høring. Sametinget er en av høringsinstansene til utredningen med høringsfrist 15.10.03.

Utdannings- og forskningsdepartementet har arrangert flere høringskonferanser i Norge. Sametinget deltok på konferansen som ble holdt i Tromsø 27.08.03.

Sametinget skriver høringsuttalelse til utredningen, men Sametinget ble beklageligvis ikke forespurt om å delta i utredningsarbeidet.

Hvis det bestemmes at læreplaner skal revideres, står det i opplæringsloven § 6-4 at Sametinget har myndighet til å gi forskrifter om læreplaner.

III Votering

Av 39 representanter var 39 tilstede. Forslaget ble gjennomført i følgende rekkefølge:

Saken ble avsluttet uten votering.

IV Protokolltilførsel

Det ble ikke fremmet protokolltilførsel i denne sak.

V Talerliste og replikkordskifte

	Taler	Replikk
1	Åge Nordkil	
2	Sven-Roald Nystø	
	Åge Nordkild (til forretningsorden)	
3	Per Solli	
4	Anders Urheim	
	Geir Tommy Pedersen (til forretningsorden)	
5	Sven-Roald Nystø	
6	Steinar Pedersen	
7	Ragnhild Lydia Nystad	
8	Steinar Pedersen	
9	Ragnhild Lydia Nystad	
10	Steinar Pedersen	
11	Svein Peter Pedersen	
12	Steinar Pedersen	

Sign: _____ / _____

Møtesekretærer: Inga Hætta skarvik/Osvald Grønmo

13	Svein Peter Pedersen	
14	Berit Oskal Eira	
15	Ragnhild Lydia Nystad	
16	Berit Oskal Eira	
17	Ragnhild Lydia Nystad	Sten Jønsson
18	Ragnhild Lydia Nystad	
19	Egil Olli	
20	Randi A. Skum	
21	Egil Olli	
22	Sten Jønsson	
23	Randi A. Skum	
24	Sten Jønsson	
25	Janoš Trosten	
26	Ragnhild Lydia Nystad	Magnhild Mathisen
27	Janoš Trosten	
28	Ragnhild Lydia Nystad	

VI Sametingets vedtak etter voteringen

Se punkt III.

Saken ble avsluttet 23. september 2003 kl. 17.50

Sak 27/03

Møteplan for Sametinget 2004

Saken påbegynt tirsdag 23. september 2003 kl. 17.50

I Dokumenter

II Forslag og merknader

Sametingsrådets innstilling overfor Sametinget

Sametinget fastsetter følgende møteplan for Sametingets samlinger for år 2004:

2004:

Uke 9	23. - 27. februar
Uke 22	24. - 28. mai
Uke 39	20. - 24. september
Uke 48	22. - 26. november

III Votering

Av 39 representanter var 39 tilstede. Forslaget ble gjennomført i følgende rekkefølge:

1. Møtelederskapets innstilling ble enstemmig vedtatt.

IV Protokolltilførsel

Det ble ikke fremmet protokolltilførsel i denne sak.

V Talerliste og replikkordskifte

	Taler	Replikk
1	Johan Mikkel Sara	

VI Sametingets vedtak etter voteringen

Sametinget fastsetter følgende møteplan for Sametingets samlinger for år 2004:

Uke 9	23. - 27. februar
Uke 22	24. - 28. mai
Uke 39	20. - 24. september
Uke 48	22. - 26. november

Saken ble avsluttet 23. september 2003 kl.17.55.

Sak 28/03

Sametingsrådets redegjørelse om samiske bibliotekjenester

Saken påbegynt tirsdag 23. september 2003 kl. 17.55 og fortsatte fredag 26. september kl. 10.10.

I Forslag og merknader

Sametingsrådets innstilling overfor Sametinget

1. Innledning

Siden behandlingen av sak 21/95 Samisk bibliotekjeneste – Sámi sierrabibliotekha/Samisk spesialbibliotek mot en ny tid og sak R 45/98 Sørsamisk bibliotekplan har det skjedd store endringer når det gjelder ansvaret for samiske bibliotekjenester. Samisk spesialbibliotek, som tidligere var en egen statsinstitusjon, ble overført til Sametinget i 2000 og flyttet inn i Sametings-bygningen samtidig med resten av administrasjonen i Karasjok. Senere er driftsstøtten til de samiske bokbussene, som tidligere ble forvaltet av det tidligere Statens Bibliotektilsyn, overført fra Kulturdepartementet til Sametinget. Denne overføringen skjedde i 2002.

I denne redegjørelsen vil rådet gjøre rede for hva biblioteket vårt gjør for å oppfylle sine forpliktelser i forhold til Sametingets politiske målsettinger og for å ivareta brukernes ønsker og behov. Rådet vil også ta opp de viktigste utfordringene biblioteket står overfor i fremtiden og behovet for ressurser i så måte.

Oppbyggingen av Samisk spesialbibliotek startet opp i 1950-årene da Karasjok folkeboksamling fikk tak i noen samiskspråklige bøker. I 1962 fikk biblioteket et ekstraordinært tilskudd for å bygge opp en samisk bokstamme for å gi et tilbud på nasjonalt plan, og denne litteraturen ble skilt ut i en egen avdeling finansiert av kommunen, staten og Finnmark fylke. Fra 1983 ble avdelingen et eget statsfinansiert bibliotek, men delte fortsatt sjef og lokaler med folkebiblioteket. Navnet på biblioteket har endret seg flere ganger i årenes løp – enkelte ganger med og andre ganger uten samisk parallelltittel.

2. Biblioteks virksomhet – utfordringer

2.1 Overordnet politikk

Sametingsplanen 2002-2005 tar for seg også bibliotektilbudet til den samiske befolkningen og sier blant annet som følger:

Det er et overordnet mål å gi bele den samiske befolkningen et tilfredsstillende bibliotektilbud. Bedre samiske bibliotekjenester vil samtidig bidra til økt kunnskap og informasjon om samer og samisk kultur til den øvrige befolkningen. Bokbussene kompletterer bibliotekenes tjenester i områder med spredt samisk bosetting, og er et viktig ledd i arbeidet med å gjøre bibliotekjenesten tilgjengelig for alle.

De enkelte kommuner og bibliotek er selv ansvarlige for å etablere likeverdige bibliotekstjenester til den samiske og norske befolkningen og har en selvstendig plikt til å ivareta de samiske brukernes interesser og behov. I dette arbeidet skal Samisk spesialbibliotek være en ressurs for andre bibliotek i deres arbeide med å utvikle samisk bibliotekstjeneste. Spesialbiblioteket skal gjennom aktiv veiledning og informasjon medvirke til at bibliotekene rundt om i kommunene selv klarer å bygge opp sin kompetanse på området, slik at også de etter hvert vil kunne tilby både samer og andre som etterspør tjenester, et tilfredsstillende bibliotektilbud på samisk og om samiske forhold.

Med utgangspunkt i sametingsplanen anser rådet opprettholdelse og utvikling av det samiske bokbusstilbudet og oppbygging og utvikling av samiske bibliotekstjenester rundt om i landets kommuner som de høyest prioriterte tiltakene på bibliotekområdet. Begge tiltakene har som mål å gjøre bibliotekstjenesten tilgjengelig for flest mulig samer ved å legge til rette for at tjenesten finnes der samene bor. Derfor er tiltakene av avgjørende betydning for samers rett til likeverdige og tilgjengelige bibliotekstjenester.

2.2 Oppbygging og utvikling av tjenestetilbudet

2.2.1 Samisk spesialbibliotek

Tjenestene til Samisk spesialbibliotek omfatter bibliotekstjenester både for samer i og utenfor de tradisjonelle samiske bosettingsområder i Norge og for den øvrige befolkningen. I tillegg driver biblioteket utlånstjeneste til lånere i utlandet. Tjenestene er primært rettet mot andre bibliotek, men også enkeltlånere kan henvende seg til biblioteket. I tillegg til de eksterne bibliotekstjenestene skal biblioteket også være et forvaltningsbibliotek for Sametingets politikere og ansatte.

Bibliotekets målsetting er å fremme kunnskap om samisk litteratur og kultur for samer og for den øvrige befolkningen i Norge. Det skal være et kompetansesenter for samisk litteratur og samisk bibliotekstjeneste, og virksomheten skal omfatte alle samiske språk og dialekter. Det skal også være en sentral institusjon innenfor det nasjonale biblioteksystemet og arbeide i tråd med målsettingen i lov om folkebibliotek.

For biblioteket er situasjonen i dag slik at arbeid som administrativ saksbehandling, oppsporing, istandgjøring av materiale og behandling av referansespørsmål tar mye tid. Siden biblioteket er et spesialbibliotek som har ansvar for å kjøpe inn og registrere materiale som ofte ikke finnes i andre bibliotek og baser, er også registrering av gammelt og nytt materiale desto viktigere. Det betyr også at en del av det materialet som ligger uregistrert hos oss, vil være å betrakte som utilgjengelig. Arbeidet med å få hele bibliotekets samling tilgjengelig på database er viktig med tanke på bibliotekets mål og oppgaver framover, og ikke minst for å kunne yte god service overfor våre brukere.

Arbeidet med å bygge opp et forvaltningsbibliotek er ressurskrevende. Samlingsoppbygning, strukturering og tilgjengeliggjøring av materiale krever mye arbeid og planlegging. Vårt mål er å bygge opp et forvaltningsbibliotek med materiale som er relevant for Sametinget og som er lett tilgjengelig både for ansatte og politikere som behøver informasjon og dokumentasjon i saksbehandlingen og i det politiske arbeidet. Etter hvert som saksmengden i Sametinget vokser både i omfang og kompleksitet, vil et velfungerende forvaltningsbibliotek, der dokumenter er lagt ut på nett for å være tilgjengelig for ansatte og politikere som til daglig ikke arbeider ved administrasjonen i Karasjok, være en av forutsetningene for å kunne drive saksbehandling på et nivå som vi selv ønsker og som både forventes og forlanges av et folkevalgt parlament.

2.2.2 Datatekniske utfordringer

Manglende støtte for samiske tegn i dataprogramvare utgjør i dag det største hinderet for nettbasert tjenesteproduksjon for den samiske befolkningen. Det biblioteksystemet biblioteket nå har er et gammelt system som ikke kommuniserer med Sametingets moderne nettløsning. Den planlagte innføringen av nytt biblioteksystem i 2002 ble utsatt til 2003. Årsaken er at det systemet som Sametinget primært ønsket å kjøpe, ikke klarte å få til en løsning med støtte for samiske tegn. Det har medført at Sametinget har sett seg nødt til å gå til innkjøp av et annet system. Målet er at det nye systemet i størst mulig grad skal kunne integreres både i vårt interne, men også eksterne nett.

Sametinget vil i løpet av 2003 sannsynligvis inngå en avtale med Bibsys, som har en løsning for samiske tegn basert på Levi 2/Unicode. En fordel ved konvertering av bibliotekets samling til Bibsys, er at der også finnes andre bibliotek med samlinger av samisk litteratur, bl.a. biblioteket ved Samisk Høgskole og Universitetsbiblioteket i Tromsø. Et nytt biblioteksystem vil gjøre bibliotekets samling bedre tilgjengelig for brukerne og vil selvfølgelig være et viktig ledd i utviklingen av bibliotekets tjenester. Sametinget vil også arbeide for at samiske tegn blir en standard i alle biblioteksystemer slik at også andre bibliotek skal kunne registrere materiale på samisk.

2.2.3 Bibliotekfaglig samarbeid

Samisk spesialbiblioteks ansvar og rolle med hensyn til samiske bibliotekstjenester fritar ikke andre bibliotek fra det ansvaret de har også overfor sine samiske brukere. Sametingets utfordring er å make å ansvarliggjøre kommuner og offentlige bibliotek i så måte. Samiske brukere har på linje med norske brukere krav på og skal tilbys bibliotekstjenester ut i fra sine interesser og behov, og dette er i første omgang kommunenes ansvar. I dette arbeidet skal biblioteket være en ressurs for andre bibliotek. Det skal bistå og legge forholdene til rette for en positiv utvikling av samiske bibliotekstjenester.

For at biblioteket skal make å følge utviklingen og holde seg oppdatert med hensyn til bibliotekspørsmål og i neste omgang gi råd om samiske spørsmål på området, er samarbeid med skole-, folke- og fylkesbibliotekene og andre relevante fag- og forskningsbibliotek avgjørende. Rådet har store forventninger til det samarbeidet som Sametinget har inngått med Troms fylkeskommune og som er på trappene med hensyn til Finnmark fylkeskommune, der også utvikling av samiske bibliotekstjenester inngår. I samarbeidsavtalen med Troms fylkeskommune står det blant annet som følger:

Partene skal bidra med gjensidig informasjon og veiledning, deltagelse på hverandres faglige biblioteksamlinger og samarbeide om kurs og andre opplæringstiltak i samisk litteratur, kultur og bibliotekstjeneste for ansatte i skole- og folkebibliotek i Troms.

Sametinget forhandler også med flere fylkeskommuner om sørsamiske forhold. Målsettingen er at tiltakene overfor sørsamene skal samordnes på tvers av fylkesgrensene. For Sametinget er det en stor utfordring å kunne se og klare å utnytte de mulighetene samarbeidet med fylkeskommunene gir. Dette gjelder både hva angår utvikling av samiske bibliotekstjenester i de kommunale bibliotekene og opprettholdelse og utvikling av det samiske bokbusstilbudet som går over både kommune-, fylkes- og landegrenser.

I dette samarbeidet som etter hvert blir å omfatte en rekke fylkeskommuner, bør også opprettelsen av et felles bibliotekfaglig forum vurderes. Målet må være å skape en arena hvor aktuelle bibliotekfaglige og -politiske problemstillinger, spesielt med tanke på det samiske, kan fremmes og drøftes på et bredest mulig grunnlag.

Sametinget samarbeider med Sametinget i Sverige om koordineringsansvaret for prosjektet samisk bibliografi. Målet med dette prosjektet er å gjøre samisk litteratur som er registrert i Norge, Sverige, Finland og Russland, bedre tilgjengelig på Internet. Prosjektet sikter mot å lage en felles brukervennlig søkeinngang til samiske litteraturreferanser, slik at ulike biblioteksystemer i ulike land skal kunne kommunisere med hverandre. For at søkeren skal finne relevant litteratur i databasen utvikles det sammen med dette prosjektet også et flerspråklig terminologiverktøy, tesaurus. Verktøyet fungerer slik at uansett hvilket språk eller hvilket emneordssystem man bruker ved indeksering av et dokument, vil informasjonssøkeren kunne søke på sitt språk og finne litteratur om emnet det søkes om. Rådet anser dette prosjektet som et viktig bidrag i det samiske biblioteksamarbeidet over landegrensene.

2.2.4 Utvikling av samiske bibliotek tjenester

For Sametinget er det viktig å nå ut med relevant informasjon om og kunnskap i samiske bibliotek tjenester til skole- og folkebibliotekene rundt om i landet. Fra rådets side anser vi det som hensiktsmessig at det blir arrangert en konferanse for bibliotekansatte, hvor ulike relevante temaer i forhold til det samiske skal tas opp. Målet med konferansen er å hjelpe og motivere de kommunale bibliotekene gjennom informasjon og veiledning til å bygge opp sine tjenester til de samiske brukerne og til andre brukere som etterspør tjenester om samiske forhold.

Rådet har som mål å få etablert en tilskuddsordning for oppbygging av samlinger med samisk bibliotekmateriale i tilknytning til folke- og skolebibliotekene rundt om i landets kommuner. Målet med ordningen er å bidra til å styrke bibliotek tjenestene til den samiske befolkningen der de bor og motivere lokale bibliotek til å ta ansvar for sine samiske brukere. For å gjøre samiske bibliotek tjenester tilgjengelige for flest mulig samer, er det kommunale bibliotektilbudet avgjørende for de aller fleste. Derfor er det etter rådets mening svært viktig å motivere kommunene til å ta ansvar for sine samiske innbyggere og imøtekomme også deres ønsker og behov. En slik tilskuddsordning vil eventuelt også kunne brukes som et positivt virkemiddel i Sametingets samarbeidet med fylkeskommunene. Også med hensyn til utviklingen av de lule- og sørsamiske bibliotek tjenestene ser rådet en slik støtteordning som aktuell. Rådet ønsker nå å se på alternative og mer fleksible muligheter for å styrke de samiske bibliotek tjenestene i de lule- og sørsamiske områdene, eventuelt i sammenheng med samarbeidet som er på trappene med en rekke fylkeskommuner.

I løpet av de siste årene har Sametinget merket en stadig større pågang fra skoleelever som arbeider med prosjekter om samer. Som regel er det elevene selv som kontakter Sametinget via e-post eller telefon. Oftest ønsker de bare litt generell informasjon om samer som de lett kan finne på Internet. I dag finnes det en nettbasert referansetjeneste hvor flere bibliotek i Norge deltar. Her kan brukeren gå inn i direkte kommunikasjon med en bibliotekar gjennom chat, og få et svar eller hjelp til spørsmål på en hurtig og enkel måte. Bruker og bibliotekar skriver spørsmål, svar og kommentarer i det samme skjerm bildet, og samtaler i sanntid. En slik tjeneste kunne også vært aktuell når det gjelder spørsmål om samiske forhold, men dette ville kreve mye planlegging og et godt samarbeid mellom aktuelle samiske institusjoner for å kunne gjennomføres. Det er imidlertid viktig å kunne følge med på utviklingen i samfunnet for øvrig og å se nye muligheter innenfor samisk bibliotek tjeneste, også når det gjelder bruk av ny teknologi.

2.2.5 Samiske bokbussar

Forvaltningen av driftsstøtten til de samiske bokbussene ble overført fra Kultur- og kirke departementet til Sametinget i 2002. Ansvar for investeringsstøtten hører imidlertid fremdeles under departementet. Rådets mål med det samiske bokbusstilbudet er gode og lett tilgjengelige samiske bibliotektenester til hele den samiske befolkningen. Sametinget har bedt departementet om å innvilge investeringsstøtte til bokbussen som er planlagt for Sør-Troms og Nordre Nordland og eventuelt å øke rammen for driftsstøtten tilsvarende.

Sametingsrådet får svært gode tilbakemeldinger fra publikum til og brukere av de samiske bokbussene. Bussene framstår som en ”førstelinjetjeneste” for Sametinget og er med på å synliggjøre tinget på en unik og positiv måte. Fra bibliotekhold er det kommet forslag om å gjøre tilbudet til bokbussen mer levende og allsidig ved å ha ulike kulturinnslag på bussen og på den måten bidra til å gjøre bussen enda mer synlig. Ideen er spennende og bør etter rådets mening vurderes i sammenheng med en eventuell utvikling av bokbusstilbudet til mer enn kun utlån.

Sametinget gir i dag driftsstøtte til seks bokbussar innenfor forvaltningsområdet for samisk språk og bokbussvirksomhet i tilknytning til de samiske kultursentrene. Disse bussene er:

Lulesamisk bokbuss v/ Tysfjord folkebibliotek,
 Bokbussen i Kåfjord, Troms,
 Den samnordiske bokbussen, Kautokeino, Muonio, Enontäki, Kiruna,
 Bokbussen Karasjok/Utsjok/Porsanger, v/ Karasjok bibliotek,
 Sørsamisk bokbuss, Gærjeh Sijti Jarngeste, og
 Bibliotekbussen Tana/Nesseby.

2.2.6 Utdanning av bibliotekarer med samisk kompetanse

Det finnes svært få bibliotekarer i Norge med kompetanse i samisk språk og kultur. Etter at Universitetet i Tromsø startet med bibliotekfaglig utdanning i 1997 er det blitt lettere å rekruttere bibliotekarer fra landsdelen generelt, og det vil også være mulig å kombinere bibliotekfaglig utdanning med andre universitetsfag, blant annet samiskrelaterte fag. Dette åpner for muligheten til å utdanne bibliotekarer også med formelle kunnskaper i samisk språk, kultur og samfunnsliv.

Mangelen på samiske bibliotekarer har fått liten oppmerksomhet i forhold til det mangelen på andre yrkesgrupper har fått, og det bør Sametinget kunne gjøre noe med. Vi kan blant annet være mer aktive med å markedsføre bibliotekaryrket i forhold til elever på de samiske videregående skolene og i forhold til studenter som leser samisk på Samisk høyskole eller på Universitetet i Tromsø. Også i forhold til media har vi en jobb å gjøre med hensyn til å sette fokus på de utfordringene vi har på bibliotekområdet, og i den sammenheng fokusere på det positive ved bibliotekaryrket.

2.3 Behov for ressurser

Som det fremgår av vår redegjørelsen har vi store utfordringer og mange uløste oppgaver på bibliotekområdet. De mange brukerne av biblioteket vårt forteller etter rådets mening hvilken betydning det har for informering om og formidling av litteratur på samisk og om samiske forhold. Dette gjelder ikke bare samiske brukere, men i stor grad også andre brukere både i inn- og utland. For Sametinget som samenes folkevalgte forsamling og den viktigste premissleverandøren overfor norske myndigheter i samiske

spørsmål, kan positive og målrettede tjenester overfor nåværende og potensielle brukere også være av stor betydning på andre måter. Det vil kunne bidra til større oppslutningen om Sametinget i den samiske befolkningen og større aksept i resten av befolkningen for det politiske arbeidet vi gjør. I forhold til de som ikke er så opptatt av eller kanskje overhodet ikke interesserer seg for politikk, må Sametinget søke positiv kontakt på andre måter. I så måte kan biblioteket i tillegg til å fremme kunnskap, også være et redskap for vår politiske virksomhet.

Biblioteket har i dag ikke ressurser til å ta tak i alle utfordringene og løse alle oppgavene som rådet har skissert i denne redegjørelsen. Det at Sametinget ikke kan regne med store økninger i midlene fra sentrale myndigheter til formålet, gjør det desto viktigere at midlene brukes målrettet og i henhold til Sametingets uttalte politikk. Slik budsjettssituasjonen er i dag vil rådet vurdere å sette av midler til følgende tiltak:

- oppbygging av tjenestefunksjonene ved biblioteket vårt, også med hensyn til funksjonen som et forvaltningsbibliotek for Sametinget. I dag har vi tre bibliotekarstillinger og en sekretærstilling ved biblioteket vårt i Karasjok, men spesielt i en fase med oppbygging av forvaltningsbiblioteket er det behov for å sette av mer ressurser til formålet.
- opprettholde og videreutvikle det samiske bokbusstilbudet. Som nevnt ovenfor gir Sametinget i dag driftsstøtte til seks bokbusser innenfor forvaltningsområdet for samisk språk og bokbussvirksomhet i tilknytning til de samiske kultursentrene. Sametinget har mottatt søknad om støtte til å opprette et bokbusstilbud for Sør-Troms og Nordre-Nordland og det er fremmet forslag i Sametinget om å opprette et bokbusstilbud i Sør-Varanger.
- arrangere en bibliotekkonferanse med fokus på samiske bibliotekstjenester
- opprette en støtteordning for å motivere kommunale bibliotek til å bygge opp samlinger med samisk bibliotekmateriale, eventuelt i forståelse med og i sammenheng med de framtidige samarbeidsavtalene med en rekke fylkeskommuner.

Merknad 1, Norske samers riksforbunds samarbeidsgruppe, Senterpartiets sametingsgruppe og samarbeidsgruppa v/Sigfred Jåma

Nytt kulepunkt under pkt. 2.3 "Behov for ressurser":

- stimuleringsiltak for rekruttering av bibliotekfaglig personell.

Forslag 1, representant Jørn Are Gaski, Høyre, Flyttsamelista, Samenes Valgforbund og Arbeiderpartiets sametingsgruppe

Prioritering 1. Oppbygging av tjenestefunksjonene ved biblioteket vårt, også med hensyn til funksjonen som et forvaltningsbibliotek for Sametinget. I dag har vi tre bibliotekarstillinger og en sekretærstilling ved biblioteket vårt i Karasjok, men spesielt i en fase med oppbygging av forvaltningsbiblioteket er det behov for å sette av mer ressurser til formålet.

Prioritering 2. Opprettholde og videreutvikle det samiske bokbusstilbudet. Som nevnt ovenfor gir Sametinget i dag driftsstøtte til seks bokbusser innenfor forvaltningsområdet for samisk språk og bokbussvirksomhet i tilknytning til de samiske kultursentrene. Sametinget har mottatt søknad om støtte til å opprette et bokbusstilbud for Sør-Troms og Nordre-Nordland og det er fremmet forslag i Sametinget om å opprette et bokbusstilbud i Sør-Varanger. Bokbussene må spesielt ivareta tilbudet for barn og unge.

Prioritering 3 Utvikle nettbaserte tjenester via nettet i biblioteket og annet dokumentsøk, bestilling og lån via nett, utvikling av hjemmesiden og utvikling av nettbaserte tjenester, for at biblioteket kan oppfylle sin funksjon overfor brukerne.

Prioritering 4 Utvikle samarbeid med samisk arkiv, hvor oppgaven overlapper og utfyller hverandre, særlig med tanke på bruk av nettbaserte og digitale tjenester.

Prioritering 5 Arrangere en bibliotekkonferanse med fokus på samiske bibliotek tjenester

Prioritering 6 Opprette en støtteordning for å motivere kommunale bibliotek til å bygge opp samlinger med samisk bibliotekmateriale, eventuelt i forståelse med og i sammenheng med de framtidige samarbeidsavtalene med en rekke fylkeskommuner.

III Votering

Av 39 representanter var 35 tilstede. Forslaget ble gjennomført i følgende rekkefølge:

Jørn Are Gaski trakk forslaget tilbake og fremmet det som merknad.
Saken ble avsluttet uten votering.

IV Protokolltilførsel

Det ble ikke fremmet protokolltilførsel i denne sak.

V Talerliste og replikkordskifte

	Taler	Replikk
1	Randi A. Skum (saksordfører)	
2	Sigfred Jåma	
3	Jørn Are Gaski	
4	Sven-Roald Nystø	
5	Magnhild Mathisen	
6	Ole Henrik Magga	
7	Ann-Mari Thomassen	
8	Mildrid Pedersen	
9	Ragnhild Lydia Nystad	
10	Ann-Mari Thomassen (saksordfører)	
	Jørn Are Gaski (til forretningsorden)	

VI Sametingets vedtak etter voteringen

Sametingsrådets utredning med merknader ble tatt til etterretning.

Saken ble avsluttet fredag 26. september kl. 11.50.

Sak 29/03

Kunngjøring av nye saker

Saken påbegynt tirsdag 23. september 2003 kl. 18.15.

I Dokumenter

Forslag 1, representant Amund P. Anti, Fellesforslag fra Norske Samers Riksforbund, Senterpartiets sametingsgruppe og Samarbeidsgruppe

Slaktesituasjonen i reindriftsnæringen i Finnmark

Reindriftsnæringen i Finnmark befinner seg i en meget kritisk situasjon fordi distriktene ikke får levert rein på grunn av manglende mottakskapasitet hos slakteriene. Den oppståtte situasjonen er blant annet en konsekvens av en feilslått statlig reindriftspolitik og –forvaltning, hvor også import av reinkjøtt har forverret situasjonen ytterligere. Når staten fastsetter et øvre reintall for distriktene, må det også legges til rette for et mottaksapparat som har kapasitet til å ta i mot reinen som slaktes.

Dette får store økonomiske konsekvenser for reieneierne som taper en betydelig del av inntektene på grunn av at de ikke får slaktet oksene før de går i brunst. Oksene som ikke blir slaktet før brunsttiden, kan dermed ikke slaktes før året etter. Dette vil igjen medføre at oksene unødig belaster allerede marginale vinterbeiter. Situasjonen innebærer også en uakseptabel personlig belastning for den enkelte reindriftsutøver som har lagt ned betydelig arbeid i forkant av slaktesesongen.

For å avhjelpe den fortvilte situasjonen reindriftsnæringen i Finnmark er kommet opp i, må det være et minimumskrav at tilskuddet på kr 10,- pr. kilo levert kjøtt skal gjelde ut driftsåret. Oksene som må slippes på beite igjen, utgjør ikke bare en belastning på vinterbeitene, men medfører også at det fastsatte reintallet blir overskredet. Når det fastsatte reintall blir overskredet som følge av manglende slakt av okserein, skal verken distriktene eller den enkelte reindriftsutøver straffes økonomisk ved progressivt trekk i tilskudd.

NSRs samarbeidsgruppe, Senterpartiets sametingsgruppe og Samarbeidsgruppen anser dette som en hastesak. Vi ber derfor om at dette blir tatt opp som en egen sak under denne plenumssamlingen. Det må nedsettes en tverrpolitisk gruppe som i løpet av uken skal utarbeide et forslag til vedtak.

Forslag 2, representant Maghild Mathisen, Arbeiderpartiets sametingsgruppe

Seidajok barnepsykiatriske behandlingshjem må opprettholdes

Styret i Helse Finnmark har vedtatt å legge ned Seidajok barnepsykiatriske behandlingshjem. Sametinget finner dette helt uakseptabelt og ber om at Sametingsrådet så snart som mulig tar kontakt med helseministeren. Denne kontakten bør også inneholde en dokumentasjon på Seidajoks unike kompetanse og det gode behandlingstilbudet man også har for barn med samisk kulturell bakgrunn. På bakgrunn av dette bør Sametinget be om at gjennomføringen av vedtaket stoppes.

Forslag 3, representant Anders Urheim, Arbeiderpartiets sametingsgruppe

Samisk utviklingsfond – Endring av virkeområder og retningslinjer

Sametinget fastsatte 25. november 1998 reviderte forskrifter for Samisk Utviklingsfond (SUF). Gjennom § 2 Formål og målgruppe, avgrenses det hvem som er tilskuddsberettiget; hele befolkningen innenfor et gitt bestemt virkeområde, med visse begrensninger.

Slik regelverket og forskriftene er utformet i dag, medfører dette en forskjellsbehandling av samer, avhengig av om man bor innenfor virkeområdet eller ikke. De som bor utenfor, ekskluderes slik, og dette er derfor en svært urettferdig ordning. Sametinget bør nå rette opp og regulere slike urettferdige tilskuddsordninger, som tinget selv tidligere har besluttet, slik at Samisk Utviklingsfond tilpasses målgruppene ut i fra dagens behov.

Sametinget vil snarlig endre dagens regelverk, forskrifter og retningslinjer. Virkeområdet bør vurderes utvidet til å gjelde hele kommuner og at man går bort fra dagens hovedkriterium om geografisk virkeområde, særlig roder, til prioritering av samiske *formål*.

Forslag 4, representant Berit Oskal Eira, Arbeiderpartiets sametingsgruppe

Vindkraftverk i samiske områder

I de siste årene har det vært et sterkt fokus på utbygging av vindkraftverk. Det foreligger omfattende planer om utbygging av flere vindkraftverk i samiske områder. Dette er nye typer installasjoner som man har liten erfaring med med hensyn til konsekvensene for naturmiljøet.

Sametingsrådet bes om å ta initiativ til at det blir foretatt en konsekvensutredning av hvilke virkninger anlegg av vindkraftverk vil få for reindriften, for andre samiske næringer og for naturmiljøet, uansett investeringsverdi av anlegget.

Etter det vi kjenner til, er det ikke gjort noe forskning på konsekvensen for omgivelsene ved etablering av vindmølleparker.

Sametingsrådet må kreve at det utarbeides en samlet plan for utbygging av vindkraftverk som berører samiske områder, slik at samiske interesser blir ivaretatt på et tidligst mulig tidspunkt i planprosessen.

Forslag 5, representant Berit Oskal Eira, Arbeiderpartiets sametingsgruppe

Markedssituasjonen for reinkjøtt

I det siste har det vært flere innslag i media angående markedssituasjonen for reinkjøtt. Oppkjøperne hevder at problemet er at de har lagre full av reinkjøtt og at de ikke kan kjøpe inn mer. Det blir hevdet at det er lagret 340 tonn reinkjøtt ulike steder i landet.

En presset mottaks- og markedssituasjon fører til redusert pris for kjøttet og reieierne mister en del av inntektsgrunnlaget. Situasjonen er den samme på svensk side.

Det er meget beklagelig at det oppstår innkjøpsstopp av rein i den tid av året da reinen er tyngst og av best kvalitet. Samtidig står reindriften, spesielt i Finnmark, overfor store strukturmessige utfordringer med krav om redusering av reinflokkene. Reinkjøtt utgjør bare en halv prosent av det samlede kjøttforbruket i landet, og utgjør på en slik måte ingen trussel for den øvrige kjøttomsetning. Forbrukerne gir uttrykk for at de har problemer med å få tak i reinkjøtt. Det må være en slett markedsføring som gjør at lagrene er fulle før slaktesesongen tar til.

De to største reinslakteriene har kontroll over 4/5 deler av reinslaktingen i Norge. Av tabellen fra Reindriftenes Markedsutvalg fremgår det at de største slakteriene har de største lagrene av reinkjøtt. Landbruksdepartementet uttaler til media at de vurderer å gå inn med støtte til lagerhold av reinkjøtt, slik at slaktingen kan komme i gang. Erfaringen fra 1980-tallet, med støtte over reindriftsavtalen på opptil 19 mill. i året, tilsier ikke en slik løsning.

Reinkjøttet kan ikke inngå i det samme markedssystem som alt annet kjøtt i landet, der Norsk Kjøtt har ansvar for omsetningen av kjøtt. En fortsettelse av en slik markedspolitikk vil føre til en kollaps i markedet, dette vil utarme reindriften. Dette systemet har ført til en halvering av reinkjøtt prisen fra 1970 tallet og frem til i dag.

Reindriften er en av de største samiske næringene og aktive tiltak må iverksettes for å få kjøttmarkedet i balanse. Sametinget har et særlig ansvar for at denne næringen kan få levelige vilkår.

Sametingsrådet bes gå inn i denne problematikken og få satt i gang en vurdering av årsaksforhold til at markedssituasjonen for reinkjøtt er slik den er.

Saken er av en slik karakter at man må komme fram til snarlige løsninger av hensyn til reindriftsutøvernes inntektsgrunnlag.

Forslag 6, representant Jánoš Trosten, Norske Samers Riksforbunds samarbeidsgruppe og representantene Olaf Eliassen og Jon Erland Balto, Senterpartiets sametingsgruppe

Driftsfinansiering for Goahtegearret over statsbudsjettet

Sametinget ser det som viktig at samiske næringer styrkes og gis gode rammebetingelser. Grunnlovens § 110a og ILO-konvensjonen nr. 169 forplikter norske myndigheter til å iverksette konkrete tiltak. Det samiske samfunnet behøver sterke næringer som kan opprettholde bosetningen i samiske områder.

Et konkret tiltak for staten vil være å forhandle med samiske næringsorganisasjoner om driftsfinansieringer. I dag forhandler de samiske primærnæringene med staten om driftsfinansieringer, og på denne måten klarer de seg økonomisk og er til støtte for det samiske samfunnet. Næringsorganisasjonen Goahtegearret har enda ikke nådd så langt. Organisasjonen er enda i startfasen og har vært meget dyktig i arbeidet for å ivareta de tradisjonelle samiske utmarksnæringene og kombinasjonsnæringene.

Sametinget ber med dette om at driftsfinansiering for Goahtegearret tas med i statsbudsjettet for 2004 og innføres som fast ordning. Sametinget legger fram anmodningen for Regjeringen og Stortinget.

II Forslag og merknader

Møtelederskapets innstilling til Sametinget:

1. Forslag 1 og 5 tas opp som ny sak på fredag.
2. Forslag 2, 3, 4 og 6 sendes til Sametingsrådet til viderebehandling.

III Votering

Av 39 representanter var 38 tilstede. Forslaget ble gjennomført i følgende rekkefølge:

1. Møtelederskapets innstilling, punkt 1 enstemmig vedtatt.
2. Møtelederskapets innstilling, punkt 2 enstemmig vedtatt.

IV Protokolltilførsel

Det ble ikke fremmet protokolltilførsel i denne sak.

V Talerliste og replikkordskifte

	Taler	Replikk
1	Amund P. Anti	
2	Magnhild Mathisen	Ragnhild Lydia Nystad
3	Magnhild Mathisen	
4	Anders Urheim	Svein Peter Pedersen
		Geir Tommy Pedersen
	Anders Urheim	
	Isak Mathis O. Hætta (til forretningsorden)	
5	Berit Oskal Eira	
6	Berit Oskal Eira	
7	Janoš Trosten	Isak Mathis O. Hætta
		Egil Olli

VI Sametingets vedtak etter voteringen

1. Forslag 1 og 5 tas opp som ny sak på fredag.
2. Forslag 2, 3, 4 og 6 sendes til Sametingsrådet til viderebehandling.

Saken ble avsluttet 23. september 2003 kl. 18.45.

Sak 30/03

Kredittkort til Sametingets representanter

Saken ble trukket fra sakslista.

Sak 31/03

Reglement for Sametingets politiske nivå - årsgodtgjørelse og lønn

Saken påbegynt tirsdag 23. september 2003 kl. 18.45

I Dokumenter

- Sak 02/03 Reglement for Sametingets politiske nivå - årsgodtgjørelse og lønn

II Forslag og merknader

Sametingets kontrollkomite fremmer følgende innstilling til Sametinget:

Sametinget i plenum ser det ikke som en riktig tolkning å forskjellsbehandle sykdom som inntreffer under første eller siste del av en plenumssamling etter Reglement for politisk nivå fastsatt 27. mai 2001 § 2.4, 4.ledd.

III Votering

Av 39 representanter var 39 tilstede. Forslaget ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Sametingets kontrollkomiteens innstilling ble forkastet med 22 stemmer.

IV Protokolltilførsel

Det ble ikke fremmet protokolltilførsel i denne sak.

V Talerliste og replikkordskifte

	Taler	Replikk
1	Jørn Gaski, saksordfører	Svein Peter Pedersen
		Per Solli
		Svein Peter Pedersen
		Per Solli
2	Tormod Bartholdsen	Sven-Roald Nystø
3	Tormod Bartholdsen	
4	Birger Nymo	Geir Tommy Pedersen
5	Isak Mathis O. Hætta	
6	Sten Erling Jønsson	

7	Jørn Gaski	
	Sven-Roald Nystø (til forretningsorden)	

VI Sametingets vedtak etter voteringen

Sametingets kontrollkomites forslag ble forkastet.

Saken ble avsluttet 23. september 2003 kl. 19.30

Sak 32/03

Høring - Forslag til ny minerallov

Saken påbegynt 25. september 2003 kl 08.35.

I Dokumenter

- NOU 1996: 11 Forslag til minerallov
- Plenumssak 8/97-NOU 1996:11 Forslag til minerallov
- Ot.prp. nr.35 1998-99 Om lov om erverv av og drift på mineralressurser (mineralloven)
- Plenumssak 26/99- Ot. prp. 35 1998-99
- Forslag til endringer i bergverksloven, (Ot.prp. nr. 53 2002-2003)
- Forslag til ny lov om erverv av og drift på mineralressurser (mineralloven)- høring 2003

II Forslag og merknader

Sametingsrådets innstilling overfor Sametinget:

1. Sametingets prinsipielle merknader

1.1 Dialogen mellom Sametinget og Nærings- og handelsdepartementet

Det har vært møte mellom Sametinget og Næringsminister Ansgar Gabrielsen den 18. april 2002, og et møte mellom Sametingets administrasjon og Bergmesteren og representanter fra Nærings- og handelsdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet i Karasjok i 5. juni 2002 i forbindelse med forberedelsen av forslaget til ny minerallov. Både Næringsministeren og Nærings- og handelsdepartementet forespeilet en tett dialog med Sametinget i denne prinsipielt viktige saken. Departementet skulle ta kontakt med Sametinget for å få mer konkrete innspill på de folkerettslige spørsmål, noe som ikke ble gjort. Da forslaget til ny minerallov ble sendt ut til høring kom dette som en overraskelse for Sametinget, da Sametingets politiske ledelse var blitt lovet informasjon og mulighet til å fremme Sametingets synspunkter innen forslaget skulle sendes ut. Det var en klar forutsetning fra Sametingsrådets side at Sametinget skulle ha ytterligere dialog med departementet innen lovforslaget ble lagt fram.

Sametinget er opptatt av at norske myndigheter er bevisst over sitt ansvar i forhold til Sametinget som folkevalgt organ, og som urfolksparlament. Det bør etableres faste konsultasjonsordninger mellom departementet og Sametinget i lovsaker og andre saker av viktighet for det samiske folk, slik ILO konvensjon nr. 169 legger til grunn. Departementet må vurdere slike konsultasjonsordninger som en del av forslaget til ny minerallov. Sametinget vil påminne departementet om at ILO 169 kun oppstiller minstestandarder når det gjelder urfolks rettigheter. Derfor forventes det at Norge som har ratifisert konvensjonen, setter seg som mål å faktisk oppfylle konvensjonens krav.

Sign: _____ / _____

Møtesekretærer: Ellen Mienna Guttorm/Liv Karin Klemetsen

1.2 Høringsprosessen

Sametinget viser til forslaget til minerallov, spesielt til kapittel 12 som omhandler forholdet til de samiske interessene. Sametinget vil innledningsvis beklage at endringene som er foreslått i Bergverksloven som en del av forslaget til ny finnmarkslov (Ot. prp. nr. 53 2002-2003) ikke er lagt ut for høring. Etter tingets syn er disse endringene en naturlig del av forslaget til ny minerallov, selv om Nærings- og handelsdepartementet presiserer at disse regelendringene ikke er en del av denne høringen. Samtidig sier departementet at de foreslåtte endringene i Bergverksloven i fremtiden vil inngå i den felles mineralloven. Sametingets høringsuttalelse vil derfor også omfatte forslagene til endringer i bergverksloven, da den uttalte bakgrunnen for disse endringsforslagene er Norges folkerettslige forpliktelser overfor samene.

1.3 Sametingets prinsipielle syn på mineralvirksomhet

Sametinget vil presisere at tinget ikke er imot bergverksvirksomhet som sådan, men legger stor vekt på at slik virksomhet ikke kun skal skje på majoritetssamfunnets premisser, men også ta hensyn til det grunnlovsvern samene som urfolk og minoritet har etter Grunnlovens § 110a og de folkerettslige og internrettslige reglene om urfolks- og minoritetsvern.

Det er i dag alminnelig anerkjent at landet er bygget på territoriet til to folk, nordmenn og samer - dette innebærer at samene også har en rett til innflytelse på samfunnsutviklingen i landet. Sametinget ønsker å ha innflytelse over utviklingen i mineralnæringen og forvaltningen av mineralressursene, slik at forvaltningen blir mer balansert og ikke kun vektlegger næringens behov. Etableringen av Sametinget er en anerkjennelse av at samene har rett til å selv få være med på å bestemme over utviklingen sin. Samene vil selv ta ansvar for sin egen utvikling og fremtid, og forventer at statlige myndigheter gir Sametinget mulighet til økt ansvar. Dette er viktig å ha i minne når man utarbeider nytt lovverk som angår begge statskonstituerende folk. Sametinget har flere ganger understreket at hensikten både med Samerettsutvalgets og Minerallovutvalgets gjennomgang av gjeldende lovverk, var å sikre en forvaltningspraksis som harmonerer med målsettingene i Norges overordnede samepolitikk.

Minerallovutvalget og departementet har drøftet og kommet med forslag som i meget stor grad berører samiske interesser og rettigheter. Mineralvirksomhet er en trussel mot urfolks kultur og levesett verden over, og medfører ofte store negative konsekvenser for urfolkets velferd. Også i samiske områder er det mange eksempler på at samiske næringer har mistet sentrale bruksarealer på grunn av gruvedrift og utvinning av mineraler. Sametinget vil be Norge om ikke å gi signaler til andre land som medfører en forverring av urfolks situasjon i andre deler av verden. Norge må tilstrebe å tilrettelegge lovgivningen slik at den samiske kulturen, som er svært nært knyttet til utnyttelsen av arealene i det samiske bosettingsområdet, sikres en trygg og forutsigbar framtid. Sametinget mener derfor at det er nødvendig å se mineralvirksomheten i sammenheng med andre inngrep i samiske områder, slik som f.eks inngrep i forbindelse med Forsvarets aktiviteter. Mauken/Blåtind og Hålkavárri sakene viser at samiske interesser ofte blir funnet for lette i forhold til statens behov. Sakene er også eksempler på at slike større inngrepssaker bør være gjenstand for konsultasjoner og forhandlinger lang tid i forveien før inngrepene foretas.

2 Forslag til særlige regler for Finnmark

2.1 Innledning

Det vises til forslagene til endringer i Bergverksloven i Ot. prp. 53 (2002-2003) om lov om rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser i Finnmark (finnmarksloven). Departementet gjør oppmerksom på under punkt 12.1 i forslaget til minerallov, at forslagene til regelendringer som inngår i forslaget til Finnmarkslov ikke er en del av denne høringen. Departementet gir likevel en oversikt over de foreslåtte endringene i Bergverksloven ”fordi disse på et senere tidspunkt vil bli en del av den nye mineralloven”.

Sametinget vil bemerke at nettopp fordi endringene i Bergverksloven på et senere tidspunkt vil bli en del av den nye mineralloven, så er det viktig for Sametinget å kommentere også disse forslagene.

De nye forslagene i forslaget til finnmarkslov har sitt utgangspunkt i Bergverksloven av 1972. Bergverksloven gjelder i det vesentlige mutbare mineraler.

Forslagene vedrørende de mutbare mineraler innebærer særregler for Finnmark. Nærings- og handelsdepartementet viser til at Samerettsutvalget 2 arbeider med rettsspørsmål knyttet til samene utenfor Finnmark, og at spørsmålene om rettighetene til mineralressursene må behandles av utvalget først. Sametinget synes ikke at det er et tilstrekkelig godt argument mot en innføring av felles regler for alle områder med samisk bosetting. Justisdepartementet uttaler i sine kommentarer til endringene i Bergverksloven (kapittel 9 i Ot. prp. nr. 53 2002-2003) at ILO 169 artikkel 15 stiller spesifikke krav til urfolks innflytelse ved utnyttelse av mineralressurser. Sametinget vil bemerke at disse spesifikke krav også gjelder samer utenfor Finnmark.

2.2 Varslingsplikt - forslaget § 7a

I forslaget § 7a pålegges leter en plikt til å varsle Sametinget, grunneieren, områdestyret og distriktsstyret for reindriften senest 1 uke før leting (skjerping) begynner. Hvis det tas sikte på inngrep i grunnen, skal stedet for inngrepet angis.

Sametinget er i utgangspunktet positiv til en slik varslingsplikt innen leting av mineraler settes igang, men er av samme oppfatning som Samerettsutvalget som mener at den frie leteretten bør opphøre for Finnmarks del.

Sametinget er også forbauset over den meget korte varslingsplikten som foreslås. Spesielt vil Sametinget bemerke at en varslingsplikt på 1 uke vil være altfor kort for dem som driver med utmarks næringer, og kan være utilgjengelig i lengre perioder.

Selv om letinger i utgangspunktet ikke innebærer større inngrep i naturen, så vil bruk av motorisert kjøretøy og store maskiner medføre skader i terrenget. Sametinget er betenkt over at de miljømessige problemstillingene i liten grad er problematisert og vurdert i forslaget. Departementet har heller ikke vurdert hvordan hensynet til samiske kulturminner, både oppdagede og ikke-oppdagede, skal tas allerede i letefasen.

Sametinget støtter forslaget om at reindriftens organer skal varsles, men gjør departementet oppmerksom på at andre samiske utmarksnæringer og brukere (f. eks bygdelag) også bør varsles. Varslingsfristen må være lenger enn 1 uke.

2.3 Søknad om undersøkelse (muting) – forslaget § 22a

I forslaget § 22a foreslås det at en søknad om undersøkelse (muting) i Finnmark kan avslås dersom allmenne hensyn taler mot at søknaden innvilges. Det er Bergmesteren som avgjør søknad om undersøkelse av mutbare mineraler. Ved vurderingen skal man legge vesentlig vekt på hensynet til samisk kultur, reindrift, næringsutøvelse og samfunnsliv. Innvilges søknaden kan det settes vilkår for å ivareta hensyn som nevnt. Samtidig skal Bergmesteren kunne gi grunneier, Sametinget mv, anledning til å uttale seg. Det er likevel Bergmesteren som skal behandle og avgjøre søknaden i første omgang.

Sametinget er i utgangspunktet positiv til at samiske hensyn skal tillegges vesentlig vekt ved avgjørelse om søknad om muting, men tinget er ikke enig med departementet i at det er Bergmesteren alene som skal avgjøre om det gis tillatelse til undersøkelser (mutinger). Sametinget er imot at Bergmesteren skal få slik myndighet til å vurdere samiske interesser når staten har etablert et Sameting som har til oppgave å gjøre nettopp det, vurdere de samiske interessene. De samiske interessene ivaretas ikke godt nok i denne bestemmelsen. Departementet uttaler i sine kommentarer (s. 141): *"I arveingen skal samiske interesser tillegges vesentlig vekt, men ikke avgjørende betydning dersom de hensynene som trekker i motsatt retning, er vesentlig mer tungveiende enn hensynet til de samiske interessene."* Det er uklart hva departementet har ment med dette, men det slås uansett fast at samiske interesser ikke skal ha avgjørende betydning hvis det er sterke grunner som taler for å tillate undersøkelser. Sametinget er redd for at mangel på kunnskap om samiske samfunnsforhold og samisk utmarksbruk vil medføre at de samiske interessene vil bli "veiet og funnet for lett" i en slik vurdering.

Etter dagens regelverk er det nesten automatikk i at søker får rett til undersøkelse, forutsatt at vilkårene etter loven er oppfylt. § 8 i Bergverksloven omhandler retten til undersøkelse. Mutings/undersøkelsesretten innebærer en rett til å undersøke en forekomst av mutbare mineraler, samt en fortrinnsrett til å utnytte forekomsten ("først til mølla- prinsippet").

Sametinget påpeker at Bergmesterembedets formål om å støtte og fremme bergverksvirksomheten i landet i de fleste tilfeller vil kolliderer med hensynet til bevaring av samisk kultur og hensynet til samiske utmarksnæringer. Dette kan gi seg utslag i de vurderinger Bergmesteren foretar, og den vektlegging som man foretar fra Bergmesterens side. Sametinget er derfor ikke sikker på om forslaget om vektlegging av samiske interesser vil få den effekt som departementet har ment at den skulle få.

Sametinget mener det er behov for større kunnskaper om samiske forhold i forvaltningen, og forventer derfor at myndighetene har en nær dialog med Sametinget ved spørsmål om vektlegging av samiske hensyn og vilkårsstillelse. "Samiske interesser" er ikke et ensidig begrep, men forutsetter gode kunnskaper om tradisjonelle samiske utmarksnæringer og ulike samiske interesser. Det vil derfor være et minstekrav fra Sametingets side at man fra Bergmesterens side får en kompetanseheving mht samiske spørsmål i forbindelse med lovendringen. Dette vil styrke tiltroen til embedets vurderinger fra samisk hold, samtidig som det gir rettssikkerhet og økt forutberegnelighet både for søkere og samiske parter.

Sametinget er av den oppfatning at undersøkelser er et inngrep, og at slike inngrep ikke bør kunne gjennomføres hvis Sametinget motsetter seg dette. Sametinget er likevel sterkt i tvil om det er tilstrekkelig

vern å kun ha en slik vektleggingsregel, så lenge Sametinget ikke gis noen særskilt myndighet, bestemmelsesrett eller økt ansvar i slike saker. Her vises det til ILOs ekspertkomitè's uttalelser, se nedenfor.

Etter forslaget skal Sametinget og Finnmarkseiendommen kunne gå imot at søknad om muting innvilges. Denne retten er imidlertid bare en rett til å uttale seg, da endelig avgjørelse uansett vil treffes av departementet. De samme problemene som nevnt foran vil også oppstå ved at departementet skal avgjøre undersøkelsessøknaden.

Selv om Sametinget og Finnmarkseiendommen kan påklage departementets avgjørelse, så er det meget sjelden at Kongen i statsråd går imot en avgjørelse fra et fagdepartement.

Etter fjerde ledd skal klage fra Sametinget eller Finnmarkseiendommen gis oppsettende virkning, dvs. at vedtaket om tillatelse ikke anses for endelig før klagefristen er ute eller klagesaken er endelig avgjort. Sametinget er enig i at en klage fra Sametinget automatisk må gis oppsettende virkning, men er ikke enige i den totalløsningen som departementet har valgt.

Forslaget til § 39b gir blant andre Sametinget en uttalelsesrett i forhold til utmål/utvinningsrett. Betingelsen for å få utnytte mineralene er at undersøkeren sannsynliggjør at området er/kan bli drivverdig. Ellers er det etter gjeldende rett ingen særskilte vilkår for utmål. I likhet med forslaget i § 22a om muting, er det positivt at det ved vurderingen av "allmenne hensyn" skal legges vesentlig vekt på samiske interesser. Sametinget mener at forslagene sett under ett ikke gir et tilfredsstillende vern for samiske interesser, her henvises det spesielt til de folkerettslige forpliktelser Norge har i forhold til samene som urfolk og minoritet.

Saker om utmål/ utnyttelse av ressursene, vil være saker "om endret bruk av utmark" jf. forslaget til finnmarkslov. Det er foreslått at Sametinget skal gi retningslinjer for vurderingen av tillatelsens betydning for samisk interesser. Dette betyr at bergverksmyndighetene skal foreta en vurdering av disse retningslinjene. Sametinget mener at det må mer til før man er trygt innenfor folkerettens minstestandarder, som et minimumskrav så må retningslinjene være av rettslig bindende karakter.

Sametinget er av den oppfatning at forslagene til endringer i Bergverksloven som følger av forslaget til finnmarkslov i Ot. prp. nr. 53 (2002-2003) gir et tilsynelatende vern for samiske interesser i Finnmark. Sametinget er positiv til at departementet foreslår at man ved avgjørelser av undersøkelsessøknader skal gi samiske interesser vesentlig vekt, men Sametinget mener imidlertid at tinget selv skal ha myndigheten til å hindre undersøkelser som vil være skadelig for samisk kultur med næringer og samfunnsliv. Sametinget har den kompetanse som behøves for å fastslå hvilke virkninger inngrep har i samiske områder.

Bergverksmyndighetene er allerede i dag bundet av folkeretten. Ved kollisjon mellom samiske interesser og næringsinteresser, trer minoritetsvernet i FN konvensjonen om sivile og politiske rettigheter (SP) artikkel 27 inn og setter skranker for myndighetenes regulering av spørsmål som berører samene. Ved konflikt mellom Bergverkslovens bestemmelser og konvensjonen, går konvensjonen foran, jf. menneskerettslovens § 3. Det vises til praksis fra Menneskerettskomiteen, som er et FN organ som overvåker statenes overholdelse av Menneskerettighetskonvensjonene. Komiteen har blant annet uttalt at artikkel 27 også gjelder urfolk, ikke bare minoriteter.

Sametinget mener at den folkerettslige bakgrunnen for forslaget er uklart, og savner en folkerettslig vurdering av blant annet rekkevidden av ILO konvensjonens artikkel 15, og hvordan Norge oppfyller første

punktum i denne bestemmelsen. Sametinget mener også at det er svært uklart hvordan departementet har tenkt å innlemme disse endringene i Bergverksloven i mineralloven. Det fremkommer ikke av forslaget til minerallov om særreglene for mutbare mineraler i Finnmark også skal utvides til å gjelde de ikke-mutbare mineralene når de føyes til i mineralloven. Sametinget vil be departementet om en særskilt redegjørelse for hvordan denne sammenføyingen av lover vil virke inn på gjeldende rett mht. samiske interesser. Forholdet til finnmarksloven når det gjelder rettighetene til de ikke-mutbare mineralene må klargjøres fra departementets side.

2.4 Avgifter og ILO 169 artikkel 15 nr. 2

Når det gjelder ILO 169 artikkel 15 nr. 2, så følger det av forslaget til ny § 42 (1) 2.pkt. i Bergverksloven at Kongen ved forskrift kan fastsette høyere avgift til grunneieren for gruver på Finnmarkseiendommens grunn. Bestemmelsen er begrunnet i ILO artikkel 15 nr. 2, som fastsetter at urfolk når det er mulig skal ha del i utbyttet av mineralvirksomhet. Sametinget mener at dette er et godt forslag som, alt avhengig av hvordan forskriftene utformes, vil kunne virke positivt inn på samisk kultur. Det forutsettes at Sametinget konsulteres under utformingen av forskriftene.

Det vises for øvrig til Sametingets vedtak i sak 21/03 - forslaget til finnmarkslov.

3 Kommentarer til forslaget til ny minerallov

3.1 Innledning

Sametinget viser til oversendelsesbrev av 25. mai 2003 fra Nærings- og handelsdepartementet. Sametinget viser også til Sametingets vedtak i sakene 8/97 om NOU 1996:11 Forslag til minerallov, samt vedtak i sak 26/99 Ot. prp. 35. 1998-1999 om forslaget til minerallov. Disse følger vedlagt. Forslaget til ny minerallov inneholder ingen særskilte regler for samiske interesser når det gjelder de ikke-mutbare mineralene.

3.2 Sametingets merknader til lovforslaget

3.2.1 Formålet med forslaget

Forslaget til formålsparagraf lyder slik: *"Lovens formål er å fremme og sikre en samfunnsmessig forsvarlig forvaltning og bruk av mineralressursene i samsvar med prinsippet om bærekraftig utvikling."* Sametinget ber om at det i formålsbestemmelsen eller at det andre steder i lovteksten henvises til det særskilte vern samenes kultur har etter Grunnlovens § 110a, og FN konvensjonen om sivile og politiske rettigheter av 1966 (SP), som har forrang foran norsk lov ved motstrid, jf. mskl. § 3. Dette for å synliggjøre for aktørene i mineralnæringen at det i samiske områder er særskilte hensyn som må tas.

3.2.1.1 Forenkling og fornyelse

Sametinget er enig med departementet i at det er et behov for en forenkling av reglene om mineralvirksomhet. Ved å redusere antall lover fra fem til en vil man få en ryddigere lovgivning, og det vil være lettere for både privatpersoner og offentlige etater å finne frem i lovverket. Sametinget er også positiv til at man endrer språkbruken i regelverket, og at man bytter ut ordene *skjerping, muting og utmål* og erstatter disse med *leting, undersøkelsesrett og utvinningsrett*. Sametinget benytter allerede i dag disse sistnevnte begrepene da disse sier mer om hva innholdet i den virksomheten det er snakk om.

3.2.1.2 Bærekraftig utvikling

Det er positivt at det i formålsbestemmelsen henvises til at næringen skal forvaltes og utvikles i samsvar med prinsippet om bærekraftig utvikling. Men etter en gjennomgang av lovforslaget finner man ikke mange konkrete forslag som er lagt inn av miljømessige hensyn.

Det vises til forslaget til ny Plan- og bygningslov § 1-4, hvor det heter: *"Bærekraftig utvikling er et mål for både lokal, regional og nasjonal planlegging. Planleggingen skal fremme balanse mellom økologiske, økonomiske, sosiale og kulturelle mål og verdier, og skal ivareta fremtidige generasjoners behov og valgmuligheter."*

Sametinget hadde forventet at forslaget til minerallov også hadde vært preget av en større bevissthet og respekt for miljøvern hensyn. Dette skjer i all nyere lovgivning for øvrig. Hensynet til biologisk mangfold, miljøhensyn og hensynet til bærekraftig forvaltning av ressursene burde vært en sentral del av lovforslaget, i tråd også med den internasjonale utviklingen på miljørettens område. Istedenfor virker det som at dette ikke er tatt med av hensyn til en enda mer næringsvennlig lovgivning enn dagens.

Forslaget om aktørgodkjenning, se forslaget §44, er riktignok også begrunnet med miljøhensyn, men er ikke tilstrekkelig for å bøte på de miljømessige ulempene ved mineralvirksomhet.

De mest aktuelle mineralene ligger i Nord-Norge, og i Finnmark. De nordlige områdene har en natur som er meget sårbar, og derfor er det spesielt viktig å ta hensyn til miljøet ved utvinning av mineraler. Med miljø menes ikke bare forurensning av det ytre miljø, men også annen type forurensning og skader på miljøet, f.eks ødeleggelse av turområder, tradisjonelle innhøstingsområder etc.

Reindriften trenger store arealer og det må derfor foretas langsiktige vurderinger av virkningene for reindriften, ikke bare på selve utvinningsområdet, men også i en videre omkrets. Forstyrrelser og ulemper som kan virke små etter en bergverksfaglig vurdering, kan være ødeleggende for reindriften. Også samisk kombinasjonsdrift behøver beskyttelse, f.eks ferskvannsfiske, jakt, innhøsting av bær osv. Lovforslaget er svært mangelfullt når det gjelder vurderingen av de samiske utmarksinteressene. Sametinget forventer at departementet tar initiativ til en ytterligere dialog i saken, før lovforslaget fremmes for Stortinget, slik at de samiske interessene blir behandlet på en betryggende måte.

3.3 Mineralnæringen i Norge - behovet for samfunnsmessig styring

Sametinget mener at bergverksindustrien må underlegges større grad av samfunnsstyring enn det som er tilfellet i dag. At Sametinget også skal være med på å legge premissene for slik virksomhet er helt naturlig da samene er ett av de statskonstituerende folk i landet.

Tinget vil derfor uttrykke stor bekymring over at lovforslaget bærer preg av en liberalisering av næringen som truer samiske interesser. Bergverksindustrien er tiltenkt en meget sterk posisjon i forslaget, og forslaget bærer preg av å være lite gjennomtenkt også i forhold til de miljømessige konsekvensene av økt mineralvirksomhet i nordområdene.

Departementet har et ønske om å utnytte næringens potensiale ytterligere, og dermed skape positive ringvirkninger for sysselsettingen (se pkt 1.1 i forslaget). Sametinget er ikke motstander av at man i Norge

bør sysselsette folk i mineralindustrien, men er bekymret over utviklingen som tar mer hensyn til mineralnæringen enn andre viktige samfunnsinteresser. Mineralleting, og spesielt undersøkelser og utvinninger er inngrep i naturen, inngrep i ikke fornybare ressurser som kan medføre store skader. Samisk kultur er nært knyttet til bruken av naturressursene. Den samiske kultur er svært sårbar, og vil uten tvil bli skadelidende hvis Regjeringen legger seg på en så liberalistisk linje som det gjøres i dette lovforslaget.

Utviklingen av mineralnæringen må skje i et moderat tempo, etter nøye planlegging. Sametinget mener det bør konsekvensanalyser til ved saksforberedelse ved søknad om undersøkelses- og utvinningsrett. Det bør særskilt redegjøres for virkningene på grunnleggende arealer for samisk kultur, slik som reinens kalvingsplasser, flytteveier, slakteplasser og andre viktige beiteområder for både bufe og rein. Slike analyser forutsetter god kunnskap om samiske forhold.

3.4 Skillet mellom mutbare og ikke-mutbare mineraler

Det foreslås å opprettholde skillet mellom mutbare og ikke-mutbare mineraler. Sametinget støtter dette, og viser til at skillet er innarbeidet i norsk rett. Det er også behov for å ha ulike regler for de ulike typene mineraler. Jf. forslaget § 4 endres ikke eierforholdet til mineralene, bestemmelsen er bare en bekreftelse av gjeldende rett om at de mutbare mineralene forutsettes å tilhøre staten, mens de ikke-mutbare mineralene tilhører grunneier.

Forslagene til endringer som er fremmet i forbindelse med forslaget til finnmarkslov gjelder kun de mutbare mineralene. I forslaget til minerallov foreslås det ingen særregler for de ikke mutbare mineralene. Sametinget vil presisere at den samiske befolkningen i Finnmark har eiendomsrett- og bruksrett til sine tradisjonelle områder. Dette innebærer at samene som er bosatt i disse områdene også har retten til de ikke-mutbare mineralene.

3.5 Bergfrihetens prinsipp: Fri leterett på både mutbare og ikke-mutbare mineraler

Departementet foreslår en utvidet leteadgang for de ikke mutbare-mineralene, jf. forslaget kapittel 2. Dette innebærer en fri leterett også for mineraler som tilhører grunneier. Med dette ønsker man en økt aktivitet i mineralnæringen. Lovforslaget viderefører prinsippene fra Minerallovutvalget, ved at man overfører bergfrihetens prinsipp også til de ikke-mutbare mineralene.

Sametinget er sterkt imot at den frie leteretten utvides, og viser til at tinget ved flere anledninger har gått i mot at bergfrihetens prinsipp videreføres i mineralloven. Utredninger viser at de mutbare mineralene ikke er av en så stor betydning i dag som tidligere, mens etterspørselen etter ikke-mutbare mineraler er økende. Det er behov for vidtrekkende vurderinger av konsekvensene av en slik utvikling, hvor det legges stor vekt på hensynet til samfunnsmessig styring.

Sametinget har i sak 8/97 stilt spørsmål ved om bergfrihetens prinsipp, inkludert første finners rett, bør videreføres i den nye norske minerallovgivningen. Sametinget mente at minerallovutvalget ikke drøftet dette godt nok i sin utredning. Det har ikke vært drøftet om prinsippet bør fjernes også for mutbare mineraler til fordel for en mer samfunnsmessig styring. Sametinget mener at departementet i for stor grad har vært opptatt av å oppmuntre private til å investere i letinger og undersøkelser etter mineraler uten å legge vekt på samfunnet behov på styring av en sterkt voksende næring.

Det vises til at norsk lovgivning i dette århundret har vært sterkt opptatt av å sikre samfunnsmessig kontroll med utnyttningen av våre viktigste naturressurser. Vassdragsreguleringsloven av 1917 bygger på et grunnprinsipp om at enhver utnyttelse av vannfallsressurser er avhengig av konsesjon. I de største vassdragsutbyggingsaker har lovgiver sett behov for å løfte avgjørelsesmyndigheten til et høyere plan. Stortinget skal få uttale seg før tillatelse til større utbygginger blir gitt. Sametinget mener at utvinning av mineraler er av så stor samfunnsmessig betydning, og at behovet for samfunnsmessig kontroll er så stort, at utnyttelse av mineraler burde underlegges konsesjonslovgivningen og løftes opp til et høyere politisk nivå. Her kan det vises til at det ikke er fri leterett til å lete etter mineraler på kontinentalsokkelen.

Sametinget foreslår at departementet ut fra hensynet til samfunnsmessig kontroll og hensynet til samiske interesser ikke utvider bergfrihetens prinsipp til å også gjelde ikke-mutbare mineraler. Sametinget har tidligere krevd at all mineralutvinning skal underlegges konsesjonsplikt, og at bergfrihetens prinsipp ikke lenger skal gjelde, se uttalelse i sak 8/97. Sametinget innser at det er tungtveiende næringshensyn som taler mot at bergfrihetens prinsipp oppheves i hele landet. Utviklingen i mineralnæringen taler sterkt for at man går bort fra bergfrihetens prinsipp i norsk rett. Det er de ikke-mutbare mineralene som nå er av størst betydning, og derfor bør disse underlegges en streng kontroll, spesielt i samiske områder hvor det finnes arealkrevende samiske utmarksnæringer.

Lovforslagets § 6 bør derfor som et minstekrav kun omhandle leteretten for mutbare mineraler, og bergfrihetens prinsipp må ikke utvides til å gjelde ikke-mutbare mineraler.

Lovforslagets § 7 har en samtykkeprinsipp hvor grunneier og bruker av eiendommen skal gi sitt samtykke til inngrep som kan medføre skade av betydning. Det er nødvendig at også bruker skal samtykke, f.eks reindriftsutøvere.

3.6 Samiske kulturminner

Departementet har ikke sagt noe om forholdet til kulturminnelovgivningen. I Kulturminnelovens § 3 slås det fast at ingen må sette i gang tiltak som er egnet til å skade, ødelegge, grave ut, flytte, forandre, tildekke, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredet kulturminne eller fremme fare for at dette kan skje. Samiske kulturminner som er eldre enn 100 år, er automatisk fredete, jf. kul.ml. § 4 2.ledd. Med kulturminner menes alle spor etter menneskelig virksomhet, herunder lokaliteter det knytter seg hendelser, tro eller tradisjon til. Samiske kulturminner er ofte vanskelige å få øye på i landskapet, da samenes naturbruk tradisjonelt har satt få spor etter seg. Det er viktig at både oppdagede og ikke-oppdagede tas hensyn til ved minerallettinger. Sametinget mener at det bør granskes nøye om det foreligger noen samiske kulturminner i områder som det gis undersøkelsestillatelse i. Det vises til kul.ml. § 10, hvor utgiftene til særskilt granskning av automatisk fredete kulturminner skal bæres av tiltakshaveren. Spørsmål om ansvaret for eventuelle ødeleggelser av kulturminner, og hvilke sanksjoner som er aktuelle og finansieringen av undersøkelser/befaringer bør tas opp i departementets videre arbeid.

Kravet om aktørgodkjenning anses ikke for å være tilstrekkelig for å sikre samiske kulturminner, se lovforslagets § 44. Sametinget ber departementet om en avklaring av spørsmålet om hvordan forholdet er mellom Kulturminneloven og forslaget til minerallov på dette punktet innen loven legges frem for Stortinget.

3.7 Undersøkelsesfasen

Undersøkelse av ikke-mutbare mineraler reguleres av avtaleretten (I Finnmark er det jordsalgsmyndighetene som forvalter mineralene etter eget regelverk), men med mulighet for ekspropriasjon. For rett til undersøkelse og drift av mutbare mineraler er det Bergmesteren som gir tillatelse.

Ved at Bergmesteren eller andre som har myndighet til det (grunneier/jordsalgsmyndigheter) gir tillatelse til undersøkelser, settes det i gang en prosess som er meget vanskelig å få snudd. Når det blir funnet drivverdige forekomster, kan presset på å få tillatelse til utvinning av ressursene bli utålig for myndighetene. Undersøkelsestillatelsen gir rett til nødvendig adkomst til og i undersøkelsesområdet. Den gir også rett til et prøveuttak, og dermed gir undersøkelsesretten vidtgående rettigheter til å disponere over grunnen.

Undersøkelser innebærer ofte relativt store inngrep i naturen. Når man skal fastslå om en kjent forekomst er drivverdig vil det medføre betydelige inngrep. Stadige begrensninger i samenes arealkrevende bruk av naturen er et stort problem både for reindriften, andre samiske næringer og annen utmarksbruk. Det er særdeles viktig å ta dette i betraktning allerede når man vurderer å gi undersøkelsestillatelse.

Sametinget bør ha myndighet til å forhindre undersøkelser som vil kunne medføre vesentlig skade for samiske kultur med næringer og naturbruk. Her kunne Samerettsutvalgets forslag om tidsavgrenset nektingsrett for skadelige inngrep være et forslag som departementet bør vurdere nærmere. En slik nektingsrett vil det kun unntaksvis være snakk om å benytte, dermed vil det ikke true annen akseptabel mineralvirksomhet. Sametinget bør få myndigheten til å fastsette retningslinjer i forskrifts form for hvilke hensyn som gjør seg gjeldende i samiske områder, og hvilke prosedyrer som må følges ved inngrep i slike områder.

Videre presiseres det at lovforslaget i liten grad vurderer bruksrettshaveres rettigheter. Myndighetene er forpliktet til å ta hensyn til samiske bruksrettshavere, slik som reindriftsutøverne. Selv om grunneier gir tillatelse til undersøkelse og utvinning, så kan det være andre typer rettigheter på grunneiers grunn som har et sterkere vern enn grunneierretten. Reindriften har ofte rettigheter også på privat grunn, og det er derfor ikke uproblematisk at grunneier gir lov til å undersøke etter mineraler på områder som brukes til reindriftsområde. § 9 bør derfor inneholde en passus om at bruksrettshaver også må samtykke til undersøkelsestillatelse.

Når det gjelder prøveuttak av ikke-mutbare mineraler så heter det i lovforslagets § 10 at Direktoratet og kommunen skal varsles. Bestemmelsen bør også gi en plikt til å varsle bruksrettshaver (slik som i § 15) og Sametinget.

Når det gjelder mutbare mineraler så foreslås det at Direktoratet skal avgjøre søknader om undersøkelsesrett, se utkastets § 11.

Det vises til kommentarene om endringene i Bergverksloven ovenfor.

3.8 Utvinningsfasen

Ved utvinning av ikke-mutbare mineraler skal det inngås avtale med grunneieren, jf. forslaget § 26. Sametinget mener at det her også må tas hensyn til/avtales med bruksrettshaver som har vesentlige

interesser i området, slik som reindriftsutøvere som har beiterett på privat grunn. Dette bør tas inn i lovtteksten. Når det gjelder ekspropriasjon, se nedenfor.

Undersøker med best prioritet kan søke Direktoratet for tillatelse til utvinning av mutbare mineraler, jf forslaget § 27.

Konsesjonssaker skal avgjøres etter en bred samfunnsmessig vurdering hvor samiske hensyn pr. i dag bare er en del av de mange hensyn som må tas. Sametingets medlem i minerallovutvalget, Otto Jebens, foreslo at driftskonsesjon i samiske områder skal være betinget av samtykke fra Sametinget. Han gikk primært inn for at retten til å gi konsesjon i alle samiske områder overføres Sametinget. Subsidiært gikk han inn for at konsesjonssøknader og spørsmål om ekspropriasjon overføres departementet.

Sametinget støtter Jebens` forslag, og er av samme oppfatning når det gjelder hans subsidiære forslag. Hvis Sametinget ikke gis retten til å gi konsesjon for utvinning av mineraler i samiske områder, så bør konsesjonssøknadene avgjøres av departementet, og avgjørelsesmyndigheten må ikke delegeres nedover i systemet.

3.9 Ekspropriasjon

Ekspropriasjonshjemler finnes i Bergverksloven og i Mineralavståingsloven av 1952. Det kan også eksproprieres etter Plan- og bygningslovens kapittel VIII til gjennomføring av reguleringsplan. Utgangspunktet for ekspropriasjon er det alminnelige ekspropriasjonsrettslige skjønnet som følger av lov av 3. oktober 1959 om ekspropriasjon av fast eiendom (Oriegringslova). Vurderingstemaet er at ekspropriasjon skal være ”tvillaust meir til gagn enn til skade”. Dette prinsippet vil departementet videreføre.

Departementet understreker under punkt 5 i lovforslaget at ekspropriasjon *”er regler som kun unntaksvis forutsettes å komme til anvendelse. Grunneier har gjennomgående en positiv holdning til næringsutvikling på egen eiendom, og i det overveiende antall tilfeller vil derfor næringen og grunneier fremforhandle en avtale om mineralaktivitet.”*

Sametinget vil bemerke at selv om grunneier kan være positiv til mineralnæringen, eller kanskje føle seg presset til å inngå avtale når man vet at det finnes ekspropriasjonshjemmel, så er det andre tunge interesser som kan bli skadelidende ved ekspropriasjon av grunn. Bruksrettshavere som ikke eier grunnen men som har rettigheter til bruk av grunnen, slik som reindriftsutøvere, har sterke interesser i at det ikke eksproprieres områder innenfor reinbeiteområdet. Departementet nevner ikke et ord om slik interesser under sin vurdering av ekspropriasjonsinstituttet.

Når det gjelder de mutbare mineralene, så er det Bergmesteren som fortsatt skal gi tillatelse til undersøkelser eller utvinning. Det vil også kunne søkes om ekspropriasjon for å sikre adkomst til forekomsten, for eksempel en veirett.

Ved ikke-mutbare mineraler kan det være snakk om både ekspropriering av grunnen og av forekomsten. Ekspropriasjonsvedtaket skal begrenses til det som er nødvendig for å undersøke eller utvinne forekomsten.

Ekspropriasjon er en sikkerhetsventil for det offentlige som kun skal benyttes i tilfeller hvor de samfunnsmessige interessene er så tungtveiende at det uten tvil legitimerer ekspropriasjon.

Departementet uttaler i kapittel 5 at:” *Departementet vil anta at forslaget om å innføre en fri leterett på de ikke-mutbare mineralene vil kunne gi et bedre grunnlag for å søke om ekspropriasjonstillatelse på undersøkelse, enn hva som er tilfellet etter*

gjeldende regelverk.” Lovforslaget gjennomsyres av hensynet til mineralnæringen, og kapittelet om ekspropriasjon er bare ett eksempel. Sametinget forventer at bruksrettshaveres rettigheter skal tas hensyn til når det vurderes å ekspropriere grunn som er viktig for eksistensen av samisk kultur. Ekspropriasjon av grunn til mineralvirksomhet bør unngås så langt som mulig hvis det truer tungtveiende samiske interesser.

3.10 Drift

Driften skal skje på en ”bergmessig forsvarlig måte”, jf. forslaget § 43. Her ville det vært naturlig å ha noen rettslige standarder for hvilke miljømessige og samfunnmessige krav som stilles til virksomheten. § 50 burde vært slått sammen med § 43, slik at det blir mer synlig at miljø- og naturvern hensyn skal tas. Ryddingsplikten bør også knyttes til kapittelet om drift, for å synliggjøre aktørenes forpliktelser, se forslaget §53.

Departementet foreslår aktørsertifisering som et virkemiddel for å hindre useriøse virksomheter. Sametinget bør høres når departementet skal utforme regler om aktørgodkjenning. Norge bør av hensyn til verdens urfolk, ikke godkjenne aktører som har drevet uetisk drift, medført skader eller på annen måte drevet uforsvarlig andre steder i verden, og dermed gjort det vanskelig eller umulig for urfolk å opprettholde sin kultur i sine tradisjonelle områder. Sametinget ber departementet om å foreta de nødvendige undersøkelser om bakgrunnen for selskapene før aktørsertifisering gis.

3.11 Annen lovgivning

Departementet foreslår ingen endringer i det øvrige regelverket som er aktuelt i forbindelse med mineraldrift, for eksempel Motorferdselloven og Forurensningsloven. Da departementet legger til rette for økt virksomhet i mineralnæringen, burde man vurdert dette opp mot annen lovgivning. Spesielt når det gjelder miljøhensyn så burde dette vært grundigere gjennomgått i forslaget.

4 Samenes rettsstilling og folkerettens regler

4.1 Grunnlovens § 110a

Grunnlovens § 110a er den sentrale rettskildefaktoren i samerettslige spørsmål. Det er slått fast gjennom blant annet Samerettsutvalgets utredninger og stortingsmeldingene om norsk samepolitikk at kulturbegrepet i Grl. § 110a også inkluderer det materielle grunnlaget for samisk kultur, dvs landrettigheter. Grunnloven setter dermed en skranke for hvilke tiltak statlige myndigheter kan gjennomføre overfor samene. Samenes rettslige stilling må ses i lys av både reglene om urfolks rettigheter og minoritetsrettighetene.

4.2 FN konvensjonen om sivile og politiske rettigheter (SP)

Det vises til FN konvensjonen om sivile og politiske rettigheter artikkel 1 hvor prinsippet om folkenes selvbestemmelse slås fast. Artikkel 1 lyder:

- ”1. Alle folk har selvbestemmelsesrett. I kraft av den rett bestemmer de fritt sin politiske stilling, og fremmer fritt sin egen økonomiske, sosiale og kulturelle utvikling.*
- 2. Alle folk kan for sine egne formål fritt råde over sine naturrikdommer og –forekomster, så langt dette ikke setter tilside forpliktelser som følger av internasjonalt økonomisk samarbeid, basert på prinsippet om gjensidig nytte og folkerettens regler. I intet tilfelle må et folk bli berøvet sitt eget eksistensgrunnlag.*

3. Konvensjonspartene, deriblant de stater som har ansvaret for administrasjonen av ikke-selvstyrte områder og tilsynsområder, skal arbeide for å virkeliggjøre folkenes selvbestemmelsesrett, og skal respektere denne rett, i overensstemmelse med bestemmelsene i De forente nasjoners pakt.”

Det vises også til artikkel 2 i konvensjonen hvor statens plikt til å respektere og sikre rettighetene etter SP slås fast, og særlig til artikkel 2 nr. 2 som forplikter Norge til å treffe ”lovgivningsmessige eller andre tiltak” for å sikre rettighetene etter konvensjonen, når slike tiltak ikke allerede er i kraft. En oppfyllelse av samenes rett til selvbestemmelse vil medføre at staten må gi samene muligheten til de innflytelse over mineralvirksomheten i samiske områder, og muligheten til å ta mer ansvar for samfunnsutviklingen i slike områder.

Videre vises det til minoritetsvernet i artikkel 27, som også gjelder urfolk, jf. praksis fra FNs Menneskerettighetskomité. Artikkel 27 gir et vern mot at det gjøres inngrep som vil vanskeliggjøre eller hindre samenes utøvelse av vår egen kultur og vårt samfunnsliv. Vernet omfatter også det materielle grunnlaget for samisk kultur, jf. Samerettsutvalgets utredninger i NOU 1997:4 og NOU 1997:5.

4.3 ILO konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater

Formålet med folkerettens regler om urfolk, slik de kommer til uttrykk blant annet i ILO konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater, er å sikre urfolks rettigheter i majoritetssamfunnet. Folkerettens formål er å gi et reelt vern for urfolks kultur og næringsliv, ikke bare et tilsynelatende vern. Etter Menneskerettsloven av 1999 ble vedtatt, er FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter (SP) av 1966 blitt inkorporert i norsk intern rett. Konvensjonens bestemmelser har fått forrang foran vanlig norsk lov, jf. lovens §3. Artikkel 27 i denne konvensjonen gir etter Samerettsutvalgets tolkning et varig vern for samisk kultur, et vern som også omfatter det materielle grunnlag for samisk kultur og samfunnsliv. Dette synet har både Justisdepartementet og Regjeringen senere støttet opp om ved behandlingen av Grunnlovens § 110a og Sameloven i Stortinget.

Samerettsutvalget foreslo særlige bestemmelser om disponering av de ikke-fornybare ressursene i Finnmark, se NOU 1997:4. Disposisjonsretten over disse ressursene skulle høre under styret for Finnmark Grunnforvaltning. Herunder skulle også retten til å disponere over mineraler ligge. Forslagene fra henholdsvis Justisdepartementet og Nærings- og handelsdepartementet har ikke med en slik bestemmelse. Dette er beklagelig sett fra Sametingets side, fordi tinget er av den oppfatning at det er beboerne i Finnmark som selv burde kunne disponere over mineralene, og da i alle fall de ikke-mutbare mineralene som tilhører grunneier. Det var også en klar forutsetning for Samerettsutvalget at utvalget skulle konkretisere Norges folkerettslige forpliktelser med hensyn til samenes bruk av naturressursene og hvordan denne bruken skulle vernes.

For bergverksdriftens del er det artiklene 14 og 15 i ILO 169 som er de sentrale bestemmelsene. Også artiklene 7 og 13 har betydning. Artikkel 14 nr.1, 1.pkt. gir grunnlag for at samer som har hatt den dominerende rådighet kan ha krav på eiendoms- og besittelsesrett til området (se NOU:1997:5 side 34). Samene i Indre Finnmark har etter folkerettsgruppens mening, og etter Justisdepartementets vurderinger i proposisjonen om finnmarksloven, rett til å utøve eierbeføyelsene over områdene i Indre Finnmark. Dette innebærer en rett også til de ikke-mutbare mineralene, slik som naturstein.

Artikkel 15 i ILO 169 lyder i norsk oversettelse:

” 1. Vedkommende folks rett til naturressurser i deres landområder skal sikres spesielt. Slike rettigheter omfatter disse folks rett til å delta i bruk, styring og bevaring av disse ressursene.

2. I tilfeller der staten beholder eiendomsretten til mineraler, ressurser under jorden eller andre ressurser som finnes i landområdet, skal myndighetene ikke sette i gang eller tillate noen tiltak for utforskning eller utnyttning av slike ressurser i disse folks landområder, før det opprettet eller tatt i bruk rådføringsordninger med disse folk, for å fastslå om og i hvilken utstrekning deres interesser kan bli skadelidende. Når det er mulig, skal vedkommende folk ha del i utbyttet av slik virksomhet og få en rimelig erstatning for enhver skade de lider på grunn av slik virksomhet.”

Artikkel 15 nr. 2 krever at konsultasjoner gjennomføres med urfolket før man gir tillatelser til leting, undersøkelser og utvinning av underjordiske ressurser. I mange tilfeller tar det flere år fra skjerping er gjennomført til man begynner å utvinne. Lete – og undersøkelsesvirksomhet kan ofte ha en negativ effekt på tradisjonelle næringer, dette gjelder spesielt ved bruk av tunge maskiner og ved at man lager nye veier i sårbare reinbeiteområder. Prinsippet om den frie skjerperetten som Bergverksloven bygger på, er utvilsomt i strid med Norges folkerettslige forpliktelser overfor samene som urfolk. En formålsrettet tolkning av artikkel 15 tilsier at Sametinget skal høres ved rådføring allerede i letefasen. Sametinget vil presisere at ILO 169 kun representerer minstestandarder i verdensammenheng, og at man i andre deler av verden har fått i stand ordninger mellom urfolk og statlige myndigheter når det gjelder mineralvirksomhet. Samerettsutvalgets folkerettsgruppe har konkludert med at artikkel 15 gjelder både i områder hvor samene har krav på eiendomsrett og besittelse, men også i områder hvor det bare er tale om samisk bruksrett.

Begrepet ”i deres landområder” strekker seg videre enn bare Finnmark, da samene har sine tradisjonelle områder spredt over landet, og over landegrensene. Formålet med ILO-konvensjonen er å styrke urfolks rettigheter til ressursene i de områder hvor de lever eller ellers bruker.

Folkerettsgruppen konkluderer med at i tilfeller hvor samene har krav på å få anerkjent eiendomsrett til landområdene, så har de også rett til ressursene som finnes i undergrunnen (olje og mineraler). Dette gjelder kun hvis ressursene etter lovgivningen i den enkelte stat er omfattet av eiendomsretten til grunnen. Dette innebærer at de ikke-mutbare ikke omfattes av bergverksregalet, og dermed er grunneiers eiendom.

Da Justisdepartementet i Ot. prp. 53 2002-2003 (forslaget til finnmarkslov) erkjenner at det eksisterer deler av Finnmark hvor den samiske bruken er enerådende og som dermed kan gi grunnlag for eiendomsrett, så vil samene i disse områdene ha retten til de ikke-mutbare mineralene. Denne tolkningen støttes også av uttalelsen fra ILOs ekspertkomité, se nedenfor.

ILO 169 artikkel 7 gir uttrykk for at det bør være en minstestandard i alle land med urfolk at urfolket skal ha en rett til å vedta sine egne prioriteringer for utviklingsprosessen som angår deres liv og landområdene hvor de lever. Ervervssystemet som det legges opp til i forslaget til minerallov oppfyller ikke dette minstekravet, da samene kun får delta som høringsorgan ved tildeling av undersøkelsesrett.

Sametinget kan ikke se samene som urfolk i Norge har noen mulighet til å delta i ”bruk, styring og bevaring” av mineralressursene jf. ILO artikkel 15 nr. 1. Etter Sametingets erfaringer så eksisterer det heller ikke slike konsultasjonsordninger med norske myndigheter eller bergverksmyndighetene som ILO 169 artikkel 15 nr. 2 krever. Forslaget til minerallov problematiserer heller ikke samenes rettigheter til de ikke-mutbare mineralene slik Samerettsutvalget har gjort. Sametinget ber derfor departementet om en særskilt vurdering av rekkevidden av ILO 169 artikkel 15, slik den er ment å skulle tolkes etter folkerettens metode.

4.4 Uttalelsen fra ILOs Ekspertkomite

Sametinget rapporterer direkte til ILO sekretariatet i Genève om Norges oppfyllelse av konvensjonens bestemmelser. Det vises til en uttalelse fra ILOs Ekspertkomite (Committee of Experts) av 1995 hvor komiteen kommer med merknader til gjeldende norsk rett (Observation by the Committee of Experts, 1995 (Norway)).

I en direkte forespørsel til norske myndigheter, kommenterer ILOs Ekspertkomite både Sametingets og Norges rapporter vedrørende oppfyllelsen av ILO 169. Komiteen gir uttrykk for at de følger nøye med samenes rettighetssituasjon, og om det eksisterer konsultasjonsordninger i forbindelse med bruk av landressurser. Komiteen etterlyser tilleggsinformasjon fra den norske Regjeringen om disse spørsmål. Komiteen gir klart uttrykk for at de er bekymret over den manglende oppfyllelsen av ILO 169 artikkel 15 mht. mineralvirksomhet: *"The Committee notes also that... Mineral exploitation permits have been given to multinational mining companies in the municipality of Finnmark, without the prior consultations required under article 15 (2). The Committee notes that no licence has yet been issued for mineral extraction and hopes that steps will be taken to bring procedures for granting permits into conformity with this provision... The Committee emphasizes that respect for articles 15 and 18, regarding resource rights and non- encroachment, do not depend on the form of rights recognized under article 14."*

Komiteen uttaler at de har merket seg at det er gitt tillatelser til utnytting av mineraler til multinasjonale mineralselskaper i Finnmark, uten at konsultasjonsplikten etter ILO artikkel 15 (2) er oppfylt. At ILOs Ekspertkomite bemerker dette bør tolkes som et sterkt signal til norske myndigheter om at her er ikke dagens praksis i tråd med konvensjonens bestemmelser og formål.

Sametinget er klar over at Norge ved vedtakelsen av ILO 169 i 1989 forutsatte at gjeldende lovgivning var i samsvar med konvensjonens bestemmelser. Dette kan ikke medføre riktighet mht. bergverkslovgivningen her i landet. Samene som urfolk har ikke noen medbestemmelsesrett i slike saker, og har ikke fått noen rett til godtgjørelse ved inngrep i samiske områder.

Sametinget ber departementet om å vurdere dagens lovgivning i forhold til ILO 169, og ta stilling til ILOs Ekspertkomites uttalelse vedrørende det samiske folk og mineralsaker.

Slik Sametinget ser det, oppfyller ikke forslagene som nå er fremmet de krav som ILO stiller for urfolks medvirkning og krav på utbytte av virksomhet i våre tradisjonelle områder. Sametinget er også av den oppfatning at det kreves samtykke fra tinget før det gis tillatelse til utvinning av mineraler i områder med samiske interesser. Sametinget er ikke prinsipielt imot bergverksdrift i samiske områder, men vil ikke gi sitt samtykke til slik virksomhet så lenge lovgivningen ikke sikrer de samiske interessene på en tilfredsstillende måte.

For å oppfylle de forpliktelser Norge har etter ILO 169 artikkel 15, mener Sametinget at departementet bør foreslå å innføre en slik konsultasjonsordning som ILOs Ekspertkomite etterlyser i sin uttalelse. Hva en slik ordning skal bestå i, og hvilke minimumskrav som bør oppfylles, bør departementet fastslå ved en dialog med Sametinget. For øvrig bes departementet om å redegjøre for sin tolkning av artikkel 15 i ILO 169.

4.5 Samiske områder utenfor Finnmark

Sametinget er opptatt av at det i samiske samfunn skal kunne foretas langsiktig planlegging og kontroll over utnyttelsen av mineralske ressurser. Sametinget må, som overordnet politisk premissleverandør, ha innflytelse over hvordan mineralressursene i samiske områder skal utnyttes i fremtiden. Det foreliggende lovforslag sier minimalt om Sametingets rolle i samfunnsutviklingen, og om samiske rettigheter til mineralene utenfor Finnmark. Begrepet ”i deres landområder” i ILO 169 strekker seg videre enn bare Finnmark, da samene har sine tradisjonelle områder spredt over landet, og over landegrensene. Formålet med ILO-konvensjonen er å styrke urfolks rettigheter til ressursene i de områder hvor de lever eller ellers bruker.

Det er derfor ikke akseptabelt at departementet fraskriver seg ansvaret for å ta stilling til spørsmålet om hvilke regler som bør gjelde for samiske områder med henvisning til utredningene i Samerettsutvalget for Troms, Nordland og sørsameområdet. Departementet og regjeringen er bundet av de folkerettslige bestemmelser om urfolks rettigheter uavhengig hva Samerettsutvalget kommer til. Derfor hadde Sametinget forventet at forslaget til minerallov hadde gått grundig inn og drøftet samenes rettigheter til mineralene.

Merknad 1, Arbeiderpartiets sametingsgruppe, Høyre/Flyttsamelista, Samenes Valgforbund v/ representant Steinar Pedersen

Slik innstillingen fra Sametingsrådet er utformet er det vanskelig å lage klare avstemningsalternativer. Derfor vil Arbeiderpartiets sametingsgruppe, Høyre/Flyttsamelista og Samenes Valgforbund i det vesentlige bruke de følgende merknader for å få frem vårt syn.

1.

Rådet går i punkt 1.1 inn for faste konsultasjoner mellom departementet og Sametinget. I sak 8/97 NOU 1996: 11 Forslag til ny minerallov, fremmet Arbeiderpartiets sametingsgruppe følgende forslag: *”Sametinget foreslår at det opprettes et kontaktorgan mellom Sametinget og Regjeringen for blant annet å løse konflikter om bergverksaktiviteter i samiske områder”.*

Det er positivt at Sametingsrådet nå følger opp et forslag om et kontaktorgan som ble nedstemt i 1997.

2.

I punkt 1.3, tredje avsnitt, vektlegges mineralvirksomhet som en trussel mot urfolks levesett og kultur verden over, og at den samiske kulturen er svært avhengig av utnyttelse av arealene. Til dette er å bemerke at samiske interesser er et sammensatt begrep, og ulike grupper samer kan se ulikt på mineralvirksomheten. Vårt syn er at mineralvirksomhet innenfor kontrollerte rammer, også kan gi verdifulle arbeidsplasser, og der i gjennom bidra til å sikre grunnlaget for samisk kultur. Slike eksempler finnes allerede idag.

3.

Til tross for flere forsøk har det ikke vært mulig å få en klargjøring av hva Sametingsrådet mener om Sametingets innflytelse i forhold til fremtidig mineralvirksomhet i samiske områder generelt. Enkelte formuleringer kan tyde på at man tenker seg en ordning hvor Sametinget har medinnflytelse, jamfør for eksempel punkt 4.2 og 4.3. Dette er et prinsipp vi uten videre kan slutte oss til.

4.

Hovedinntrykket er likevel at Sametinget stort sett alene skal ha den fulle og hele bestemmelsesretten. Jfr. f.eks punkt 2.4, nest siste avsnitt, s.4: ”*Sametinget er av den oppfatning at undersøkelser er et inngrep, og at slike inngrep ikke bør kunne gjennomføres hvis Sametinget motsetter seg dette*”, og nest siste avsnitt s. 6: ”*Sametinget mener imidlertid at tinget selv skal ha myndighet til å hindre undersøkelser som vil være skadelig for samisk kultur med næringer og samfunnsliv*”. Jfr. også punkt 3.7, 4. avsnitt: ”*Sametinget bør få myndigheten til å fastsette retningslinjer i forskrifts form for hvilke hensyn som gjør seg gjeldende i samiske områder, og hvilke prosedyrer som må følges ved inngrep i slike områder*”.

I punkt 3.8 går Sametinget også primært inn for at retten til å gi konsesjon i alle samiske områder overføres Sametinget. I punkt 3.4 sies det dessuten at den samiske befolkningen i Finnmark har eiendomsrett- og bruksrett til sine tradisjonelle områder. Dette innebærer i følge Sametingsrådet at samene som er bosatt i disse områdene også har retten til de ikke-mutbare mineralene.

Vårt syn er at en minerallov ikke må vedtas før rettighetsspørsmålene er endelig avklart. Det er også selvsagt at Sametinget skal ha innflytelse i samarbeid med andre folkevalgte organer når det gjelder mineralressurser i det som også er samiske områder. Sametingsrådets formuleringer er imidlertid vidtrekkende med hensyn til graden av samisk eierskap og kontroll, at det kan påvirke forholdet til både allmennheten og andre folkevalgte organer. Vi mener ikke at Sametinget alene skal eie og alene forvalte mineralressursene i alle samiske områder.

5.

I punkt 4.2, nest siste avsnitt sies det at: ”*En oppfyllelse av samenes rett til selvbestemmelse vil medføre at staten må gi samene muligheten til å få innflytelse over mineralvirksomhet i samiske områder, og muligheten til å ta mer ansvar for samfunnsutviklingen i slike områder*”. Etter vår oppfatning kan det neppe være nødvendig å knytte selvbestemmelsesbegrepet også til høringen om en ny minerallov. Ikke minst gjelder det fordi Sametingets flertall og Sametingsrådet har store problemer med å definere hva man egentlig legger i begrepet. Til tross for en rekke forsøk på å få en utdyping, har det ikke vært mulig.

6.

Vi vil gi meget klart uttrykk for at mineralloven må sees i sammenheng med avklaringen av rettighetsspørsmålene. I første omgang gjelder det i forhold til finnmarksloven. Ett av elementene i Samerettsutvalgets innstilling var at Finnmark grunnforvaltning skulle ha den fulle styring med både de mutbare og ikke-mutbare mineralene. Dette bør komme klart frem i enten finnmarksloven eller i mineralloven.

7.

Vi ser også et klart behov for at man i § 49, hvor det er nevnt en rekke ulike typer områder som er unntatt for leting, uten samtykke fra eier eller bruker, også inkluderer de aller mest vitale bruksområder for reindrifta. Vi vil også understreke nødvendigheten av at reindriften, sammen med andre næringer, kommer med på et tidligst mulig stadium i forbindelse med planarbeid, f.eks i forbindelse med at et område tenkes regulert til mineralvirksomhet. Også i forhold til mulig ekspropriasjon vil det være et krav at området må være regulert til mineralvirksomhet for at ekspropriasjonstillatelse skal kunne gis.

8.

I likhet med Sametingsrådet er også Samenes Valgforbund, Høyre/Flyttsamelista og Arbeiderpartiets sametingsgruppe bekymret over en altfor sterk liberalisering av gjeldende lovgivning, og vi kan heller ikke slutte oss til en utvidelse av den frie leteretten til ikke-mutbare mineraler.

Forslag 1, representant Isak Mathis O. Hætta, Frie gruppe:

Ny 2.4 Søknad om undersøkelse (muting) – forslaget § 22a

I forslaget § 22a foreslås det at en søknad om undersøkelse (muting) i Finnmark kan avslås dersom allmenne hensyn taler mot at søknaden innvilges. Det er Bergmesteren som avgjør søknad om undersøkelse av mutbare mineraler. Ved vurderingen skal man legge vesentlig vekt på hensynet til samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv. Innvilges søknaden kan det settes vilkår for å ivareta hensyn som nevnt. Samtidig skal Bergmesteren kunne gi grunneier, Sametinget mv, anledning til å uttale seg. Det er likevel Bergmesteren som skal behandle og avgjøre søknaden i første omgang.

Ny 3.2.1.2 Bærekraftig utvikling

Samiske næringer trenger store arealer og det må derfor foretas langsiktige vurderinger av virkningene for disse, ikke bare på selve utvinningsområdet, men også i en videre omkrets. Forstyrrelser og ulemper som kan virke små etter en faglig vurdering, kan være ødeleggende for næringsgrunnlaget. Også samisk kombinasjonsdrift behøver beskyttelse, f.eks ferskvannsfiske, jakt, innhøsting av bær osv. Lovforslaget er svært mangelfullt når det gjelder vurderingen av de samiske utmarksinteressene. Sametinget forventer at departementet tar initiativ til en ytterligere dialog i saken, før lovforslaget fremmes for Stortinget, slik at de samiske interessene blir behandlet på en betryggende måte.

Ny 3.3 Mineralnæringen i Norge - behovet for samfunnsmessig styring

Utviklingen av mineralnæringen må skje i et moderat tempo, etter nøye planlegging. Sametinget mener det bør konsekvensanalyser til ved saksforberedelse ved søknad om undersøkelses- og utvinningsrett. Det bør særskilt redegjøres for virkningene på grunnleggende arealer for samisk kultur, næringsgrunnlag. Slike analyser forutsetter god kunnskap om samiske forhold.

Ny 3.7 Undersøkelsesfasen

Undersøkelser innebærer disse ofte relativt store inngrep i naturen. Når man skal fastslå om en kjent forekomst er drivverdig vil det medføre betydelige inngrep. Stadige begrensninger i samenes arealkrevende bruk av naturen er et stort problem for samiske næringer og annen utmarksbruk. Det er særdeles viktig å ta dette i betraktning allerede når man vurderer å gi undersøkelsestillatelse.

Forslag 2, representant Ole Henrik Magga, Norske samers riksforbunds samarbeidsgruppe og Senterpartiets sametingsgruppe:

1.

I pkt. 1.3 siste avsnitt erstattes setningen ”Sametinget vil be...” med den understrekede setningen:

Minerallovutvalget og departementet har drøftet og kommet med forslag som i meget stor grad berører samiske interesser og rettigheter. Mineralvirksomhet er en trussel mot urfolks kultur og levesett verden over, og medfører ofte store negative konsekvenser for urfolkets velferd. Også i samiske områder er det mange eksempler på at samiske næringer har mistet sentrale bruksarealer på grunn av gruvedrift og utvinning av mineraler. På den andre siden kan mineralvirksomhet også gi verdifulle arbeidsplasser. Norge må tilstrebe å tilrettelegge lovgivningen slik at den samiske kulturen, som er svært nært knyttet til utnyttelsen av arealene i det samiske bosettingsområdet, sikres en trygg og forutsigbar framtid. Sametinget mener derfor at det er nødvendig å se mineralvirksomheten i sammenheng med andre inngrep i samiske områder, slik som f.eks inngrep i forbindelse med Forsvarets aktiviteter. Mauken/Blåtind og Hálkavárri sakene viser at samiske interesser ofte blir funnet for lette i forhold til statens behov. Sakene er også eksempler på at slike større inngreppssaker bør være gjenstand for konsultasjoner og forhandlinger lang tid i forveien før inngrepene foretas.

2.

I pkt. 2.4 erstattes setningen ”Sametinget mener...” med den understrekede setningen:

Når det gjelder ILO 169 artikkel 15 nr. 2, så følger det av forslaget til ny § 42 (1) 2.pkt. i Bergverksloven at Kongen ved forskrift kan fastsette høyere avgift til grunneieren for gruver på Finnmarkseiendommens grunn. Bestemmelsen er begrunnet i ILO artikkel 15 nr. 2, som fastsetter at urfolk når det er mulig skal ha del i utbyttet av mineralvirksomhet. Et forslag om lovhjemmel for å kunne gi forskrift om at urfolket skal ha rett til avkastning fra gruvedriften utover det grunneier har etter gjeldende regler er etter Sametingets mening et skritt i riktig retning som, alt avhengig av hvordan forskriftene utformes, vil kunne virke positivt inn på samisk kultur. Det forutsettes at Sametinget konsulteres under utformingen av forskriftene.

3.

I pkt. 3.2.1.2 siste avsnitt endres setningen ”Forstyrrelser og ulemper...” som vist med understrekning og et tillegg innføres som vist med understrekning:

Reindriften trenger store arealer og det må derfor foretas langsiktige vurderinger av virkningene for reindriften, ikke bare på selve utvinningsområdet, men også i en videre omkrets. Forstyrrelser og ulemper som kan virke små, kan over tid være ødeleggende for reindriften. I §49 hvor det er nevnt en rekke ulike typer områder som er unntatt for leting uten samtykke fra eier eller bruker, er det behov for å inkludere de aller mest vitale bruksområder for reindriften, f. eks. trekk- og flytteveger og særverdiområder. Reindriften må, sammen med andre næringer, komme med på et tidligst mulig stadium i forbindelse med planarbeid, f. eks. i forbindelse med at et område tenkes regulert til mineralvirksomhet. Også i forhold til en mulig ekspropriasjon må det være et krav at området må være regulert til mineralvirksomhet for at ekspropriasjonstillatelse skal kunne gis. Vi viser til uttalelse fra Norske Reindriftssamers Landsforbund av 20.8.2003, særlig pkt 4. Også samisk kombinasjonsdrift behøver beskyttelse, f.eks ferskvannsfiske, jakt, innhøsting av bær osv. Lovforslaget er svært mangelfullt når det gjelder vurderingen av de samiske utmarksinteressene. Sametinget forventer at departementet tar initiativ til en ytterligere dialog i saken, før lovforslaget fremmes for Stortinget, slik at de samiske interessene blir behandlet på en betryggende måte.

4.

I pkt. 4.2. endres setningen ”En oppfyllelse av...” slik understrekningen viser:

Det vises også til artikkel 2 i konvensjonen hvor statens plikt til å respektere og sikre rettighetene etter SP slås fast, og særlig til artikkel 2 nr. 2 som forplikter Norge til å treffe "lovgivningsmessige eller andre tiltak" for å sikre rettighetene etter konvensjonen, når slike tiltak ikke allerede er i kraft.

En oppfyllelse av Norges internasjonale forpliktelser vil medføre at staten må gi samene muligheten til å innflytelse over mineralvirksomheten i samiske områder, og muligheten til å ta mer ansvar for samfunnsutviklingen i slike områder.

5. Til slutt føyes inn et pkt 5 med denne ordlyd:

5. Konklusjon

Lovforslaget er ikke akseptabel slik den foreligger av de grunner som er nevnt ovenfor.

Lovforslaget omtaler overhodet ikke samiske interesser utenfor Finnmark. Henvisningen til det nye Samerettsutvalget gir ikke tilstrekkelig trygghet for at samiske interesser vil bli ivaretatt en gang i fremtiden.

For Finnmarks vedkommende følger forslaget ikke prinsippene fra Samerettsutvalgets forslag fra NOU 1997:4. Sametinget viser til tingets vedtak om forslag til Lov om rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser i Finnmark fylke (finnmarksloven) der vi uttalte: *"Loven må anerkjenne urfolks særskilte rettigheter til ressursene både over og under grunnen på fastlandet, samt rettighetene til ressursene i de kystnære farvannene, og må gi et særskilt vern for disse og finnmarksbefolkningens rettigheter for øvrig. Loven må legge til rette for at den fremtidige forvaltningen av Finnmark skal bygge på klare rettsgrunnlag. Loven må uttrykkelig sikre de grunnleggende rettigheter som urfolk har etter folkeretten. Disse må respekteres og danne grunnlaget for den fremtidige forvaltningen av områdene. En slik styrking av urfolks rettigheter vil kunne styrke alle finnmarkingers tilknytning og rettigheter til sine lokale naturressurser i fylket."* Lovforslaget er ikke i tråd med disse prinsipper.

På grunn av at rettighetene ikke er avklart og fordi prosessen med avklaring er så usikker. er det svært vanskelig å vurdere mange av detaljene i forslaget. Et gjennomarbeidet forslag til minerallov må bygge på et klart prinsippgrunnlag. I dagens situasjon kan vi eksempelvis ikke uttale oss klarere om rollen for de organer som Samerettsutvalget foreslo opprettet for forvaltningen av grunnen i Finnmark. Alt dette gjør at en minerallov ikke kan vedtaes før rettighetsspørsmålene er endelig avklart.

Forslag 3, representant Per A. Bæhr, Flyttsamelisten og representant Tormod Bartholdsen, Høyre:

- Fri leterett etter mineraler bør ikke innføres i Finnmark. Eventuell leteaktivitet bør bli til minst mulig sjenanse for reindriften. En generell varslingsplikt må derfor kreves i forhold til reindriften. Varslingen bør skje skriftlig, også til reindriften organer, og gjelde i alle områder av landet der det drives reindrift. Varslingen må også skje i god tid før leting og undersøkelser igangsettes, en uke er for kort tid. Det må også kreves samtykke fra reindriften til aktiviteter som innebærer inngrep som skader reindriften beiteland.
- Det forutsettes at reguleringsplaner sendes på høring, og at reindriftnæringen kommer med på et tidlig stadium i planleggingsfasen.
- Sikringsplikten etter § 51 må også omfatte rein og ikke bare husdyr, da behovet for sikring av rein og husdyr ikke vil være sammenfallende.
- § 60 bør omformuleres slik at den også dekke sikkerhetsstillelse for opprydning.

- Økningen av grunneieravgiften må ikke gå på bekostning av eventuell skadeserstatning til brukerinteressene.
- Det må sikres at reindriftens interesser ikke svekkes av den nye mineralloven.

III Votering

Av 39 representanter var 38 tilstede. Forslaget ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Forlag 1 ble forkastet med 36 stemmer
- Forslag 2, unntatt pkt 2 ble enstemmig vedtatt
- Forslag 2, pkt 2 ble vedtatt med 35 stemmer
- Forslag 3 ble vedtatt med 36 stemmer
- Sametingsrådets forslag med allerede vedtatte endringer, ble enstemmig vedtatt

IV Protokolltilførsel

Representant Jánoš Trosten, NSR, fremmet følgende protokolltilførsel:

Et forslag om lovhjemmel for å kunne gi forskrift om at urfolket kan etter nærmere forhandlinger med staten, gi avkastning til staten fra gruvedriften utover det urfolket dvs. samene, har etter internasjonal rett og rettspraksis, og utfra erkjennelse om at samene aldri har ved noen avtaler avhendiget/-overdradd samenes historiske land, vann og kystnære områder til andre. En slik erkjennelse må derfor tydelig framkomme i utkastet til ny minerallov og andre lover som direkte berører det samiske folks territoriale rettigheter.

V Talerliste og replikkordskifte

	Taler	Replikk
1.	Ragnhild Lydia Nystad, saksordfører	
2.	Steinar Pedersen	Geir Tommy Pedersen Steinar Pedersen
3.	Ole Henrik Magga	Steinar Pedersen Jánoš Trosten Ole Henrik Magga
4.	Per A. Bæhr	
5.	Olaf Eliassen	Steinar Pedersen Olaf Eliassen
6.	Isak Mathis O. Hætta	Egil Olli Isak Mathis O. Hætta
7.	Amund P Anti	
8.	Berit Oskal Eira	
9.	Ole Henrik Magga	

Sign: _____ / _____

Møtesekretærer: Ellen Mienna Guttorm/Liv Karin Klemetsen

10.	Ragnhild Lydia Nystad	
	Berit Ranveig Nilssen(til forretningsorden)	
	Steinar Pedersen(til forretningsorden)	
	Janoš Trosten(til forretningsorden)	
	Ole Henrik Magga(til forretningsorden)	
	Isak Mathis O. Hætta(til forretningsorden)	
	Janoš Trosten(til forretningsorden)	
11.	Ragnhild Lydia Nystad(saksordfører)	

VI Sametingets vedtak etter voteringen

1. Sametingets prinsipielle merknader

1.1 Dialogen mellom Sametinget og Nærings- og handelsdepartementet

Det har vært møte mellom Sametinget og Næringsminister Ansgar Gabrielsen den 18. april 2002, og et møte mellom Sametingets administrasjon og Bergmesteren og representanter fra Nærings- og handelsdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet i Karasjok i 5. juni 2002 i forbindelse med forberedelsen av forslaget til ny minerallov. Både Næringsministeren og Nærings- og handelsdepartementet forespeilet en tett dialog med Sametinget i denne prinsipielt viktige saken. Departementet skulle ta kontakt med Sametinget for å få mer konkrete innspill på de folkerettslige spørsmål, noe som ikke ble gjort. Da forslaget til ny minerallov ble sendt ut til høring kom dette som en overraskelse for Sametinget, da Sametingets politiske ledelse var blitt lovet informasjon og mulighet til å fremme Sametingets synspunkter innen forslaget skulle sendes ut. Det var en klar forutsetning fra Sametingsrådets side at Sametinget skulle ha ytterligere dialog med departementet innen lovforslaget ble lagt fram.

Sametinget er opptatt av at norske myndigheter er bevisst over sitt ansvar i forhold til Sametinget som folkevalgt organ, og som urfolksparlament. Det bør etableres faste konsultasjonsordninger mellom departementet og Sametinget i lovsaker og andre saker av viktighet for det samiske folk, slik ILO konvensjon nr. 169 legger til grunn. Departementet må vurdere slike konsultasjonsordninger som en del av forslaget til ny minerallov. Sametinget vil påminne departementet om at ILO 169 kun oppstiller minstestandarder når det gjelder urfolks rettigheter. Derfor forventes det at Norge som har ratifisert konvensjonen, setter seg som mål å faktisk oppfylle konvensjonens krav.

Sign: _____ / _____

Møtesekretærer: Ellen Mienna Guttorm/Liv Karin Klemetsen

1.2 Høringsprosessen

Sametinget viser til forslaget til minerallov, spesielt til kapittel 12 som omhandler forholdet til de samiske interessene. Sametinget vil innledningsvis beklage at endringene som er foreslått i Bergverksloven som en del av forslaget til ny finnmarkslov (Ot. prp. nr. 53 2002-2003) ikke er lagt ut for høring. Etter tingets syn er disse endringene en naturlig del av forslaget til ny minerallov, selv om Nærings- og handelsdepartementet presiserer at disse regelendringene ikke er en del av denne høringen. Samtidig sier departementet at de foreslåtte endringene i Bergverksloven i fremtiden vil inngå i den felles mineralloven. Sametingets høringsuttalelse vil derfor også omfatte forslagene til endringer i Bergverksloven, da den uttalte bakgrunnen for disse endringsforslagene er Norges folkerettslige forpliktelser overfor samene.

1.3 Sametingets prinsipielle syn på mineralvirksomhet

Sametinget vil presisere at tinget ikke er imot bergverksvirksomhet som sådan, men legger stor vekt på at slik virksomhet ikke kun skal skje på majoritetssamfunnets premisser, men også ta hensyn til det grunnlovsvern samene som urfolk og minoritet har etter Grunnlovens § 110a og de folkerettslige og internrettslige reglene om urfolks- og minoritetsvern.

Det er i dag alminnelig anerkjent at landet er bygget på territoriet til to folk, nordmenn og samer - dette innebærer at samene også har en rett til innflytelse på samfunnsutviklingen i landet. Sametinget ønsker å ha innflytelse over utviklingen i mineralnæringen og forvaltningen av mineralressursene, slik at forvaltningen blir mer balansert og ikke kun vektlegger næringens behov. Etableringen av Sametinget er en anerkjennelse av at samene har rett til å selv få være med på å bestemme over utviklingen sin. Samene vil selv ta ansvar for sin egen utvikling og fremtid, og forventer at statlige myndigheter gir Sametinget mulighet til økt ansvar. Dette er viktig å ha i minne når man utarbeider nytt lovverk som angår begge statskonstituerende folk. Sametinget har flere ganger understreket at hensikten både med Samerettsutvalgets og Minerallovutvalgets gjennomgang av gjeldende lovverk, var å sikre en forvaltningspraksis som harmonerer med målsettingene i Norges overordnede samepolitikk.

Minerallovutvalget og departementet har drøftet og kommet med forslag som i meget stor grad berører samiske interesser og rettigheter. Mineralvirksomhet er en trussel mot urfolks kultur og levesett verden over, og medfører ofte store negative konsekvenser for urfolkets velferd. Også i samiske områder er det mange eksempler på at samiske næringer har mistet sentrale bruksarealer på grunn av gruvedrift og utvinning av mineraler. På den andre siden kan mineralvirksomhet også gi verdifulle arbeidsplasser. Norge må tilstrebe å tilrettelegge lovgivningen slik at den samiske kulturen, som er svært nært knyttet til utnyttelsen av arealene i det samiske bosettingsområdet, sikres en trygg og forutsigbar framtid. Sametinget mener derfor at det er nødvendig å se mineralvirksomheten i sammenheng med andre inngrep i samiske områder, slik som f.eks inngrep i forbindelse med Forsvarets aktiviteter. Mauken/Blåtind og Hálkavárri sakene viser at samiske interesser ofte blir funnet for lette i forhold til statens behov. Sakene er også eksempler på at slike større inngreppssaker bør være gjenstand for konsultasjoner og forhandlinger lang tid i forveien før inngrepene foretas.

2 Forslag til særlige regler for Finnmark

2.1 Innledning

Det vises til forslagene til endringer i Bergverksloven i Ot. prp. 53 (2002-2003) om lov om rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser i Finnmark (finnmarksloven). Departementet gjør oppmerksom på under punkt 12.1 i forslaget til minerallov, at forslagene til regelendringer som inngår i forslaget til finnmarkslov ikke er en del av denne høringen. Departementet gir likevel en oversikt over de foreslåtte endringene i Bergverksloven ”fordi disse på et senere tidspunkt vil bli en del av den nye mineralloven”.

Sametinget vil bemerke at nettopp fordi endringene i Bergverksloven på et senere tidspunkt vil bli en del av den nye mineralloven, så er det viktig for Sametinget å kommentere også disse forslagene.

De nye forslagene i forslaget til finnmarkslov har sitt utgangspunkt i Bergverksloven av 1972. Bergverksloven gjelder i det vesentlige mutbare mineraler.

Forslagene vedrørende de mutbare mineraler innebærer særregler for Finnmark. Nærings- og handelsdepartementet viser til at Samerettsutvalget 2 arbeider med rettsspørsmål knyttet til samene utenfor Finnmark, og at spørsmålene om rettighetene til mineralressursene må behandles av utvalget først. Sametinget synes ikke at det er et tilstrekkelig godt argument mot en innføring av felles regler for alle områder med samisk bosetting. Justisdepartementet uttaler i sine kommentarer til endringene i Bergverksloven (kapittel 9 i Ot. prp. nr. 53 2002-2003) at ILO 169 artikkel 15 stiller spesifikke krav til urfolks innflytelse ved utnyttelse av mineralressurser. Sametinget vil bemerke at disse spesifikke krav også gjelder samer utenfor Finnmark.

2.2 Varslingsplikt - forslaget § 7a

I forslaget § 7a pålegges leter en plikt til å varsle Sametinget, grunneieren, områdestyret og distriktsstyret for reindriften senest 1 uke før leting (skjerping) begynner. Hvis det tas sikte på inngrep i grunnen, skal stedet for inngrepet angis.

Sametinget er i utgangspunktet positiv til en slik varslingsplikt innen leting av mineraler settes igang, men er av samme oppfatning som Samerettsutvalget som mener at den frie leteretten bør opphøre for Finnmarks del.

Sametinget er også forbauset over den meget korte varslingsplikten som foreslås. Spesielt vil Sametinget bemerke at en varslingsplikt på 1 uke vil være altfor kort for dem som driver med utmarksnæringer, og kan være utilgjengelig i lengre perioder.

Selv om letinger i utgangspunktet ikke innebærer større inngrep i naturen, så vil bruk av motorisert kjøretøy og store maskiner medføre skader i terrenget. Sametinget er betenkt over at de miljømessige problemstillingene i liten grad er problematisert og vurdert i forslaget. Departementet har heller ikke vurdert hvordan hensynet til samiske kulturminner, både oppdagede og ikke-oppdagede, skal tas allerede i letefasen.

Sametinget støtter forslaget om at reindriftens organer skal varsles, men gjør departementet oppmerksom på at andre samiske utmarksnæringer og brukere (f. eks bygdelag) også bør varsles. Eventuell leteaktivitet bør bli til minst mulig sjenanse for reindriften. En generell varslingsplikt må derfor kreves i forhold til reindriften. Varslingen bør skje skriftlig også til reindriftens organer og gjelde i alle områder av landet der det drives reindrift. Varslingen må også skje i god tid før leting og undersøkelser igangsettes, en uke er for kort tid. Det må også kreves samtykke fra reindriften til aktiviteter som innebærer inngrep som skader reindriftens beiteland.

2.3 Søknad om undersøkelse (muting) – forslagets § 22a

I forslagets § 22a foreslås det at en søknad om undersøkelse (muting) i Finnmark kan avslås dersom allmenne hensyn taler mot at søknaden innvilges. Det er Bergmesteren som avgjør søknad om undersøkelse av mutbare mineraler. Ved vurderingen skal man legge vesentlig vekt på hensynet til samisk kultur, reindrift, næringsutøvelse og samfunnsliv. Innvilges søknaden kan det settes vilkår for å ivareta hensyn som nevnt. Samtidig skal Bergmesteren kunne gi grunneier, Sametinget mv, anledning til å uttale seg. Det er likevel Bergmesteren som skal behandle og avgjøre søknaden i første omgang.

Sametinget er i utgangspunktet positiv til at samiske hensyn skal tillegges vesentlig vekt ved avgjørelse om søknad om muting, men tinget er ikke enig med departementet i at det er Bergmesteren alene som skal avgjøre om det gis tillatelse til undersøkelser (mutinger). Sametinget er imot at Bergmesteren skal få slik myndighet til å vurdere samiske interesser når staten har etablert et Sameting som har til oppgave å gjøre nettopp det, vurdere de samiske interessene. De samiske interessene ivaretas ikke godt nok i denne bestemmelsen. Departementet uttaler i sine kommentarer (s. 141): *”I avveiningen skal samiske interesser tillegges vesentlig vekt, men ikke avgjørende betydning dersom de hensynene som trekker i motsatt retning, er vesentlig mer tungveieende enn hensynet til de samiske interessene.”* Det er uklart hva departementet har ment med dette, men det slås uansett fast at samiske interesser ikke skal ha avgjørende betydning hvis det er sterke grunner som taler for å tillate undersøkelser. Sametinget er redd for at mangel på kunnskap om samiske samfunnsforhold og samisk utmarksbruk vil medføre at de samiske interessene vil bli ”veiet og funnet for lett” i en slik vurdering.

Etter dagens regelverk er det nesten automatikk i at søker får rett til undersøkelse, forutsatt at vilkårene etter loven er oppfylt. § 8 i Bergverksloven omhandler retten til undersøkelse. Mutings/undersøkelsesretten innebærer en rett til å undersøke en forekomst av mutbare mineraler, samt en fortrinnsrett til å utnytte forekomsten. (“først til mølla- prinsippet”).

Sametinget påpeker at Bergmesterembedets formål om å støtte og fremme bergverksvirksomheten i landet i de fleste tilfeller vil kollidere med hensynet til bevaring av samisk kultur og hensynet til samiske utmarksnæringer. Dette kan gi seg utslag i de vurderinger Bergmesteren foretar, og den vektlegging som man foretar fra Bergmesterens side. Sametinget er derfor ikke sikker på om forslaget om vektlegging av samiske interesser vil få den effekt som departementet har ment at den skulle få.

Sametinget mener det er behov for større kunnskaper om samiske forhold i forvaltningen, og forventer derfor at myndighetene har en nær dialog med Sametinget ved spørsmål om vektlegging av samiske hensyn og vilkårsstillelse. ”Samiske interesser” er ikke et ensidig begrep, men forutsetter gode kunnskaper om tradisjonelle samiske utmarksnæringer og ulike samiske interesser. Det vil derfor være et minstekrav fra Sametingets side at man fra Bergmesterens side får en kompetanseheving mht samiske spørsmål i

forbindelse med lovendringen. Dette vil styrke tiltroen til embedets vurderinger fra samisk hold, samtidig som det gir rettssikkerhet og økt forutberegnelighet både for søkere og samiske parter.

Det forutsettes at reguleringsplaner sendes på høring, og at reindriftsnæringen kommer med på et tidlig stadium i planleggingsfasen.

Sametinget er av den oppfatning at undersøkelser er et inngrep, og at slike inngrep ikke bør kunne gjennomføres hvis Sametinget motsetter seg dette. Sametinget er likevel sterkt i tvil om det er tilstrekkelig vern å kun ha en slik vektleggingsregel, så lenge Sametinget ikke gis noen særskilt myndighet, bestemmelsesrett eller økt ansvar i slike saker. Her vises det til ILOs ekspertkomitè's uttalelser, se nedenfor.

Etter forslaget skal Sametinget og Finnmarkseiendommen kunne gå imot at søknad om muting innvilges. Denne retten er imidlertid bare en rett til å uttale seg, da endelig avgjørelse uansett vil treffes av departementet. De samme problemene som nevnt foran vil også oppstå ved at departementet skal avgjøre undersøkelsessøknaden.

Selv om Sametinget og Finnmarkseiendommen kan påklage departementets avgjørelse, så er det meget sjelden at Kongen i statsråd går imot en avgjørelse fra et fagdepartement.

Etter fjerde ledd skal klage fra Sametinget eller Finnmarkseiendommen gis oppsettende virkning, dvs. at vedtaket om tillatelse ikke anses for endelig før klagefristen er ute eller klagesaken er endelig avgjort. Sametinget er enig i at en klage fra Sametinget automatisk må gis oppsettende virkning, men er ikke enige i den totalløsningen som departementet har valgt.

Forslaget til § 39b gir blant andre Sametinget en uttalelsesrett i forhold til utmål/utvinningsrett. Betingelsen for å få utnytte mineralene er at undersøkeren sannsynliggjør at området er/ kan bli drivverdig. Ellers er det etter gjeldende rett ingen særskilte vilkår for utmål. I likhet med forslaget i § 22a om muting, er det positivt at det ved vurderingen av "allmenne hensyn" skal legges vesentlig vekt på samiske interesser. Sametinget mener at forslagene sett under ett ikke gir et tilfredsstillende vern for samiske interesser, her henvises det spesielt til de folkerettslige forpliktelser Norge har i forhold til samene som urfolk og minoritet.

Saker om utmål/utnyttelse av ressursene, vil være saker "om endret bruk av utmark", jf. forslaget til finnmarkslov. Det er foreslått at Sametinget skal gi retningslinjer for vurderingen av tillatelsens betydning for samisk interesser. Dette betyr at bergverksmyndighetene skal foreta en vurdering av disse retningslinjene. Sametinget mener at det må mer til før man er trygt innenfor folkerettens minstestandarder, som et minimumskrav så må retningslinjene være av rettslig bindende karakter.

Sametinget er av den oppfatning at forslagene til endringer i Bergverksloven som følger av forslaget til finnmarkslov i Ot. prp. nr. 53 (2002-2003) gir et tilsynelatende vern for samiske interesser i Finnmark. Sametinget er positiv til at departementet foreslår at man ved avgjørelser av undersøkelsessøknader skal gi samiske interesser vesentlig vekt, men Sametinget mener imidlertid at tinget selv skal ha myndigheten til å hindre undersøkelser som vil være skadelig for samisk kultur med næringer og samfunnsliv. Sametinget har den kompetanse som behøves for å fastslå hvilke virkninger inngrep har i samiske områder.

Bergverksmyndighetene er allerede i dag bundet av folkeretten. Ved kollisjon mellom samiske interesser og næringsinteresser, trer minoritetsvernet i FN konvensjonen om sivile og politiske rettigheter (SP) artikkel 27 inn og setter skranker for myndighetenes regulering av spørsmål som berører samene. Ved konflikt mellom Bergverkslovens bestemmelser og konvensjonen, går konvensjonen foran, jf. menneskerettslovens § 3. Det vises til praksis fra Menneskerettskomiteen, som er et FN organ som overvåker statenes overholdelse av Menneskerettighetskonvensjonene. Komiteen har blant annet uttalt at artikkel 27 også gjelder urfolk, ikke bare minoriteter.

Sametinget mener at den folkerettslige bakgrunnen for forslaget er uklart, og savner en folkerettslig vurdering av blant annet rekkevidden av ILO konvensjonens artikkel 15, og hvordan Norge oppfyller første punktum i denne bestemmelsen. Sametinget mener også at det er svært uklart hvordan departementet har tenkt å innlemme disse endringene i Bergverksloven i mineralloven. Det fremkommer ikke av forslaget til minerallov om særreglene for mutbare mineraler i Finnmark også skal utvides til å gjelde de ikke-mutbare mineralene når de føyes til i mineralloven. Sametinget vil be departementet om en særskilt redegjørelse for hvordan denne sammenføyingen av lover vil virke inn på gjeldende rett mht. samiske interesser. Forholdet til finnmarksloven når det gjelder rettighetene til de ikke-mutbare mineralene må klargjøres fra departementets side.

2.4 Avgifter og ILO 169 artikkel 15 nr. 2

Når det gjelder ILO 169 artikkel 15 nr. 2, så følger det av forslaget til ny § 42 (1) 2.pkt. i Bergverksloven at Kongen ved forskrift kan fastsette høyere avgift til grunneieren for gruver på Finnmarkseiendommens grunn. Bestemmelsen er begrunnet i ILO artikkel 15 nr. 2, som fastsetter at urfolk når det er mulig skal ha del i utbyttet av mineralvirksomhet. Et forslag om lovhjemmel for å kunne gi forskrifter om at urfolket skal ha rett til avkastning fra gruvedriften utover det grunneier har etter gjeldende regler er etter Sametingets mening et skritt i riktig retning som, alt avhengig av hvordan forskriftene utformes, vil kunne virke positivt inn på samisk kultur. Det forutsettes at Sametinget konsulteres under utformingen av forskriftene. Økningen av grunneieravgiften må ikke gå på bekostning av eventuell skadeserstatning til brukerinteressene.

Det vises for øvrig til Sametingets vedtak i sak 21/03 - forslaget til finnmarkslov.

3 Kommentarer til forslaget til ny minerallov

3.1 Innledning

Sametinget viser til oversendelsesbrev av 25. mai 2003 fra Nærings- og handelsdepartementet. Sametinget viser også til Sametingets vedtak i sakene 8/97 om NOU 1996:11 Forslag til minerallov, samt vedtak i sak 26/99 Ot. prp. 35. 1998-1999 om forslaget til minerallov. Disse følger vedlagt. Forslaget til ny minerallov inneholder ingen særskilte regler for samiske interesser når det gjelder de ikke- mutbare mineralene.

3.2 Sametingets merknader til lovforslaget

3.2.1 Formålet med forslaget

Forslaget til formålsparagraf lyder slik: *"Lovens formål er å fremme og sikre en samfunnsmessig forsvarlig forvaltning og bruk av mineralressursene i samsvar med prinsippet om bærekraftig utvikling."* Sametinget ber om at det i formålsbestemmelsen eller at det andre steder i lovteksten henvises til det særskilte vern samenes kultur har

etter Grunnlovens § 110a, og FN konvensjonen om sivile og politiske rettigheter av 1966 (SP), som har forrang foran norsk lov ved motstrid, jf. mskl. § 3. Dette for å synliggjøre for aktørene i mineralnæringen at det i samiske områder er særskilte hensyn som må tas.

3.2.1.1 Forenkling og fornyelse

Sametinget er enig med departementet i at det er et behov for en forenkling av reglene om mineralvirksomhet. Ved å redusere antall lover fra fem til en vil man få en ryddigere lovgivning, og det vil være lettere for både privatpersoner og offentlige etater å finne frem i lovverket. Sametinget er også positivt til at man endrer språkbruken i regelverket, og at man bytter ut ordene *skjerping, muting og utmål* og erstatter disse med *leting, undersøkelsesrett og utvinningsrett*. Sametinget benytter allerede i dag disse sistnevnte begrepene da disse sier mer om hva innholdet i den virksomheten det er snakk om.

3.2.1.2 Bærekraftig utvikling

Det er positivt at det i formålsbestemmelsen henvises til at næringen skal forvaltes og utvikles i samsvar med prinsippet om bærekraftig utvikling. Men etter en gjennomgang av lovforslaget finner man ikke mange konkrete forslag som er lagt inn av miljømessige hensyn.

Det vises til forslaget til ny Plan- og bygningslov § 1-4, hvor det heter: *"Bærekraftig utvikling er et mål for både lokal, regional og nasjonal planlegging. Planleggingen skal fremme balanse mellom økologiske, økonomiske, sosiale og kulturelle mål og verdier, og skal ivareta fremtidige generasjoners behov og valgmuligheter."*

Sametinget hadde forventet at forslaget til minerallov også hadde vært preget av en større bevissthet og respekt for miljøvern hensyn. Dette skjer i all nyere lovgivning for øvrig. Hensynet til biologisk mangfold, miljøhensyn og hensynet til bærekraftig forvaltning av ressursene burde vært en sentral del av lovforslaget, i tråd også med den internasjonale utviklingen på miljørettens område. Istedenfor virker det som at dette ikke er tatt med av hensyn til en enda mer næringsvennlig lovgivning enn dagens.

Forslaget om aktørgodkjenning, se forslagets §44, er riktignok også begrunnet med miljøhensyn, men er ikke tilstrekkelig for å bøte på de miljømessige ulemper ved mineralvirksomhet.

De mest aktuelle mineralene ligger i Nord-Norge, og i Finnmark. De nordlige områdene har en natur som er meget sårbar, og derfor er det spesielt viktig å ta hensyn til miljøet ved utvinning av mineraler. Med miljø menes ikke bare forurensning av det ytre miljø, men også annen type forurensning og skader på miljøet, f.eks ødeleggelse av turområder, tradisjonelle innhøstingsområder etc.

Reindriften trenger store arealer og det må derfor foretas langsiktige vurderinger av virkningene for reindriften, ikke bare på selve utvinningsområdet, men også i en videre omkrets. Forstyrrelser og ulemper som kan virke små, kan over tid være ødeleggende for reindriften. I §49 hvor det er nevnt en rekke ulike typer områder som er unntatt for leting uten samtykke fra eier eller bruker, er det behov for å inkludere de aller mest vitale bruksområder for reindrifta, f. eks. trekk- og flytteveger og særverdiområder. Reindrifta må, sammen med andre næringer, komme med på et tidligst mulig stadium i forbindelse med planarbeid, f. eks. i forbindelse med at et område tenkes regulert til mineralvirksomhet. Også i forhold til en mulig ekspropriasjon må det være et krav at området må være regulert til mineralvirksomhet for at ekspropriasjonstillatelse skal kunne gis. Vi viser til uttalelse fra Norske Reindriftssamers Landsforbund av

20.8.2003, særlig pkt 4. Også samisk kombinasjonsdrift behøver beskyttelse, f.eks ferskvannsfiske, jakt, innhøsting av bær osv. Lovforslaget er svært mangelfullt når det gjelder vurderingen av de samiske utmarksinteressene. Sametinget forventer at departementet tar initiativ til en ytterligere dialog i saken, før lovforslaget fremmes for Stortinget, slik at de samiske interessene blir behandlet på en betryggende måte.

3.3 Mineralnæringen i Norge - behovet for samfunnsmessig styring

Sametinget mener at bergverksindustrien må underlegges større grad av samfunnsstyring enn det som er tilfellet i dag. At Sametinget også skal være med på å legge premissene for slik virksomhet er helt naturlig da samene er ett av de statskonstituerende folk i landet.

Tinget vil derfor uttrykke stor bekymring over at lovforslaget bærer preg av en liberalisering av næringen som truer samiske interesser. Bergverksindustrien er tiltenkt en meget sterk posisjon i forslaget, og forslaget bærer preg av å være lite gjennomtenkt også i forhold til de miljømessige konsekvensene av økt mineralvirksomhet i nordområdene.

Departementet har et ønske om å utnytte næringens potensiale ytterligere, og dermed skape positive ringvirkninger for sysselsettingen (se pkt 1.1 i forslaget). Sametinget er ikke motstander av at man i Norge bør sysselsette folk i mineralindustrien, men er bekymret over utviklingen som tar mer hensyn til mineralnæringen enn andre viktige samfunnsinteresser. Mineralletting, og spesielt undersøkelser og utvinninger er inngrep i naturen, inngrep i ikke-fornybare ressurser som kan medføre store skader. Samisk kultur er nært knyttet til bruken av naturressursene. Den samiske kultur er svært sårbar, og vil uten tvil bli skadelidende hvis Regjeringen legger seg på en så liberalistisk linje som det gjøres i dette lovforslaget.

Utviklingen av mineralnæringen må skje i et moderat tempo, etter nøye planlegging. Sametinget mener det bør konsekvensanalyser til ved saksforberedelse ved søknad om undersøkelses- og utvinningsrett. Det bør særskilt redegjøres for virkningene på grunnleggende arealer for samisk kultur, slik som reinens kalvingsplasser, flytteveier, slakteplasser og andre viktige beiteområder for både bufe og rein. Slike analyser forutsetter god kunnskap om samiske forhold.

3.4 Skillet mellom mutbare og ikke-mutbare mineraler

Det foreslås å opprettholde skillet mellom mutbare og ikke-mutbare mineraler. Sametinget støtter dette, og viser til at skillet er innarbeidet i norsk rett. Det er også behov for å ha ulike regler for de ulike typene mineraler. Jf. forslagets § 4 endres ikke eierforholdet til mineralene, bestemmelsen er bare en bekreftelse av gjeldende rett om at de mutbare mineralene forutsettes å tilhøre staten, mens de ikke-mutbare mineralene tilhører grunneier.

Forslagene til endringer som er fremmet i forbindelse med forslaget til finnmarkslov gjelder kun de mutbare mineralene. I forslaget til minerallov foreslås det ingen særregler for de ikke-mutbare mineralene. Sametinget vil presisere at den samiske befolkningen i Finnmark har eiendomsrett- og bruksrett til sine tradisjonelle områder. Dette innebærer at samene som er bosatt i disse områdene også har retten til de ikke-mutbare mineralene.

3.5 Bergfrihetens prinsipp: Fri leterett på både mutbare og ikke-mutbare mineraler

Departementet foreslår en utvidet leteadgang for de ikke-mutbare mineralene, jf. forslaget kapittel 2. Dette innebærer en fri leterett også for mineraler som tilhører grunneier. Med dette ønsker man en økt aktivitet i mineralnæringen. Lovforslaget viderefører prinsippene fra Minerallovutvalget, ved at man overfører bergfrihetens prinsipp også til de ikke-mutbare mineralene.

Sametinget er sterkt imot at den frie leteretten utvides, og viser til at tinget ved flere anledninger har gått i mot at bergfrihetens prinsipp videreføres i mineralloven. Utredninger viser at de mutbare mineralene ikke er av en så stor betydning i dag som tidligere, mens etterspørselen etter ikke-mutbare mineraler er økende. Det er behov for vidtrekkende vurderinger av konsekvensene av en slik utvikling, hvor det legges stor vekt på hensynet til samfunnsmessig styring.

Sametinget har i sak 8/97 stilt spørsmål ved om bergfrihetens prinsipp, inkludert første finners rett, bør videreføres i den nye norske minerallovgivningen. Sametinget mente at minerallovutvalget ikke drøftet dette godt nok i sin utredning. Det har ikke vært drøftet om prinsippet bør fjernes også for mutbare mineraler til fordel for en mer samfunnsmessig styring. Sametinget mener at departementet i for stor grad har vært opptatt av å oppmuntre private til å investere i letinger og undersøkelser etter mineraler uten å legge vekt på samfunnet behov på styring av en sterkt voksende næring.

Det vises til at norsk lovgivning i dette århundret har vært sterkt opptatt av å sikre samfunnsmessig kontroll med utnyttningen av våre viktigste naturressurser. Vassdragsreguleringsloven av 1917 bygger på et grunnprinsipp om at enhver utnyttelse av vannfallsressurser er avhengig av konsesjon. I de største vassdragsutbyggingssaker har lovgiver sett behov for å løfte avgjørelsesmyndigheten til et høyere plan. Stortinget skal få uttale seg før tillatelse til større utbygginger blir gitt. Sametinget mener at utvinning av mineraler er av så stor samfunnsmessig betydning, og at behovet for samfunnsmessig kontroll er så stort, at utnyttelse av mineraler burde underlegges konsesjonslovgivningen og løftes opp til et høyere politisk nivå. Her kan det vises til at det ikke er fri leterett til å lete etter mineraler på kontinentalsokkelen.

Sametinget foreslår at departementet ut fra hensynet til samfunnsmessig kontroll og hensynet til samiske interesser ikke utvider bergfrihetens prinsipp til å også gjelde ikke-mutbare mineraler. Sametinget har tidligere krevd at all mineralutvinning skal underlegges konsesjonsplikt, og at bergfrihetens prinsipp ikke lenger skal gjelde, se uttalelse i sak 8/97. Sametinget innser at det er tungtveiende næringshensyn som taler mot at bergfrihetens prinsipp oppheves i hele landet. Utviklingen i mineralnæringen taler sterkt for at man går bort fra bergfrihetens prinsipp i norsk rett. Det er de ikke-mutbare mineralene som nå er av størst betydning, og derfor bør disse underlegges en streng kontroll, spesielt i samiske områder hvor det finnes arealkrevende samiske utmarksnringer.

Lovforslagets § 6 bør derfor som et minstekrav kun omhandle leteretten for mutbare mineraler, og bergfrihetens prinsipp må ikke utvides til å gjelde ikke-mutbare mineraler.

Lovforslagets § 7 har en samtykkeprinsipp hvor grunneier og bruker av eiendommen skal gi sitt samtykke til inngrep som kan medføre skade av betydning. Det er nødvendig at også bruker skal samtykke, f.eks reindriftsutøvere.

3.6 Samiske kulturminner

Departementet har ikke sagt noe om forholdet til kulturminnelovgivningen. I Kulturminnelovens § 3 slås det fast at ingen må sette i gang tiltak som er egnet til å skade, ødelegge, grave ut, flytte, forandre, tildekke, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredet kulturminne eller fremme fare for at dette kan skje. Samiske kulturminner som er eldre enn 100 år, er automatisk fredete, jf. kul.ml. § 4 2.ledd. Med kulturminner menes alle spor etter menneskelig virksomhet, herunder lokaliteter det knytter seg hendelser, tro eller tradisjon til. Samiske kulturminner er ofte vanskelige å få øye på i landskapet, da samenes naturbruk tradisjonelt har satt få spor etter seg. Det er viktig at både oppdagede og ikke-oppdagede tas hensyn til ved minerallettinger. Sametinget mener at det bør granskes nøye om det foreligger noen samiske kulturminner i områder som det gis undersøkelsestillatelse i. Det vises til kul.ml. § 10, hvor utgiftene til særskilt granskning av automatisk fredete kulturminner skal bæres av tiltakshaveren. Spørsmål om ansvaret for eventuelle ødeleggelser av kulturminner, og hvilke sanksjoner som er aktuelle og finansieringen av undersøkelser/befaringer bør tas opp i departementets videre arbeid.

Kravet om aktørgodkjenning anses ikke for å være tilstrekkelig for å sikre samiske kulturminner, se lovforslagets § 44. Sametinget ber departementet om en avklaring av spørsmålet om hvordan forholdet er mellom Kulturminneloven og forslaget til minerallov på dette punktet innen loven legges frem for Stortinget.

3.7 Undersøkelsesfasen

Undersøkelse av ikke-mutbare mineraler reguleres av avtaleretten (I Finnmark er det jordsalgsmyndighetene som forvalter mineralene etter eget regelverk), men med mulighet for ekspropriasjon. For rett til undersøkelse og drift av mutbare mineraler er det Bergmesteren som gir tillatelse.

Ved at Bergmesteren eller andre som har myndighet til det (grunneier/jordsalgsmyndigheter) gir tillatelse til undersøkelser, settes det i gang en prosess som er meget vanskelig å få snudd. Når det blir funnet drivverdige forekomster, kan presset på å få tillatelse til utvinning av ressursene bli utålig for myndighetene. Undersøkelsestillatelsen gir rett til nødvendig adkomst til og i undersøkelsesområdet. Den gir også rett til et prøveuttak, og dermed gir undersøkelsesretten vidtgående rettigheter til å disponere over grunnen.

Undersøkelser innebærer ofte relativt store inngrep i naturen. Når man skal fastslå om en kjent forekomst er drivverdig vil det medføre betydelige inngrep. Stadige begrensninger i samenes arealkrevende bruk av naturen er et stort problem både for reindriften, andre samiske næringer og annen utmarksbruk. Det er særdeles viktig å ta dette i betraktning allerede når man vurderer å gi undersøkelsestillatelse.

Sametinget bør ha myndighet til å forhindre undersøkelser som vil kunne medføre vesentlig skade for samiske kultur med næringer og naturbruk. Her kunne Samerettsutvalgets forslag om tidsavgrenset nektingsrett for skadelige inngrep være et forslag som departementet bør vurdere nærmere. En slik nektingsrett vil det kun unntaksvis være snakk om å benytte, dermed vil det ikke true annen akseptabel mineralvirksomhet. Sametinget bør få myndigheten til å fastsette retningslinjer i forskrifts form for hvilke hensyn som gjør seg gjeldende i samiske områder, og hvilke prosedyrer som må følges ved inngrep i slike områder.

Videre presiseres det at lovforslaget i liten grad vurderer bruksrettshaveres rettigheter. Myndighetene er forpliktet til å ta hensyn til samiske bruksrettshavere, slik som reindriftsutøverne. Selv om grunneier gir tillatelse til undersøkelse og utvinning, så kan det være andre typer rettigheter på grunneiers grunn som har et sterkere vern enn grunneierretten. Reindriften har ofte rettigheter også på privat grunn, og det er derfor ikke uproblematisk at grunneier gir lov til å undersøke etter mineraler på områder som brukes til reindriftsområde. § 9 bør derfor inneholde en passus om at bruksrettshaver også må samtykke til undersøkelsestillatelse.

Når det gjelder prøveuttak av ikke-mutbare mineraler så heter det i lovforslagets § 10 at Direktoratet og kommunen skal varsles. Bestemmelsen bør også gi en plikt til å varsle bruksrettshaver (slik som i § 15) og Sametinget.

Når det gjelder mutbare mineraler så foreslås det at Direktoratet skal avgjøre søknader om undersøkelsesrett, se utkastets § 11.

Det vises til kommentarene om endringene i Bergverksloven ovenfor.

3.8 Utvinningsfasen

Ved utvinning av ikke-mutbare mineraler skal det inngås avtale med grunneieren, jf. forslaget § 26. Sametinget mener at det her også må tas hensyn til/avtales med bruksrettshaver som har vesentlige interesser i området, slik som reindriftsutøvere som har beiterett på privat grunn. Dette bør tas inn i lovteksten. Når det gjelder ekspropriasjon, se nedenfor.

Undersøker med best prioritet kan søke Direktoratet for tillatelse til utvinning av mutbare mineraler, jf. forslaget § 27.

Konsesjonssaker skal avgjøres etter en bred samfunnsmessig vurdering hvor samiske hensyn pr. i dag bare er en del av de mange hensyn som må tas. Sametingets medlem i Minerallovutvalget, Otto Jebens, foreslo at driftskonsesjon i samiske områder skal være betinget av samtykke fra Sametinget. Han gikk primært inn for at retten til å gi konsesjon i alle samiske områder overføres Sametinget. Subsidiært gikk han inn for at konsesjonssøknader og spørsmål om ekspropriasjon overføres departementet.

Sametinget støtter Jebens` forslag, og er av samme oppfatning når det gjelder hans subsidiære forslag. Hvis Sametinget ikke gis retten til å gi konsesjon for utvinning av mineraler i samiske områder, så bør konsesjonssøknadene avgjøres av departementet, og avgjørelsesmyndigheten må ikke delegeres nedover i systemet.

3.9 Ekspropriasjon

Ekspropriasjonshjemler finnes i Bergverksloven og i Mineralavståingsloven av 1952. Det kan også eksproprieres etter Plan- og bygningslovens kapittel VIII til gjennomføring av reguleringsplan. Utgangspunktet for ekspropriasjon er det alminnelige ekspropriasjonsrettslige skjønnet som følger av lov av 3. oktober 1959 om ekspropriasjon av fast eiendom (Oriegningslova). Vurderingstemaet er at ekspropriasjon skal være ”tvilløst meir til gagn enn til skade”. Dette prinsippet vil departementet videreføre.

Departementet understreker under punkt 5 i lovforslaget at ekspropriasjon *”er regler som kun unntaksvis forutsettes å komme til anvendelse. Grunneier har gjennomgående en positiv holdning til næringsutvikling på egen eiendom, og i det overveiende antall tilfeller vil derfor næringen og grunneier fremforhandle en avtale om mineralaktivitet.”*

Sametinget vil bemerke at selv om grunneier kan være positiv til mineralnæringen, eller kanskje føle seg presset til å inngå avtale når man vet at det finnes ekspropriasjonshjemmel, så er det andre tunge interesser som kan bli skadelidende ved ekspropriasjon av grunn. Bruksrettshavere som ikke eier grunnen men som har rettigheter til bruk av grunnen, slik som reindriftsutøvere, har sterke interesser i at det ikke eksproprieres områder innenfor reinbeiteområdet. Departementet nevner ikke et ord om slik interesser under sin vurdering av ekspropriasjonsinstituttet.

Når det gjelder de mutbare mineralene, så er det Bergmesteren som fortsatt skal gi tillatelse til undersøkelser eller utvinning. Det vil også kunne søkes om ekspropriasjon for å sikre adkomst til forekomsten, for eksempel en veirett.

Ved ikke-mutbare mineraler kan det være snakk om både ekspropriering av grunnen og av forekomsten. Ekspropriasjonsvedtaket skal begrenses til det som er nødvendig for å undersøke eller utvinne forekomsten.

Ekspropriasjon er en sikkerhetsventil for det offentlige som kun skal benyttes i tilfeller hvor de samfunnsmessige interessene er så tungtveiende at det uten tvil legitimerer ekspropriasjon. Departementet uttaler i kapittel 5 at: *”Departementet vil anta at forslaget om å innføre en fri leterett på de ikke-mutbare mineralene vil kunne gi et bedre grunnlag for å søke om ekspropriasjonstillatelse på undersøkelse, enn hva som er tilfellet etter gjeldende regelverk.”* Lovforslaget gjennomsyres av hensynet til mineralnæringen, og kapittelet om ekspropriasjon er bare ett eksempel. Sametinget forventer at bruksrettshaveres rettigheter skal tas hensyn til når det vurderes å ekspropriere grunn som er viktig for eksistensen av samisk kultur. Ekspropriasjon av grunn til mineralvirksomhet bør unngås så langt som mulig hvis det truer tungtveiende samiske interesser.

3.10 Drift

Driften skal skje på en *”bergmessig forsvarlig måte”*, jf. forslaget § 43. Her ville det vært naturlig å ha noen rettslige standarder for hvilke miljømessige og samfunnsmessige krav som stilles til virksomheten. § 50 burde vært slått sammen med § 43, slik at det blir mer synlig at miljø- og naturvern hensyn skal tas. Ryddingsplikten bør også knyttes til kapittelet om drift, for å synliggjøre aktørenes forpliktelser, se forslaget §53.

Departementet foreslår aktørsertifisering som et virkemiddel for å hindre useriøse virksomheter. Sametinget bør høres når departementet skal utforme regler om aktørgodkjenning. Norge bør av hensyn til verdens urfolk, ikke godkjenne aktører som har drevet uetisk drift, medført skader eller på annen måte drevet uforsvarlig andre steder i verden, og dermed gjort det vanskelig eller umulig for urfolk å opprettholde sin kultur i sine tradisjonelle områder. Sametinget ber departementet om å foreta de nødvendige undersøkelser om bakgrunnen for selskapene før aktørsertifisering gis. Sikringsplikten etter § 51 må også omfatte rein og ikke bare husdyr, da behovet for sikring av rein og husdyr ikke vil være sammenfallende. § 60 bør omformuleres slik at den også dekke sikkerhetsstillelse for opprydning.

3.11 Annen lovgivning

Departementet foreslår ingen endringer i det øvrige regelverket som er aktuelt i forbindelse med mineraldrift, for eksempel Motorferdselloven og Forurensningsloven. Da departementet legger til rette for økt virksomhet i mineralnæringen, burde man vurdert dette opp mot annen lovgivning. Spesielt når det gjelder miljøhensyn så burde dette vært grundigere gjennomgått i forslaget. Det må sikres at reindriftens interesser ikke svekkes av den nye mineralloven.

4 Samenes rettsstilling og folkerettens regler

4.1 Grunnlovens § 110a

Grunnlovens § 110a er den sentrale rettskildefaktoren i samerettslige spørsmål. Det er slått fast gjennom blant annet Samerettsutvalgets utredninger og stortingsmeldingene om norsk samepolitikk at kulturbegrepet i Grl. § 110a også inkluderer det materielle grunnlaget for samisk kultur, dvs landrettigheter. Grunnloven setter dermed en skranke for hvilke tiltak statlige myndigheter kan gjennomføre overfor samene. Samenes rettslige stilling må ses i lys av både reglene om urfolks rettigheter og minoritetsrettighetene.

4.2 FN konvensjonen om sivile og politiske rettigheter (SP)

Det vises til FN konvensjonen om sivile og politiske rettigheter artikkel 1 hvor prinsippet om folkenes selvbestemmelse slås fast. Artikkel 1 lyder:

- ”1. Alle folk har selvbestemmelsesrett. I kraft av den rett bestemmer de fritt sin politiske stilling, og fremmer fritt sin egen økonomiske, sosiale og kulturelle utvikling.*
- 2. Alle folk kan for sine egne formål fritt råde over sine naturrikdommer og –forekomster, så langt dette ikke setter tilside forpliktelser som følger av internasjonalt økonomisk samarbeid, basert på prinsippet om gjensidig nytte og folkerettens regler. I intet tilfelle må et folk bli berøvet sitt eget eksistensgrunnlag.*
- 3. Konvensjonspartene, deriblant de stater som har ansvaret for administrasjonen av ikke- selvstyrte områder og tilsynsområder, skal arbeide for å virkeliggjøre folkenes selvbestemmelsesrett, og skal respektere denne rett, i overensstemmelse med bestemmelsene i De forente nasjoners pakt.”*

Det vises også til artikkel 2 i konvensjonen hvor statens plikt til å respektere og sikre rettighetene etter SP slås fast, og særlig til artikkel 2 nr. 2 som forplikter Norge til å treffe ”lovgivningsmessige eller andre tiltak” for å sikre rettighetene etter konvensjonen, når slike tiltak ikke allerede er i kraft. En oppfyllelse av Norges internasjonale forpliktelser vil medføre at staten må gi samene muligheten til innflytelse over mineralvirksomheten i samiske områder, og muligheten til å ta mer ansvar for samfunnsutviklingen i slike områder.

Videre vises det til minoritetsvernet i artikkel 27, som også gjelder urfolk, jf. praksis fra FN's Menneskerettighetskomité. Artikkel 27 gir et vern mot at det gjøres inngrep som vil vanskeliggjøre eller hindre samenes utøvelse av vår egen kultur og vårt samfunnsnivå. Vernet omfatter også det materielle grunnlaget for samisk kultur, jf. Samerettsutvalgets utredninger i NOU 1997:4 og NOU 1997:5.

4.3 ILO konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater

Formålet med folkerettens regler om urfolk, slik de kommer til uttrykk blant annet i ILO konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater, er å sikre urfolks rettigheter i majoritetssamfunnet. Folkerettens formål er å gi et reelt vern for urfolks kultur og næringsliv, ikke bare et tilsynelatende vern. Etter Menneskerettsloven av 1999 ble vedtatt, er FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter (SP) av 1966 blitt inkorporert i norsk intern rett. Konvensjonens bestemmelser har fått forrang foran vanlig norsk lov, jf. lovens §3. Artikkel 27 i denne konvensjonen gir etter Samerettsutvalgets tolkning et varig vern for samisk kultur, et vern som også omfatter det materielle grunnlag for samisk kultur og samfunnsliv. Dette synet har både Justisdepartementet og Regjeringen senere støttet opp om ved behandlingen av Grunnlovens § 110a og Sameloven i Stortinget.

Samerettsutvalget foreslo særlige bestemmelser om disponering av de ikke-fornybare ressursene i Finnmark, se NOU 1997:4. Disposisjonsretten over disse ressursene skulle høre under styret for Finnmark Grunnforvaltning. Herunder skulle også retten til å disponere over mineraler ligge. Forslagene fra henholdsvis Justisdepartementet og Nærings- og handelsdepartementet har ikke med en slik bestemmelse.

Dette er beklagelig sett fra Sametingets side, fordi tinget er av den oppfatning at det er beboerne i Finnmark som selv burde kunne disponere over mineralene, og da i alle fall de ikke-mutbare mineralene som tilhører grunneier. Det var også en klar forutsetning for Samerettsutvalget at utvalget skulle konkretisere Norges folkerettslige forpliktelser med hensyn til samenes bruk av naturressursene og hvordan denne bruken skulle vernes.

For bergverksdriftens del er det artiklene 14 og 15 i ILO 169 som er de sentrale bestemmelsene. Også artiklene 7 og 13 har betydning. Artikkel 14 nr.1, 1.pkt. gir grunnlag for at samer som har hatt den dominerende rådighet kan ha krav på eiendoms- og besittelsesrett til området (se NOU:1997:5 side 34). Samene i Indre Finnmark har etter folkerettsgruppens mening, og etter Justisdepartementets vurderinger i proposisjonen om finnmarksloven, rett til å utøve eierbeføyelsene over områdene i Indre Finnmark. Dette innebærer en rett også til de ikke- mutbare mineralene, slik som naturstein.

Artikkel 15 i ILO 169 lyder i norsk oversettelse:

” 1. Vedkommende folks rett til naturressurser i deres landområder skal sikres spesielt. Slike rettigheter omfatter disse folks rett til å delta i bruk, styring og bevaring av disse ressursene.

2. I tilfeller der staten beholder eiendomsretten til mineraler, ressurser under jorden eller andre ressurser som finnes i landområdet, skal myndighetene ikke sette i gang eller tillate noen tiltak for utforskning eller utnyttning av slike ressurser i disse folks landområder, før det opprettet eller tatt i bruk rådføringsordninger med disse folk, for å fastslå om og i hvilken utstrekning deres interesser kan bli skadelidende. Når det er mulig, skal vedkommende folk ha del i utbyttet av slik virksomhet og få en rimelig erstatning for enhver skade de lider på grunn av slik virksomhet.”

Artikkel 15 nr. 2 krever at konsultasjoner gjennomføres med urfolket før man gir tillatelse til leting, undersøkelser og utvinning av underjordiske ressurser. I mange tilfeller tar det flere år fra skjerping er gjennomført til man begynner å utvinne. Lete – og undersøkelsesvirksomhet kan ofte ha en negativ effekt på tradisjonelle næringer, dette gjelder spesielt ved bruk av tunge maskiner og ved at man lager nye veier i sårbare reinbeiteområder. Prinsippet om den frie skjerperetten som Bergverksloven bygger på, er utvilsomt i strid med Norges folkerettslige forpliktelser overfor samene som urfolk. En formålsrettet tolkning av artikkel 15 tilsier at Sametinget skal høres ved rådføring allerede i letefasen. Sametinget vil presisere at ILO

169 kun representerer minstestandarder i verdenssammenheng, og at man i andre deler av verden har fått i stand ordninger mellom urfolk og statlige myndigheter når det gjelder mineralvirksomhet.

Samerettsutvalgets folkerettsgruppe har konkludert med at artikkel 15 gjelder både i områder hvor samene har krav på eiendomsrett og besittelse, men også i områder hvor det bare er tale om samisk bruksrett.

Begrepet ”i deres landområder” strekker seg videre enn bare Finnmark, da samene har sine tradisjonelle områder spredt over landet, og over landegrensene. Formålet med ILO-konvensjonen er å styrke urfolks rettigheter til ressursene i de områder hvor de lever eller ellers bruker.

Folkerettsgruppen konkluderer med at i tilfeller hvor samene har krav på å få anerkjent eiendomsrett til landområdene, så har de også rett til ressursene som finnes i undergrunnen (olje og mineraler). Dette gjelder kun hvis ressursene etter lovgivningen i den enkelte stat er omfattet av eiendomsretten til grunnen. Dette innebærer at de ikke-mutbare ikke omfattes av bergverksregaleet, og dermed er grunneiers eiendom.

Da Justisdepartementet i Ot. prp. 53 2002-2003 (forslaget til finnmarkslov) erkjenner at det eksisterer deler av Finnmark hvor den samiske bruken er enerådende og som dermed kan gi grunnlag for eiendomsrett, så vil samene i disse områdene ha retten til de ikke-mutbare mineralene. Denne tolkningen støttes også av uttalelsen fra ILOs ekspertkomité, se nedenfor.

ILO 169 artikkel 7 gir uttrykk for at det bør være en minstestandard i alle land med urfolk at urfolket skal ha en rett til å vedta sine egne prioriteringer for utviklingsprosessen som angår deres liv og landområdene hvor de lever. Ervervssystemet som det legges opp til i forslaget til minerallov oppfyller ikke dette minstekravet, da samene kun får delta som høringsorgan ved tildeling av undersøkelsesrett.

Sametinget kan ikke se samene som urfolk i Norge har noen mulighet til å delta i ”bruk, styring og bevaring” av mineralressursene jf. ILO artikkel 15 nr. 1. Etter Sametingets erfaringer så eksisterer det heller ikke slike konsultasjonsordninger med norske myndigheter eller bergverksmyndighetene som ILO 169 artikkel 15 nr. 2 krever. Forslaget til minerallov problematiserer heller ikke samenes rettigheter til de ikke-mutbare mineralene slik Samerettsutvalget har gjort. Sametinget ber derfor departementet om en særskilt vurdering av rekkevidden av ILO 169 artikkel 15, slik den er ment å skulle tolkes etter folkerettens metode.

4.4 Uttalelsen fra ILOs Ekspertkomite

Sametinget rapporterer direkte til ILO sekretariatet i Genève om Norges oppfyllelse av konvensjonens bestemmelser. Det vises til en uttalelse fra ILOs Ekspertkomité (Committee of Experts) av 1995 hvor komiteen kommer med merknader til gjeldende norsk rett (Observation by the Committee of Experts, 1995 (Norway)).

I en direkte forespørsel til norske myndigheter, kommenterer ILOs Ekspertkomité både Sametingets og Norges rapporter vedrørende oppfyllelsen av ILO 169. Komiteen gir uttrykk for at de følger nøye med samenes rettighetssituasjon, og om det eksisterer konsultasjonsordninger i forbindelse med bruk av landressurser. Komiteen etterlyser tilleggsinformasjon fra den norske Regjeringen om disse spørsmål. Komiteen gir klart uttrykk for at de er bekymret over den manglende oppfyllelsen av ILO 169 artikkel 15 mht. mineralvirksomhet: ”*The Committee notes also that... Mineral exploitation permits have been given to multinational mining companies in the municipality of Finnmark, without the prior consultations required under article 15 (2). The Committee notes that no licence has yet been issued for mineral extraction and hopes that steps will be taken to bring*

procedures for granting permits into conformity with this provision... The Committee emphasizes that respect for articles 15 and 18, regarding resource rights and non- encroachment, do not depend on the form of rights recognized under article 14.”

Komiteen uttaler at de har merket seg at det er gitt tillatelser til utnytting av mineraler til multinasjonale mineralselskaper i Finnmark, uten at konsultasjonplikten etter ILO artikkel 15 (2) er oppfylt. At ILOs Ekspertkomitè bemerker dette bør tolkes som et sterkt signal til norske myndigheter om at her er ikke dagens praksis i tråd med konvensjonens bestemmelser og formål.

Sametinget er klar over at Norge ved vedtakelsen av ILO 169 i 1989 forutsatte at gjeldende lovgivning var i samsvar med konvensjonens bestemmelser. Dette kan ikke medføre riktighet mht. bergverkslovgivningen her i landet. Samene som urfolk har ikke noen medbestemmelsesrett i slike saker, og har ikke fått noen rett til godtgjørelse ved inngrep i samiske områder.

Sametinget ber departementet om å vurdere dagens lovgivning i forhold til ILO 169, og ta stilling til ILOs Ekspertkomites uttalelse vedrørende det samiske folk og mineralsaker.

Slik Sametinget ser det, oppfyller ikke forslagene som nå er fremmet de krav som ILO stiller for urfolks medvirkning og krav på utbytte av virksomhet i våre tradisjonelle områder. Sametinget er også av den oppfatning at det kreves samtykke fra tinget før det gis tillatelse til utvinning av mineraler i områder med samiske interesser. Sametinget er ikke prinsipielt imot bergverksdrift i samiske områder, men vil ikke gi sitt samtykke til slik virksomhet så lenge lovgivningen ikke sikrer de samiske interessene på en tilfredsstillende måte.

For å oppfylle de forpliktelser Norge har etter ILO 169 artikkel 15, mener Sametinget at departementet bør foreslå å innføre en slik konsultasjonsordning som ILOs Ekspertkomitè etterlyser i sin uttalelse. Hva en slik ordning skal bestå i, og hvilke minimumskrav som bør oppfylles, bør departementet fastslå ved en dialog med Sametinget. For øvrig bes departementet om å redegjøre for sin tolkning av artikkel 15 i ILO 169.

4.5 Samiske områder utenfor Finnmark

Sametinget er opptatt av at det i samiske samfunn skal kunne foretas langsiktig planlegging og kontroll over utnyttelsen av mineralske ressurser. Sametinget må, som overordnet politisk premissleverandør, ha innflytelse over hvordan mineralressursene i samiske områder skal utnyttes i fremtiden. Det foreliggende lovforslag sier minimalt om Sametingets rolle i samfunnsutviklingen, og om samiske rettigheter til mineralene utenfor Finnmark. Begrepet ”i deres landområder” i ILO 169 strekker seg videre enn bare Finnmark, da samene har sine tradisjonelle områder spredt over landet, og over landegrensene. Formålet med ILO- konvensjonen er å styrke urfolks rettigheter til ressursene i de områder hvor de lever eller ellers bruker.

Det er derfor ikke akseptabelt at departementet fraskriver seg ansvaret for å ta stilling til spørsmålet om hvilke regler som bør gjelde for samiske områder med henvisning til utredningene i Samerettsutvalget for Troms, Nordland og sørsameområdet. Departementet og Regjeringen er bundet av de folkerettslige bestemmelser om urfolks rettigheter uavhengig hva Samerettsutvalget kommer til. Derfor hadde Sametinget forventet at forslaget til minerallov hadde gått grundig inn og drøftet samenes rettigheter til mineralene.

5. Konklusjon

Lovforslaget er ikke akseptabel slik den foreligger av de grunner som er nevnt ovenfor.

Fri leterett etter mineraler bør ikke innføres i Finnmark.

Lovforslaget omtaler overhodet ikke samiske interesser utenfor Finnmark. Henvisningen til det nye Samerettsutvalget gir ikke tilstrekkelig trygghet for at samiske interesser vil bli ivaretatt en gang i fremtiden.

For Finnmarks vedkommende følger forslaget ikke prinsippene fra Samerettsutvalgets forslag fra NOU 1997:4. Sametinget viser til tingets vedtak om forslag til Lov om rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser i Finnmark fylke (finnmarksloven) der vi uttalte: *Loven må anerkjenne urfolks særskilte rettigheter til ressursene både over og under grunnen på fastlandet, samt rettighetene til ressursene i de kystnære farvannene, og må gi et særskilt vern for disse og finnmarksbefolkningens rettigheter for øvrig. Loven må legge til rette for at den fremtidige forvaltningen av Finnmark skal bygge på klare rettsgrunnlag. Loven må uttrykkelig sikre de grunnleggende rettigheter som urfolk har etter folkeretten. Disse må respekteres og danne grunnlaget for den fremtidige forvaltningen av områdene. En slik styrking av urfolks rettigheter vil kunne styrke alle finnmarkingers tilknytning og rettigheter til sine lokale naturressurser i fylket.* Lovforslaget er ikke i tråd med disse prinsipper.

På grunn av at rettighetene ikke er avklart og fordi prosessen med avklaring er så usikker, er det svært vanskelig å vurdere mange av detaljene i forslaget. Et gjennomarbeidet forslag til minerallov må bygge på et klart prinsippgrunnlag. I dagens situasjon kan vi eksempelvis ikke uttale oss klarere om rollen for de organer som Samerettsutvalget foreslo opprettet for forvaltningen av grunnen i Finnmark. Alt dette gjør at en minerallov ikke kan vedtas før rettighetsspørsmålene er endelig avklart.

Saken ble avsluttet torsdag 25. september 03 kl. 12.10.

Sak 33/03

Situasjonen innen fiskerinæringen

Saken påbegynt 25. september 2003 kl 10.05.

I Dokumenter

- Sak 30/98 - Sametingets handlingsplan for samiske kyst- og fjordområder 1997-2001, vedtatt den 24. september 1998
- Sak 36/02 Kvote, struktur og kondemnering i kyst- og fjordflåten, vedtatt den 20. september 2002

II Forslag og merknader

Sametingsrådets innstilling overfor Sametinget

Sametinget er bekymret for utviklinga i de fiskeriavhengige kystsamfunnene, hvor innføring av strukturtiltak og omsettelige kvoter (jfr. St.meld. nr. 20 *Strukturtiltak i kystfiskeflåten*) medfører ytterligere tap av fiskerettigheter og gjennom dette til nedleggelse av arbeidsplasser og økt flytting fra kyst- og fjordsamfunnene. Nærhet og mulighet til utnyttelse av kystressursene har i uminnelige tider spilt en avgjørende betydning for bosetting, næring, språk og kultur.

Sametingets politikk bygger på en overordna målsetting om at fiskeressursene er et viktig grunnlag for å trygge og utvikle næringsliv, kultur, språk, og identitet, og at forvaltningen av fiskeressursene må skje på egne premisser og i tråd med nasjonale og internasjonale urfolksforpliktelser.

Sametinget har alltid krevd at fiskeforvaltningen må bygge på nærhets- og avhengighetsprinsippet, der ressursene forvaltes regionalt og lokalt slik at de sikrer grunnlaget for sysselsetting og bosetting i kyst- og fjordområdene. Dette medfører at fiskerettigheter som er blitt fratatt kyst- og fjordområdene fra og med 1990 og utover, blir tilbakeført. Rettighetene var i hovedsak knyttet opp mot den minste flåtegruppen som både var lønnsom og spilte en avgjørende rolle for sysselsetting og bosetting i kyst- og fjordområdene.

For videre samfunnsutvikling i kyst- og fjordområdene er det avgjørende at det utvikles en forvaltningsmodell hvor lokalbefolkningen kan dra nytte av å ha nærhet til fiskeressursene. En slik forvaltning vil gi både fiskerne og industrien en unik mulighet til å oppfylle markedets ønske om produksjon av ferske fiskeprodukter, og med dette legge grunnlaget for en lønnsom fiskerinæring i hele Nord-Norge.

Opprettholdelse og utvikling av fiskemottak i kyst- og fjordområdene er et bærende element for dagens fangst og bosetting. Sametinget vil arbeide aktivt for at fiskemottakene i fjordene og på kysten opprettholdes, og at de tilføres ekstraordinære midler til investering og drift for at de på sikt kan oppnå lønnsom drift.

Sign: _____/_____

Møtesekretærer: Ellen Mienna Guttorm/Liv Karin Kemetsen

Sametinget går inn for opprettelse av en egen fiskerisoner i samiske områder. Alle som bor i denne sonen har like rettigheter. Sametinget krever at myndighetene tilbakefører historiske fiskerettigheter til fiskerisonen, slik at man kan opprette en kvotebank som forvaltes av Sametinget i samarbeid med lokale og regionale myndigheter.

Kvotene som forvaltes må være av en slik størrelse at man gjennom tildeling til fiskerne kan trygge og utvikle en lønnsom og bærekraftig fiskerinæring samtidig som man også trygger bosettingen og sysselsettingen i de enkelte lokalsamfunn. Ved salg av fartøy eller når fiskerettigheten ikke blir benyttet tilbakeføres kvotene vederlagsfritt og tildeles andre, slik at ressursene sikrer bosettingen.

Kombinasjonsnæringen og sysselsettingen i kyst- og fjordområdene må styrkes. Sametinget har gått mot kondemnering av båter under 15 meter ettersom dette vil medføre en reduksjon av næringsaktivitet og arbeidsplasser og begrense mulighet for både fiskere som har fiske som hovednæring, men også vanskeliggjøre situasjonen for næringskombinasjons utøvere. Sametinget krever at forholdene legges til rette for næringskombinasjoner, som et tiltak for å sikre bosettingen. Dette gjøres mest målrettet ved å styrke rettigheter til å fiske samtidig som de økonomiske rammebetingelsene for næringsutviklingen bedres. Sametinget krever derfor økte ressurser til Samisk Utviklingsfond, slik at en kan styrke virkemiddelbruken både overfor fangst-, mottaks-, produksjons- og servicesiden i næringen.

Sametinget er representert i ulike råd og utvalg på forskjellige nivåer innenfor fiskeri. Dette er positivt, men ikke tilstrekkelig. Folkeretten slår fast myndighetens plikt til å involvere Sametinget i forbindelse med forvaltning av naturressursene innenfor de tradisjonelle samiske bosetningsområdene.

Sametinget krever at samarbeidet mellom Sametinget og sentrale og regionale myndigheter formaliseres og utvides og gir Sametinget større grad av myndighet i forvaltningen av maritime ressurser innenfor de tradisjonelle samiske bosetnings- og bruksområder.

Sametingsrådet vil i februar 2004 fremme en melding for Sametingets plenum som omhandler fiske, industri, havbruk i samiske kyst- og fjordområder, med vekt på lokalt eierskap, miljøhensyn og fiskernes tradisjonelle rettigheter.

Merknad 1, Samenes Valg Forbund v/representant Ove Johnsen

Vi i SVF ønsker at man skal bli mer konkret vedrørende følgende områder; båtstørrelse, brukstyper og spesielle tiltak for enkelte nøkkelarter og for å sikre at fiske kan bli et åpent yrke i sjøsamiske områder. Derfor savner vi en mer beskrivelse om hvordan Sametinget har tenkt å bruke en evt. større myndighet/makt innefor fiskerinæringen til i forvaltningen.

SVF legger ved en liste med 33 punkter, som vi mener at rådet kan vurdere om er aktuelle problemstillinger å eventuelt ta med i den kommende fiskerimeldingen.

1. Nyrekruttering. Bidra til rekrutteringstiltak for kvinner og ungdom.
2. Fokuset på mottakene må være sterkere. Bidra til å styrke mottaksanlegg, videreforedeling og annen nødvendig infrastruktur.
3. Leting/oppdydding etter garn som er kommet på avveier må styrkes.
4. Innlandsfiske sin situasjon, altså saltvann kontra ferskvann.

Sign: _____ / _____

Møtesekretærer: Ellen Mienna Guttorm/Liv Karin Kemetsen

5. Ferskvannsfiskeoven kontra saltvannsfiskeoven.
6. Sterkere regulering av sportsfiskerne /turister. Disse gruppene henter mengdevis av fisk og for eksempel turistene tar dette med ut av landet. Dette blir ikke registrert noen plass.
7. Bevare, sikre og utvikle den sjøsamiske kulturen.
8. Prioritere fjord- og kystfiskeflåten framfor havfiskeflåten, og spesielt den del av flåten som er utrustet for å produsere sin fangst om bord.
9. Alt fiske med vanlig bunntål, unntatt reketål med skillerist, forbys innenfor 12-mils grensa. Det må også vurderes å innføre en grense på mellom 50 og 100 mil for trålere som ikke leverer sine fangster til foredling ved anlegg i land.
10. Om begrensning av fiske med autoline, snurrevad og reketål.
 - a) Båter over 28 meter (ca.90 fot) forbys å fiske med slike redskaper innenfor 12-mils grensa.
 - b) Båter over 15,68 meter (50 fot) forbys å fiske med slike redskaper innenfor grunnlinja.
 - c) Det innføres helårig totalforbud mot fiske med slike redskaper på alle gytefelter for torsk.
11. Tilgang til – og forvaltningen av kysttorsk vil være svært viktig for fjordfiskerne. Når lokale torskbestander er sterkt nedfisket, må det på gytefelter i gytetiden gis adgang til strenge reguleringer også av annet bruk, for eksempel gjennom periodevis forbud mot garnfiske. Dette vil slå meget uheldig ut for fjordfiskerne med små båter.
12. Ringnotsnurpere over 27,5 meter (87,7 fot) forbys å fiske innenfor grunnlinja.
13. Fiske etter lodde totalsforbys, med unntak av fiske til agn og fiskeoppdrett.
14. Seinotfiske.
 - a) Seinøter over femti favners dyp tillates ikke brukt innenfor grunnlinja.
 - b) Seinotbåter fra fylket på under 15,68 meter (50 fot), skal gis en garantert sei kvote og samlekvote.
15. Totalforbud mot garnfiske etter kveite innføres etter en overgangstid på for eksempel 10 år.
16. Fangst og utnyttelse av kongekrabbe skal forbeholdes den lokale befolkning der krabben er.
17. Regulært fiske etter gråsteinbit totalforbys, men en viss innblanding som bifangst i annet fiske tillates. På viktige gytefelter for gråsteinbit kan fiske med snurrevad, line og trål totalforbud i gytetiden og i den tiden steinbiten vokter eggene. Gråsteinbiten er ikke pr. definisjon en truet art.
18. På kjente og avgrensede gytefelter for rødspette innføres fredning mot alt snurrevad- og trålfiske i gytetiden. Snurrevadfiske med ”flyndrenot” (”flyndretrål”) totalsforbys i samme tidsrom. Flyndra er ikke pr. definisjon en trua art.
19. Selfangst.
 - a) Tradisjonell ishavsfangst på sel må intensiveres, for å holde sel bestanden på et forsvarlig nivå og motvirke framtidige sel invasjon. Det må gis offentlig tilskudd til bygging av nye selfangstskuter, som også må ha kapasitet til å ta vare på kjøtt og spekk.
 - b) Det må tillates fangst av steinkobbe og havert i langt større omfang enn i dag, for å spare fiskebestandene og minke utbredelsen av kobbekveis i fisken.
 - c) Bidra til å sikre fiskerne erstatning som følge av sel invasjon, og bidra til at sel bestanden reduseres.
20. En forsøksordning med ”fritt fiske” for båter under 11 meter (ca.35) tilhørende i fylket, iverksettes for eksempel etter de retningslinjer som er foreslått av Samerettsutvalget for båter under 7 meter.
21. Rett til fiske i havet for folk som ikke registrert i fiskermanntallet må sikres gjennom at dagens ordninger når det gjelder fritidsfiske og ungdomskvoter opprettholdes og sikres.
22. Dagens ordning med fiskermanntall opprettholdes, men det må bli klarere regler og utvetydige rettigheter til å komme inn på ”blad A” i dette manntallet.

23. Fiskere på blad A må også gis sosiale rettigheter som fiskere. Dagens system på dette området, med innbetaling av avgifter m.m. må gjennomgås nøye med dette som mål. En mulig løsning når det gjelder pensjon, er at deltidsfiskere gis rett til, om de vil, å innbetale halv pensjonsavgift pr. år og dermed ”opptjene” 26 uker pr. år.
24. Det må iverksettes tiltak som sikrer at en større andel av de fiskeressurser som fanges langs finnmarkskysten blir landet og foredlet i fylket, for eksempel bør alle fartøyer som fryse lagrer fangsten om bord, forbys å fiske innenfor 12- miles grensa.
25. Tiltak som oppmuntrer til opprettelse av nye lokale mottaksanlegg for fisk og gir bedre grunnlag for eksisterende anlegg, må forsterkes.
26. Ulike former for forskning må igangsettes for å klarlegge forhold av spesiell interesse for fjord- og kystsamisk kultur. Eksempler på dette er å få kartlagt i første omgang de viktigste gyteområder av ulike fiskeslag og arter som har stor lokal betydning, eller som kan forventes å ha nøkkelfunksjoner i økosystemene, som for eksempel gråsteinbit. I neste omgang må det også forsøkes å få bedre kunnskaper om bestandsstørrelser, oppvekstområder, beiteområder, vandringsmønstre og samvirking med andre arter m.m. I slik forskning som kan anslå sosiale, kulturelle, økologiske og lokale økonomiske virkninger av ulike former for fiske og fiskeritilknyttete virksomhet.
27. En lokal tilpassing av fiskeriforvaltningen, der Sametinget sammen med aktuelle fylkeskommuner har egne fiskekvoter.
28. Styrkning av trygde- og sosiale ordninger for fiskerne.
29. Få til et større samarbeid mellom oppdrettsnæringen og tradisjonelt kyst- og fjordfiske.
30. Gjennomføring av miljøtiltak i fiskeoppdrettsanlegg, herunder også etablering av landbaserte anlegg.
31. Få utredet muligheten til at marine ressurser som tradisjonelt ikke er utnyttet, tas i bruk.
32. Utrede laksens vandring, vekst samt kartlegging av de viktigste miljøfaktorene som innvirker på bestandsutviklingen.
33. Utrede og etablert ordninger for oppforing av villfisk i samiske kyst- og fjordområder.

Forslag 1, representant Steinar Pedersen, Arbeiderpartiets sametingsgruppe

Det er også helt nødvendig at Sametinget selv inntar en mye mer aktiv rolle når det gjelder utformingen av en fiskeripolitikk som sikrer enkeltmennesker og lokalsamfunn retten og muligheten til fortsatt å livnære seg av de lokale og regionale sjøressursene.

Proessen i forhold til sentrale myndigheter har gitt minimale resultater. Hvert år lages det nye regler som bidrar til å presse enda flere småskalafiskere ut av fisket. Situasjonen for bosettingen i mange samiske kyst- og fjordstrøk er nå kritisk.

Sametinget vil derfor selv, i nært samarbeid med regionale samarbeidspartnere, ta initiativ til å nedsette et fiskeritvalg som skal arbeide med disse tingene.

Dette utvalget skal konkretisere og vurdere sammenhengen mellom urfolks- og regionale rettigheter innen fiskeriforvaltningen. Målet er å utforme en fiskeripolitikk med grunnlag i urfolksrett, historiske og sedvanemessige rettigheter. Denne skal, på varig basis, sikre folk i den nordlige regionen en effektiv trygging av fisket og sjøressursene som grunnlag for deres bosetting, kultur og samfunnsliv.

Sametinget vil snarest ta kontakt med aktuelle samarbeidspartnere. Det gjelder fylkeskommuner, kommunenes samarbeidsorganer, fiskernes organisasjoner, m.v. Utvalget bør nedsettes i løpet av januar 2004.

Forslag 2, representant Ove Johnsen, Samenes Valgforbund

SVF's sametingsgruppe fremmer følgende tillegg:

1.

Regional/lokal ressursforvaltning i et nasjonalt perspektiv, En lokal tilpassing av fiskeriforvaltningen i nasjonalt perspektiv dvs. egen kvotebank der Sametinget sammen med f.eks aktuelle fylkeskommuner har egne fiskekvoter, der man forvalter disse kvotene. Dette vil medføre at vi har en sikrere fremtid vedrørende kvoter i et område og at nyrekruttering til næringen, kan bli lettere.

2.

Ulike former for forskning må igangsettes for å klarlegge forhold av spesiell interesse for fjord- og kystsamisk kultur. Eksempler på dette er å få kartlagt i første omgang de viktigste gyteområder av ulike fiskeslag og arter som har stor lokal betydning, eller som kan forventes å ha nøkkelfunksjoner i økosystemene, som f.eks gråsteinbit. I neste omgang må det også forsøkes å få bedre kunnskaper om bestandsstørrelser, oppvekstområder, beiteområder, vandringsmønstre og samvirkning med andre arter m.m. I slik forskning må de lokale fiskeres kunnskaper brukes. Det bør også igangsettes forskning som kan anslå sosiale, kulturelle, økologiske og lokale økonomiske virkninger av ulike former for fiske og fiskeritilknyttede virksomhet.

Første setning, siste avsnitt side 1 endres til:

Sametinget går inn for opprettelse av en egen fiskerisone fra 62 breddegrad og nordover. (Torsk -, sei - og hyse kvoter er det et skille nord og sør om 62 breddegrad).

III Votering

Av 39 representanter var 35 tilstede.

Forslag 1, punkt 1, 2 og 5 ble trukket tilbake.

Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Forslag 1, pkt. 3 og 4 ble enstemmig vedtatt
- Forslag 2 ble forkastet med 20 stemmer
- Rådets forslag ble enstemmig vedtatt

IV Protokolltilførsel

Representant Anders Urheim, Arbeiderpartiets sametingsgruppe, fremmet følgende protokolltilførsel:

Aps gruppe er kjent med at Sametingsrådet planlegger å fremme en fiskerimelding til februarplenum 2004. I forhold til vår støtte til det innholdsrike forslaget fra SVF – Samenes valgforbund, anser vi det som naturlig at dette blir et viktig grunnlag for denne meldingen.

V Talerliste og replikkordskifte

	Taler	Replikk
1.	Svein Peter Pedersen, saksordfører	
2.	Steinar Pedersen	Svein Peter Pedersen Steinar Pedersen
3.	Olav Dikkanen	
4.	Olaf Eliassen	
5.	Ove Johnsen	Olav Dikkanen Stig Eriksen Olaf Eliassen Svein Peter Pedersen Ole Henrik Magga
6.	Tormod Bartholdsen	
7.	Stig Eriksen	Anders Urheim Stig Eriksen
8.	Per Edvin Varsi	
9.	Bjørn Inge Mo	Geir Tommy Pedersen
10.	Anders Urheim	Svein Peter Pedersen
11.	Berit Ranveig Nilssen	Ann-Mari Thomassen Per Edvin Varsi
12.	Olav Dikkanen	
13.	Svein Peter Pedersen	
	Berit Ranveig Nilssen(til forretningsorden)	
	Anders Urheim(til forretningsorden)	
	Janoš Trosten(til forretningsorden)	
	Ove Johnsen(til forretningsorden)	
	Berit Ranveig Nilssen(til forretningsorden)	
	Anders Urheim(til forretningsorden)	

Sign: _____ / _____

Møtesekretærer: Ellen Mienna Guttorm/Liv Karin Kemetsen

Birger Nymo (til voteringa)	
Anders Urheim (til forretningsorden)	
Ove Johnsen (til forretningsorden)	
Anders Urheim (til forretningsorden)	

VI Sametingets vedtak etter voteringen

Sametinget er bekymret for utviklinga i de fiskeriavhengige kystsamfunnene, hvor innføring av strukturtiltak og omsettelige kvoter (jfr. St.meld. nr. 20 *Strukturtiltak i kystfiskeflåten*) medfører ytterligere tap av fiskerettigheter og gjennom dette til nedleggelse av arbeidsplasser og økt flytting fra kyst- og fjordsamfunnene. Nærhet og mulighet til utnyttelse av kystressursene har i uminnelige tider spilt en avgjørende betydning for bosetting, næring, språk og kultur.

Sametingets politikk bygger på en overordna målsetting om at fiskeressursene er et viktig grunnlag for å trygge og utvikle næringsliv, kultur, språk, og identitet, og at forvaltningen av fiskeressursene må skje på egne premisser og i tråd med nasjonale og internasjonale urfolksforpliktelser.

Sametinget har alltid krevd at fiskeforvaltningen må bygge på nærhets- og avhengighetsprinsippet, der ressursene forvaltes regionalt og lokalt slik at de sikrer grunnlaget for sysselsetting og bosetting i kyst- og fjordområdene. Dette medfører at fiskerettigheter som er blitt fratatt kyst- og fjordområdene fra og med 1990 og utover, blir tilbakeført. Rettighetene var i hovedsak knyttet opp mot den minste flåtegruppen som både var lønnsom og spilte en avgjørende rolle for sysselsetting og bosetting i kyst- og fjordområdene.

For videre samfunnsutvikling i kyst- og fjordområdene er det avgjørende at det utvikles en forvaltningsmodell hvor lokalbefolkningen kan dra nytte av å ha nærhet til fiskeressursene. En slik forvaltning vil gi både fiskerne og industrien en unik mulighet til å oppfylle markedets ønske om produksjon av ferske fiskeprodukter, og med dette legge grunnlaget for en lønnsom fiskerinæring i hele Nord-Norge.

Opprettholdelse og utvikling av fiskemottak i kyst- og fjordområdene er et bærende element for dagens fangst og bosetting. Sametinget vil arbeide aktivt for at fiskemottakene i fjordene og på kysten opprettholdes, og at de tilføres ekstraordinære midler til investering og drift for at de på sikt kan oppnå lønnsom drift.

Sametinget går inn for opprettelse av en egen fiskerisoner i samiske områder. Alle som bor i denne sonen har like rettigheter. Sametinget krever at myndighetene tilbakefører historiske fiskerettigheter til fiskerisonen, slik at man kan opprette en kvotebank som forvaltes av Sametinget i samarbeid med lokale og regionale myndigheter.

Kvotene som forvaltes må være av en slik størrelse at man gjennom tildeling til fiskerne kan trygge og utvikle en lønnsom og bærekraftig fiskerinæring samtidig som man også trygger bosettingen og sysselsettingen i de enkelte lokalsamfunn. Ved salg av fartøy eller når fiskerettigheten ikke blir benyttet tilbakeføres kvotene vederlagsfritt og tildeles andre, slik at ressursene sikrer bosettingen.

Sign: _____ / _____

Møtesekretærer: Ellen Mienna Guttorm/Liv Karin Kemetsen

Kombinasjonsnæringen og sysselsetningen i kyst- og fjordområdene må styrkes. Sametinget har gått mot kondemnering av båter under 15 meter ettersom dette vil medføre en reduksjon av næringsaktivitet og arbeidsplasser og begrense mulighet for både fiskere som har fiske som hovednæring, men også vanskeliggjøre situasjonen for næringskombinasjons utøvere. Sametinget krever at forholdene legges til rette for næringskombinasjoner, som et tiltak for å sikre bosetningen. Dette gjøres mest målrettet ved å styrke rettigheter til å fiske samtidig som de økonomiske rammebetingelsene for næringsutviklingen bedres. Sametinget krever derfor økte ressurser til Samisk Utviklingsfond, slik at en kan styrke virkemiddelbruken både overfor fangst-, mottaks-, produksjons- og servicesiden i næringen.

Sametinget er representert i ulike råd og utvalg på forskjellige nivåer innenfor fiskeri. Dette er positivt, men ikke tilstrekkelig. Folkeretten slår fast myndighetens plikt til å involvere Sametinget i forbindelse med forvaltning av naturressursene innenfor de tradisjonelle samiske bosetningsområdene.

Sametinget krever at samarbeidet mellom Sametinget og sentrale og regionale myndigheter formaliseres og utvides og gir Sametinget, *sammen med andre folkevalgte organer*, større grad av myndighet i forvaltningen av maritime ressurser innenfor de tradisjonelle samiske bosetnings- og bruksområder.

Sametingsrådet vil i februar 2004 fremme en melding for Sametingets plenum som omhandler fiske, industri, havbruk i samiske kyst- og fjordområder, med vekt på lokalt eierskap, miljøhensyn og fiskernes tradisjonelle rettigheter.

Sametinget vil også selv, i nært samarbeid med regionale samarbeidspartnere, ta initiativ til å nedsette et fiskeriuvalg som skal arbeide blant annet med disse tingene.

Dette utvalget skal konkretisere og vurdere sammenhengen mellom urfolks- og regionale rettigheter innen fiskeriforvaltningen. Målet er å utforme en fiskeripolitikk med grunnlag i urfolksrett, historiske og sedvanemessige rettigheter. Denne skal, på varig basis, sikre folk i den nordlige regionen en effektiv trygging av fisket og sjøressursene som grunnlag for deres bosetting, kultur og samfunnsliv.

Saken ble avsluttet torsdag 25. september 2003 kl. 15.15.

Sak 34/03

Statsbudsjettet for 2005

Saken påbegynt torsdag 25. september 2003 kl. 15.15.

I Dokumenter

- Sak 43/02 Sametingets budsjett 2003
- Sak 44/02 Sametingets budsjettbehov (Statsbudsjettet) 2004
- Sak 19/03 Sametingets reviderte budsjett 2003
- Sak R 128/02 Sametingsplanen 2002-2005
- Sluttrapport Tilgjengeliggjøring av samiske leksikalske ressurser i elektronisk form av Sjur Nørstebø Moshagen, datert 10.april 2003
- Rapport Rapport om talesyntese for samisk språk av Sjur Nørstebø Moshagen, juli 2003

II Forslag og merknader

Sametingsrådets innstilling overfor Sametinget

1 Rammer for budsjettarbeidet

Sametingsplanen for 2002 – 2005 er utgangspunktet for Sametingets arbeid, prioriteringer og forslag til fremtidige budsjettbehov. I tillegg ligger Sametingets vedtatte politikk gjennom delplaner, meldinger og vedtak til grunn for utformingen av budsjettets mål, strategier og tiltak.

Sametingets visjon og overordnet mål for perioden 2002 – 2005 er:

Sametingets visjon

Et mangfoldig samfunn med samiske verdigrunnlag, grunnleggende menneskerettigheter og internasjonal solidaritet.

Overordnet mål

Selvbestemmelse med grunnlag i samenes rettigheter som folk og urfolk.

I de tidligere årene har Sametingets budsjett vært inndelt etter de ulike departementene. I Sametingets statsbudsjett for 2005 fremmes det behov om økning av budsjettet etter ansvarsområder Sametinget har overfor det samiske folk.

Sametingets behandling av budsjettet for 2005 er fremskjøvet fra november til september plenum, som en tilpasning til Regjeringens budsjettprosess. Sametinget har ved tidligere års fremleggelse av budsjettbehovene lagt til grunn forrige års tildelte rammer fra Stortinget. Forskyvningen medfører derfor at Sametinget ikke

kan benytte innværende års budsjettvedtak fra Stortinget, statsbudsjettet for 2004, som grunnlag i sitt arbeid, men tallene fra 2003.

Sametinget har tidligere fremmet krav om forhandlinger mellom Regjeringen og Sametinget i arbeidet med samiske saker, som bl.a. omfatter budsjetttrammer og ansvarsfordeling på alle samfunnsområder. Arbeidet med budsjettet og nye behov vil kunne være et element som relativt enkelt kan inngå som en del av et forhandlingsopplegg. Her vil man gjennom reelle forhandlinger avdekke finansielle behov og ansvarsfordeling, og komme til enighet om rammene for budsjettene år for år. Et slikt system vil bedre dialogen og samarbeidet om de utfordringer vi står overfor i samepolitikken, og gi forutsigbarhet i forhold til fremtidige budsjetttrammer.

Det enkelte fagdepartement har et selvstendig ansvar i forhold til Sametingets budsjett. Sametinget opplever allikevel at enkelte departement skyver fra seg ansvaret for samiske saker til Kommunal- og regionaldepartementet. Dvs. at de ikke vil, eller ikke ønsker å ha noe reelt ansvar for å fremme samiske saker og budsjettbehov på sine respektive ansvarsområder.

Med bakgrunn i at Sametinget er en nettobudsjettert virksomhet forutsettes det at departementene forbereder eventuelle overføringer til Sametinget i form av post 50 bevilgninger. Det forutsettes videre at Kommunal- og regionaldepartementet som samordningsdepartement i samiske saker, koordinerer arbeidet med budsjettet.

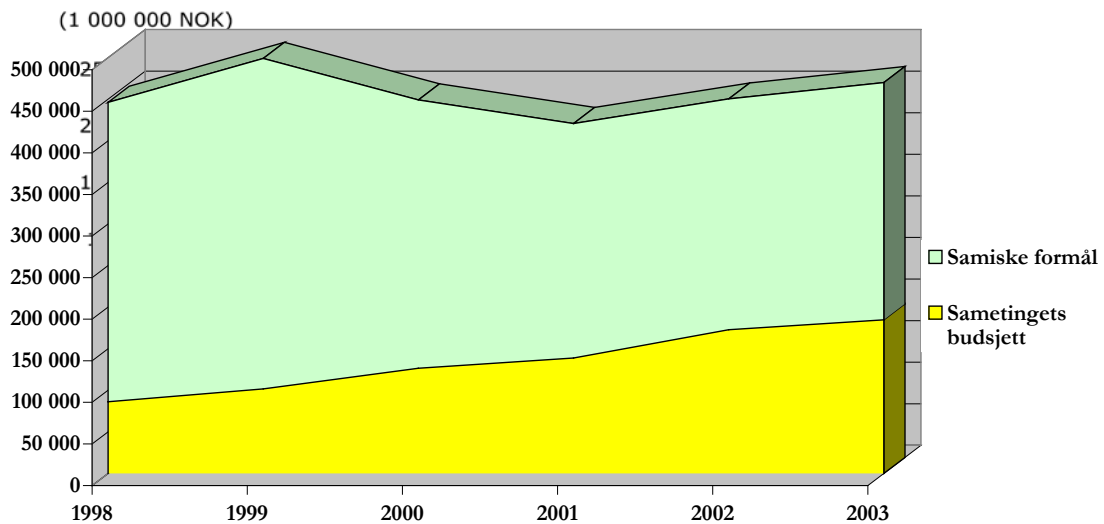
Den samlede rammen som Sametinget fikk til disposisjon i 2003 fra den norske stat var på 206,2 millioner kroner. Fordelingen av rammen fordeler seg som følger:

Tabell 1.0 Rammebevilgninger (i 1000 kr)

Beskrivelse	2002	2003	Avvik
Kommunal- og regionaldept. - KRD	120 100	129 800	9 700
Utdannings- og forskningsdept. - UFD	25 687	26 689	1 002
Barne- og familiedept. - BFD	8 113	8 413	300
Miljøverndept. - MD	1 000	2 000	1 000
Kultur- og kirkedept. - KKD	29 100	30 244	1 144
Helsedept. - HD	5 800	5 100	-700
Landsbruksdept. - LD	0	4 000	4 000
Totalt bevilget I	189 800	206 246	16 446
KRD - Avkastning Samefolkets fond	7 119	4 650	-2 469
Totalt bevilget II	196 919	210 896	13 977

Sametingets midler går til samiske tiltak og forvaltes av Sametinget på bakgrunn av de rammer som er gitt av sentrale myndigheter. Sametinget har de siste årene fått flere finansieringsordninger overført til sitt budsjett. I tillegg disponerer Sametinget en del midler som år for år overføres virksomheten fra øvrige finansieringskilder. Disse er uforutsigbare mht. årlig størrelse og er gjenstand for særskilt rapportering. Tilsvarende gjelder midler som ytes til prosjekter og annet. Felles for disse er at de ikke inngår i en fast overføring til Sametingets budsjett.

Figuren nedenfor viser utviklingen i Sametingets budsjett siden 1989. Økningen de siste årene skyldes hovedsakelig overføring av allerede eksisterende ordninger av samiske tiltak fra departementer til Sametinget uten reell økning i den totale overføringen til samiske formål. Prisjustering av Sametingets budsjett ble første gang foretatt i 2003.

Figuren ovenfor viser at det reelt sett har vært en tilnærmet nullvekst i bevilgningene til samiske formål den siste seksårsperioden. I samme periode er det relevant å se på budsjettutviklingen for Sametingets andel av disse bevilgningene. Sametingets budsjett er mer enn doblet i perioden det har vært nullvekst i den totale bevilgningen til samiske formål. Dette skyldes at allerede eksisterende samiske tiltak er overført fra departementers forvaltning til Sametinget. Dette gir et inntrykk av at Sametingets budsjett har vært i voldsom vekst, mens det i realiteten er tiltak og midler flyttet fra departementenes budsjetter til Sametingets budsjett. Til sammenligning må nevnes at Statsbudsjettet i samme periode har økt med ca. 40% korrigert for prisstigning.

Regjeringen har i sin melding om samepolitikken som mål å overføre nye oppgaver til Sametinget. Dette forutsetter at:

- de økonomiske rammene og de fremtidige ansvarsforhold klargjøres
- det er samsvar mellom myndighetsoverføring og de økonomiske rammene som stilles til disposisjon

Sametinget har et stort behov for å få tilført friske midler til utvikling og iverksetting av nye tiltak i det samiske samfunnet. Uten dette står Sametinget uten økonomisk mulighet til å gjennomføre sin egen vedtatte politikk på ulike samfunnsområder. Konsekvensene av at nye midler ikke bevilges til Sametinget er at:

- Sametinget oppleves som bremsekloss i utviklingene av det samiske samfunnet
- Sametinget gradvis mister sin legitimitet som et selvstendig folkevalgt organ, og fremstår som forvaltningsorgan for Norges samepolitikk vedtatt av Stortinget

2 Prioriteringer av fremtidige budsjettbehov

Det samlede behovet for å dekke de oppgaver og ansvar Sametinget har for det samiske folk i det mangfoldige samiske samfunnet, er på totalt *kr 381 860 000*. Dette er en økning på *kr 175 614 000* i forhold til den ordinære bevilgningen i 2003.

Tabell 1.1 Totaltabell - Sametingets samlede utgifter

(i 1000 kr)

Post	Tekst	Bud-03	Rev.bud-03	Statsbud-05	Økning	i %
Drift politisk nivå, administrasjon og spesielle driftsutgifter						
01	Drift politisk nivå	12 386	12 386	19 000	6 614	53,4 %
01	Drift administrasjon	49 991	51 546	58 595	7 049	13,7 %
22	Spesielle driftsutgifter	3 875	6 060	7 400	1 340	22,1 %
Sum driftsutgifter		66 252	69 992	84 995	15 003	21,4 %
Virkemidler						
51	Næringsutvikling	24 667	24 667	38 000	13 333	54,1 %
52	Kultur	30 723	31 080	46 270	15 190	48,9 %
53	Samisk språk	34 500	34 500	74 350	39 850	115,5 %
54	Miljø- og kulturvern	10 805	12 672	20 370	7 698	60,7 %
55	Andre tilskudd (politisk arbeid)	5 000	5 275	7 360	2 085	39,5 %
56	Opplæring	22 202	22 202	28 290	6 088	27,4 %
57	Internasjonalt arbeid	1 700	7 891	9 075	1 184	15,0 %
59	Helse- og sosialsatsing	4 500	4 500	7 000	2 500	55,6 %
60	Arkiv-, bibliotek- og informasjonstjeneste	5 396	5 396	7 350	1 954	36,2 %
61	Likestillingstiltak	500	500	650	150	30,0 %
62	Samistrelatert statistikk i Norge	0	0	1 250	1 250	-
63	Regional utvikling og samarbeid	a)	0	56 900	56 900	-
Sum virkemidler		139 994	148 683	296 865	148 182	99,7 %
Sum driftsutgifter og virkemidler		b)	206 246	218 675	163 185	74,6 %

a)Inkl. behov for statlig bevilgning på kr 46 900 000 til Samiske kulturbygg

b)Samiske aviser kap.335.75 på kr 22 000 000 inngår ikke i totalsummen overfor.

Sametinget er innforstått med at det er urealistisk å få til en slik stor økning på et år. Med utgangspunkt i den foreslåtte rammen på *kr 381 860 000* har Sametinget derfor valgt å prioritere enkelte områder for 2005 budsjettet, og ber om at rammen på post 50 økes med *kr 60 000 000* i 2005. De prioriterte områdene er følgende:

- Barn og unge
- Språk-, kultur- og utviklingsarbeid
- Samarbeid og partnerskap
- Miljøvern

Den foreslåtte budsjettøkning i 2005 skal dekke minimumsbehovet i det samiske samfunnet, gi Sametinget handlingsfrihet til utvikling og iverksetting av nye tiltak, og ikke minst gi en prisjustering av rammene til Sametinget.

Nedenfor er Sametingets prioriteringer spesifisert nærmere.

2.1 Barn og unge

Opplæring

- rett til opplæring i og på samisk for alle samiske barn (se kap. 8.1)
- tilstrekkelig med samiske læremidler (se kap. 8)

Hovedmålsettingen er god kvalitet på opplæring i grunnskole og videregående opplæring. Sametinget skal videreføre arbeidet med utvikling og kvalitetssikring av innhold i samisk skole tilpasset læreplanene i grunnskole og videregående opplæring. Sametinget har lovfestede oppgaver på opplæringsiden, jfr. opplæringsloven kap. 6 Samisk opplæring.

Barnehage

- styrking av samiske barnehager (se kap.8.3)
- læremidler til språkopplæring i barnehager (se kap. 8.3)
- tiltak for å rekruttere samiske førskolelærere (se kap 8.2.4 og 8.3)

Sametinget fikk i 2001 ansvaret for forvaltningen av det særskilte statstilskuddet til samiske barnehager. Det særskilte tilskuddet til samiske barnehager skal dekke de ekstraavgiftene som et samisk barnehagetilbud medfører og på denne måten sikre at samiske barn i barnehagene får utvikle og styrke sitt samiske språk og sin samiske bakgrunn. Bevilgningen Sametinget har i dag, gir ikke rom for å øke beløpet verken for hver avdeling eller etter antall samisktalende ansatte.

Barnehagene har et spesielt behov for materiell som kan brukes i språkopplæringen. Fordeling til pedagogisk materiell er lav. Målet er å øke dette beløpet slik at samiske barn får tilgang til nytt materiell. Sametinget ber Barne- og familiedepartementet om å øke rammen til utvikling av pedagogisk materiell.

Utdannede førskolelærere med samisk språk og kulturkompetanse er en forutsetning for å lykkes i arbeidet med å styrke og bevare samisk språk og kultur i enkelte områder. Sametinget ber Barne- og familiedepartementet prioritere stipendordningen for samiske førskolelærere.

Reisestipend

Sametinget ønsker å opprette en stipendordning for ungdom som ønsker å besøke andre urfolk for å skaffe seg kompetanse i internasjonale urfolkspørsmål. Sametinget ber Barne- og familiedepartementet om midler til å opprette to stipender á kr 30 000.

2.2 Språk, kultur og utviklingsarbeid

Samisk språk

- språkprosjekter utenfor forvaltningsområdet (se kap 5.2)
- språksentre (se kap 5.3)
- utvikling av terminologiprojekter (se kap 5.6-8)

Sametinget arbeider for å sikre enkeltpersoners rettigheter i forhold til samelovens språkregler. Ved siden av loven som virkemiddel for sikring av samisk språk, må det også benyttes økonomiske ressurser, i dette tilfellet gjennom etablering av stipendordninger for opplæring i samisk. For å fremme og styrke samisk språk må det opprettes språksentre som arenaer for samhandling mellom generasjoner. Det må også gis støtte til prosjekter og språkplaner i de områder der språket står særlig svakt.

Sametinget prioriterer prosjektmidler til språkarbeid utenfor forvaltningsområder for samisk språk. Sametinget har videre behov for midler til terminologiutviklingsprosjekter. Det gjelder midler til prosjekter som initieres av Sametinget i samarbeid med andre, eller til terminologiprojekter som enkeltstående avdelinger, institusjoner, etater og organisasjoner har behov for. Samisk språk brukes nå innen stadig flere fagområder, og i den forbindelse er det behov for å utarbeide formålstjenlig terminologi.

Samisk kultur

- Samiske museer (se kap. 2.4 og 6.2)
- Samiske festivaler (se kap.4.3.5)
- Samisk teater (Beaivváš Sámi Teáhter) (se kap 4.3.7)
- Ája samisk senter, utbygging av kulturbygg (se kap.14)
- Saemien sitje, utbygging av kulturbygg (se kap.14)
- Vardobáiki, forprosjekt (se kap.14)
- Samisk kunstmuseum, forprosjekt (se kap.14)

Utviklingsarbeid/prosjekter

Sametinget har en rekke utviklingsprosjekter under arbeid og det er behov for økonomiske ressurser for å videreføre disse prosjektene.

Sametinget vil særskilt nevne følgende prosjekter:

- Manntallsprosjektet (se kap 3.2.1)

Prosjektets formål er å informere om Sametinget for å få flere til å registrere seg i samemanntallet. Prosjektet retter seg spesielt mot områder utenfor det samiske kjerneområdet og mot kvinner og ungdom.
- Likestilling med særlig vekt på kvinners deltagelse i sametingsvalget (se kap 12.2)

I 2005 vil Sametinget spesielt legge vekt på forskning på likestilling og relasjoner mellom kjønnene i det samiske samfunn. I tillegg er arbeidet med Sametingets valgordning et prioritert område. Kvinner er i dag underrepresentert både i Sametinget og i samemanntallet.
- Selvbestemmelse/samiske rettigheter (se kap 3.3.3)

Sametinget ønsker å styrke arbeidet med selvbestemmelse /samiske rettigheter i 2005. Dette gjelder arbeidet med urfolks rett til selvbestemmelse, som er nevnt spesielt i St.meld. nr. 33, kapittel 4. Regjeringen legger opp til at Sametinget skal være med i den politiske prosessen med å omforme selvbestemmelse til praktisk politikk. Dette er et krevende arbeid som fordrer juridisk kompetanse og innsikt i både internasjonal og nasjonal rett.
- Samisk relatert statistikk (se kap 13)

I februar 2002 ble det avholdt et møte mellom Sametinget, Kommunal- og regionaldepartementet, Statistisk sentralbyrå og Nordisk samisk institutt vedrørende arbeid med samisk statistikk. Det er

ønskelig med en fast ordning for produksjon av samiskrelatert statistikk i Norge. Sametinget ser et stort behov for dokumentasjon på dette området og vil i samarbeid med Nordisk samisk institutt arbeide videre med dette prosjektet.

- Utviklingsprogrammet for duodji (se kap 4.1)

Sametinget startet i 2002 et 5-årig utviklingsprogram for duodji (samisk husflid og håndtverk). Prosjektet er kostnadskrevenende.

Sametinget viser til budsjettet for 2003, hvor det er avsatt 2,2 millioner kroner til prosjektet. I St.meld. nr. 55 Om samepolitikken heter det at "en utfordring er å forbedre distribusjon og markedsføring av duodjiprodukter". Målet med duodjiprogrammet er å gjøre duodji til en levedyktig næring med kulturell, faglig og samfunnsmessig bærekraft.

2.3 Regional utvikling og samarbeid (se kap.14)

Sametinget viser til Distriktpolitisk redegjørelse 2002, punkt 5.3.5 Regionalt partnerskap. Her fremgår at Regjeringen vil legge til rette for at fylkeskommunene fra 2003, sammen med det regionale partnerskap skal prioritere ressursinnsatsen til ulike formål. I punkt 5.5 Nord Norge står det at Sametinget bør inngå i det regionale partnerskapet der det er naturlig.

Sametinget har tatt dette til etterretning og har allerede inngått samarbeidsavtale med Troms og Finnmark fylkeskommuner. I tillegg tas det sikte på å inngå en felles avtale med Hedmark-, Sør-Trøndelag-, Nord-Trøndelag og Nordland fylkeskommuner. Samarbeidsavtalen med Finnmark fylkeskommune er vedtatt i fylkestinget. Sametinget deltar også i arbeidet med det regionale utviklingsprogrammet (RUP) i Finnmark fylkeskommune og har hatt møte med Kystordførerkollegiet i Finnmark med tanke på samarbeid om aktuelle saker.

Gjennom felles innsats ønsker Sametinget sammen med andre parter å gi regional merverdi for utvikling og nyskaping i samiske områder. Dette forutsetter også at Sametinget får bevilget midler fra staten til regionalt samarbeid. Inngåelse av nye samarbeidsavtaler eller partnerskap vil styrke samarbeidet og samholdet mellom fylkeskommunene og Sametinget. Dette vil også være et positivt bidrag til økt verdiskaping og nyskaping i de samiske lokalsamfunnene, samt bidra til at fylkeskommunene/andre, sammen med Sametinget tar et større ansvar for å utvikle de samiske samfunnene.

Sametinget ber derfor Regjeringen bevilge regionalpolitiske midler til Sametinget, slik at det kan inngås nye samarbeidsavtaler og videreføre arbeidet med samarbeids-/partnerskapsavtaler med de fylkeskommunene som vi har inngått avtale med.

2.4 Miljø- og kulturvern (se kap 6.1)

Miljøvern

Miljøvern er et av de områdene Sametinget har valgt å prioritere for 2005. Sametinget ønsker å delta i forhold til sentralmyndighetene på mest mulige like vilkår for å oppnå en mer miljøvennlig utvikling. Sentralt i dette ligger oppfølging av arbeidet med Agenda 21 og Konvensjonen om biologisk mangfold. For at dette skal kunne skje må Sametinget gis ressursmessig mulighet til å arbeide med disse problemstillingene på en forutsigbar og faglig forsvarlig måte.

Arbeidet med det samiske kulturminnevernet er en viktig del av miljøvernet. Sametinget har et samlet og helhetlig ansvar for samiske kulturminner i hele det samiske bruks- og bosettingsområdet, samtidig som det samiske kulturminnevernarbeidet henger etter i utviklingen sammenlignet med det øvrige kulturminnevernet.

Sametinget ønsker derfor å konkretisere et opptrappingsbehov gjennom en dialog med Miljøverndepartementet.

Museum

Sametinget skal virke til en styrket, samordnet og helhetlig samisk museumsvirksomhet, basert på samenes egne forutsetninger som folk og urfolk. Samordningsprosessene mellom Sametinget, kommunene og de samiske museene skal virke til sikring, dokumentasjon, kunnskapsutvikling og formidling av samisk historie og kultur. For Sametinget er det viktig å arbeide for en samisk museumspolitik, dvs. at det samiske samfunnet selv tar ansvar for hvordan kulturen skal vernes og brukes.

De kulturpolitiske utfordringene de samiske museene står overfor er å samle inn, bevare, dokumentere og formidle samisk kultur og samiske samfunns materielle ytringer. I samisk sammenheng er det også svært sentralt at museene kan fungere som arenaer for kulturutøvelse.

Sametinget har på bakgrunn av forslagene i St. meld. 22 (1999-2000), lagt opp til en opptrapping av tilskuddet til samiske museer over en 5 års periode. Sametinget arbeider med konsolidering av større museumsenheter. Behovet for 2005 er satt opp ut fra målsettingen om at de samiske museene fra 2006 skal ha en statlig finansiering på kr 20 000 000. Av den samlede budsjettmessige økningen på kr 60 000 000 til museer i Norge for 2002-2003, har Samiske museer fått kr 1 000 000. Samiske museer er i en langt mer utsatt situasjon enn de fleste norske museer. Det er derfor av stor betydning at sentralmyndighetene fortsatt tar ansvar for utviklingen av den samiske historiedokumentasjonen og formidlingen.

3 Politiske og administrative driftsutgifter

3.1 Driftsutgifter politisk nivå

Tabell 3.0 Driftutgifter politisk ledelse

(i 1000 kr)

Post 01	Benevnelse		Bud 2003	Rev.bud 2003	Statsbud-05
0101	Sametingsrådet	a)	3 830	3 830	5 400
0102	Sametingets plenum		4 300	4 300	5 000
0103	Sametingets møtelederskap		470	470	240
0104	Sametingsgruppene		1 600	1 600	2 400
0105	Sametingets kontrollutvalg		106	106	150
0106	Sametingets tilskuddstyre		650	650	800
0106-303	Sametingets ungdomspolitisk utvalg (SUFU) (Ny)		120	120	250
0108	Valgregelutvalg		0	0	2 500
0109	Samisk parlamentarisk råd		400	400	800
0110	Sametingets språkstyre		350	350	360
0111	Samisk språknemnd		350	350	900
020x	Interreg overvåkingskom./tilskuddsstyre (Ny)		150	150	200
Sum			12 386	12 386	19 000

a) Inkl husleie til stedligkontor i Oslo og for å oppfylle siktemålet om at alle i Sametingsrådet er heltidspolitikere.

Budsjettrammen for 2005 settes til kr 19 000 000 til driftutgifter politisk nivå, en økning på kr 6 614 000 i forhold til 2003. Nedenfor vises de prioriterte politiske utvalgene i 2005, ellers så skyldes resten av økningen prisjustering og økt aktivitet.

3.1.1 Tilskuddstyre

Mål og tiltak

Sametingets tilskuddsstyre er Sametingets forvaltningsorgan for de fond og tilskuddsmidler Sametinget overfører tilskuddsstyret å fordele. Sametingets tilskuddsstyre avholder minimum 4 møter i året. For 2005 vil det være behov for kr 800 000 til tilskuddsstyrets drift.

Sametingets ungdomspolitiske utvalg ble opprettet som permanent organ fra 2003. Målet er å utvikle utvalget til å bli et organ med innflytelse og medbestemmelse på utformingen av Sametingets politikk i forhold til unge. Det er behov for en budsjettramme på kr 250 000 til formålet i 2005.

3.1.2 Valgarbeid

I 2005 er det sametingsvalg. Regnskapet i 2001 viser et forbruk på kr 1 630 000 til forberedelse og gjennomføring av sametingsvalget. Det vil derfor være behov for en budsjettramme på kr 2 500 000 til valgarbeid i 2005.

Dette skal dekke utgifter til en stilling, kjøp av tjenester i valgåret, valgmenndas møtevirksomhet, opplæring av kommuner og spesielt opptellingssamevalgstyrene samt evalueringsseminar etter valget.

I tillegg skal det lages og sendes valgkort og eventuelt annet valgmateriell direkte til alle stemmeberettigede. Sametinget vil antagelig overta forvaltningen av samemanntallet i 2004. Dette vil forenkle valgarbeidet merkbart, men samtidig skal Sametinget overta en arbeidsoppgave kommunene hittil har utført, nemlig å behandle alle begjæringene om innføring i samemanntallet. I 2004 vil det bli laget rutiner og utviklet system, for dette arbeidet. I valgåret vil det ventelig være flest begjæringene å behandle.

3.1.3 Samisk parlamentarisk råd

Mål og tiltak

Sametinget ønsker å prioritere det samiske og nordiske samarbeidet over landegrensene. Samisk parlamentarisk råd (SPR) ble konstituert 2. mars 2000. Sametinget i Sverige har i april 2002 tiltrådt det samiske parlamentariske samarbeidet. SPR er sametingenes samarbeidsorgan. Målet er å utvikle rådet til å bli et forum der sametingene i felleskap former politikken i saker som angår det samiske folket på tvers av landegrensene. Fra 2003 skal samene fra russisk side, som er representert i Sámiráddi-Samerådet, være med som permanente deltakere med tale- og forslagsrett i SPR-samarbeidet. I kommende år vil SPR bli en sentral aktør i internasjonale fora som arbeider med urfolks saker. Målet er at SPR skal samordne den samiske stemme internasjonalt. Likestilling i det samiske samfunnet og språkarbeidet over landegrensene er to andre sentrale saker for SPR.

SPR har bedt regjeringene i Norge, Sverige og Finland finansiere driften, men fremdeles er finansieringen sametingenes eneansvar. SPR har vedtatt et budsjett på kr 2 405 196 for sin årlige virksomhet. Dette er et minimumsbudsjett med kun en stilling til saksbehandling og koordinering. Sekretariatsfunksjonen er vedtatt å følge presidenten, det vil si at sekretariatet (stillingen) lokaliseres til det Sametinget som har presidentvervet i rådet. SPR har vedtatt å avholde to rådsmøter og fire styremøter. SPR har fire arbeidsspråk (jf. SPRs arbeidsordning) og dette medfører betydelige utgifter til tolking og oversetting. Det er behov for *kr 800 000* til dekning av Sametingets andel av driftskostnadene i Samisk parlamentarisk råd i 2005.

3.2 Driftsutgifter administrasjonen

Tabell 3.1 Driftsutgifter administrasjon

(i 1000 kr)

Post 01	Benevnelse	Bud 2003	Rev.bud 2003	Statsbud-05
01	Driftsutgifter	49 991	51 546	58 595
Sum		49 991	51 546	58 595

Budsjett behovet settes til *kr 58 595 000* til driftsutgifter administrasjon i 2005, en økning på omlag *kr 8 604 000* i forhold til bevilgningen i 2003. Nedenfor vises de prioriterte administrative områdene i 2005. Resterende del av økningen er prisjustering.

3.2.1 Valg og manntall

Mål og tiltak

Informasjonskampanjen som startet i 2001 for å øke registreringen i samemanntallet, videreføres ut 2005, jfr. sak 21/01 Sametingets kommunikasjons- og servicepolitikk, Sametingsplanen 2002 – 2005, og anbefalingene i Sametingets vedtak i sak 35/02: Om endringer i regler for valg av Sametinget.

Informasjonskampanjen skal primært rette seg mot ungdom og kvinner i kommuner utenfor Indre Finnmark. Det geografiske målområdet er valgt på bakgrunn av resultater av undersøkelse utført av Norsk Gallup, Agenda, samt Statskonsults analyserapport som slår fast at det største potensial for økt registrering i samemantallet, finnes i kystnære områder i Finnmark og Troms. I 2005 vil kostnadsrammen til informasjonskampanjen for å øke rekrutteringen til samemantallet være på *kr 1 600 000*.

3.2.2 Kulturminnefaglige utfordringer

Mål og tiltak

Sametinget skal virke til en balansert samfunnsutvikling der miljøet og naturen selv setter rammer. Dette skal nås gjennom at Sametinget skal fortsette arbeidet for lokalt samisk miljøarbeid i en Urfolk Agenda 21 sammenheng, samtidig som miljøperspektivet skal trekkes sterkere inn i Sametingets generelle arbeid på ulike sektorer. Det regionale arbeidet med kulturminnevern skal styrkes ved at Sametinget gis muligheten til å legge direkte premisser for ivaretagelse av samiske ressurs- og samfunnsinteresser i større arealinngrepssaker. Sametinget har behov for å styrke sitt arbeid med miljø- og arealsaker med en ny stilling, med kostnadsramme på *kr 600 000* i 2005.

Begrunnelse

I dag har Sametinget 11 saksbehandlerstillinger for vurdering av samiske kulturminneinteresser i alle typer areal saker fra Hedmark til Finnmark. Stillingene er fordelt på fire distriktskontorer.

Sametinget har over lengre tid gitt uttrykk for ønske om og behov for miljøfaglig kompetanse i egen forvaltning og politikktutforming. Sametinget ønsker å følge opp utfordringene som gis i Agenda 21 og handlingsprogrammene fra Johannesburg konferansen. En styrking av Sametinget for mer systematisk arbeid med miljøfaglige utfordringer vil sette Sametinget i stand til i større grad å være en likeverdig aktør med sentrale og lokale myndigheter i arbeidet for en bærekraftig utvikling. I første omgang vil en stilling dekke primærbehovet for miljøfaglig kompetanse.

3.2.3 Kultur- og næringsfaglige utfordringer

Det er behov for å videreføre stillingen til oppfølging av Interreg III A-programmet på norsk side. Reiseutgiftene er store for denne typen stillinger. Tilsammen er budsjettrammen for 2005 på *kr 700 000*.

Sametinget har iverksatt et 5-årig utviklingsprogram for duodji, hvor en rekke tiltak innenfor sektoren søkes ivare tatt. Det er nødvendig å videreføre prosjektlederstillingen for å sikre oppfølging og framdrift av programarbeidet. Budsjettbehovet for 2005 er på *kr 600 000* i 2005.

Barne- og ungdomsarbeid er et av satsingsområdene for Sametinget. Det er etablert et eget ungdomspolitisk utvalg som har til formål å styrke de unges medbestemmelse og innflytelse på politikken. Dette skal bidra til at urfolksdimensjonen som gjelder barn og ungdom blir ivare tatt nasjonalt og internasjonalt. I Barentsregionale arbeidsgruppe for ungdomsspørsmål representerer Sametinget i Norge urfolkene i Barentsregionen. Det er ikke avsatt administrative ressurser til oppfølging av disse oppgavene. Det er behov for en stilling med en kostnadsramme på *kr 600 000* i 2005.

3.2.4 Lønn- og økonomifaglige utfordringer

Sametinget har hatt en kraftig vekst i antall ansatte de siste 5 år. Veksten har imidlertid kun vært i fagstillinger, mens stillinger til drift av fellesfunksjoner har vært nedprioritert. Dette skyldes, som tidligere nevnt, at allerede eksisterende samiske tiltak og midler er overført fra departementenes forvaltning til Sametinget.

Dette har medført at arbeidet med personal, økonomi, plan og arbeidsmiljø ikke har fått den prioritet som er ønskelig. Basisoppgavene blir prioritert først (eks. bokføring, utbetaling lønn, budsjettarbeid etc.). Tilfredsstillende kvalitetssikring, koordinering og utvikling på områdene lønn, personal, økonomi og planarbeid blir også nedprioritert.

Sett i forhold til andre statlige etater er Sametinget underbemannet på ovennevnte fagområder. Det foreslås derfor at administrasjonen i Sametinget får tilført en ny stilling, som tilføres lønn- og økonomiforvaltningen. Dette vil derfor gi en årlige kostnadsramme på *kr 600 000* f.o.m. 2005.

3.2.5 Språkfaglig utfordringer

Arbeidet med samisk terminologi og orddatabank må styrkes og prioriteres, slik at innsamling, samordning og godkjenning av ord blir effektivisert. En bedre service overfor publikum gjør at orddatabanken må følges opp daglig og nye ord publiseres så snart disse har gjennomgått en språklig gransking. I fremtiden vil det også være nødvendig med samarbeid om terminologi på nordisk nivå.

For å kunne gjennomføre dette er det nødvendig å tilføre nye ressurser til arbeidet. Kostnadsrammen for en stilling er på *kr 600 000* i 2005.

3.3 Spesielle driftsutgifter

Tabell 3.2 Samletabell - Spesiell driftsutgifter

(i 1000 kr)

Post 22	Benevnelse	Bud 2003	Rev.bud 2003	Statsbud-05
22	Læremiddelutvikling/FOU	1 800	2 540	1 850
22	Intereg driftsutgifter (Sametinget i Sverige)	250	250	0
22	Internett/datainformasjon/arkivsystem	1 300	1 443	2 800
22	Politisk initiativ	0	100	0
22	Konferanser (Ny)	425	725	950
22	Stedlig kontor i Oslo (<i>flyttet til post 01 pol.nivå</i>)	100	100	0
22	Oppfølging av Samerettsutvalget	0	902	1 000
22	Samisk selvbestemmelse	0	0	800
Sum		3 875	6 060	7 400

3.3.1 Internett/datainformasjon

Det planlegges å skifte ut hele maskinparken i Sametinget, utskifting av pc-er. Årsaken til utskiftingen er at maskinparken i snitt er 3 år, og erfaringsmessig er levetiden til PC'er 3-4 år. For å unngå problemer vil utskiftingen av PC'er være nødvendig. Dette skal gjennomføres over to år, hvor første tredel av innkjøpet gjøres i 2004, resten i 2005. Sametinget planlegger videre i 2005 å starte et prosjekt for innføring av elektroniske kart/GIS i saksbehandlingen. Budsjetbehovet for 2005 er på *kr 2 800 000*.

3.3.2 Konferanser

Likestillingskonferanse

Det tas sikte på å avholde en likestillingskonferanse tidlig i valgperioden 2005-2009. Målgruppen er sametingsrepresentantene, samiske politiske partier og lister og samiske frivillige organisasjoner. Hovedmålsetningen er å videreføre nettverksbygging og kompetanseheving blant sametingsrepresentantene. Sametinget har et budsjettbehov på *kr 200 000* til formålet i 2005.

Ungdomskonferanse

Sametinget arrangerer årlig en ungdomskonferanse. Målgruppen er samiske unge mellom 13-28 år. Hovedmålsetningen er å stimulere og styrke barn og unges medinnflytelse, aktiv deltakelse og engasjement i det samiske samfunnet. Ungdomskonferansene bidrar med førstehåndssignaler til Sametinget og innspill på hva samiske unge er opptatt av og på hvordan Sametingets ungdomspolitiske arbeid bør utformes og gjennomføres. Det er behov for en budsjetttramme på *kr 450 000* til formålet i 2005.

Årlig konferanse med kommuner og fylkeskommuner

Gjennom bruken av virkemidlene både i Samisk utviklingsfond og Samisk kulturfond, er det et tett og stadig sterkere samarbeid med både kommunene og fylkeskommunene. For å strukturere og formalisere dette samarbeidet bedre, er det behov for et planmessig samarbeid gjennom avvikling av årlige konferanser hvor en får drøftet opplegg for felles samfunns-, kulturelt- og næringsmessig samarbeid.

Ved at Sametinget har inngått samarbeidsavtaler med fylkene er det aktuelt å gjennomføre felles konferanse med kommunene og de aktuelle fylkene. Budsjetbehovet for 2005 er *kr 200 000*.

Årlig konferanse for barnehageansatte

Sametinget ber om at det fortsatt avsettes *kr 100 000* til å holde den årlige konferansen for barnehageansatte i 2005.

3.3.3 Samiske rettigheter

Mål og tiltak

Sametingets arbeid med rettigheter må styrkes. Arbeidet med Finnmarksloven har hatt høy prioritet i Sametinget. Sametinget har i sak 21/03 Finnmarksloven påpekt en vesentlig mangel i loven som bryter med folkeretten, nemlig myndighetenes plikt til å foreta en helhetlig identifisering av landområder der samene lever (jf. ILO-konvensjon nr.169 artikkel 14 nr. 2). Dette er ikke fulgt opp av Regjeringen. Sametinget ønsker derfor å igangsette et slikt identifiseringsprosjekt i Finnmark. Budsjettbehovet er *kr 1 000 000* til dette formålet i 2005.

Begrunnelse

Rettigheter opparbeidet ved hevd eller alders tids bruk må bestå, uavhengig av hvem som kan tenkes å ha slike rettigheter. På dette området er det i dag en positiv utvikling i de norske domstolene, som ved flere tilfeller har kommet til at også samisk bruk kvalifiserer til å opparbeide seg privatrettslige rettigheter til grunn, jf. Svartskogsaken og Selbusaken.

Et av hovedspørsmålene som reiser seg når Finnmarksloven ikke foretar noe skille mellom indre- og ytre Finnmark, slik Samerettsutvalget åpner for, er om staten har oppfylt den identifiseringsplikten den har etter ILO 169. I ILO-guiden s. 19 sies det at urfolkets rettigheter til land og vann hviler på deres tradisjonelle bruk av ressursene. Hvor omfattende rettighetene er må klargjøres, samtidig må man peke på hvilke områder rettighetene gjelder innenfor. Identifiseringen henger derfor naturlig sammen med den plikt staten har til å anerkjenne urfolks landrettigheter. Samerettsutvalget identifiserte Indre Finnmark som et område som samene har brukt på en slik måte at staten må anerkjenne deres eiendoms- og bruksrett til området etter ILO 169. Regjeringen bygger ikke på Samerettsutvalgets arbeid som var ment å være første steg i å identifisere samiske rettighetsområder etter ILO konvensjonen. Selv om Samerettsutvalget tidlig kom fram til at de ikke hadde kapasitet til å foreta en fullstendig identifisering, så identifiserte folkerettsgruppen Indre Finnmark til å være et område hvor samene har eiendomsrett etter ILO 169 artikkel 14. nr. 1 og 2.

3.3.4 Samisk selvbestemmelse – utredning/prosjekt

Mål og tiltak

I Sametingsplanen for 2002 – 2005 er Sametingets overordnede mål: -selvbestemmelse med grunnlag i samenes rettigheter. I 2002 årsmeldingens kapittel 2, utfordringer, er arbeidet med fastsettelse av innholdet i selvbestemmelsen definert som et satsingsområde. En sentral oppgave er å innføre forhandlingsplikt mellom Sametinget og myndighetene. Plikten må omfatte mer enn konsultasjon og dialog, og må medføre gjensidige forpliktelser. Dette gjelder også rettighetene til landområder, vann og naturressursene.

Grensegangen mellom ansvarsområder og innflytelse mellom samiske og norske myndigheter må løses gjennom reelle forhandlinger og avtaler. Det må snarest nedsettes et utvalg med representanter fra Regjeringen og Sametinget som utreder hvordan forhandlingene skal gjennomføres. Regjeringen har i St.meld nr 33 (2001 – 2002) kapittel 4 spesielt nevnt urfolks rett til selvbestemmelse. Regjeringen legger til

grunn at Sametinget skal delta i en dialog med regjeringen om innholdet i selvbestemmelses begrepet. Regjeringens utgangspunkt er at begrepet må tolkes i samsvar med folkeretten og internasjonal normutvikling på området, og Regjeringen legger opp til at Sametinget skal være med i den politiske prosessen med å omforme selvbestemmelse til praktisk politikk. Sametinget ønsker dette initiativet velkommen, og vil i samarbeid med Regjeringen igangsette dette arbeidet i 2005.

Det vil i 2005 være behov for *kr 800 000* til prosjekt og utredning av samisk selvbestemmelse.

Begrunnelse

Selvbestemmelse er nevnt spesielt i St. meld. nr. 33 (2001-2002) punkt 4.1. Her legger Regjeringen opp til at selvbestemmelsesproblematikken krever grundige drøftinger mellom Regjeringen og Sametinget. Det er derfor nødvendig å prioritere arbeidet med selvbestemmelse nasjonalt og internasjonalt. En slik prioritering krever at det avsettes midler til prosjekter som følger opp utviklingen internasjonalt, og som gjør det mulig for Sametinget å komme i en dialog med Regjeringen på dette området. Den økte aktiviteten vil innebære deltakelse på møter, konferanser og i internasjonale prosesser, samt begrepsutvikling og utvikling av samarbeid med sentrale myndigheter. Sametinget vil ta initiativ til å arrangere en internasjonal urfolkskonferanse i Norge i 2005 (se kapittel 9 Internasjonalt arbeid).

4 Næring og kultur

Hovedmål

”Sterke og levende samiske samfunn med allsidig nærings- kultur- og samfunnsliv”

4.1 Næringsutvikling

Tabell 4.0 Samletabell - Næringsutvikling

(i 1000 kr)

Post 51	Benevnelse	Bud 2003	Rev.bud 2003	Statsbud-05
51.1	Samisk utviklingsfond	21 517	21 517	34 500
51.2	Duodjünstitusjoner og organisasjoner	3 150	3 150	3 500
Sum		24 667	24 667	38 000

4.1.1 Samisk utviklingsfond

Sametinget ønsker å prioritere fondets virkemidler til tiltak innen den næringsstrukturen en har i de samiske bosettingsområdene. Primærnæringene står sterkt i den samiske næringstilpasningen. Dette innebærer at fondets virkemidler skal brukes til å styrke og videreutvikle primærnæringene og det øvrige næringsliv. Et variert og allsidig næringsliv er en betingelse for bo og sysselsettingen i samiske lokalsamfunn.

Næringsstrukturen i de samiske områdene er preget av mange små foretak med begrensede ressurser til å møte utfordringer knyttet til omstilling, nyskaping, verdiskaping og produktutvikling. Mange samiske bedrifter har liten egenkapital til å møte en fremtidig utvikling og de investeringer som kreves i et stadig mer konkurranseutsatt næringsliv. Bruken av Samisk utviklingsfonds virkemidler dreier seg derfor ikke om kun å gi investeringsstøtte til næringslivet, men også om å bruke midler utviklingstiltak for å imøtekomme de fremtidige utfordringer det lokale næringsliv står overfor.

Andelen kvinnelige etablerere og kvinner som står som eiere av private virksomheter er meget lav. Det er ulike årsaker til den skjeve fordelingen mellom kvinner og menn i det private næringsliv. Dårlige rammevilkår for kvinnenens deltakelse i næringslivet er i stor grad avgjørende for dette forholdet. Det er behov for å styrke næringsstøtten til kvinnelige etablerere og næringsutøvere og tilpasse virkemidlene bedre til kvinnenens behov i næringsssammenheng.

I enkelte samiske områder er det en stor andel kvinner med høyere utdanning. Denne kompetansen kan danne grunnlag for innovasjoner i næringslivet og ny næringsvirksomhet.

Nærings- og avhengighetsprinsippet må legges til grunn for fiskeripolitikken slik at en kan tilrettelegge for høsting av stedlige ressurser. Fondets virkemidler for fiskerinæringen prioriteres til den lokaltilpassede fiskeflåten og lokale mottaksanlegg. Oppdrett av marine arter har et utviklingspotensial som vil ha betydning for bo og sysselsetting i sjøsamiske områder.

Målet for reindriftspolitikken er å utvikle en økologisk, økonomisk og kulturell bærekraftig samisk reindrift. Det er nødvendig å sikre, utvikle og styrke reindriften som en særegen samisk næring, livsform og kulturbærer.

Sign: _____ / _____

Møtesekretærer: Inga Hætta Skarvik/Osvald Grønmo

Målet for jordbrukspolitikken er å beholde andelen sysselsatte i jordbruket. Strategien er å bygge opp både eneyrkebruk og kombinasjonsbruk, samt å regionalisere landbrukspolitikken i de samiske områdene.

Videreforedling av produkter fra primærnæringene er sentrale i verdiskapningsprogrammene for jordbruk og reindrift. På sikt vil økt verdiskapning på grunnlag av næringenes produkter kunne øke lønnsomheten og derved bedre inntjeningen i disse to næringene. Foruten videreforedling er det behov for å videreføre satsningen mot levedyktige kombinasjoner der primærnæringene inngår.

Reindrifftsavtalemidlene som overføres til Samisk utviklingsfond må i likhet med midlene fra jordbruksavtalen overføres fra avtaleforhandlingene til en ordinær budsjettpost i Landbruksdepartementet. Dette for å sikre større forutsigbarhet i utviklingen av reindriffts- og jordbruksnæring.

Det har over lenger tid skjedd en endring av næringsstrukturen i det samiske samfunn. Bortfall av arbeidsplasser i primærnæringene øker behovet for vekst i antall arbeidsplasser i sekundær- og tertiærnæringene. Behovet for å skape arbeidsplasser i disse næringene er viktig for utviklingen av det samiske samfunnet. Det er et stort behov for nyskaping og utvikling av mer varierte arbeidsplasser.

Tradisjonelt har næringstilpasningen i samiske samfunn vært basert på utnyttelse av naturressurser i kombinasjon med hverandre. Sametinget vil videreføre denne tilpasningen slike at nye kombinasjoner kan utvikles og dermed skape levedyktige kombinasjoner.

Sametinget vil prioritere støtte til utviklingstiltak for å fremme innovasjon og styrke sysselsettingen i duodjinæringen. Duodjinæringen har svak inntjeningsevne og preges av små enkeltforetak med liten egenkapital. Sametinget har av den grunn iverksatt et 5-årig utviklingsprogram for duodji hvor formålet er å tilrettelegge for utvikling av en sterkere næringsrettet duodji med spesiell fokus på kvinnelige arbeidsplasser. Duodji-programmet har fokus både på produksjon, produktutvikling, veiledning, kompetanse, nettverk, markedsføring og salg. For å følge opp og iverksette de tiltakene som er skissert i duodji-programmet er det behov for en betydelig økning i støtte til tiltak i duodji-programmet i 2005.

Totalt vil disse tiltakene utgjøre en budsjetttramme på *kr 26 500 000* i 2005. Dette gir en økning på *kr 4 983 000* i forhold til det ordinære budsjettet i 2003.

4.1.2 Utvidelse av fondets virkeområde

Mål og tiltak

Sametingsplanen har vektlagt sammenhengen mellom kultur og næring. Sametinget har fremhevet den historiske forankring av kulturbegrepet, hvor også det materielle grunnlaget for folks næringstilpasning er en del av denne forståelsen. Bruken av Samisk utviklingsfonds virkemidler søker å styrke rammebetingelsene for den lokale næringsutviklingen innenfor fondets geografiske virkeområde. Bruken av virkemidlene skal tilrettelegge for både næringskombinasjoner, småskaladrift og eneyrketilpasninger.

Samisk utviklingsfonds rolle som utviklings- og virkemiddelaktør har vært sentral i samiske områder. Sametinget har i løpet av de siste årene fått en del henvendelser fra ulike kommuner med forespørsel om å bli innlemmet i virkeområdet. Det gjelder kommunene Sør-Varanger, Sørreisa, større deler av Tysfjord kommune, Loppa kommune og Talvik tettsted i Alta kommune. Sametinget vil behandle en eventuell

utvidelse av fondets geografiske virkeområde i forbindelse med kyst- og fjordmeldingen som fremlegges høsten 2003.

Sametinget vil utvide fondets geografiske virkeområdet på bakgrunn av de henvendelsene som er fremmet. Ut fra erfaringstall nyttes vel kr 2 000 000 årlig i næringsstøtte til den enkelte kommune. Ved at fire nye kommuner tas inn, er det nødvendig med en vesentlig styrking av Samisk utviklingsfonds støtteramme. Det må være en klar sammenheng mellom den geografiske utvidelsen som skal finne sted og de økonomiske virkemidlene som stilles til disposisjon. Behovet for en styrking av fondets ramme er *kr 8 000 000* for 2005.

4.2 Duodjiinstitusjoner og organisasjoner

Mål og tiltak

Sametinget bevilger årlig midler til organisasjoner i duodjinæringen som har som mål å fremme duodji som kultur, fag og næring. Duodjiprodusenter hver for seg har ikke ressurser og kompetanse til å utvikle sektoren alene med hensyn til produktutvikling, salg og markedsføring. Gjennom bruk av virkemidler til interesse- og bransjeorganisasjoner i duodji søker en å tilrettelegge for opplæring og veiledning. Støtte til organisasjoner er viktig for å styrke samarbeidet mellom produsent og serviceleddet for å få en koordinert innsats og dermed styrke rammebetingelsene for hele næringen.

Budsjettbehovet for 2005 er på kr 3 500 000. Økningen på kr 350 000 i forhold til 2003 er tilskudd til opplæringskontoret i duodji-øst.

4.3 Kultur

Tabell 4.1 Samletabell - Kultur

(i 1000 kr)

Post 52	Benevnelse	Bud 2003	Rev.bud 2003	Statsbud-05
52.1	Samisk kulturfond	8 837	8 837	11 800
52.2	Samiske forlag	1 573	1 573	3 500
52.3	Samiske kulturhus	4 833	4 932	7 000
52.4	Samiske kulturorganisasjoner	1 196	1 253	1 570
52.5	Samiske festivaler	1 360	1 360	2 400
52.6	Samisk idrett	550	550	1 100
52.7	Samisk teater	11 075	11 075	14 000
52.8	Kunstnerstipender	1 300	1 300	2 300
52.9	Samiske publikasjoner	0	200	2 200
52.10	Utstillingsvederlag til Samisk kunstersenter	0	0	400
Sum		30 723	31 080	46 270

Mål og tiltak

Sametinget har som oppgave å ta vare på kulturarven samtidig som vi skal bidra til nytenking og utvikling. En aktiv samisk kulturpolitikk er nødvendig for en fortsatt levedyktig samisk kultur. Kulturbegrepet omfatter litteratur, kunst, musikk, religion osv., og også de verdier, normer og symboler som overføres fra generasjon til generasjon.

4.3.1 Samisk kulturfond

Mål og tiltak

Sametinget skal legge forholdene til rette for at samisk kunst og kultur skal få rammebetingelser som gjør den i stand til å styrkes og videreutvikles. Det er derfor viktig at den økonomiske støtten til litteratur, musikk, billedkunst/duodji, teater og film har en ramme som gjør dette mulig. Det vil være behov for en budsjetttramme til Samisk kulturfond på totalt *kr 11 800 000* i 2005.

Begrunnelse

Sametinget har opplevd en formidabel økning i antallet søknader til Samisk kulturfond de siste årene, spesielt innen litteratur, musikk og film. Dette har ført til at gode litteratur- og musikkprosjekt må vente i opptil flere år før de kan realiseres pga. manglende finansiering. Dette skaper frustrasjoner blant både forfattere og musikere, i forlag, og i hele det samiske samfunnet. For å kunne bidra til at antallet skjønnlitterære utgivelser og utgivelser av samisk musikk skal kunne økes vil det være avgjørende at avsetningen i kulturfondet til litteratur og musikk kan økes betraktelig. Også aktiviteten innen film har hatt en merkbart økning de senere årene. Sametinget har til nå ikke sett seg i stand til å avsette egne midler i Samisk kulturfond til film- og videotiltak, men ser et klart behov for at dette gjøres fra 2005.

4.3.2 Samiske forlag

Mål og tiltak

Sametinget anser det som nødvendig at det bygges opp en stabil forlagsbransje i samiske områder. Et av hovedmålene for bransjen er å utgi bøker på samisk og å skape grunnlag for samisk kulturell infrastruktur i samiske områder.

Sametinget har gjennom en årrekke lagt vekt på å støtte samisk forlagsvirksomhet ved å tilføre forlagene et visst økonomisk bidrag i form av grunn-, kompetanse- og markedsføringstilskudd til sikring av en minimumsdrift.

Budsjettbehovet settes til *kr 2 500 000* til ordningen i 2005, en økning på omlag *kr 1 000 000* i forhold til bevilgning i 2003. Videre er det behov for *kr 1 000 000* for å styrke innkjøpsordninger for samiske bøker. Totalt vil budsjettbehovet til samisk forlag være på *kr 3 500 000* i 2005.

Begrunnelse

Samisk forlagsstøtte har i alle år vært på ca. *kr 1 500 000* og det er nødvendig med et økonomisk løft. Produksjon av samiske bøker bygger på lite opplag pr. utgivelse, og av den grunn kan det ikke forventes særlig fortjeneste på salg av bøker.

4.3.3 Samiske kulturhus

Mål og tiltak

Det samiske folk skal ha reelle muligheter for kulturutøvelse. Samiske kulturhus og museer er sentrale arenaer for kulturutøvelse og aktivitet. Det er videre behov for økte driftsmidler. Budsjettbehovet i 2005 er *kr 7 000 000*.

Begrunnelse

Samiske kultursentre står i en særstilling når det gjelder å bevare samisk språk og kultur. De kan ikke sammenlignes med øvrige nasjonale kulturbygg. Samiske kultursentre er gjerne lokalisert til steder hvor det ikke er aktuelt med mange eksterne leietakere. Prosjekter som bygger sin virksomhet rundt målsettingen om å bevare og utvikle samisk språk og kultur, må også være de som etter statens forpliktelser må finansieres med statlige midler. Et eget samisk kultursenterfond vil langt på vei dekke investeringskostnader ved oppføring av nye regionale og lokale samiske kultursentre.

4.3.4 Samiske kulturorganisasjoner**Mål og tiltak**

Frivillige samiske kulturorganisasjoner er en viktig del av det samiske samfunn. Gjennom sitt mangfold av aktiviteter knytter de mennesker sammen i meningsbærende fellesskap. De realiserer viktige samiske verdier gjennom sitt verdigrunnlag, og bidrar til å utvikle og styrke samisk kultur. Sametinget ser det som viktig at samiske kulturorganisasjoner kan utvikle og utvide sin viktige rolle i det samiske samfunnet, og vil arbeide for at organisasjonene tilføres tilfredsstillende rammer til sin virksomhet.

For 2005 er budsjettbehovet til samiske kulturorganisasjoner på totalt *kr 1 570 000*.

4.3.5 Samiske festivaler**Mål og tiltak**

Sikre at samiske festivaler oppnår tilfredsstillende økonomiske rammebetingelser. Sametinget har fra 2003 utvidet sin festivalstøtte med to festivaler til å gjelde fire festivaler. Formålet er å bidra til å stimulere og utvikle samiske kunstneriske uttrykk, og sikre arenaer for formidling av samisk kunst og kultur. Sametingets mål i festivalsammenheng er å øke kjennskapen til og interessen for samisk kunst og kultur, samt å ivareta samiske artister og kunstneres interesser. Det er behov for en budsjetttramme på *kr 2 400 000* til formålet i 2005.

4.3.6 Samisk idrett**Mål og tiltak**

Sametinget vil legge til rette for at Samenes idrettsforbund (SVL) skal få rammebetingelser som gjør de i stand til å opprettholde og få i gang organisert samisk idrettsaktivitet. SVL er den eneste idrettsorganisasjonen som organiserer samiske idretter slik som reinkappkjøring, lassokasting osv.

Dette er idretter som har lange tradisjoner blant samer, og Sametinget vil at disse idrettene skal opprettholdes og videreutvikles.

Samene vil i 2004 for første gang delta med idretts- og kulturutøvere i Artic Winter Games (AWG) som arrangeres i Canada. Dette er et sirkumpolart idretts- og kulturarrangement som arrangeres annet hvert år vekselvis i Canada, Alaska, Grønland og Russland (Magadan). Samelandslagets virksomhet har hatt en sterk identitetsskapende effekt, og Sametinget vil at landslagets virksomhet skal styrkes og utvikles.

Det vil være behov for en budsjettramme over Sametingets budsjett i 2005 til driftsstøtte til SVL-N og SVL-fotball på totalt *kr 1 100 000*. I tillegg forventer Sametinget at samisk idrett blir tilført spillemidler som muliggjør styrking og utvikling av aktiviteter og anlegg.

4.3.7 Samisk teater

Mål og tiltak

Samisk teatervirksomhet bidrar til å heve det samiske språkets status og er et godt tiltak for formidling av samisk kultur.

Beaivváš Sámi Teáhter:

Sikre et forsvarlig økonomisk fundament for virksomheten til teateret som samisk nasjonalteater, slik at det er i stand til å betjene hele det samiske bosettingsområdet med de store geografiske avstandene og de ulike utfordringene en finner i de ulike samiske områdene. Teateret har ikke hatt vesentlig økning i bevilgningene de siste årene.

Åarjelhsaemien Teatere/Sydsamisk Teater:

Finne en løsning for finansiering av permanent drift av teateret. Det er viktig at det etableres et godt teatertilbud for den sørsamiske befolkningen gjennom utvikling av Åarjelhsaemien Teatere. Teateret betjener hele det sørsamiske området på norsk side.

Det er behov for en budsjettramme på *kr 14 000 000* til samisk teatervirksomhet i 2005.

4.3.8 Kunstnerstipender

Mål og tiltak

Stipendordningen skal bidra til at målene i Sametingets kunstpolitikk nås ved å legge forholdene til rette for at enkeltkunstnere skal kunne bidra til et mangfoldig og nyskapende samisk kunstliv. Det er en viktig oppgave for Sametinget både å ta vare på de etablerte samiske kunstnerne og å sikre rekruttering til kunstmiljøene. Et særskilt stipend skal hjelpe unge kunstnere til å komme i gang med sin kunstneriske løpebane.

Det foreslås at kvoten minimum blir oppjustert til 7 arbeidsstipend med varighet på 1-5 år, 3 arbeidsstipend til yngre kunstnere med varighet på 1-3 år, garantiinntekter med en kvote på 2 og at diverse stipender økes. Budsjettrammen for 2005 settes til *kr 2 300 000* til formålet, en økning på *kr 1 000 000* i forhold til avsetning i 2003.

4.3.9 Samiske publikasjoner

Mål og tiltak

Samisk språk er under stort press fra majoritetsspråket. For å bøte på noe av det, er det viktig at særlig barn og unge har tilgang til litteratur på sitt språk. En viktig oppgave for Sametinget er å sikre utgivelse av samiskspråklige publikasjoner. En fast støtteordning vil sikre kontinuitet og forutsigbarhet for utgivelsene

Sametinget vil arbeide for en fast støtteordning for eksisterende samiskspråklige publikasjoner for barn, unge og kvinner, gjennom samfinansiering mellom Sametinget og ulike departement, samt åpne for mulige

fremtidige publikasjoner. Publikasjonene bør ivareta alle samiske språk. De aktuelle samiske publikasjoner som bør få støtte er følgende; barnebladet Leavedolgi, Nuorttanáste, Kvinnebladet Gába og Ungdomsmagasinet Š.

Sametinget har i 2003 gitt tilskudd til samiske kvinnebladet Gába på kr 300 000, Nuorttanáste på kr 200 000 og Leavedolgi på kr 200 000. Sametinget ønsker å videreføre dette som en permanent ordning for å sikre en kontinuitet og forutsigelighet for utgivelsen av bladene.

Sametinget ønsker å øke støtten til samiske publikasjoner til *kr 2 200 000* i 2005.

4.3.10 Utstillingsvederlag til Sámi Dáiddaguovddáš/Samisk kunstnersenter

Mål og tiltak

Sametingets hovedmål er å skape vilkår for at hele samfunnet skal kunne ta del i et levende og mangfoldig samisk kunstliv. Formålet med ordningen skal være å formidle samisk kunst til befolkningen. Sametinget fikk overført forvaltningsmyndighet fra Kulturdepartementet i 2002. Rammen for 2005 settes til *kr 400 000* til formålet, en økning på kr 220 000 i forhold til avsetning i 2003.

4.3.11 Barn- og unge

Mål og tiltak

Barn og unge er et prioritert satsningsområde for Sametinget. Sametinget vil arbeide for å skape gode oppvekstvilkår for samiske barn og unge, slik at disse kan vokse opp i trygge og gode nærmiljøer hvor de gis mulighet til å utvikle og styrke sin samiske identitet og tilknytning til det samiske samfunnet. Sametingets satsning skal gjenspeile mangfoldet i samisk kultur og barnas ulike erfaringsbakgrunn.

Sametinget vil følge opp Sametingets barne- og ungdomsplan og forsterke satsning på samiske barn og unge. Herunder satsning på samiske barne- og ungdomsblader (jfr. kap. 4.3.9 Samiske publikasjoner), samisk barne- og ungdomsidrett (jfr. kap. 4.3.6 Samisk idrett) og arbeidet for å gi unge økt medbestemmelse og innflytelse på Sametingets politikk i forhold til unge (jfr. kap. 3.1.1 Tilskuddsstyre vedr. Sametingets ungdomspolitiske utvalg og kap. 3.3.1 Konferanser).

Den kulturelle skolesekken

Stortinget har vedtatt å endre nøkkelen for fordeling av overskuddet fra Norsk Tipping AS og satse på kulturformidling i skolen. Avsetningen til Den Kulturelle Skolesekken er i 2003 på kr 60 000 000, og i 2004 og 2005 vil summen kunne øke betraktelig, jfr. St.meld. nr. 38. Sametinget ønsker å være medaktør og bidra til også å få samisk kultur inn i skolen som en del av Den kulturelle skolesekken. Sametinget må få tildelt en del av midlene som staten har bevilget til prosjektet, slik at Sametinget blir i stand til å initiere tiltak for å sikre samisk innhold i kulturtilbud til skolene.

4.3.12 Samiske aviser

Mål og tiltak

Sametinget mener at samene som folk og urfolk i Norge har krav på særskilte tiltak for etablering av et bredt og mangfoldig samisk medietilbud.

Sametinget ser det som spesielt viktig at samiske barn får et samisk språklig medietilbud. Målene for samisk mediepolitikk er å sikre ytringsfriheten som grunnleggende forutsetning for et levende samisk demokrati, sikre saklig og allsidig informasjon til alle samer, sikre og styrke samisk samfunnsliv, språk og kulturell identitet og sikre at samer får et kvalitativt godt og allsidig medietilbud innenfor de ulike mediegruppene.

Bevilgningen på Kultur- og Kirkedepartementets budsjett over posten ”Tilskudd til samiske aviser” forelås for 2005 til *kr 22 000 000*. Denne bevilgningen blir direkte tildelt samiske aviser og er ikke med i Sametingets totale ramme.

5 Samisk språk

Hovedmål

”Vi klarer oss med Samisk!”

Tabell 5.0 Samletabell - Samisk språk

(i 1000 kr)

Post 53	Benevnelse	Bud 2003	Rev.bud 2003	Statsbud-05
53.1	Tospråklighetstilskudd	28 050	28 050	38 050
53.2	Språkprosjekter innenfor forvaltningsområdet	1 600	1 600	3 000
53.2	Språkprosjekter utenfor forvaltningsområdet	2 450	2 450	6 000
53.3	Språksentre	2 400	2 400	4 500
53.4	Rett till opplæring i samisk	0	0	2 000
53.5	Samisk språkkampanje og moderne teknologi	0	0	7 200
53.6	Terminologiutviklingsprosjekter	0	0	3 000
53.7	Språkprosjekter utenfor forvaltningsområdet	0	0	6 400
53.8	Talesyntese for samiske språk	0	0	4 200
Sum		34 500	34 500	74 350

5.1 Tospråklighetstilskudd

Mål og tiltak

Sameloven slår fast at samisk er likestilt med norsk som et offisielt språk i Norge. Formålet med Samelovens språkregler er å bevare og utvikle det samiske språket ved særlig å styrke bruken av språket i offentlig sammenheng. Samelovens språkregler er minimumsregler og er geografisk avgrenset til forvaltningsområdet for samisk språk. Med forvaltningsområdet for samisk språk menes kommunene Karasjok, Kautokeino, Nesseby, Porsanger, Tana og Kåfjord. Sametinget forvalter tilskudd til tospråklighet og dette fordeles til kommuner i forvaltningsområdet for samisk språk, samt Finnmark og Troms fylkeskommuner. Tilskuddet skal sikre at kommunene og fylkeskommunene i forvaltningsområdet har økonomiske midler til å gi tospråklige tjenester iht. kravene i sameloven.

Sametinget har i plenum behandlet sak 02/03 Utvidelse av forvaltningsområdet for samisk språk i 2003. Vedtaket går ut på at Sameloven må endres slik at kommuner som ønsker det kan bli innlemmet i forvaltningsområdet for samisk språk. I denne forbindelse sendte Sametinget en henvendelse til 6 kommuner med forespørsel om de vil innlemmes i forvaltningsområdet for samisk språk. Forespørselen gikk til følgende kommuner: Evenes, Skånland, Tjeldsund, Lavangen kommuner innenfor nordsamisk

område, Tysfjord kommune innenfor lulesamisk område og Snåsa kommune, som ligger i et sørsamisk område.

Dersom Stortinget gjør vedtak om å innlemme flere kommuner i forvaltningsområdet for samisk språk, må ikke dette forårsake dårligere økonomiske vilkår for de kommunene som allerede er innenfor. Som en følge av et eventuelt vedtak om utvidelse av forvaltningsområdet foreslår Sametinget å øke tospråklighetstilskuddet med kr 10 000 000. Budsjettbehovet for 2005 vil være på *kr 38 050 000* til tospråklighetstilskudd.

Begrunnelse

Samelovens språkregler har nå vært gjeldende fra 1992, og Sametinget ser at det er behov for å evaluere og tilpasse språkreglene til dagens situasjon og internasjonale språkbestemmelser. I denne forbindelse bør Samelovens språkregler endres slik at flere kommuner kan innlemmes i forvaltningsområdet.

5.2 Språkprosjekter innenfor og utenfor forvaltningsområdet

Mål og tiltak

Sametinget har gitt støtte til forskjellige språkprosjekter både i og utenfor forvaltningsområdet. Språkprosjektene har vært forskjellige, bl.a samisk opplæringstiltak for voksne, språkbad for barn, stedsnavnprosjekter og innsamling av terminologi. Det er også igangsatt forsøksprosjekt i sørsamisk område, med opplæring av samisk i barnehage og skole. Språksentre har også fått midler via disse prosjektmidlene inntil de har fått fast støtte. Prosjektmidlene er ikke tilstrekkelige for å dekke søknadsmassen, men er meget viktige for å få i gang prosjekter og derved skape interesse for å arbeide med samisk språk. Sametinget ønsker å opprettholde ordningen med språkprosjekter, og ber om at det avsettes *kr 3 000 000* til prosjekter innenfor forvaltningsområde og *kr 6 000 000* til språkprosjekter utenfor forvaltningsområdet i 2005.

Begrunnelse

Sametinget ser at prosjektmidlene som gis til språkprosjekter har stor søkermasse. Det er nesten ingen kommuner utenfor forvaltningsområdet som påtar seg ansvar for samisk språk i området, og derfor er slike prosjektmidler ofte den eneste muligheten til å få finansiert samisk språklige tiltak. Språkmidlene har gjort det mulig for samer å søke om midler til små og store prosjekt utenom kommunen. Prosjektmidlene har skapt interesse og gitt lag, foreninger, privatpersoner, språksentre og kommuner muligheter til å arbeide med samisk språk.

5.3 Språksenter

Mål og tiltak

I Norge er det etablert 6 språksentre. Kåfjord og Porsanger kommune var de to første kommunene som etablerte språksentrene i 1994. Deretter er det etablert språksentre i kommunene Tana, Nesseby, Evenes og Tysfjord. Initiativet til opprettelse av språksentrene er kommet fra lokale aktører og idéen bak opprettelsene har vært behovet for å samle ressursene og opprette språkarenaer. Språksentrene fungerer på forskjellige måter alt etter behovet i samfunnet og har bl.a. vært viktige aktører i opplæring av samisk språk. Sametinget ser det som viktig å gi eksisterende og nye språksentre støtte, definere regioner og opprette språksenter i sørsamisk område. Sametinget foreslår at det avsettes *kr 4 500 000* til eksisterende og tre nye språksentre i

2005. Grunntilskuddet til språksentrene økes med kr 100 000 i forhold til 2003 budsjettet, slik at hvert senter får et grunntilskudd på kr 500 000.

Begrunnelse

Språksentrene er viktige arenaer, spesielt hvor det samiske språket står svakt. Vilkårene for språksentrene må bedres, slik at de kan fungere regionalt. Spesielt er det viktig å gi støtte til å etablere språksenter i sørsamisk område.

5.4 Rett til opplæring i samisk

Mål og tiltak

Enkeltpersoners rettigheter til opplæring i samisk språk er ikke godt nok ivarettatt, jfr. Samelovens språkregler. Sametinget har fått signaler via prosjektsøknader om at det er behov for et tilbud for opplæring i samisk til voksne samer. Sametinget er av den oppfatning at det er de sentrale myndigheters ansvar å sikre opplæringstilbud for voksne, jfr. Opplæringsloven. Sametinget har ikke økonomiske eller administrative ressurser for å tilrettelegge en slik opplæring. Det er vanskelig å vite hvor stort behovet i det samiske samfunnet er, men Sametinget foreslår at det avsettes *kr 2 000 000* til dette formålet i 2005.

Begrunnelse

Manglende opplæring i samisk har medført at det er et stort antall samisktalende som ikke kan lese eller skrive samisk. Fornorskningen har også bidratt til at det finnes mange som har vokst opp med samisk språk, men som ikke kan eller tør snakke språket. Sametinget ser at dette er et satsningsområde hvor det er store muligheter for å fremme antall samisktalende som skriver og leser samisk.

Sametinget ønsker at den samiske befolkning skal oppmuntres til å ta opplæring i samisk språk. Sametinget foreslår å opprette en stipendordning i samisk opplæring. Hensikten med denne ordningen er å gi økonomisk muligheter for samer, som faller utenfor generelle økonomiske rettigheter, til å ta en slik opplæring. Det gjelder for eksempel rett til permisjon med lønn.

5.5 Samisk språkkampanje og moderne teknologi

Mål og tiltak

Sametinget vil motivere hvert enkelt til å bruke samisk språk i alle sammenhenger. Språk er kommunikasjon, og valg av språk er avhengig av enkeltpersoner og styres ut fra den enkeltes behov for å gjøre seg forstått. Språkvalget styres også ut fra faktorer som; vil jeg bli forstått, vil jeg miste rettigheter ved bruk av samisk, vil jeg provosere andre med mitt språkvalg og hvor godt jeg føler at jeg behersker majoritetsspråket. I tillegg vil språkvalget styres ut i fra hvilke rettigheter som finnes i lover og regler, hvordan dette er tilrettelagt, hvilke språk sakspapirer finnes på, om skjemaer med veiledninger finnes på samisk og om språket i disse er lett forståelig. Språkvalget til den enkelte styres av mange faktorer og i tillegg vil andres positive/negative holdninger til språket påvirke valg av språk.

Samisk som dagligspråk krever at det finnes muligheter til å bruke språket via moderne teknologi. Informasjons- og opplysningsarbeid via datateknologi, samiske web-sider og diskusjonsforum er et servicetilbud som kan videreutvikles. Sametinget vil arbeide for å løse problemene knyttet til bruk av det samiske alfabetet på data og spesielt internett.

Begrunnelse

Sametinget ønsker å igangsette en språklig miljøvernkampanje for samisk språk "Vi klarer oss med samisk!". Denne kampanjen har som formål å informere om samisk språk i Norge. Informasjonen skal skape positive holdninger til samisk språk og skal påvirke språkets status. I tillegg til enkeltpersoner bør kampanjen også rette seg mot offentlige kontorer, skoler, barnehager, helsevesen, politi- og rettsvesen. Sametinget avsetter *kr 2 200 000* til språklig miljøvernkampanje "Vi klarer oss med samisk!".

Moderne teknologi gjør det enkelt å knytte kontakter over landegrensene ved bruk av data og internett. Barn og unge er ivrige brukere av data og mobiltelefon. Det er spesielt viktig å få samisk språk tilpasset slike bruksområder, slik at samisk ikke velges bort av barn og unge, men at språket blir en naturlig del av utviklingen. Det er et stort behov for å utvikle språkfaglige diskusjonsforum på nettet, bruke internett i forbindelse med informasjon og videreutvikle orddatabanken. I forbindelse med videreutvikling må også korrekturprogram for samisk språk utvikles, se kapittel 5.7 for nærmere beskrivelse. Utviklingen av orddatabanken må løftes på nordisk nivå og Samisk språknemd vil være en viktig samarbeidspartner i dette arbeidet. Sametinget avsetter *kr 5 000 000* til utvikling av samisk språk innen moderne teknologi.

5.6 Terminologiprosjekter**Mål og tiltak**

Samisk språk brukes innen stadig flere fagområder og det er viktig med kontinuerlig terminologiarbeid. Sametinget ser også behov for selv å kunne initiere terminologiprosjekter.

Det må avsettes midler til terminologiarbeid. Midlene må kunne brukes slik at Sametinget enkelt skal kunne gå inn både som deltaker i prosjekter som initieres av andre etater, og selv sette i gang prosjekter når det oppstår behov for det.

Sametinget har derfor et budsjettbehov i 2005 på til sammen *kr 3 000 000* til arbeid med terminologitvinklinsprosjekter.

Begrunnelse

Sametinget har tilegnet kompetanse i fremming av både nord-, lule- og sørsamisk språkarbeid. Det er nå viktig å få til samarbeid på nordisk nivå når det gjelder terminologi, fordi samisk språk brukes over landegrensene. Det samiske samfunnet må arbeide for å bruke de språklige ressursene som finnes uavhengig av landtilhørighet. Dette vil være med på å kvalitetsikre arbeidet med terminologi og nye ord og termer vil på denne måten lettere aksepteres i den samiske befolkningen.

5.7 Samiske korrekturprogram for elektronisk tekstbehandling**Mål og tiltak**

Målet for tiltaket er å utvikle og tilby retteprogrammer innen elektronisk tekstbehandling for de samiske språkgrupper i Norge. Retteprogrammene skal kunne brukes sammen med vertsprogramvare i Norge, Sverige og Finland. Målgruppene for slike programmer er offentlig administrasjon, samisk næringsliv, samisk presse, samiske forlag, skoler og utdanning samt privatpersoner. Tilbudet skal, omfatte stavekontroll, orddeling, synonymordbok og grammatikkontroll, og programmene skal være gratis for brukerne.

Sametinget vil være oppdragsgiver i forbindelse med gjennomføring av et utviklingsarbeid som skjer i samarbeid med en rekke institusjoner, samiske språkmiljøer og private foretak. Prosjektet vil bli gjennomført innen 36 måneder (3 år) fra oppstart.

Gjennom prosjektet skal det utvikles retteprogram som dekker plattformene Windows, Mac OS og Linux, og vil gi en rimelig dekning innen programkategorier som MS Office, layout / ombrekking (DTP-program), OCR (skanning) samt alternativ til MS Office. En nærmere oppstilling for dette foreligger i rapporten.

Begrunnelse

Sametinget har utredet mulighetene for å utvikle en full pakke med retteprogram, slik det foreligger for bokmål og nynorsk, for de samiske språkgruppene i Norge ; nord-, lule- og sørsamisk. Konklusjonen fra utredningen er entydig – det er fullt mulig å utvikle slikt program på samisk språk. Innen norsk språk har programvareindustrien påtatt seg de økonomiske forpliktelsene med å tilby retteprogrammer til brukerne. Markedet for retteprogram innen samisk språk er beskjedent, og det finnes derfor ikke et kommersielt grunnlag for programvareindustrien til å utvikle slike programmer for det samiske markedet. I tillegg er forskningen i samisk språk i dag, spesielt innen språkteknologi og utvikling av leksikalske ressurser, ikke kommet like langt som den var for norsk språk på det tidspunkt programvareindustrien startet utvikling av retteprogram for norsk. Det er derfor nødvendig med statlig medvirkning i finansiering av utviklingsarbeidet.

Utvikling og eksistensen av korrekturprogram i dag vil være et løft innen samisk språk framover og vil fungere normerende og styrkende på språkmiljøet, særlig skriftspråket. Prosjektet vil også danne et godt utgangspunkt for arbeid med tospråklige ordbøker. Det kan således gi basis for informasjonssøking på tvers av språk slik at de samiske tekstene er inkludert i søket, og at en kan søke på samisk, og få treff på både norske og samiske tekster.

Et prosjekt, gjennomført i offentlig regi, vil sikre gjenbruk og kontroll med de språklige ressurser som blir utviklet og bidra til økt kompetanse. I tillegg sikre at et grunnleggende verktøy som en stavekontroll er tilgjengelig gjennom åpen kildekode. Det vil muliggjøre gjenbruk av materialet til pedagogisk programvare og elektroniske ordbøker, samt utvikling av nyttige verktøy for forskning og terminologiarbeid. Av disse hensyn er det viktig at opphavsrettigheter til de program som utvikles forblir i offentlig eie (Sametinget).

Utviklingsarbeidet et kostnadsberegnet til 19,1 millioner kroner iht. det alternativ som gir det bredeste tilbud til brukerne og skal gjennomføres i løpet av et tidsrom på 3 år. Budsjettbehovet for midler vil være på *kr 6 400 000* pr. år.

5.8 Talesyntese for samiske språk

Mål og tiltak

Målet er å tilby talesyntese for samiske språk, i første omgang nordsamisk, i kombinasjon med ordinære retteprogram. Dette vil gi samisktalende personer, som mangler et skriftbilde i sitt språk, ferdigheter til å skrive samisk gjennom en ordinær arbeidssituasjon og gjennom dette erverve seg skriftferdigheter i sitt eget språk.

Talesyntese vil i tillegg gi muligheter for å utvikle læreverktøy for spesialundervisning, og utvikle digitaliserte tjenestetilbud for den samiske befolkning på mange områder.

Sametinget vil stå som oppdragsgiver i forbindelse med utvikling av en talesyntese for nordsamisk, og inneha eierrettigheter til produktet. Tiltaket vil kunne gjennomføres i løpet av en periode på ca ½ år, og vil bygge på en del av det materiale som blir utvikle i forbindelse med utvikling av korrekturprogram.

Budsjettbehovet for 2005 er beregnet til *kr 4 200 000* pr språk og forsettes i sin helhet dekket gjennom tilleggsramme til Sametingets budsjett.

Begrunnelse

På en rekke områder benyttes talesyntese som grunnlag for å utvikle et moderne tjenestetilbud i Norge. Sametinget har utredet muligheten for å utvikle talesyntese for de samiske språk, og dette er omtalt i rapporten "Talesyntese for samiske språk" av Sjur Nørstebø Moshagen, datert 11. juli 2003.

Hensikten med et prosjekt for samisk talesyntese vil være:

- å utvikle selve den syntetiske talen
- å utvikle et fullverdig TTS-system (tekst-til-tale) integrert med de vanligste operativsystem
- å integrere den syntetiske talen med et eller flere skrivesøtteverktøy for dyslektikere og andre med større eller mindre skrivevansker

De ferdige produkt skal finnes tilgjengelig som ferdige installeringsprogram for gratis nedlasting på en hjemmeside som Sametinget setter opp.

Prosjektet fokuserer på nordsamisk, men et budsjettforslag som også dekker lule- og sørsamisk er med i rapporten.

Materialet som blir utviklet i prosjektet, i første omgang opp til 60 timer med studioopptak, vil være under Sametinget sin opphavsrett, og vil være tilgjengelig for gjenbruk i ulike sammenhenger, for eksempel:

- som eksempel på uttale i ei elektronisk ordbok, både for ord og setninger
- som forskningsmateriale for fonetisk forskning
- som ressurs for en samisk språkbank

6 Miljø og kulturvern

Hovedmål

"En balansert samfunnsutvikling der miljøet og naturen selv setter rammene"

Tabell 6.0 Samletabell - Miljø- og kulturvern

(i 1000 kr)

Post 52	Benevnelse	Bud 2003	Rev.bud 2003	Statsbud-05
54.1	Kulturminnevern	1 500	3 137	3 000
54.2	Museer	9 305	9 535	17 370
Sum		10 805	12 672	20 370

Sign: _____ / _____

Møtesekretærer: Inga Hætta Skarvik/Osvald Grønmo

6.1 Tilskudd til samiske kulturminnevern

For 2005 er det behov for en økning knyttet til styrkingen av kulturminnevern, som en oppfølging av bebudet stortingsmelding om kulturminnepolitikken. I NOU 2002:1 Fortid former framtid, er det foreslått at det samiske kulturminnevernet må styrkes med stillinger knyttet til samisk bygningsvern, utøvelse av forvaltningsoppgaver, helhetlig miljøarbeid i Sametinget og internasjonalt kulturminnesamarbeid (jfr. kap. 2 Driftsutgifter administrasjon). Det er også uttrykt behov for styrking av tilskuddsmidler for å arbeide med reindriftens kulturlandskap, samisk bygningsvern og dokumentasjon av samiske kulturminner knyttet til utmarka.

Utover de behov Sametinget har fremmet de siste årene innenfor kulturminnevernfeltet, så vil Sametinget konkretisere opptrappingsbehov fra 2005 gjennom dialog med Miljøverndepartementet.

Mål og tiltak

Sametinget skal verne samiske kulturminner og kulturmiljø på en måte som bidrar til å styrke og videreføre samisk kultur. Sametinget skal støtte samiske tiltak med tilskudd rettet mot dokumentasjon, tilrettelegging, skjøtsel, restaurering og aktivitet knyttet til samiske kulturminner og kulturmiljø. Miljøverndepartementet har for 2003 bevilget Sametinget kr 2 000 000. Sametinget har for 2005 foreslått en økning på kr 1 000 000 til *kr 3 000 000*.

Begrunnelse

Behovet for et økonomisk løft i tilskuddsordningen skyldes en økning i søknadsmassen som følge av at ordningen ble annonsert offentlig i 2001. Sametingets prosjekt for en verne- og forvaltningsplan for samiske bygninger er ferdig i 2003. Allerede nå ser vi at det finnes mange automatisk fredede samiske bygninger som aldri har hatt et reelt vern og oppfølging. Et anslag på 1200 automatisk fredede samiske bygninger er ikke urimelig. Det innebærer en dramatisk økning av antallet bygninger i Norge som er automatisk fredet. Sametinget forventer at det gis samme mulighet for automatiske fredede samiske bygninger til restaurering og vedlikehold som øvrige automatiske fredede bygninger i landet. En økning på kr 1 000 000 i 2005 vil derfor være en rimelig start.

6.2 Samiske museer

Mål og tiltak

Sametinget skal virke til en styrket, samordnet og helhetlig samisk museumsvirksomhet, basert på samenes egne forutsetninger som folk og urfolk. Samordningsprosessene mellom Sametinget, kommunene og de samiske museene skal virke til sikring, dokumentasjon, kunnskapsutvikling og formidling av samisk historie og kultur.

Budsjettbehovet til samiske museer for 2004 var satt til kr 5 435 000, slik at den totale tilskuddsrammen til samiske museer fra Sametinget i 2004 blir kr 14 740 000. For 2005 foreslås det en ytterligere økning på kr 2 630 000, slik at den totale tilskuddsrammen kommer opp til *17 370 000*. Behovet til de samiske museene for 2005 er satt opp ut fra målsettingen om at de samiske museene fra 2006 skal ha en statlig finansiering på kr 20 000 000.

Begrunnelse

De kulturpolitiske utfordringene de samiske museene står overfor er å samle inn, bevare, dokumentere og formidle samisk kultur og samiske samfunns materielle ytringer. I samisk sammenheng er det også svært sentralt at museene kan fungere som arenaer for kulturutøvelse.

Utfordringen for samiske museer er at disse legger til grunn til å medvirke til kritisk refleksjon omkring historie, kultur og identitet i to overlappende sammenhenger, den ene minoritetens og den andre majoritetssamfunnets. Samtidig skal samiske museer bidra til en positiv samisk selvforståelse. For det samiske samfunn vil det best kunne oppnås dersom man åpner for utvikling av en samisk museumspolitik, dvs. at det samiske samfunnet selv tar ansvar for hvordan kulturvern skal vernes og brukes.

Sametinget ble overført forvaltningsmyndighet for samiske museer fra 2002. Sametinget har i sin museumsutredning forutsatt en opptrapping av tilskuddet til samiske museer over en 5 års periode til kr 20 000 000. Dette er realistisk i forhold til forslagene i St. meld. 22 (1999-2000), hvor det over en femårsperiode skal ha skjedd en økning til kr 202 000 000 utover nåværende nivå. Opptrappingsarbeidet for de samiske museene skjedde ikke slik som forventet i 2003. Det vil derfor være et behov for en relativt sterkere økning til de samiske museene de tre siste årene av femårsperioden for opptrapping av støtten.

Sametinget arbeider med konsolidering av større museumsenheter. Det legges opp til 4 museumssidaer med felles styre, driftsenhet, arbeidsgiveransvar og økonomiforvaltning, samtidig som de lokale virksomheter beholdes og det lokale engasjement videreutvikles.

Konsolideringsprosessen i den nordligste samiske regionen er kommet godt i gang, og det tas sikte på å iverksette nyordningen i de nordligste museumssidaene fra 1.1. 2004. En forutsetning for at nyorganisering skal kunne gjennomføres er at det gis budsjettmessige styrking av sametingets budsjett. Sametinget har i tillegg igangsatt en dialog med Saemen sijte om endring av organisasjonsform fra en museumsforening til en stiftelse, slik at det bedre ligger til rette for at Saemien sijte kan utvikles til å ha et større samisk regionalt ansvar.

7 Andre tilskudd – støtte til politisk arbeid

Tabell 7.0 Andre tilskudd - støtte til politisk arbeid

(i 1000 kr)

Post 55	Benevnelse	Bud 2003	Rev.bud 2003	Statsbud-05
55.1	Samiske hovedorganisasjoner a)	2 500	2 775	2 860
55.2	Politiske grupper i Sametinget	1 800	1 800	2 300
55.3	Opposisjonens arbeidsvilkår	700	700	700
55.4	Tilskudd til valglistor	0	0	1 500
Sum		5 000	5 275	7 360

a) Støtte til samiske kvinneorganisasjoner som Sáráhká og Samisk Nissonforum er flyttet til posten 57 Internasjonalt arbeid

Sametinget ønsker å øke tilskuddstøtten til kr 7 360 000 for 2005 til politisk arbeid.

7.1 Tilskudd til valgdeltakelse

Mål og tiltak

Sametinget har tidligere fått bevilget kr 1 200 000, som fordeles til godkjente lister til sametingsvalget. Tilskuddet går til dekning av utgifter til valgdeltakelsen. Sametingets valg nemnd har fastsatt retningslinjer for tildeling av tilskuddet 7. juni 2001. Tilskuddet fordeles likt mellom de godkjente listene. I 2005 er det sametingsvalg. Det er behov for *kr 1 500 000* til tilskuddsordningen i 2005. Tilskuddsordningen har vært på samme nivå de siste valgene, og det er nå på tide å justere den etter prisstigningen.

8 Opplæring

Hovedmål:

”Å møte ny tid og nye krav med helhetlig kunnskapspolitikk med basis i samisk språk, kultur og verdigrunnlag.”

Tabell 8.0 Samletabell - Opplæring

(i 1000 kr)

Post 56	Benevnelse	Bud 2003	Rev.bud 2003	Statsbud-05
56.1	Grunnskole og videreg.opplæring-læremiddelutv.	11 139	11 139	14 000
56.2	Kompetanseheving	3 250	3 250	4 500
56.3	Barnehager a)	7 813	7 813	9 790
Sum		22 202	22 202	28 290

a) Tilskudd til samiske barneblad er flyttet til post 52.9 samiske publikasjoner

8.1 Grunnskole og videregående opplæring - læremidler

Mål og tiltak

Sametingets mål er at alle samiske elever får en individuell rett til opplæring på samisk, både i grunnskolen og i videregående opplæring, jmfør plenumssak 46/02 hvor et enstemmig Sameting uttaler at Opplæringslovens § 6.2 må endres til at alle samiske barn – uavhengig av bosted – sikres individuell rett til opplæring i og på samisk. Samiske barns rett til samisk språk må også sikres innenfor skolefritidsordningen (SFO). En slik individuell rett omfatter ikke retten til opplæring på samisk.

Dette innebærer at samiske elever får opplæring i samsvar med gjeldende lover og læreplaner og får styrket sin samiske identitet, sitt språk og sin kultur. Dette krever oppfølging av Sametingsplanen og strategiske planer for læremiddelutvikling, med større vekt på utvikling av digitale læremidler og læremidler for videregående opplæring.

Sametinget vil fortsette arbeidet med å satse på utvikling av læremidler på nord-, lule og sørsamisk. Dette gjelder både ordinære læremidler, digitale læremidler og særskilt tilrettelagte læremidler for barn, unge og voksne.

Sametinget vil arbeide for å styrke samarbeidet med Finland og Sverige når det gjelder læremiddelutvikling. Det er viktig å utnytte de ressurser og den kompetanse som er på nordisk nivå. I den sammenheng er det behov for å kartlegge opplærings- og læremiddelsituasjonen.

Den økende samiske kulturbevisstheten medfører at voksne etterspør tilbud om samisk språkopplæring. I denne forbindelse må det utarbeides et opplegg for dette. I de to foregående års årsmeldinger har dette vært ett av de høyest prioriterte områdene, og det er svært viktig å få en snarlig løsning på dette.

Tiltak som Sametinget vil arbeide med for at samiske elever skal få opplæring i og på samisk:

- Utvikle ordinære læremidler for grunnskole med hovedvekt på temahefter på nord-, lule- og sørsamisk. Prioriterte områder er prosjekter som styrker lese- og skriveopplæring i alle tre språkgrupper, andrespråksundervisning og språk og kultur på lulesamisk og nordsamisk som førstespråk på ungdomstrinnet.
- Utvikle ordinære læremidler for videregående opplæring. Høyest prioritet gis læremidler til førstespråksundervisning på lulesamisk. På nordsamisk prioriteres identitetsskapende fag som musikk, samfunnslære og samisk kulturkunnskap. På sørsamisk prioriteres samisk som andrespråk.
- Utvikle digitale læremidler, både originale og oversatte. Her prioriteres læremidler tilpasset fjernundervisning i faget samisk på alle tre språkgrupper, samt læremidler i temaer som fremmer kunnskap om samisk samfunn, kultur og historie.
- Igangsette samnordiske læremiddelprosjekter.
- Opprette en samisk nordisk database for læremidler, hvor det gis mulighet for å legge ut digitale læremidler i ulik form.
- Utvikle læremidler for barn, unge og voksne med særskilte behov, bl.a. letlesningsbøker for alle tre språkgrupper og læremidler på samisk for blinde og svaksynte, tunghørte og døve.
- Fortsette arbeidet med utvikling av kartleggingsmateriell, spesielt for videregående opplæring og for lule- og sørsamisk.
- Utvikle lese- og skriveprøver på lule- og sørsamisk

Sametingets behov for å styrke ovennevnte tiltak foreslås økt til *kr 14 000 000* i 2005.

Begrunnelse

”Strategisk læremiddelutviklingsplan 2001 – 2005” har lagt til grunn en minimumstildeling på 14 millioner kroner pr. år. Bevilgning har hvert år vært lavere enn det. Det betyr at læremiddelbehov som følge av 90-tallets reformer i grunnskole og videregående opplæring på langt nær er dekket. Dette har særlig gått utover læremiddelutvikling for videregående opplæring for alle tre språkgrupper. Evaluering av Reform 94 har avdekket at det på nordsamisk er tilfredsstillende dekning av læremidler i reindrift, samisk og norsk for elever med samisk, mens det foreligger lite i de andre fagene. I videregående skole har det i lulesamisk område nå begynt elever som har samisk som førstespråk. Det er omtrent ikke utarbeidet noen læremidler på sørsamisk for dette nivået. Det er nødvendig å utvikle flere læremidler for elever i nevnte områder.

Satsingen på digitale læremidler skal bidra til at det utvikles læremidler som fremmer kreative pedagogiske løsninger, tverrfaglighet og arbeidsmåter i tråd med intensjonene i læreplanverkene for grunnskole og videregående opplæring. Individuell rett til opplæring i samisk gjør at en del elever får opplæring gjennom

fjernundervisning i nord-, lule- og sørsamisk. Det er behov for utvikling og utprøving av tilrettelagte læremidler til denne form for opplæring og å videreutvikle samspillet mellom digitale komponenter og andre læremidler.

Når det gjelder særskilt tilrettelagte læremidler har tildelingen vært på samme nivå i hele handlingsplanens virksomhetsperiode 2001 – 2004. Dette til tross for at behovene har økt betraktelig, kanskje som en følge av at Samisk spesialpedagogisk støtte har foretatt en kartlegging av behov.

8.2 Kompetanseutvikling

8.2.1 Spesialpedagogisk kompetanseheving

Mål og tiltak

Sametingets målsetting er å oppnå høy samisk spesialpedagogisk kompetanse. Sametinget vil videreføre arbeidet som er satt i gang i ”Plan for heving av spesialpedagogisk kompetanse i barnehage og grunnskole 2001 – 2003”.

Nedenfor vises tiltak Sametinget arbeider med for å oppnå høyere samisk spesialpedagogisk kompetanse:

- Tildele stipend til samisktalende fagfolk som tar utdanning innen spesialpedagogikk på høyere nivå.
- Tildele FoU-midler til fagpersoner og fagmiljøer som arbeider med spesialpedagogiske problemstillinger innenfor Sametingets ansvars- og satsningsområder.

Sametinget forslår *kr 1 800 000* til dette formålet for 2005 budsjettet.

8.2.2 Stipend til læremiddelpedagogisk utdanning

Mål og tiltak

Målet er å få høy samisk læremiddelpedagogisk kompetanse, å motivere flere forfattere til å utvikle læremidler og heve sin kompetanse på området. Sametingets tiltak er å tildele utdanningsstipend til samiske studenter som tar videreutdanning i læremiddelpedagogikk.

Budsjettbehovet for 2005 til stipend læremiddelpedagogisk utdanning er på *kr 500 000*.

8.2.3 Stipend for elever som tar videregående opplæring i samisk

Mål og tiltak

Sametinget ser det som viktig at elever i videregående skole velger opplæring i og på samisk. Tildeling av stipend for elever som tar videregående opplæring i samisk vil bidra til at elever får styrket sin kompetanse i samisk språk. Sametinget arbeider med å kunngjøre og tildele stipend til alle som oppfyller vilkårene og indeksregulere stipendet.

Sametinget har derfor et budsjettbehov i 2005 på tilsammen *kr 1 500 000* til stipend for elever som tar videregående opplæring i samisk.

8.2.4 Tiltak for å rekruttere samiske førskolelærere

Mål og tiltak

Målet er å bedre tilgangen på utdannet arbeidskraft til det samiske samfunnet og styrke barnehageansattes kompetanse i samisk språk og kultur. Aktuelle tiltak i 2005 vil være å bidra til etter- og videreutdanningstilbud innen samisk språk og kultur, samt stimulere samisktalende til å ta førskolelærerutdanning gjennom tildeling av utdanningsstipend.

Videre er det behov for å tildele studiehjemler til barnehagene slik at ansatte får anledning til å ta studiepermisjon med lønn. Sametinget skal bidra til at det opprettes midlertidige desentraliserte studietilbud i samisk språk og kultur.

Budsjettbehovet i 2005 til tiltak for å rekruttering av førskolelærer settes til *kr 500 000*.

8.2.5 Stipend til mastergradstudium

Mål og tiltak

Sametinget har som mål å øke antall studenter som tar mastergrad (tidligere hovedfag) på områder hvor de samiske samfunn har behov for å øke kompetansen. Sametingets tiltak er å tildele 4 årlige stipend à kr 50 000 til mastergradsstudenter.

Budsjettbehovet i 2005 til stipendordningen settes til *kr 200 000*.

8.3 Barnehager

Mål og tiltak

Sametingets overordnede målsetting innen barnehager er at alle samiske barn skal få et fullverdig samisk barnehagetilbud. Et fullverdig samisk barnehagetilbud bygger på samisk identitet, språk og kultur, og anses som et av de mest grunnleggende av barns rettigheter.

Dette kan bl.a. oppnås ved oppfølging av Sametingsplanen 2002 – 2005 og Sametingets strategiske plan for barnehager 2002 – 2005.

Nedenfor vises aktuelle tiltak i 2005 innenfor barnehagetilbudet:

- Årlig konferanse for samiske barnehager (jfr. kap 3.3.3)
- Informasjons- og veiledningsarbeid
- Initiere til forsøks- og utviklingsarbeid i barnehager
- Øking av det særskilte tilskudd til samiske barnehager
- Bidra til utvikling av flere læremidler
- Videreutvikle barnehagedel i samisk læringsnett
- Rekrutteringstiltak for samisktalende for å ta førskolelærerutdanning
- Rekrutteringstiltak for barnehageansatte til kompetanseheving i samisk

Begrunnelse

Hver barnehage kan oppnå inntil kr 90 000 pr. avdeling i særskilte tilskudd til samiske barnehager. Dette beløpet har stått uforandret siden 1995. Med dagens bevilgning har ikke Sametinget mulighet til å øke

beløpet. Vanlig driftstilskudd til barnehager som tildeles pr. barn er økt jevnlig hvert år, mens tilskuddet til samiske barnehager kun er økt en gang etter at det ble innført i 1986.

For å lykkes med å bevare det samiske språket er det nødvendig å ha samisktalende ansatte i samiske barnehager. Det er derfor nødvendig å øke det særskilte tilskuddet som beregnes pr. samisktalende ansatt. Dessuten bør det innføres tiltak for å rekruttere samisktalende ansatte til samiske barnehager. I tillegg er det nødvendig med tiltak for å øke de ansattes språkkompetanse gjennom etter- og videreutdanning. Som rekrutteringstiltak må det opprettes stipend til studenter som tar førskolelærerutdanning, og det bør gis studiehjemler til ansatte i barnehager som tar etter- og videreutdanning i samisk språk.

Læremiddelsituasjonen er ikke tilfredsstillende for samiske barnehagesektor. Det må derfor settes inn betydelige ressurser for å få tilgang til nok pedagogisk materiell som er utarbeidet spesielt beregnet for samiske barnehager og som støtter opp om barnas språk, kultur og identitet.

Sametingets behov for å styrke ovennevnte tiltak foreslås økt til *kr 9 790 000* i 2005.

9 Internasjonalt arbeid

Hovedmål:

”Samarbeidet mellom samene over landegrensene skal utvikle seg til det beste for samene som folk.”

Sametinget foreslår for 2005 å opprette en ny post 50 til driftsutgifter overført fra Utenriksdepartementet.

Tabell 9.0 Internasjonalt arbeid

(i 1000 kr)

Post 57	Benevnelse	Bud 2003	Rev.bud 2003	Statsbud-05
57.1	Interreg - regional andel	1 200	1 589	1 500
57.2	Barentssamarbeid	200	200	450
57.3	Annet internasjonalt arbeid (inkl.urfolkskonferanse)	300	300	760
57.4	Interreg III A Sverige-Norge Aerjel	0	200	3115
57.5	Interreg III A Nord Sápmi	0	5602	3110
57.6	Samiske kvinneorganisasjoner	a)	0	140
Sum		1 700	7 891	9 075

a) Støtte til samiske kvinneorganisasjoner som Sáráhkáá og Samisk Nissonforum er flyttet fra posten 55

Andre tilskudd

9.1 Urfolksrettigheter og internasjonalt arbeid

Mål og tiltak

Sametingets mål er å bidra til at urfolksdimensjonen i nasjonale og internasjonale fora blir ivaretatt, og at urfolks saker blir fremmet både nasjonalt og internasjonalt. For å nå denne målsettingen må Sametinget delta aktivt i det internasjonale arbeidet med urfolksspørsmål. Sametinget må selv være med på å bidra til at intern-rettslige og internasjonale rettsregler og prinsipper som berører urfolk gis et positivt og fremtidsrettet innhold, samt å arbeide med å styrke situasjonen generelt for samene og andre urfolk.

Sametinget vil legge vekt på den utviklingen som skjer internasjonalt innen urfolksrettigheter, inkludert urfolks rett til selvbestemmelse, og dette vil være essensielt i Sametingets arbeid internt og i samarbeidet med sentrale myndigheter.

Sametinget vil ta initiativ til å arrangere en internasjonal urfolkskonferanse i Norge i 2005. Budsjettbehovet for 2005 til å avholde konferansen er på kr 400 000. Sametinget ønsker også å opprette en stipendordning for ungdom som ønsker å besøke andre urfolk for å skaffe seg kompetanse i internasjonale urfolksspørsmål. Det opprettes to stipender á kr 30 000. Totalrammen for 2005 budsjettet vil være på *kr 760 000* til annet internasjonalt arbeid.

Regjeringen har opprettet en tilskuddsordning i 2003 til samer og russiske urfolks deltakelse i Arktisk Råd og via Indigenous Peoples Secretariat. Formålet med bevilgningen er å gi tilskudd til urfolksrepresentantenes deltakelse i internasjonalt samarbeid i nordområdene på områder der deres interesser er særlig berørt, samt å styrke deres forutsetninger for å delta i denne typen samarbeid. Sametinget ønsker å styrke urfolkets internasjonale samarbeid og fremmer forslag om å øke tilskudd til internasjonale organisasjoner til kr 700 000 for 2005. Denne bevilgningen fra Utenriksdepartementet er ikke med i totalbudsjettet for Sametinget.

Begrunnelse

Aktiv deltakelse i det internasjonale arbeidet med urfolksspørsmål er et arbeid som krever en målrettet innsats i de ulike prosesser og programmer som er relevant for situasjonen for urfolk verden over. Dette gjelder deltakelse i Barentssamarbeidet, Arktisk råd, oppfølging av arbeidet i Forente Nasjoner (FN) med urfolksrettigheter og spørsmål – herunder arbeidet med urfolks-erklæringen, og oppfølgingsarbeidet rundt konvensjon om biologisk mangfold, samt arbeidet i World Health Organization, World Indigenous People Organization og andre aktuelle FN-organer som må vies oppmerksomhet fra Sametingets side. Det er også behov for å opparbeide seg kunnskap om de politiske prosessene innenfor EU. Arbeidet i Permanent Forums må sikres økonomisk. Sametinget har representert urfolkene i Barentssamarbeidet siden 2000 uten at det er satt av særskilte økonomiske ressurser til arbeidet.

I St. meld. nr. 55 (2001 – 2001) punkt 16.2 nevnes spesielt Sametingets spesielle stilling som folkevalgt organ, og at det derfor er viktig å sikre Sametinget innflytelse og at tingets kompetanse blir benyttet i det internasjonale arbeidet. Regjeringen legger også vekt på at internasjonale urfolksspørsmål drøftes og forhandles gjennom et nært samvirke mellom regjeringen og urfolksrepresentanter. Norske holdninger til internasjonale urfolksspørsmål utformes derfor i nært samarbeid med Sametinget. Dette innebærer aktiv deltakelse fra Sametingets side som igjen krever at det avsettes ressurser til arbeidet.

Regjeringens tilskudd, det vil si årlige tilskudd etter søknad på kr 200 000 til Sametingets internasjonale virksomhet, går i dag i sin helhet til deltakelse i arbeidet med urfolkserklæringen.

9.2 Interreg

Mål og tiltak

Sametinget har deltatt i Interreg-samarbeidet siden 1995 og for de samiske delprogrammene har den statlige andelen utgjort kr 1 000 000 pr år for hvert delprogram i både Interreg IIA og Interreg IIIA. I følge programkomplementene skal den statlige andelen for Interreg IIIA-perioden tilsammen utgjøre

2 027 778 Euro. Begge programmene var forsinket i oppstarten og kom ikke i gang før i 2001, hvilket betyr at man ikke benyttet bevilgningen for det første programåret i 2000.

Sametinget vil gjennom i Interregsamarbeidet styrke og utvikle det samiske samarbeidet på tvers av landegrensene. For å kunne følge opp de forpliktelsene som den norske stat har tatt på seg i Interreg-samarbeidet, må den statlige bevilgningen oppjusteres. Behovet for de to siste programårene 2005 og 2006 vil derfor være til sammen *kr 4 225 000* i tillegg til den hittil årlige bevilgningen på *kr 2 000 000* pr år.

9.3 Samiske kvinneorganisasjoner

Mål og tiltak

Samiske hovedorganisasjoner er kjennetegnet ved at de arbeider aktivt i forhold til hele bredden av det samiske samfunnslivet. Det er medlemsbaserte organisasjoner som gjennom sine lokallag yter et aktivt bidrag til samisk samfunnsliv. De har et særlig ansvar for likestillingsarbeidet i det samiske samfunnet.

Sametinget ønsker å legge all internasjonalt arbeid under en post, derfor er Sáráhkka og Sámiid Nissonforum flyttet fra post 55 andre tilskudd til denne posten. Sáráhkka og Sámi Nissonforum er nordisk samiske kvinneorganisasjon som arbeider med likestilling i det samiske samfunn.

Sametinget tildelte støtte på kr 50 000 til Sáráhkka og kr 69 000 til Sámiid Nissonforum i 2003. Sametinget ønsker å øke støtten på *kr 60 000* til Sáráhkka og *kr 80 000* til Sámiid Nissonforum i 2005.

10 Helse- og sosialsatsing

Hovedmål

"Et helhetlig og likeverdig helse- og sosialtilbud for det samiske folk, på lik linje med den øvrige befolkningen"

10.1 Helse- og sosialsaker

Mål og tiltak

Sametingets mål med helse- og sosialsatsingen er å utvikle et likeverdig tilbud av helse- og sosialtjenester til det samiske folket.

Tabell 10.0 Helse- og sosialsatsing

(i 1000 kr)

Post 59	Benevnelse	Bud 2003	Rev.bud 2003	Statsbud-05
59.1	Helse- og sosialsatsing	4 500	4 500	7 000
Sum	*	4 500	4 500	7 000

*Kr 600 000 er overført til post 01: Adm. av prosjektet, fagstilling. Bevilgningen fra Helsedepartementet er på kr 5 100 000. i 2003

Sametinget vil prioritere arbeidet med samisk helse- og sosialpolitikk. Helsedepartementet har i januar 2003 evaluert oppfølgingen av NOU 1995:6 Plan for helse- og sosialtjenester til den samiske befolkning i Norge.

Sametinget forventer at ordningen fortsetter etter evalueringen. Det forutsettes at prosjektet gjøres til en fast ordning og videreføres også i 2005.

Tildeling av prosjektmidler til ulike prioriterte tiltak vil dermed fortsatt være en sentral arbeidsoppgave. Sametinget ser det som svært viktig at midlene blir forvaltet av Sametinget i fremtiden. Det er kun Sametinget som ut i fra et helhetlig perspektiv kan sette premisser for utviklingen av helse- og sosialtjenester i det samiske samfunnet.

Sametinget legger vekt på at tilskuddsordningen skal gi endringer i helse- og sosialtjenestetilbudet til samiske pasienter. I utviklingen av en tilpasset tjeneste for samene er det fortsatt mye gjort, både med hensyn til bruk av samisk språk og kulturforståelse, fysisk tilrettelegging av institusjoner og endring av innholdet i tjenestene.

Sametinget ønsker å videreføre arbeidet med å utvikle Sametingets helse- og sosialpolitikk med vekt på kvinners helse, barn og unges situasjon, ruspsykiatri og forskning. Sametinget vil også arbeide med å styrke informasjons- og veiledningsvirksomheten om samiske helse og sosiale forhold, samiske brukeres behov, om brukernes rettigheter i helse- og sosialtjenesten og å formidle kontakt med det samiske folk. Videre ønsker Sametinget å videreutvikle samarbeidet og rollen som samepolitisk premissleverandør vedrørende helse- og sosialsaker, både nasjonalt, og med andre nordiske land og andre urfolk. Samtidig ser Sametinget det som viktig å styrke arbeidet med urfolks helse- og sosiale forhold, blant annet i forhold til Verdens helseorganisasjon (WHO).

For å følge opp arbeidet med samiske helse- og sosialsaker er det nødvendig med økning på overføringen fra Helsedepartementet for 2005 og ber derfor om kr 7 000 000. Økningen i sin helhet skal gå til tilskuddsordningen/prosjekter.

11 Arkiv-, bibliotek- og informasjonstjenester

Tabell 11.0 Arkiv-, bibliotek- og informasjonstjeneste

(i 1000 kr)

Post 60	Benevnelse	Bud 2003	Rev.bud 2003	Statsbud-05
60.1	Mobile bibliotekstjenester	4 708	4 708	5 200
60.2	Samiske bibliotekstjenester	0	0	250
60.3	Samisk arkiv	688	688	1 900
Sum		5 396	5 396	7 350

11.1 Mobile bibliotekstjenester

Mål og tiltak

Etableringen av samiske bokbuss er et bidrag til en ellers mangelfull samisk bibliotekstjeneste. Å sikre finansieringen av de samiske bokbussene i områder med spredt bosetting og kommunikasjonsmessige utfordringer, står sentralt i utviklingen av bedre bibliotekstjenester til de samiske brukerne.

Kulturdepartementet er ansvarlig for å yte investeringsstøtte til etablering av nye bokbuss. Sametinget forvalter driftsstøtten til disse bokbussene. Budsjettbehovet til dette formålet i 2005 er på kr 5 200 000.

Sametinget har tidligere anmodet departementet om å innvilge investeringsstøtte til den planlagte bokbussen i Sør-Troms og Nordre-Nordland. Det forutsettes at driftstilskuddet til de samiske bokbussene også økes hvis det gis investeringsstøtte til nye busser.

11.2 Tilskudd til oppbygging av samlinger med samisk bibliotekmateriale

Mål og tiltak

Sametinget ønsker å bidra til å styrke bibliotekjenestene til den samiske befolkningen der de bor og motivere lokale bibliotek til å ta ansvar for sine samiske brukere. Videre ønsker Sametinget å etablere en tilskuddsordning for oppbygging av samlinger med samisk bibliotekmateriale i tilknytning til folke- og skolebibliotekene.

Budsjettbehovet for 2005 er på *kr 250 000* til etablering av en tilskuddsordning for oppbygging av samlinger med samisk bibliotekmateriale i tilknytning til folke- og skolebibliotekene.

11.3 Samisk arkiv

Mål og tiltak

I 2002 satte Sametinget i gang et utredningsarbeid med henblikk på oppbygging og organisering av samiske arkivtjenester. Sametinget ønsker å utvikle Samisk arkiv i Kautokeino til et arkiv med et nasjonalt ansvar for samisk arkivmateriale. Sametinget starter oppfølgingen av Sametingets vedtak om organiseringen av samiske arkiver og arkivtjenester i 2004.

I 2005 vil budsjettbehovet være på *kr 1 900 000* til oppgradering av arkivet, inklusiv driftsstøtten til samisk arkiv.

12 Likestilling

Hovemål

"Samiske kvinner og menn skal ha like rettigheter, plikter og muligheter på alle samfunnsområdene"

Tabell 12.0 Likestillingstiltak generelt

(i 1000 kr)

Post 61	Benevnelse	Bud 2003	Rev.bud 2003	Statsbud-05
61.1	Forskning på likestilling	100	100	150
61.1	Annet likestillingstiltak - Kvinner og politikk	100	100	350
61.1	Kvinnebladet Gába (<i>flyttet til 52.9 samiske publikasjoner</i>)	300	300	0
61.1	Likestillingstiltak i barnehager og på grunnskolen	0	0	150
Sum		500	500	650

Sign: _____ / _____

Møtesekretærer: Inga Hætta Skarvik/Osvald Grønmo

Mål og tiltak

Sametingets mål med likestillingsarbeidet ble vedtatt i Handlingsplanen for likestilling i mai 1999. Målet er *at samiske kvinner og menn skal ha like rettigheter, plikter og muligheter på alle samfunnsområdene*. Strategien for å nå målsetningen er integrering av likestillings- og kjønnsperspektiv i alle arbeidsområder i Sametinget. Denne perioden vil en spesielt legge vekt på forskning på likestilling og relasjoner mellom kjønnene i det samiske samfunnet. I tillegg er arbeidet med Sametingets valgordning et prioritert område. Det er et totalt behov for å øke avsetningen til *kr 650 000* til likestillingstiltak for 2005. Nedenfor er disse ytterligere beskrevet.

12.1 Forskning på likestilling

Sametinget legger stor vekt på å øke kunnskapene om relasjoner mellom kvinner og menn i de samiske samfunn. Dette tiltaket har høy prioritet. Sametinget budsjettbehov for 2005 er på *kr 150 000* til forskning og utlyses som forskningsmidler.

12.2 Kvinner og politikk

Midlene skal brukes til rekrutterings- og skoleringsarbeid som for eksempel seminarer på ulike politikkområder (fra samerett til EU til olje og gass), partipolitisk skoling, kurs i tale og debatt, hersketeknikker, nettverksbygging, fadderordninger, samt andre rekrutterings- og skolingstiltak som kan stimulere kvinner til å delta i og stille til sametingsvalget. Sametinget øker budsjettbehovet til *kr 350 000* i 2005 til dette formålet, spesielt fordi det er valgår.

12.3 Tiltak i barnehager og grunnskolen

Dette er oppfølging av innsatsområdet i Sametingets handlingsplan for likestilling, vedtatt i juni 1999. Likestilling må starte allerede i barnehagen og på grunnskolen. Sametinget har stor innflytelse på innholdet i samiske barnehager og i grunnskolen. Det er viktig at barn og unge blir opplært til gode holdninger og adferd for å gi både jenter og gutter selvtilit, og muligheter til å ta i bruk egne muligheter og rettigheter. Samtidig er det behov for at de ansatte i skolen og barnehagen gis en kompetanseheving på likestillingsområdet. Budsjettbehovet til dette formålet er på *kr 150 000* i 2005.

13 Samiskrelatert statistikk i Norge**13.1 Samisk statistikk****Mål og tiltak**

Sametinget startet i 2003 opp ett prosjekt for å få utviklet en egen statistikk for den samiske befolkningen. Bakgrunnen for at prosjektet var et stadig økende behov for å få samiskrelatert statistikk i forbindelse med forskning og analyse av det samiske samfunn. Tilgang på relevant statistikk er avgjørende for å få til en god samfunnsutvikling i de samiske områdene og for å kunne vurdere effekten på de samiske samfunn av for eksempel politiske avgjørelser. Dette er et prosjekt som har som målsetting med å få til en permanent løsning for samisk statistikk. Nordisk samisk institutt og Statistisk sentralbyrå er også involvert i prosjektet. Arbeidet i 2005 vil bestå av publisering av Årbok for samiskrelatert statistikk, evaluering av prosjektet og tilpasning av driftsløsninger for oppstart i ordinær drift høsten 2005.

Budsjettbehovet for 2005 til dette formålet er på *kr 1 250 000*.

14 Regional utvikling og samarbeid

14.1 Samarbeidsavtalene med fylkeskommunene

Mål og tiltak

Sametingets mål er å styrke og synliggjøre samisk kultur, språk og samfunnsliv i samarbeid med regionale aktører. Sametinget har inngått samarbeidsavtale med Troms og Finnmark fylkeskommune. I 2004 tas det sikte på å inngå en felles avtale med Hedmark-, Sør-Trøndelag-, Nord-Trøndelag og Nordland fylkeskommuner. Samarbeidsavtalene skal gjennom felles innsats om tiltak sørge for nyskaping, institusjonsutvikling, kompetanseheving, næringsutvikling og språk- og kulturutvikling til beste for alle innbyggerne i områdene. Fylkeskommunene har fått overført midler fra staten til regionalt utviklingsarbeid. Sametinget trenger derfor en betydelig økning i sine midler for 2005 for å kunne følge opp samarbeidsavtalene.

Totalt foreslås budsjetttrammen til dette formålet i 2005 til å være på *kr 10 000 000*, som fordeles på følgende, kr 4 300 000 til regional utviklingstiltak, kr 3 800 000 til duodji, kultur og idrett, kr 1 500 000 til opplæring og språk og kr 400 000 til internasjonalt arbeid.

14.2 Samiske kulturbygg

Mål og tiltak

Samiske kulturbygg har vist seg å være av særskilt betydning i områder hvor samene klart er i minoritet i forhold til den øvrige befolkning. Samiske kulturbygg bidrar til infrastruktur som gir trivsel og utviklingsmuligheter, og som gjør lokalsamfunnene ettertraktet å etablere seg i. Det er viktig å planlegge slike bygg med tanke på en flerbruksmodell inkludert tilbud til barn og unge.

Sametinget vil arbeide for at staten bevilger midler til samiske kulturbygg og overfører midler til Sametinget til fordeling. Under forutsetning av at staten bevilger midler vil Sametinget foreta følgende prioritering, kr 3 000 000 til forprosjektering av Vardobáiki og Samisk kunstmuseum, kr 23 900 000 til utbygging av Ája samisk senter og kr 20 000 000 til utbygging av Saemien Sitje. Totalt vil budsjettbehovet for 2005 være på til sammen *kr 46 900 000*.

Kostnadene for å realisere planene til Ája Samisk Senter, Kåfjord, Vardobáiki, Evenes/Skånland og Samisk kunstmuseum, Karasjøk beløper seg totalt til kr. 198,3 millioner kroner. Beløpet er fordelt til den enkelte som følger: Ája Samisk Senter kr. 32,3 millioner kroner, Vardobáiki stipulert til 36 millioner og Samisk kunstmuseum stipulert til 130 millioner kroner. Ája Samisk senter realiseres ved delutbygging. 1. byggetrinn er kostnadsberegnet til 9,4 millioner kroner og finansieres med tilskudd fra Troms fylkeskommune 5,4 mill, Sametinget 2 mill. Resten ble forsøkt finansiert over staten/departementene uten å lykkes. For Vardobáiki og Samisk kunstmuseum foreligger det stipulerte kostnader. Dette fordrer ny gjennomgang av planene med tanke på å redusere kostnadene – behov for egne midler til forprosjektering.

Begrunnelse

Det samiske samfunnet står overfor et nylig påbegynt arbeid innenfor sentrale kulturområder, og sammenlignet med situasjonen for majoritetskulturen er det fortsatt et begrenset handlingsrom for en aktiv samisk kulturutvikling. Et viktig kultursatsingsområde for Sametinget er etablering av samiske kulturbygg. Dette gjelder spesielt i områder der samisk språk og kultur står svakt. Sametingets mål er at det samiske folk skal ha reelle muligheter for kulturutøvelse på arenaer hvor kulturutøvelse kan finne sted.

Forslag 1, representant Isak Mathis O. Hætta, Frie gruppe

Sametinget ber om at det avsettes nødvendige økonomiske midler til oppstart og utvikling av etablerte og nye organisasjoner som arbeider for og med tradisjonelle næringer i samiske områder.

Forslag 2, representant Geir Tommy Pedersen, Norske samers riksforbunds samarbeidsgruppe, samarbeidsgruppa og Senterpartiets sametingsgruppe

Statsbudsjettet 2005

4.3.2 Samiske forlag

s.19 Endring 1. avsnitt ” på samisk” endres til : ”på alle samiske språk”.

Tillegg til 3 avsnitt.

Sametinget vil gjøre regjeringen oppmerksom på at bevilgningen til nynorske forlag er på kr 6 600 000 på tilsvarende budsjettpost i statsbudsjettet for 2003.

s.23 Nytt avsnitt øverst.

Fjernsyn og radio

Det samiske fjernsynstilbudet er fortsatt mangelfull både i NRK og i særlig grad TV2. Fjernsynskanalen må påminnes sine allmennkringkastingsforpliktelser. Sametinget vil i særlig grad rette oppmerksomheten mot det svært begrensede fjernsynstilbudet som samiske barn har, og det bør snarest bli daglige Barne-TV sendinger på de samiske språk. TV2 har intet regelmessig samisk fjernsynstilbud for barn og må instrueres til å følge opp konsesjonsvilkårene som kanalen har. I forbindelse med statsbudsjettet må NRK samtidig gis bedre økonomiske vilkår gjennom økning av kringkastingsavgiften. Sametinget ber dessuten departementet vurdere å øremerke lisensøkninger til utvikling av samisk kringkastingsstilbud. Den stadig sterkere konkurransen mellom fjernsynskanalen de siste årene viser at det er programtilbudet til mindre seergrupper som blir skadelidende. Det er akkurat samme argumentasjon for styrking av det samiske barnetilbudet som det er for styrking av det norske fjernsynstilbudet for barn.

Det samiske fjernsynstilbudet er fortsatt mangelfullt både i NRK og i særlig grad TV2. Fjernsynskanalen må påminnes sine allmennkringkastingsforpliktelser. Sametinget vil i særlig grad rette oppmerksomheten mot det svært begrensede fjernsynstilbudet som samiske barn har, og det bør snarest bli daglige Barne-TV sendinger på de samiske språk. TV2 har intet regelmessig samisk fjernsynstilbud for barn og må instrueres til å følge opp konsesjonsvilkårene som kanalen har.. Den stadig sterkere konkurransen mellom

fjernsynskanalene de siste årene viser at det er programtilbudet til mindre seergrupper som blir skadelidende. Det er akkurat samme argumentasjon for styrking av det samiske barnetilbudet som det er for styrking av det norske fjernsynstilbudet for barn.

Nytt 3. avsnitt

Det overordnede mål for samisk pressepolitikk er å etablere et sikkert økonomisk grunnlag for daglige utgivelser av samiske aviser, i første omgang de samiskspråklige avisene.

s.31 2. avsnitt. 2 setning

Stryk : ”4”

Stryk 3 setning : ”Konsolideringsprosessen i den nordligste samiske regionen er kommet godt i gang, og det tas sikte på å iverksette nyordningen i de nordligste museumssidaene 1.1.2004.”

Forslag 3, representant Egil Olli, Arbeiderpartiets sametingsgruppe

Tilleggsforslag og endringer til Sametingsrådets innstilling:

2. Prioriteringer av fremtidige budsjettbehov

Tilføyelse til kulepunktet om prioriterte områder:

Næringsutvikling

Informasjonsarbeid mot Sametingsvalget i 2005

2.2 Språk, kultur og utviklingsarbeid - Utviklingsarbeid/prosjekter

Tilføyelse nytt kulepunkt:

Etablering av samisk ressurscenter for likestilling i tilknytting til Sametinget.

Bakgrunn/ argumentasjon

-Tiltaket skal bidra til å løse de utfordringer kvinner har med hensyn til inntreden på den samepolitiske arena. Dette gjelder ikke bare i forhold til Sametinget, men er vel så viktig i forhold til samiske kvinners tilstedeværelse i kommunestyre og fylkesting. Sentret er svært viktig for kvinners mulighet til påvirkning og innflytelse. Dette må være Sametingets langsiktige arbeid for å skaffe seg større legitimitet i det samiske samfunn.

4.1.1 Samisk utviklingsfond

Tilleggsforslag:

Det må opprettes stimuleringsstipend til duoddjilæringer, dette i henhold til Sametingets tidligere vedtak.

5.1 Tospråklighetstilskudd - Mål og tiltak

Tilføyelse:

Tilskudd til tospråklige kommuner og fylkeskommuner økes, slik at disse skal kunne klare å oppfylle kravene i lovgivningen og at de faktiske utgiftene til tospråklighet blir fullt ut dekket. Sametinget vil i fremtiden prioritere språkitalisering i mer perifere samiske områder.

11.1 Mobile bibliotek tjenester - Mål og tiltak

Tilføyelse:

Sametinget anmoder Kultur- og kirke departementet om å bevilge investeringsmidler til anskaffelse av ny bokbuss for det sørsamiske området. Den sørsamiske kulturen er truet og tilgang til samisk litteratur er avgjørende for å utvikle den sørsamiske kulturen.

Sametinget ser det som nødvendig å utvide bokbusstilbudet også til den samiske befolkning i Sør-Varanger området. Det samiske språket i Øst-Finnmark trenger en stimulans og økt tilgjengelighet på samiske bøker.

Forslag 4, representant Roger Pedersen, Samenes Valgforbund

Sametinget tar utgangspunkt i Sametingsrådets budsjettforslag for 2005, og er enig i at det er mange udekte behov i det samiske samfunnet, som blant annet kan dekkes gjennom en økning av Sametingets budsjett. Forslaget om å øke bevilgningen med 175 millioner kroner i forhold til 2003, bør imidlertid betraktes som en mer langsiktig målsetting. Det Sametingsrådet har lagt frem er en viktig behovs analyse, men gir mindre veiledning om hva Sametinget mener er det viktigste som bør gjennomføres i 2005.

Sametinget finner det derfor som mer realistisk og gjennomførbart at den foreslåtte økningen, 175 millioner, er det man i samarbeid med sentrale myndigheter bør ta sikte på å kunne dekke opp i løpet av en femårsperiode, med årlige økninger av budsjettet for å oppnå dette nivået. Også det vil være en relativt bratt budsjettøkning sammenliknet med mange andre virksomheter, men Sametinget mener at behovene i det samiske samfunnet, etter mange generasjoners fornorskning, og fornektning av samisk språk og kultur, er så store og omfattende, at det ennå i en periode fremover må gjennomføres en ekstraordinær innsats, for å konsolidere samisk språk og kultur.

Disse behovene begynner også å bli vel kjente blant de bevilgende myndigheter. Dette – sammen med målsettingen om å gjøre Sametinget til det organet som skal ha den helt sentrale rolle i arbeidet med å sikre samisk språk og kultur i Norge – gjør at den årlige økningen av Sametingets budsjett bør ligge i den størrelsesorden som antydnet foran.

Sametinget vil også understreke at man legger avgjørende vekt på at de økte midlene som blir Sametinget til del gjennom budsjettet for 2005, og fremtidige budsjetter, i det aller vesentligste skal gå til tjenesteproduksjon som fremmer aktivitet i det samiske samfunnet, og i minst mulig grad til å øke administrasjonen.

Sametinget vil også knytte noen merknader til det Sametingsrådet sier i sitt fremlegg om at man må frem til en forhandlingsmodell for budsjettsaker. Dette synspunktet er fremmet mange ganger tidligere, og Regjeringen har i stortingsmelding nr. 7, 2000/2001, bedt Sametinget om å konkretisere hva man mener med en forhandlingsmodell. Denne konkretiseringen bør finne sted.

Så lenge dette imidlertid ikke har skjedd, er det vanskelig tenke seg en tradisjonell forhandlingssituasjon for 2005-budsjettet. Det som likevel bør kunne gjennomføres, er at det opprettes et samarbeidsforum for budsjettspørsmål, mellom Sametinget og Regjeringen, hvor sentrale departementer som blant annet finans- og kommunal- og regionaldepartementet er representert. Et slikt forum vil også kunne gi verdifull erfaring, hvis man skulle gå videre på ideen om forhandlinger.

Med et slikt opplegg vil den endelige fordelingen av budsjettet bli et ansvar for Sametinget i enda høyere grad enn i dag. De politikkområdene som bør ha høyest prioritet i en slik forbindelse, er språk, informasjon – herunder midler til manntallsinnskiving – og næringer.

Investeringsutgifter til samiske kulturhus kommer utenom dette. Sametinget bør gå inn i en dialog med sentrale myndigheter for å få til en finansieringsplan i forhold til den kulturhusplan som foreligger. Et alternativ er også at det lages en egen utbyggingsplan for samiske kulturhus, i tråd med sametingets tidligere anbefalinger.

Sametingets konklusjon når det gjelder 2005-budsjettet, er derfor:

Sametinget går inn for en økning av budsjettet med 25 millioner kroner årlig i 5 år. Dette eksklusiv kostnader til nye oppgaver som Sametinget overtar (pålagte eller ønskede oppgaver). Prioriteringen av økningen som påpekt ovenfor; språk, kultur, informasjon og næringer.

III Votering

Forslag 4 sendes til Rådet

Av 39 representanter var 37 tilstede. Forslaget ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Forslag 1 ble enstemmig vedtatt.
- Forslag 2 ble enstemmig vedtatt.
- Forslag 3 ble enstemmig vedtatt.
- Rådets forslag med endringer ble enstemmig vedtatt.

IV Protokolltilførsel

Det ble ikke fremmet protokolltilførsel i denne sak.

V Talerliste og replikkordskifte

	Taler	Replikk
1	Svein Peter Pedersen	
2	Egil Olli	Svein Peter Pedersen Ann-Mari Thomassen
3	Egil Olli	
4	Geir Tommy Pedersen	Egil Olli Stig Eriksen
5	Geir Tommy Pedersen	
6	Roger Pedersen	
7	Olaf Eliassen	
8	Isak Mathis O. Hætta	Geir Tommy Pedersen Per Edvin Varsi Janoš Trosten Svein Peter Pedersen

9	Isak Mathis O. Hætta	
10	Per A. Bæhr	Svein Peter Pedersen
11	Ragnhild Lydia Nystad	Magnhild Mathisen
12	Ragnhild Lydia Nystad	
13	Mildrid Pedersen	Svein Peter Pedersen
14	Per Edvin Varsi	Ragnhild Lydia Nystad
15	Per Edvin Varsi	
16	Roger Pedersen	
17	Johan Mikkel Sara	
18	Svein Peter Pedersen	
	Egil Olli (til forr.orden)	
	Geir Tommy Pedersen (til forr.orden)	
	Ragnhild Lydia Nystad (til forr.orden)	

VI Sametingets vedtak etter voteringen

1 Rammer for budsjettarbeidet

Sametingsplanen for 2002 – 2005 er utgangspunktet for Sametingets arbeid, prioriteringer og forslag til fremtidige budsjettbehov. I tillegg ligger Sametingets vedtatte politikk gjennom delplaner, meldinger og vedtak til grunn for utformingen av budsjettets mål, strategier og tiltak.

Sametingets visjon og overordnet mål for perioden 2002 – 2005 er:

Sametingets visjon

Et mangfoldig samfunn med samisk verdigrunnlag, grunnleggende menneskerettigheter og internasjonal solidaritet.

Overordnet mål

Selvbestemmelse med grunnlag i samenes rettigheter som folk og urfolk.

I de tidligere årene har Sametingets budsjett vært inndelt etter de ulike departementene. I Sametingets statsbudsjett for 2005 fremmes det behov om økning av budsjettet etter ansvarsområder Sametinget har overfor det samiske folk.

Sametingets behandling av budsjettet for 2005 er fremskjøvet fra november til september plenum, som en tilpasning til Regjeringens budsjettprosess. Sametinget har ved tidligere års fremleggelse av budsjettbehovene lagt til grunn forrige års tildelte rammer fra Stortinget. Forskyvningen medfører derfor at Sametinget ikke kan benytte inneværende års budsjettvedtak fra Stortinget, statsbudsjettet for 2004, som grunnlag i sitt arbeid, men tallene fra 2003.

Sametinget har tidligere fremmet krav om forhandlinger mellom Regjeringen og Sametinget i arbeidet med samiske saker, som bl.a. omfatter budsjettammer og ansvarsfordeling på alle samfunnsområder. Arbeidet

med budsjettet og nye behov vil kunne være et element som relativt enkelt kan inngå som en del av et forhandlingsopplegg. Her vil man gjennom reelle forhandlinger avdekke finansielle behov og ansvarsfordeling, og komme til enighet om rammene for budsjettene år for år. Et slikt system vil bedre dialogen og samarbeidet om de utfordringer vi står overfor i samepolitikken, og gi forutsigbarhet i forhold til fremtidige budsjетtrammer.

Det enkelte fagdepartement har et selvstendig ansvar i forhold til Sametingets budsjett. Sametinget opplever allikevel at enkelte departement skyver fra seg ansvaret for samiske saker til Kommunal- og regionaldepartementet. Dvs. at de ikke vil, eller ikke ønsker å ha noe reelt ansvar for å fremme samiske saker og budsjettbehov på sine respektive ansvarsområder.

Med bakgrunn i at Sametinget er en nettobudsjettert virksomhet forutsettes det at departementene forbereder eventuelle overføringer til Sametinget i form av post 50 bevilgninger. Det forutsettes videre at Kommunal- og regionaldepartementet som samordningsdepartement i samiske saker, koordinerer arbeidet med budsjettet.

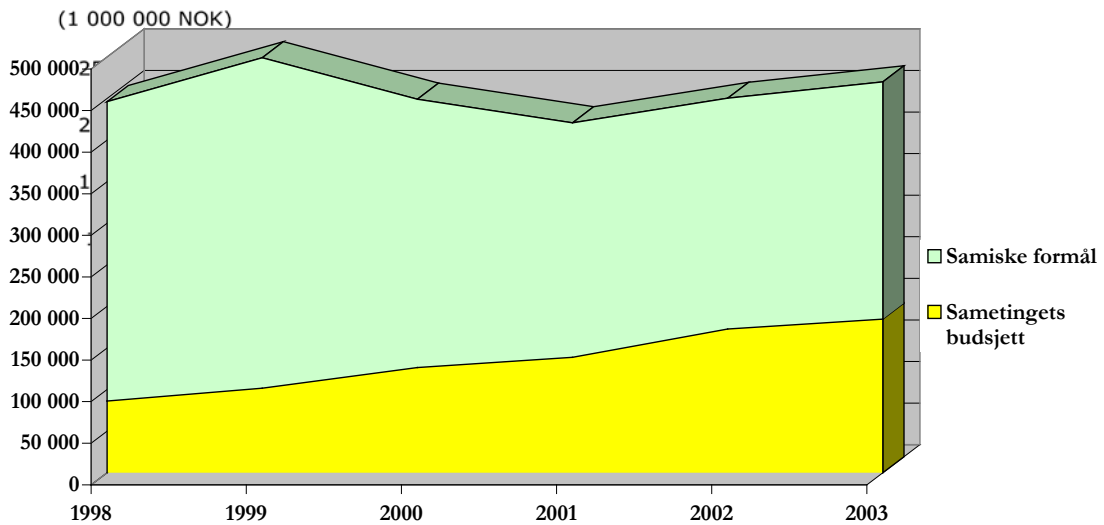
Den samlede rammen som Sametinget fikk til disposisjon i 2003 fra den norske stat var på 206,2 millioner kroner. Fordelingen av rammen fordeler seg som følger:

Tabell 1.0 Rammebevilgninger (i 1000 kr)

Beskrivelse	2002	2003	Avvik
Kommunal- og regionaldept. - KRD	120 100	129 800	9 700
Utdannings- og forskningsdept. - UFD	25 687	26 689	1 002
Barne- og familiedept. - BFD	8 113	8 413	300
Miljøverndept. - MD	1 000	2 000	1 000
Kultur- og kirkedept. - KKD	29 100	30 244	1 144
Helsedept. - HD	5 800	5 100	-700
Landsbruksdept. - LD	0	4 000	4 000
Totalt bevilget I	189 800	206 246	16 446
KRD - Avkastning Samefolkets fond	7 119	4 650	-2 469
Totalt bevilget II	196 919	210 896	13 977

Sametingets midler går til samiske tiltak og forvaltes av Sametinget på bakgrunn av de rammer som er gitt av sentrale myndigheter. Sametinget har de siste årene fått flere finansieringsordninger overført til sitt budsjett. I tillegg disponerer Sametinget en del midler som år for år overføres virksomheten fra øvrige finansieringskilder. Disse er uforutsigbare mht. årlig størrelse og er gjenstand for særskilt rapportering. Tilsvarende gjelder midler som ytes til prosjekter og annet. Felles for disse er at de ikke inngår i en fast overføring til Sametingets budsjett.

Figuren nedenfor viser utviklingen i Sametingets budsjett siden 1989. Økningen de siste årene skyldes hovedsakelig overføring av allerede eksisterende ordninger av samiske tiltak fra departementer til Sametinget uten reell økning i den totale overføringen til samiske formål. Prisjustering av Sametingets budsjett ble første gang foretatt i 2003.

Figuren ovenfor viser at det reelt sett har vært en tilnærmet nullvekst i bevilgningene til samiske formål den siste seksårsperioden. I samme periode er det relevant å se på budsjettutviklingen for Sametingets andel av disse bevilgningene. Sametingets budsjett er mer enn doblet i perioden det har vært nullvekst i den totale bevilgningen til samiske formål. Dette skyldes at allerede eksisterende samiske tiltak er overført fra departementers forvaltning til Sametinget. Dette gir et inntrykk av at Sametingets budsjett har vært i voldsom vekst, mens det i realiteten er tiltak og midler flyttet fra departementenes budsjetter til Sametingets budsjett. Til sammenligning må nevnes at Statsbudsjettet i samme periode har økt med ca. 40% korrigert for prisstigning.

Regjeringen har i sin melding om samepolitikken som mål å overføre nye oppgaver til Sametinget. Dette forutsetter at:

- de økonomiske rammene og de fremtidige ansvarsforhold klargjøres
- det er samsvar mellom myndighetsoverføring og de økonomiske rammene som stilles til disposisjon

Sametinget har et stort behov for å få tilført friske midler til utvikling og iverksetting av nye tiltak i det samiske samfunnet. Uten dette står Sametinget uten økonomisk mulighet til å gjennomføre sin egen vedtatte politikk på ulike samfunnsområder. Konsekvensene av at nye midler ikke bevilges til Sametinget er at:

- Sametinget oppleves som bremsekloss i utviklingene av det samiske samfunnet
- Sametinget gradvis mister sin legitimitet som et selvstendig folkevalgt organ, og fremstår som forvaltningsorgan for Norges samepolitikk vedtatt av Stortinget

2 Prioriteringer av fremtidige budsjettbehov

Det samlede behovet for å dekke de oppgaver og ansvar Sametinget har for det samiske folk i det mangfoldige samiske samfunnet, er på totalt *kr 381 860 00*. Dette er en økning på *kr 175 614 000* i forhold til den ordinære bevilgningen i 2003.

Tabell 1.1 Totaltabell - Sametingets samlede utgifter

(i 1000 kr)

Post	Tekst	Bud-03	Rev.bud-03	Statsbud-05	Økning	i %
Drift politisk nivå, administrasjon og spesielle driftsutgifter						
01	Drift politisk nivå	12 386	12 386	19 000	6 614	53,4 %
01	Drift administrasjon	49 991	51 546	58 595	7 049	13,7 %
22	Spesielle driftsutgifter	3 875	6 060	7 400	1 340	22,1 %
Sum driftsutgifter		66 252	69 992	84 995	15 003	21,4 %
Virkemidler						
51	Næringsutvikling	24 667	24 667	38 000	13 333	54,1 %
52	Kultur	30 723	31 080	46 270	15 190	48,9 %
53	Samisk språk	34 500	34 500	74 350	39 850	115,5 %
54	Miljø- og kulturvern	10 805	12 672	20 370	7 698	60,7 %
55	Andre tilskudd (politisk arbeid)	5 000	5 275	7 360	2 085	39,5 %
56	Opplæring	22 202	22 202	28 290	6 088	27,4 %
57	Internasjonalt arbeid	1 700	7 891	9 075	1 184	15,0 %
59	Helse- og sosialsatsing	4 500	4 500	7 000	2 500	55,6 %
60	Arkiv-, bibliotek- og informasjonstjeneste	5 396	5 396	7 350	1 954	36,2 %
61	Likestillingstiltak	500	500	650	150	30,0 %
62	Samistrelatert statistikk i Norge	0	0	1 250	1 250	-
63	Regional utvikling og samarbeid	a)	0	56 900	56 900	-
Sum virkemidler		139 994	148 683	296 865	148 182	99,7 %
Sum driftsutgifter og virkemidler		b)	206 246	381 860	163 185	74,6 %

a) Inkl. behov for statlig bevilgning på kr 46 900 000 til Samiske kulturbygg

b) Samiske aviser kap.335.75 på kr 22 000 000 inngår ikke i totalsummen overfor.

Sametinget er innforstått med at det er urealistisk å få til en slik stor økning på et år. Med utgangspunkt i den foreslåtte rammen på *kr 381 860 000* har Sametinget derfor valgt å prioritere enkelte områder for 2005 budsjettet, og ber om at rammen på post 50 økes med *kr 60 000 000* i 2005. De prioriterte områdene er følgende:

- Barn og unge
- Språk-, kultur- og utviklingsarbeid
- Samarbeid og partnerskap
- Miljøvern
- Næringsutvikling
- Informasjonsarbeid mot Sametingsvalget i 2005

Den foreslåtte budsjettøkning i 2005 skal dekke minimumsbehovet i det samiske samfunnet, gi Sametinget handlegfrihet til utvikling og iverksetting av nye tiltak, og ikke minst gi en prisjustering av rammene til Sametinget.

Nedenfor er Sametingets prioriteringer spesifisert nærmere.

2.1 Barn og unge

Opplæring

- rett til opplæring i og på samisk for alle samiske barn (se kap. 8.1)
- tilstrekkelig med samiske læremidler (se kap. 8)

Hovedmålsettingen er god kvalitet på opplæring i grunnskole og videregående opplæring. Sametinget skal videreføre arbeidet med utvikling og kvalitetssikring av innhold i samisk skole tilpasset læreplanene i grunnskole og videregående opplæring. Sametinget har lovfestede oppgaver på opplæringsiden, jfr. opplæringsloven kap. 6 Samisk opplæring.

Barnehage

- styrking av samiske barnehager (se kap.8.3)
- læremidler til språkopplæring i barnehager (se kap. 8.3)
- tiltak for å rekruttere samiske førskolelærere (se kap 8.2.4 og 8.3)

Sametinget fikk i 2001 ansvaret for forvaltningen av det særskilte statstilskuddet til samiske barnehager. Det særskilte tilskuddet til samiske barnehager skal dekke de ekstraavgiftene som et samisk barnehagetilbud medfører og på denne måten sikre at samiske barn i barnehagene får utvikle og styrke sitt samiske språk og sin samiske bakgrunn. Bevilgningen Sametinget har i dag, gir ikke rom for å øke beløpet verken for hver avdeling eller etter antall samisktalende ansatte.

Barnehagene har et spesielt behov for materiell som kan brukes i språkopplæringen. Fordeling til pedagogisk materiell er lav. Målet er å øke dette beløpet slik at samiske barn får tilgang til nytt materiell. Sametinget ber Barne- og familiedepartementet om å øke rammen til utvikling av pedagogisk materiell.

Utdannede førskolelærere med samisk språk og kulturkompetanse er en forutsetning for å lykkes i arbeidet med å styrke og bevare samisk språk og kultur i enkelte områder. Sametinget ber Barne- og familiedepartementet prioritere stipendordningen for samiske førskolelærere.

Reisestipend

Sametinget ønsker å opprette en stipendordning for ungdom som ønsker å besøke andre urfolk for å skaffe seg kompetanse i internasjonale urfolksspørsmål. Sametinget ber Barne- og familiedepartementet om midler til å opprette to stipender á kr 30 000.

2.2 Språk, kultur og utviklingsarbeid

Samisk språk

- språkprosjekter utenfor forvaltningsområdet (se kap 5.2)
- språksentre (se kap 5.3)
- utvikling av terminologiprosjekter (se kap 5.6-8)

Sametinget arbeider for å sikre enkeltpersoners rettigheter i forhold til samelovens språkregler. Ved siden av loven som virkemiddel for sikring av samisk språk, må det også benyttes økonomiske ressurser, i dette tilfellet gjennom etablering av stipendordninger for opplæring i samisk. For å fremme og styrke samisk språk må det opprettes språksentre som arenaer for samhandling mellom generasjoner. Det må også gis støtte til prosjekter og språkplaner i de områder der språket står særlig svakt.

Sametinget prioriterer prosjektmidler til språkarbeid utenfor forvaltningsområder for samisk språk. Sametinget har videre behov for midler til terminologiutviklingsprosjekter. Det gjelder midler til prosjekter som initieres av Sametinget i samarbeid med andre, eller til terminologiprojekter som enkeltstående avdelinger, institusjoner, etater og organisasjoner har behov for. Samisk språk brukes nå innen stadig flere fagområder, og i den forbindelse er det behov for å utarbeide formålstjenlig terminologi.

Samisk kultur

- Samiske museer (se kap. 2.4 og 6.2)
- Samiske festivaler (se kap.4.3.5)
- Samisk teater (Beaivváš Sámi Teáhter) (se kap 4.3.7)
- Ája samisk senter, utbygging av kulturbygg (se kap.14)
- Saemien sitje, utbygging av kulturbygg (se kap.14)
- Vardobáiki, forprosjekt (se kap.14)
- Samisk kunstmuseum, forprosjekt (se kap.14)

Utviklingsarbeid/prosjekter

Sametinget har en rekke utviklingsprosjekter under arbeid og det er behov for økonomiske ressurser for å videreføre disse prosjektene.

Sametinget vil særskilt nevne følgende prosjekter:

- Manntallsprosjektet (se kap 3.2.1)

Prosjektets formål er å informere om Sametinget for å få flere til å registrere seg i samemanntallet. Prosjektet retter seg spesielt mot områder utenfor det samiske kjerneområdet og mot kvinner og ungdom.
- Likestilling med særlig vekt på kvinners deltagelse i sametingsvalget (se kap 12.2)

I 2005 vil Sametinget spesielt legge vekt på forskning på likestilling og relasjoner mellom kjønnene i det samiske samfunn. I tillegg er arbeidet med Sametingets valgordning et prioritert område. Kvinner er i dag underrepresentert både i Sametinget og i samemanntallet.
- Selvbestemmelse/samiske rettigheter (se kap 3.3.3)

Sametinget ønsker å styrke arbeidet med selvbestemmelse /samiske rettigheter i 2005. Dette gjelder arbeidet med urfolks rett til selvbestemmelse, som er nevnt spesielt i St.meld. nr. 33, kapittel 4. Regjeringen legger opp til at Sametinget skal være med i den politiske prosessen med å omforme selvbestemmelse til praktisk politikk. Dette er et krevende arbeid som fordrer juridisk kompetanse og innsikt i både internasjonal og nasjonal rett.
- Samisk relatert statistikk (se kap 13)

I februar 2002 ble det avholdt et møte mellom Sametinget, Kommunal- og regionaldepartementet, Statistisk sentralbyrå og Nordisk samisk institutt vedrørende arbeid med samisk statistikk. Det er

ønskelig med en fast ordning for produksjon av samiskrelatert statistikk i Norge. Sametinget ser et stort behov for dokumentasjon på dette området og vil i samarbeid med Nordisk samisk institutt arbeide videre med dette prosjektet.

- Utviklingsprogrammet for duodji (se kap 4.1)

Sametinget startet i 2002 et 5-årig utviklingsprogram for duodji (samisk husflid og håndtverk).

Prosjektet er kostnadskrevenende. Sametinget viser til budsjettet for 2003, hvor det er avsatt 2,2 millioner kroner til prosjektet. I St.meld. nr. 55 Om samepolitikken heter det at ”en utfordring er å forbedre distribusjon og markedsføring av duodjiprodukter”. Målet med duodjiprogrammet er å gjøre duodji til en levedyktig næring med kulturell, faglig og samfunnsmessig bærekraft.

- Etablering av samisk ressurscenter for likestilling

Tiltaket skal bidra til å løse de utfordringer kvinner har med hensyn til inntreden på den samepolitiske arena. Dette gjelder ikke bare i forhold til Sametinget, men er vel så viktig i forhold til samiske kvinners tilstedeværelse i kommunestyre og fylkesting. Sentret er svært viktig for kvinners mulighet til påvirkning og innflytelse. Dette må være Sametingets langsiktige arbeid for å skaffe seg større legitimitet i det samiske samfunn.

2.3 Regional utvikling og samarbeid (se kap.14)

Sametinget viser til Distriktpolitisk redegjørelse 2002, punkt 5.3.5 Regionalt partnerskap. Her fremgår at Regjeringen vil legge til rette for at fylkeskommunene fra 2003, sammen med det regionale partnerskap skal prioritere ressursinnsatsen til ulike formål. I punkt 5.5 Nord Norge står det at Sametinget bør inngå i det regionale partnerskapet der det er naturlig.

Sametinget har tatt dette til etterretning og har allerede inngått samarbeidsavtale med Troms og Finnmark fylkeskommuner. I tillegg tas det sikte på å inngå en felles avtale med Hedmark-, Sør-Trøndelag-, Nord-Trøndelag og Nordland fylkeskommuner. Samarbeidsavtalen med Finnmark fylkeskommune er vedtatt i fylkestinget. Sametinget deltar også i arbeidet med det regionale utviklingsprogrammet (RUP) i Finnmark fylkeskommune og har hatt møte med Kystordførerkollegiet i Finnmark med tanke på samarbeid om aktuelle saker.

Gjennom felles innsats ønsker Sametinget sammen med andre parter å gi regional merverdi for utvikling og nyskaping i samiske områder. Dette forutsetter også at Sametinget får bevilget midler fra staten til regionalt samarbeid. Inngåelse av nye samarbeidsavtaler eller partnerskap vil styrke samarbeidet og samholdet mellom fylkeskommunene og Sametinget. Dette vil også være et positivt bidrag til økt verdiskaping og nyskaping i de samiske lokalsamfunnene, samt bidra til at fylkeskommunene/andre, sammen med Sametinget tar et større ansvar for å utvikle de samiske samfunnene.

Sametinget ber derfor Regjeringen bevilge regionalpolitiske midler til Sametinget, slik at det kan inngås nye samarbeidsavtaler og videreføre arbeidet med samarbeids-/partnerskapsavtaler med de fylkeskommunene som vi har inngått avtale med.

2.4 Miljø- og kulturvern (se kap 6.1)

Miljøvern

Miljøvern er et av de områdene Sametinget har valgt å prioritere for 2005. Sametinget ønsker å delta i forhold til sentralmyndighetene på mest mulige like vilkår for å oppnå en mer miljøvennlig utvikling. Sentralt i dette ligger oppfølging av arbeidet med Agenda 21 og Konvensjonen om biologisk mangfold. For at dette skal kunne skje må Sametinget gis ressursmessig mulighet til å arbeide med disse problemstillingene på en forutsigbar og faglig forsvarlig måte.

Arbeidet med det samiske kulturminnevernet er en viktig del av miljøvernet. Sametinget har et samlet og helhetlig ansvar for samiske kulturminner i hele det samiske bruks- og bosettingsområdet, samtidig som det samiske kulturminnevernarbeidet henger etter i utviklingen sammenlignet med det øvrige kulturminnevernet.

Sametinget ønsker derfor å konkretisere et opptrappingsbehov gjennom en dialog med Miljøverndepartementet.

Museum

Sametinget skal virke til en styrket, samordnet og helhetlig samisk museumsvirksomhet, basert på samenes egne forutsetninger som folk og urfolk. Samordningsprosessene mellom Sametinget, kommunene og de samiske museene skal virke til sikring, dokumentasjon, kunnskapsutvikling og formidling av samisk historie og kultur. For Sametinget er det viktig å arbeide for en samisk museumspolitik, dvs. at det samiske samfunnet selv tar ansvar for hvordan kulturen skal vernes og brukes.

De kulturpolitiske utfordringene de samiske museene står overfor er å samle inn, bevare, dokumentere og formidle samisk kultur og samiske samfunns materielle ytringer. I samisk sammenheng er det også svært sentralt at museene kan fungere som arenaer for kulturutøvelse.

Sametinget har på bakgrunn av forslagene i St. meld. 22 (1999-2000), lagt opp til en opptrapping av tilskuddet til samiske museer over en 5 års periode. Sametinget arbeider med konsolidering av større museumsenheter. Behovet for 2005 er satt opp ut fra målsettingen om at de samiske museene fra 2006 skal ha en statlig finansiering på kr 20 000 000. Av den samlede budsjettmessige økningen på kr 60 000 000 til museer i Norge for 2002-2003, har Samiske museer fått kr 1 000 000. Samiske museer er i en langt mer utsatt situasjon enn de fleste norske museer. Det er derfor av stor betydning at sentralmyndighetene fortsatt tar ansvar for utviklingen av den samiske historiedokumentasjonen og formidlingen.

3 Politiske og administrative driftsutgifter

3.1 Driftsutgifter politisk nivå

Tabell 3.0 Driftutgifter politisk ledelse

(i 1000 kr)

Post 01	Benevnelse		Bud 2003	Rev.bud 2003	Statsbud-05
0101	Sametingsrådet	a)	3 830	3 830	5 400
0102	Sametingets plenum		4 300	4 300	5 000
0103	Sametingets møtelederskap		470	470	240
0104	Sametingsgruppene		1 600	1 600	2 400
0105	Sametingets kontrollutvalg		106	106	150
0106	Sametingets tilskuddstyre		650	650	800
0106-303	Sametingets ungdomspolitisk utvalg (SUFU) (Ny)		120	120	250
0108	Valgregelutvalg		0	0	2 500
0109	Samisk parlamentarisk råd		400	400	800
0110	Sametingets språkstyre		350	350	360
0111	Samisk språknemnd		350	350	900
020x	Interreg overvåkingskom./tilskuddsstyre (Ny)		150	150	200
Sum			12 386	12 386	19 000

a) Inkl husleie til stedligkontor i Oslo og for å oppfylle siktemålet om at alle i Sametingsrådet er heltidspolitikere.

Budsjettrammen for 2005 settes til kr 19 000 000 til driftsutgifter politisk nivå, en økning på kr 6 614 000 i forhold til 2003. Nedenfor vises de prioriterte politiske utvalgene i 2005, ellers så skyldes resten av økningen prisjustering og økt aktivitet.

3.1.1 Tilskuddstyre

Mål og tiltak

Sametingets tilskuddsstyre er Sametingets forvaltningsorgan for de fond og tilskuddsmidler Sametinget overfører tilskuddsstyret å fordele. Sametingets tilskuddsstyre avholder minimum 4 møter i året. For 2005 vil det være behov for kr 800 000 til tilskuddsstyrets drift.

Sametingets ungdomspolitiske utvalg ble opprettet som permanent organ fra 2003. Målet er å utvikle utvalget til å bli et organ med innflytelse og medbestemmelse på utformingen av Sametingets politikk i forhold til unge. Det er behov for en budsjettramme på kr 250 000 til formålet i 2005.

3.1.2 Valgarbeid

I 2005 er det sametingsvalg. Regnskapet i 2001 viser et forbruk på kr 1 630 000 til forberedelse og gjennomføring av sametingsvalget. Det vil derfor være behov for en budsjettramme på kr 2 500 000 til valgarbeid i 2005. Dette skal dekke utgifter til en stilling, kjøp av tjenester i valgåret, valgmemndas møtevirksomhet, opplæring av kommuner og spesielt opptellingssamevalgstyrene samt evalueringsseminar etter valget.

I tillegg skal det lages og sendes valgkort og eventuelt annet valgmateriell direkte til alle stemmeberettigede. Sametinget vil antagelig overta forvaltningen av samemanttallet i 2004. Dette vil forenkle valgarbeidet merkbart, men samtidig skal Sametinget overta en arbeidsoppgave kommunene hittil har utført, nemlig å behandle alle begjæringene om innføring i samemanttallet. I 2004 vil det bli laget rutiner og utviklet system, for dette arbeidet. I valgåret vil det ventelig være flest begjæringar å behandle.

3.1.3 Samisk parlamentarisk råd

Mål og tiltak

Sametinget ønsker å prioritere det samiske og nordiske samarbeidet over landegrensene. Samisk parlamentarisk råd (SPR) ble konstituert 2. mars 2000. Sametinget i Sverige har i april 2002 tiltrådt det samiske parlamentariske samarbeidet. SPR er sametingenes samarbeidsorgan. Målet er å utvikle rådet til å bli et forum der sametingene i felleskap former politikken i saker som angår det samiske folket på tvers av landegrensene. Fra 2003 skal samene fra russisk side, som er representert i Sámiráđđi-Samerådet, være med som permanente deltakere med tale- og forslagsrett i SPR-samarbeidet. I kommende år vil SPR bli en sentral aktør i internasjonale fora som arbeider med urfolks saker. Målet er at SPR skal samordne den samiske stemme internasjonalt. Likestilling i det samiske samfunnet og språkarbeidet over landegrensene er to andre sentrale saker for SPR.

SPR har bedt regjeringene i Norge, Sverige og Finland finansiere driften, men fremdeles er finansieringen sametingenes eneansvar. SPR har vedtatt et budsjett på kr 2 405 196 for sin årlige virksomhet. Dette er et minimumsbudsjett med kun en stilling til saksbehandling og koordinering. Sekretariatsfunksjonen er vedtatt å følge presidenten, det vil si at sekretariatet (stillingen) lokaliseres til det Sametinget som har presidentvervet i rådet. SPR har vedtatt å avholde to rådsmøter og fire styremøter. SPR har fire arbeidsspråk (jf. SPRs arbeidsordning) og dette medfører betydelige utgifter til tolking og oversetting. Det er behov for *kr 800 000* til dekning av Sametingets andel av driftskostnadene i Samisk parlamentarisk råd i 2005.

3.2 Driftsutgifter administrasjonen

Tabell 3.1 Driftsutgifter administrasjon

(i 1000 kr)

Post 01	Benevnelse	Bud 2003	Rev.bud 2003	Statsbud-05
01	Driftsutgifter	49 991	51 546	58 595
Sum		49 991	51 546	58 595

Budsjett behovet settes til *kr 58 595 000* til driftsutgifter administrasjon i 2005, en økning på omlag *kr 8 604 000* i forhold til bevilgningen i 2003. Nedenfor vises de prioriterte administrative områdene i 2005. Resterende del av økningen er prisjustering.

3.2.1 Valg og manntall

Mål og tiltak

Informasjonskampanjen som startet i 2001 for å øke registreringen i samemanttallet, videreføres ut 2005, jfr. sak 21/01 Sametingets kommunikasjons- og servicepolitikk, Sametingsplanen 2002 – 2005, og anbefalingene i Sametingets vedtak i sak 35/02: Om endringer i regler for valg av Sametinget.

Informasjonskampanjen skal primært rette seg mot ungdom og kvinner i kommuner utenfor Indre Finnmark. Det geografiske målområdet er valgt på bakgrunn av resultater av undersøkelse utført av Norsk Gallup, Agenda, samt Statskonsults analyserapport som slår fast at det største potensial for økt registrering i samemanntallet, finnes i kystnære områder i Finnmark og Troms. I 2005 vil kostnadsrammen til informasjonskampanjen for å øke rekrutteringen til samemanntallet være på *kr 1 600 000*.

3.2.2 Kulturminnefaglige utfordringer

Mål og tiltak

Sametinget skal virke til en balansert samfunnsutvikling der miljøet og naturen selv setter rammer. Dette skal nås gjennom at Sametinget skal fortsette arbeidet for lokalt samisk miljøarbeid i en Urfolk Agenda 21 sammenheng, samtidig som miljøperspektivet skal trekkes sterkere inn i Sametingets generelle arbeid på ulike sektorer. Det regionale arbeidet med kulturminnevern skal styrkes ved at Sametinget gis muligheten til å legge direkte premisser for ivaretagelse av samiske ressurs- og samfunnsinteresser i større arealinngrepssaker. Sametinget har behov for å styrke sitt arbeid med miljø- og arealsaker med en ny stilling, med kostnadsramme på *kr 600 000* i 2005.

Begrunnelse

I dag har Sametinget 11 saksbehandlerstillinger for vurdering av samiske kulturminneinteresser i alle typer areal saker fra Hedmark til Finnmark. Stillingene er fordelt på fire distriktskontorer.

Sametinget har over lengre tid gitt uttrykk for ønske om og behov for miljøfaglig kompetanse i egen forvaltning og politikktutforming. Sametinget ønsker å følge opp utfordringene som gis i Agenda 21 og handlingsprogrammene fra Johannesburg konferansen. En styrking av Sametinget for mer systematisk arbeid med miljøfaglige utfordringer vil sette Sametinget i stand til i større grad å være en likeverdig aktør med sentrale og lokale myndigheter i arbeidet for en bærekraftig utvikling. I første omgang vil en stilling dekke primærbehovet for miljøfaglig kompetanse.

3.2.3 Kultur- og næringsfaglige utfordringer

Det er behov for å videreføre stillingen til oppfølging av Interreg III A-programmet på norsk side. Reiseutgiftene er store for denne typen stillinger. Tilsammen er budsjettrammen for 2005 på *kr 700 000*.

Sametinget har iverksatt et 5-årig utviklingsprogram for duodji, hvor en rekke tiltak innenfor sektoren søkes ivarettatt. Det er nødvendig å videreføre prosjektlederstillingen for å sikre oppfølging og framdrift av programarbeidet. Budsjettbehovet for 2005 er på *kr 600 000* i 2005.

Barne- og ungdomsarbeid er et av satsingsområdene for Sametinget. Det er etablert et eget ungdomspolitisk utvalg som har til formål å styrke de unges medbestemmelse og innflytelse på politikken. Dette skal bidra til at urfolksdimensjonen som gjelder barn og ungdom blir ivarettatt nasjonalt og internasjonalt. I Barentsregionale arbeidsgruppe for ungdomsspørsmål representerer Sametinget i Norge urfolkene i Barentsregionen. Det er ikke avsatt administrative ressurser til oppfølging av disse oppgavene. Det er behov for en stilling med en kostnadsramme på *kr 600 000* i 2005.

3.2.4 Lønn- og økonomifaglige utfordringer

Sametinget har hatt en kraftig vekst i antall ansatte de siste 5 år. Veksten har imidlertid kun vært i fagstillinger, mens stillinger til drift av fellesfunksjoner har vært nedprioritert. Dette skyldes, som tidligere nevnt, at allerede eksisterende samiske tiltak og midler er overført fra departementenes forvaltning til Sametinget.

Dette har medført at arbeidet med personal, økonomi, plan og arbeidsmiljø ikke har fått den prioritet som er ønskelig. Basisoppgavene blir prioritert først (eks. bokføring, utbetaling lønn, budsjettarbeid etc.). Tilfredsstillende kvalitetssikring, koordinering og utvikling på områdene lønn, personal, økonomi og planarbeid blir også nedprioritert.

Sett i forhold til andre statlige etater er Sametinget underbemannet på ovennevnte fagområder. Det foreslås derfor at administrasjonen i Sametinget får tilført en ny stilling, som tilføres lønn- og økonomiforvaltningen. Dette vil derfor gi en årlige kostnadsramme på *kr 600 000* f.o.m. 2005.

3.2.5 Språkfaglige utfordringer

Arbeidet med samisk terminologi og orddatabank må styrkes og prioriteres, slik at innsamling, samordning og godkjenning av ord blir effektivisert. En bedre service overfor publikum gjør at orddatabanken må følges opp daglig og nye ord publiseres så snart disse har gjennomgått en språklig granskning. I fremtiden vil det også være nødvendig med samarbeid om terminologi på nordisk nivå.

For å kunne gjennomføre dette er det nødvendig å tilføre nye ressurser til arbeidet. Kostnadsrammen for en stilling er på *kr 600 000* i 2005.

3.3 Spesielle driftsutgifter

Tabell 3.2 Samletabell - Spesiell driftsutgifter

(i 1000 kr)

Post 22	Benevnelse	Bud 2003	Rev.bud 2003	Statsbud-05
22	Læremiddelutvikling/FOU	1 800	2 540	1 850
22	Intereg driftsutgifter (Sametinget i Sverige)	250	250	0
22	Internett/datainformasjon/arkivsystem	1 300	1 443	2 800
22	Politisk initiativ	0	100	0
22	Konferanser (Ny)	425	725	950
22	Stedlig kontor i Oslo (flyttet til post 01 pol.nivå)	100	100	0
22	Oppfølging av Samerettsutvalget	0	902	1 000
22	Samisk selvbestemmelse	0	0	800
Sum		3 875	6 060	7 400

3.3.1 Internett/datainformasjon

Det planlegges å skifte ut hele maskinparken i Sametinget, utskifting av pc-er. Årsaken til utskiftingen er at maskinparken i snitt er 3 år, og erfaringsmessig er levetiden til PC'er 3-4 år. For å unngå problemer vil

utskiftingen av PC'er være nødvendig. Dette skal gjennomføres over to år, hvor første tredel av innkjøpet gjøres i 2004, resten i 2005. Sametinget planlegger videre i 2005 å starte et prosjekt for innføring av elektroniske kart/GIS i saksbehandlingen. Budsjettbehovet for 2005 er på *kr 2 800 000*.

3.3.2 Konferanser

Likestillingskonferanse

Det tas sikte på å avholde en likestillingskonferanse tidlig i valgperioden 2005-2009. Målgruppen er sametingsrepresentantene, samiske politiske partier og lister og samiske frivillige organisasjoner. Hovedmålsetningen er å videreføre nettverksbygging og kompetanseheving blant sametingsrepresentantene. Sametinget har et budsjettbehov på *kr 200 000* til formålet i 2005.

Ungdomskonferanse

Sametinget arrangerer årlig en ungdomskonferanse. Målgruppen er samiske unge mellom 13-28 år. Hovedmålsetningen er å stimulere og styrke barn og unges medinnflytelse, aktiv deltakelse og engasjement i det samiske samfunnet. Ungdomskonferansene bidrar med førstehåndssignaler til Sametinget og innspill på hva samiske unge er opptatt av og på hvordan Sametingets ungdomspolitiske arbeid bør utformes og gjennomføres. Det er behov for en budsjetttramme på *kr 450 000* til formålet i 2005.

Årlig konferanse med kommuner og fylkeskommuner

Gjennom bruken av virkemidlene både i Samisk utviklingsfond og Samisk kulturfond, er det et tett og stadig sterkere samarbeid med både kommunene og fylkeskommunene. For å strukturere og formalisere dette samarbeidet bedre, er det behov for et planmessig samarbeid gjennom avvikling av årlige konferanser hvor en får drøftet opplegg for felles samfunns-, kulturelt- og næringsmessig samarbeid.

Ved at Sametinget har inngått samarbeidsavtaler med fylkene er det aktuelt å gjennomføre felles konferanse med kommunene og de aktuelle fylkene. Budsjettbehovet for 2005 er *kr 200 000*.

Årlig konferanse for barnehageansatte

Sametinget ber om at det fortsatt avsettes *kr 100 000* til å holde den årlige konferansen for barnehageansatte i 2005.

3.3.3 Samiske rettigheter

Mål og tiltak

Sametingets arbeid med rettigheter må styrkes. Arbeidet med Finnmarksloven har hatt høy prioritet i Sametinget. Sametinget har i sak 21/03 Finnmarksloven påpekt en vesentlig mangel i loven som bryter med folkeretten, nemlig myndighetenes plikt til å foreta en helhetlig identifisering av landområder der samene lever (jf. ILO-konvensjon nr.169 artikkel 14 nr. 2). Dette er ikke fulgt opp av Regjeringen. Sametinget ønsker derfor å igangsette et slikt identifiseringsprosjekt i Finnmark. Budsjettbehovet er *kr 1 000 000* til dette formålet i 2005.

Begrunnelse

Rettigheter opparbeidet ved hevd eller alders tids bruk må bestå, uavhengig av hvem som kan tenkes å ha slike rettigheter. På dette området er det i dag en positiv utvikling i de norske domstolene, som ved flere

tilfeller har kommet til at også samisk bruk kvalifiserer til å opparbeide seg privatrettslige rettigheter til grunn, jf. Svartskogsaken og Selbusaken.

Et av hovedspørsmålene som reiser seg når Finnmarksloven ikke foretar noe skille mellom indre- og ytre Finnmark, slik Samerettsutvalget åpner for, er om staten har oppfylt den identifiseringsplikten den har etter ILO 169. I ILO-guiden s. 19 sies det at urfolkets rettigheter til land og vann hviler på deres tradisjonelle bruk av ressursene. Hvor omfattende rettighetene er må klargjøres, samtidig må man peke på hvilke områder rettighetene gjelder innenfor. Identifiseringen henger derfor naturlig sammen med den plikt staten har til å anerkjenne urfolks landrettigheter. Samerettsutvalget identifiserte Indre Finnmark som et område som samene har brukt på en slik måte at staten må anerkjenne deres eiendoms- og bruksrett til området etter ILO 169. Regjeringen bygger ikke på Samerettsutvalgets arbeid som var ment å være første steg i å identifisere samiske rettighetsområder etter ILO konvensjonen. Selv om Samerettsutvalget tidlig kom fram til at de ikke hadde kapasitet til å foreta en fullstendig identifisering, så identifiserte folkerettsgruppen Indre Finnmark til å være et område hvor samene har eiendomsrett etter ILO 169 artikkel 14. nr. 1 og 2.

3.3.4 Samisk selvbestemmelse – utredning/prosjekt

Mål og tiltak

I Sametingsplanen for 2002 – 2005 er Sametingets overordnede mål: -selvbestemmelse med grunnlag i samenes rettigheter. I 2002 årsmeldingens kapittel 2, Utfordringer, er arbeidet med fastsettelse av innholdet i selvbestemmelsen definert som et satsingsområde. En sentral oppgave er å innføre forhandlingsplikt mellom Sametinget og myndighetene. Plikten må omfatte mer enn konsultasjon og dialog, og må medføre gjensidige forpliktelser. Dette gjelder også rettighetene til landområder, vann og naturressursene.

Grensegangen mellom ansvarsområder og innflytelse mellom samiske og norske myndigheter må løses gjennom reelle forhandlinger og avtaler. Det må snarest nedsettes et utvalg med representanter fra Regjeringen og Sametinget som utreder hvordan forhandlingene skal gjennomføres. Regjeringen har i St.meld nr 33 (2001 – 2002) kapittel 4 spesielt nevnt urfolks rett til selvbestemmelse. Regjeringen legger til grunn at Sametinget skal delta i en dialog med regjeringen om innholdet i selvbestemmelses begrepet. Regjeringens utgangspunkt er at begrepet må tolkes i samsvar med folkeretten og internasjonal normutvikling på området, og Regjeringen legger opp til at Sametinget skal være med i den politiske prosessen med å omforme selvbestemmelse til praktisk politikk. Sametinget ønsker dette initiativet velkommen, og vil i samarbeid med Regjeringen igangsette dette arbeidet i 2005.

Det vil i 2005 være behov for *kr 800 000* til prosjekt og utredning av samisk selvbestemmelse.

Begrunnelse

Selvbestemmelse er nevnt spesielt i St. meld. nr. 33 (2001-2002) punkt 4.1. Her legger Regjeringen opp til at selvbestemmelsesproblematikken krever grundige drøftinger mellom Regjeringen og Sametinget. Det er derfor nødvendig å prioritere arbeidet med selvbestemmelse nasjonalt og internasjonalt. En slik prioritering krever at det avsettes midler til prosjekter som følger opp utviklingen internasjonalt, og som gjør det mulig for Sametinget å komme i en dialog med Regjeringen på dette området. Den økte aktiviteten vil innebære deltakelse på møter, konferanser og i internasjonale prosesser, samt begrepsutvikling og utvikling av samarbeid med sentrale myndigheter. Sametinget vil ta initiativ til å arrangere en internasjonal urfolkskonferanse i Norge i 2005 (se kapittel 9 Internasjonalt arbeid).

4 Næring og kultur

Hovedmål

”Sterke og levende samiske samfunn med allsidig nærings- kultur- og samfunnsliv”

4.1 Næringsutvikling

Tabell 4.0 Samletabell - Næringsutvikling

(i 1000 kr)

Post 51	Benevnelse	Bud 2003	Rev.bud 2003	Statsbud-05
51.1	Samisk utviklingsfond	21 517	21 517	34 500
51.2	Duodjinstitusjoner og organisasjoner	3 150	3 150	3 500
Sum		24 667	24 667	38 000

4.1.1 Samisk utviklingsfond

Sametinget ønsker å prioritere fondets virkemidler til tiltak innen den næringsstrukturen en har i de samiske bosettingsområdene. Primærnæringene står sterkt i den samiske næringstilpasningen. Dette innebærer at fondets virkemidler skal brukes til å styrke og videreutvikle primærnæringene og det øvrige næringsliv. Et variert og allsidig næringsliv er en betingelse for bo og sysselsettingen i samiske lokalsamfunn.

Næringsstrukturen i de samiske områdene er preget av mange små foretak med begrensede ressurser til å møte utfordringer knyttet til omstilling, nyskaping, verdiskaping og produktutvikling. Mange samiske bedrifter har liten egenkapital til å møte en fremtidig utvikling og de investeringer som kreves i et stadig mer konkurranseutsatt næringsliv. Bruken av Samisk utviklingsfonds virkemidler dreier seg derfor ikke om kun å gi investeringsstøtte til næringslivet, men også om å bruke midler utviklingstiltak for å imøtekomme de fremtidige utfordringer det lokale næringsliv står overfor.

Andelen kvinnelige etablerere og kvinner som står som eiere av private virksomheter er meget lav. Det er ulike årsaker til den skjeve fordelingen mellom kvinner og menn i det private næringsliv. Dårlige rammevilkår for kvinnes deltakelse i næringslivet er i stor grad avgjørende for dette forholdet. Det er behov for å styrke næringsstøtten til kvinnelige etablerere og næringsutøvere og tilpasse virkemidlene bedre til kvinnes behov i nærings sammenheng.

I enkelte samiske områder er det en stor andel kvinner med høyere utdanning. Denne kompetansen kan danne grunnlag for innovasjoner i næringslivet og ny næringsvirksomhet.

Nærings- og avhengighetsprinsippet må legges til grunn for fiskeripolitikken slik at en kan tilrettelegge for høsting av stedlige ressurser. Fondets virkemidler for fiskerinæringen prioriteres til den lokaltilpassede fiskeflåten og lokale mottaksanlegg. Oppdrett av marine arter har et utviklingspotensial som vil ha betydning for bo og sysselsetting i sjøsamiske områder.

Målet for reindriftspolitikken er å utvikle en økologisk, økonomisk og kulturell bærekraftig samisk reindrift. Det er nødvendig å sikre, utvikle og styrke reindriften som en særegen samisk næring, livsform og kulturbærer.

Sign: _____ / _____

Møtesekretærer: Inga Hætta Skarvik/Osvald Grønmo

Målet for jordbrukspolitikken er å beholde andelen sysselsatte i jordbruket. Strategien er å bygge opp både eneyrkebruk og kombinasjonsbruk, samt å regionalisere landbrukspolitikken i de samiske områdene.

Videreforedling av produkter fra primærnæringene er sentrale i verdiskapningsprogrammene for jordbruk og reindrift. På sikt vil økt verdiskapning på grunnlag av næringenes produkter kunne øke lønnsomheten og derved bedre inntjeningen i disse to næringene. Foruten videreforedling er det behov for å videreføre satsningen mot levedyktige kombinasjoner der primærnæringene inngår.

Reindrifftsavtalemidlene som overføres til Samisk utviklingsfond må i likhet med midlene fra jordbruksavtalen overføres fra avtaleforhandlingene til en ordinær budsjettpost i Landbruksdepartementet. Dette for å sikre større forutsigbarhet i utviklingen av reindriffts- og jordbruksnæringene.

Det har over lenger tid skjedd en endring av næringsstrukturen i det samiske samfunn. Bortfall av arbeidsplasser i primærnæringene øker behovet for vekst i antall arbeidsplasser i sekundær- og tertiærnæringene. Behovet for å skape arbeidsplasser i disse næringene er viktig for utviklingen av det samiske samfunnet. Det er et stort behov for nyskaping og utvikling av mer varierte arbeidsplasser.

Tradisjonelt har næringstilpasningen i samiske samfunn vært basert på utnyttelse av naturressurser i kombinasjon med hverandre. Sametinget vil videreføre denne tilpasningen slike at nye kombinasjoner kan utvikles og dermed skape levedyktige kombinasjoner.

Sametinget vil prioritere støtte til utviklingstiltak for å fremme innovasjon og styrke sysselsettingen i duodjinæringen. Duodjinæringen har svak inntjeningsevne og preges av små enkeltforetak med liten egenkapital. Sametinget har av den grunn iverksatt et 5-årig utviklingsprogram for duodji hvor formålet er å tilrettelegge for utvikling av en sterkere næringsrettet duodji med spesiell fokus på kvinnelige arbeidsplasser. Duodji programmet har fokus både på produksjon, produktutvikling, veiledning, kompetanse, nettverk, markedsføring og salg. For å følge opp og iverksette de tiltakene som er skissert i duodji programmet er det behov for en betydelig økning i støtte til tiltak i duodji programmet i 2005.

Det må opprettes stimuleringsstipend til duodjilæringer, dette i henhold til Sametingets tidligere vedtak.

Totalt vil disse tiltakene utgjøre en budsjetttramme på *kr 26 500 000* i 2005. Dette gir en økning på *kr 4 983 000* i forhold til det ordinære budsjettet i 2003.

4.1.2 Utvidelse av fondets virkeområde

Mål og tiltak

Sametingsplanen har vektlagt sammenhengen mellom kultur og næring. Sametinget har fremhevet den historiske forankring av kulturbegrepet, hvor også det materielle grunnlaget for folks næringstilpasning er en del av denne forståelsen. Bruken av Samisk utviklingsfonds virkemidler søker å styrke rammebetingelsene for den lokale næringsutviklingen innenfor fondets geografiske virkeområde. Bruken av virkemidlene skal tilrettelegge for både næringskombinasjoner, småskaladrift og eneyrketilpasninger.

Samisk utviklingsfonds rolle som utviklings- og virkemiddelaktør har vært sentral i samiske områder. Sametinget har i løpet av de siste årene fått en del henvendelser fra ulike kommuner med forespørsel om å

bli innlemmet i virkeområdet. Det gjelder kommunene Sør-Varanger, Sørreisa, større deler av Tysfjord kommune, Loppa kommune og Talvik tettsted i Alta kommune. Sametinget vil behandle en eventuell utvidelse av fondets geografiske virkeområde i forbindelse med kyst- og fjordmeldingen som fremlegges høsten 2003.

Sametinget vil utvide fondets geografiske virkeområdet på bakgrunn av de henvendelsene som er fremmet. Ut fra erfaringstall nyttes vel kr 2 000 000 årlig i næringsstøtte til den enkelte kommune. Ved at fire nye kommuner tas inn, er det nødvendig med en vesentlig styrking av Samisk utviklingsfonds støtteramme. Det må være en klar sammenheng mellom den geografiske utvidelsen som skal finne sted og de økonomiske virkemidlene som stilles til disposisjon. Behovet for en styrking av fondets ramme er *kr 8 000 000* for 2005.

4.2 Duodjiinstitusjoner og organisasjoner

Mål og tiltak

Sametinget bevilger årlig midler til organisasjoner i duodjinæringen som har som mål å fremme duodji som kultur, fag og næring. Duodjiprodusenter hver for seg har ikke ressurser og kompetanse til å utvikle sektoren alene med hensyn til produktutvikling, salg og markedsføring. Gjennom bruk av virkemidler til interesse- og bransjeorganisasjoner i duodji søker en å tilrettelegge for opplæring og veiledning. Støtte til organisasjoner er viktig for å styrke samarbeidet mellom produsent og serviceleddet for å få en koordinert innsats og dermed styrke rammebetingelsene for hele næringen.

Budsjettbehovet for 2005 er på kr 3 500 000. Økningen på kr 350 000 i forhold til 2003 er tilskudd til opplæringskontoret i duodji-øst.

4.3 Kultur

Tabell 4.1 Samletabell - Kultur

(i 1000 kr)

Post 52	Benevnelse	Bud 2003	Rev.bud 2003	Statsbud-05
52.1	Samisk kulturfond	8 837	8 837	11 800
52.2	Samiske forlag	1 573	1 573	3 500
52.3	Samiske kulturhus	4 833	4 932	7 000
52.4	Samiske kulturorganisasjoner	1 196	1 253	1 570
52.5	Samiske festivaler	1 360	1 360	2 400
52.6	Samisk idrett	550	550	1 100
52.7	Samisk teater	11 075	11 075	14 000
52.8	Kunstnerstipender	1 300	1 300	2 300
52.9	Samiske publikasjoner	0	200	2 200
52.10	Utstillingsvederlag til Samisk kunstersenter	0	0	400
Sum		30 723	31 080	46 270

Mål og tiltak

Sametinget har som oppgave å ta vare på kulturarven samtidig som vi skal bidra til nytenking og utvikling. En aktiv samisk kulturpolitikk er nødvendig for en fortsatt levedyktig samisk kultur. Kulturbegrepet

omfatter litteratur, kunst, musikk, religion osv., og også de verdier, normer og symboler som overføres fra generasjon til generasjon.

4.3.1 Samisk kulturfond

Mål og tiltak

Sametinget skal legge forholdene til rette for at samisk kunst og kultur skal få rammebetingelser som gjør den i stand til å styrkes og videreutvikles. Det er derfor viktig at den økonomiske støtten til litteratur, musikk, billedkunst/duodji, teater og film har en ramme som gjør dette mulig. Det vil være behov for en budsjetttramme til Samisk kulturfond på totalt *kr 11 800 000* i 2005.

Begrunnelse

Sametinget har opplevd en formidabel økning i antallet søknader til Samisk kulturfond de siste årene, spesielt innen litteratur, musikk og film. Dette har ført til at gode litteratur- og musikkprosjekt må vente i opptil flere år før de kan realiseres pga. manglende finansiering. Dette skaper frustrasjoner blant både forfattere og musikere, i forlag, og i hele det samiske samfunnet. For å kunne bidra til at antallet skjønnlitterære utgivelser og utgivelser av samisk musikk skal kunne økes vil det være avgjørende at avsetningen i kulturfondet til litteratur og musikk kan økes betraktelig. Også aktiviteten innen film har hatt en merkbart økning de senere årene. Sametinget har til nå ikke sett seg i stand til å avsette egne midler i Samisk kulturfond til film- og videotiltak, men ser et klart behov for at dette gjøres fra 2005.

4.3.2 Samiske forlag

Mål og tiltak

Sametinget anser det som nødvendig at det bygges opp en stabil forlagsbransje i samiske områder. Et av hovedmålene for bransjen er å utgi bøker på alle samiske språk og å skape grunnlag for samisk kulturell infrastruktur i samiske områder.

Sametinget har gjennom en årrekke lagt vekt på å støtte samisk forlagsvirksomhet ved å tilføre forlagene et visst økonomisk bidrag i form av grunn-, kompetanse- og markedsføringstilskudd til sikring av en minimumsdrift.

Budsjettbehovet settes til *kr 2 500 000* til ordningen i 2005, en økning på omlag *kr 1 000 000* i forhold til bevilgning i 2003. Videre er det behov for *kr 1 000 000* for å styrke innkjøpsordninger for samiske bøker. Totalt vil budsjettbehovet til samisk forlag være på *kr 3 500 000* i 2005. Sametinget vil gjøre regjeringen oppmerksom på at bevilgningen til nynorske forlag er på *kr 6 600 000* på tilsvarende budsjettpost i statsbudsjettet for 2003.

Begrunnelse

Samisk forlagsstøtte har i alle år vært på ca. *kr 1 500 000* og det er nødvendig med et økonomisk løft. Produksjon av samiske bøker bygger på lite opplag pr. utgivelse, og av den grunn kan det ikke forventes særlig fortjeneste på salg av bøker.

4.3.3 Samiske kulturhus

Mål og tiltak

Det samiske folk skal ha reelle muligheter for kulturutøvelse. Samiske kulturhus og museer er sentrale arenaer for kulturutøvelse og aktivitet. Det er videre behov for økte driftsmidler. Budsjettbehovet i 2005 er *kr 7 000 000*.

Begrunnelse

Samiske kultursentre står i en særstilling når det gjelder å bevare samisk språk og kultur. De kan ikke sammenlignes med øvrige nasjonale kulturbygg. Samiske kultursentre er gjerne lokalisert til steder hvor det ikke er aktuelt med mange eksterne leietakere. Prosjekter som bygger sin virksomhet rundt målsettingen om å bevare og utvikle samisk språk og kultur, må også være de som etter statens forpliktelser må finansieres med statlige midler. Et eget samisk kultursenterfond vil langt på vei dekke investeringskostnader ved oppføring av nye regionale og lokale samiske kultursentre.

4.3.4 Samiske kulturorganisasjoner

Mål og tiltak

Frivillige samiske kulturorganisasjoner er en viktig del av det samiske samfunn. Gjennom sitt mangfold av aktiviteter knytter de mennesker sammen i meningsbærende fellesskap. De realiserer viktige samiske verdier gjennom sitt verdigrunnlag, og bidrar til å utvikle og styrke samisk kultur. Sametinget ser det som viktig at samiske kulturorganisasjoner kan utvikle og utvide sin viktige rolle i det samiske samfunnet, og vil arbeide for at organisasjonene tilføres tilfredsstillende rammer til sin virksomhet.

For 2005 er budsjettbehovet til samiske kulturorganisasjoner på totalt *kr 1 570 000*.

4.3.5 Samiske festivaler

Mål og tiltak

Sikre at samiske festivaler oppnår tilfredsstillende økonomiske rammebetingelser. Sametinget har fra 2003 utvidet sin festivalstøtte med to festivaler til å gjelde fire festivaler. Formålet er å bidra til å stimulere og utvikle samiske kunstneriske uttrykk, og sikre arenaer for formidling av samisk kunst og kultur. Sametingets mål i festivalsammenheng er å øke kjennskapen til og interessen for samisk kunst og kultur, samt å ivareta samiske artister og kunstneres interesser. Det er behov for en budsjetttramme på *kr 2 400 000* til formålet i 2005.

4.3.6 Samisk idrett

Mål og tiltak

Sametinget vil legge til rette for at Samenes idrettsforbund (SVL) skal få rammebetingelser som gjør de i stand til å opprettholde og få i gang organisert samisk idrettsaktivitet. SVL er den eneste idrettsorganisasjonen som organiserer samiske idretter slik som reinkappkjøring, lassokasting osv.

Dette er idretter som har lange tradisjoner blant samer, og Sametinget vil at disse idrettene skal opprettholdes og videreutvikles.

Samene vil i 2004 for første gang delta med idretts- og kulturutøvere i Artic Winter Games (AWG) som arrangeres i Canada. Dette er et sirkumpolart idretts- og kulturarrangement som arrangeres annet hvert år vekselvis i Canada, Alaska, Grønland og Russland (Magadan). Samelandslagets virksomhet har hatt en sterk identitetsskapende effekt, og Sametinget vil at landslagets virksomhet skal styrkes og utvikles.

Det vil være behov for en budsjettramme over Sametingets budsjett i 2005 til driftsstøtte til SVL-N og SVL-fotball på totalt *kr 1 100 000*. I tillegg forventer Sametinget at samisk idrett blir tilført spillemidler som muliggjør styrking og utvikling av aktiviteter og anlegg.

4.3.7 Samisk teater

Mål og tiltak

Samisk teatervirksomhet bidrar til å heve det samiske språkets status og er et godt tiltak for formidling av samisk kultur.

Beaivváš Sámi Teáhter:

Sikre et forsvarlig økonomisk fundament for virksomheten til teateret som samisk nasjonalteater, slik at det er i stand til å betjene hele det samiske bosettingsområdet med de store geografiske avstandene og de ulike utfordringene en finner i de ulike samiske områdene. Teateret har ikke hatt vesentlig økning i bevilgningene de siste årene.

Åarjelhsaemien Teatere/Sydsamisk Teater:

Finne en løsning for finansiering av permanent drift av teateret. Det er viktig at det etableres et godt teater tilbud for den sørsamiske befolkningen gjennom utvikling av Åarjelhsaemien Teatere. Teateret betjener hele det sørsamiske området på norsk side.

Det er behov for en budsjettramme på *kr 14 000 000* til samisk teatervirksomhet i 2005.

4.3.8 Kunstnerstipender

Mål og tiltak

Stipendordningen skal bidra til at målene i Sametingets kunstpolitikk nås ved å legge forholdene til rette for at enkeltkunstnere skal kunne bidra til et mangfoldig og nyskapende samisk kunstliv. Det er en viktig oppgave for Sametinget både å ta vare på de etablerte samiske kunstnerne og å sikre rekruttering til kunstmiljøene. Et særskilt stipend skal hjelpe unge kunstnere til å komme i gang med sin kunstneriske løpebane.

Det foreslås at kvoten minimum blir oppjustert til 7 arbeidsstipend med varighet på 1-5 år, 3 arbeidsstipend til yngre kunstnere med varighet på 1-3 år, garantiinntekter med en kvote på 2 og at diverse stipender økes. Budsjettrammen for 2005 settes til *kr 2 300 000* til formålet, en økning på *kr 1 000 000* i forhold til avsetning i 2003

4.3.9 Samiske publikasjoner

Mål og tiltak

Samisk språk er under stort press fra majoritetsspråket. For å bøte på noe av det, er det viktig at særlig barn og unge har tilgang til litteratur på sitt språk. En viktig oppgave for Sametinget er å sikre utgivelse av samiskspråklige publikasjoner. En fast støtteordning vil sikre kontinuitet og forutsigbarhet for utgivelsene

Sametinget vil arbeide for en fast støtteordning for eksisterende samiskspråklige publikasjoner for barn, unge og kvinner, gjennom samfinansiering mellom Sametinget og ulike departement, samt åpne for mulige fremtidige publikasjoner. Publikasjonene bør ivareta alle samiske språk. De aktuelle samiske publikasjoner som bør få støtte er følgende; barnebladet Leavedolgi, Nuorttanáste, Kvinnebladet Gába og Ungdomsmagasinet Š.

Sametinget har i 2003 gitt tilskudd til samiske kvinnebladet Gába på kr 300 000, Nuorttanáste på kr 200 000 og Leavedolgi på kr 200 000. Sametinget ønsker å videreføre dette som en permanent ordning for å sikre en kontinuitet og forutsigelighet for utgivelsen av bladene.

Sametinget ønsker å øke støtten til samiske publikasjoner til *kr 2 200 000* i 2005.

4.3.10 Utstillingsvederlag til Sámi Dáiddaguovddáš/Samisk kunstnersenter

Mål og tiltak

Sametingets hovedmål er å skape vilkår for at hele samfunnet skal kunne ta del i et levende og mangfoldig samisk kunstliv. Formålet med ordningen skal være å formidle samisk kunst til befolkningen. Sametinget fikk overført forvaltningsmyndighet fra Kulturdepartementet i 2002. Rammen for 2005 settes til *kr 400 000* til formålet, en økning på kr 220 000 i forhold til avsetning i 2003.

4.3.11 Barn- og unge

Mål og tiltak

Barn og unge er et prioritert satsningsområde for Sametinget. Sametinget vil arbeide for å skape gode oppvekstvilkår for samiske barn og unge, slik at disse kan vokse opp i trygge og gode nærmiljøer hvor de gis mulighet til å utvikle og styrke sin samiske identitet og tilknytning til det samiske samfunnet. Sametingets satsning skal gjenspeile mangfoldet i samisk kultur og barnas ulike erfaringsbakgrunn.

Sametinget vil følge opp Sametingets barne- og ungdomsplan og forsterke satsning på samiske barn og unge. Herunder satsning på samiske barne- og ungdomsblader (jfr. kap. 4.3.9 Samiske publikasjoner), samisk barne- og ungdomsidrett (jfr. kap. 4.3.6 Samisk idrett) og arbeidet for å gi unge økt medbestemmelse og innflytelse på Sametingets politikk i forhold til unge (jfr. kap. 3.1.1 Tilskuddsstyre vedr. Sametingets ungdomspolitiske utvalg og kap. 3.3.1 Konferanser).

Fjernsyn og radio

Det samiske fjernsynstilbudet er fortsatt mangelfullt både i NRK og i særlig grad TV2. Fjernsynskanalene må påminnes sine allmennkringkastingsforpliktelser. Sametinget vil i særlig grad rette oppmerksomheten mot det svært begrensede fjernsynstilbudet som samiske barn har, og det bør snarest bli daglige Barne-TV sendinger på de samiske språk. TV2 har intet regelmessig samisk fjernsynstilbud for barn og må instrueres til

å følge opp konsesjonsvilkårene som kanalen har. Den stadig sterkere konkurransen mellom fjernsynskanalene de siste årene viser at det er programtilbudet til mindre seergrupper som blir skadelidende. Det er akkurat samme argumentasjon for styrking av det samiske barnetilbudet som det er for styrking av det norske fjernsynstilbudet for barn.

Den kulturelle skolesekken

Stortinget har vedtatt å endre nøkkelen for fordeling av overskuddet fra Norsk Tipping AS og satse på kulturformidling i skolen. Avsetningen til Den Kulturelle Skolesekken er i 2003 på kr 60 000 000, og i 2004 og 2005 vil summen kunne øke betraktelig, jfr. St.meld. nr. 38. Sametinget ønsker å være medaktør og bidra til også å få samisk kultur inn i skolen som en del av Den kulturelle skolesekken. Sametinget må få tildelt en del av midlene som staten har bevilget til prosjektet, slik at Sametinget blir i stand til å initiere tiltak for å sikre samisk innhold i kulturtilbud til skolene.

4.3.12 Samiske aviser

Mål og tiltak

Sametinget mener at samene som folk og urfolk i Norge har krav på særskilte tiltak for etablering av et bredt og mangfoldig samisk medietilbud.

Sametinget ser det som spesielt viktig at samiske barn får et samisk språklig medietilbud. Målene for samisk mediepolitikk er å sikre yringsfriheten som grunnleggende forutsetning for et levende samisk demokrati, sikre saklig og allsidig informasjon til alle samer, sikre og styrke samisk samfunnsliv, språk og kulturell identitet og sikre at samer får et kvalitativt godt og allsidig medietilbud innenfor de ulike mediegruppene.

Det overordnede mål for samisk pressepolitikk er å etablere et sikkert økonomisk grunnlag for daglige utgivelser av samiske aviser, i første omgang de samiskspråklige avisene

Bevilgningen på Kultur- og Kirkedepartementets budsjett over posten "Tilskudd til samiske aviser" forelås for 2005 til *kr 22 000 000*. Denne bevilgningen blir direkte tildelt samiske aviser og er ikke med i Sametingets totale ramme.

5 Samisk språk

Hovedmål

”Vi klarer oss med Samisk!”

Tabell 5.0 Samletabell - Samisk språk

(i 1000 kr)

Post 53	Benevnelse	Bud 2003	Rev.bud 2003	Statsbud-05
53.1	Tospråklighetstilskudd	28 050	28 050	38 050
53.2	Språkprosjekter innenfor forvaltningsområdet	1 600	1 600	3 000
53.2	Språkprosjekter utenfor forvaltningsområdet	2 450	2 450	6 000
53.3	Språksentre	2 400	2 400	4 500
53.4	Rett till opplæring i samisk	0	0	2 000
53.5	Samisk språkkampanje og moderne teknolgi	0	0	7 200
53.6	Terminologiutviklingsprosjekter	0	0	3 000
53.7	Språkprosjekter utenfor forvaltningsområdet	0	0	6 400
53.8	Talesyntese for samiske språk	0	0	4 200
Sum		34 500	34 500	74 350

5.1 Tospråklighetstilskudd

Mål og tiltak

Sameloven slår fast at samisk er likestilt med norsk som et offisielt språk i Norge. Formålet med Samelovens språkregler er å bevare og utvikle det samiske språket ved særlig å styrke bruken av språket i offentlig sammenheng. Samelovens språkregler er minimumsregler og er geografisk avgrenset til forvaltningsområdet for samisk språk. Med forvaltningsområdet for samisk språk menes kommunene Karasjok, Kautokeino, Nesseby, Porsanger, Tana og Kåfjord. Sametinget forvalter tilskudd til tospråklighet og dette fordeles til kommuner i forvaltningsområdet for samisk språk, samt Finnmark og Troms fylkeskommuner. Tilskuddet skal sikre at kommunene og fylkeskommunene i forvaltningsområdet har økonomiske midler til å gi tospråklige tjenester iht. kravene i sameloven.

Sametinget har i plenum behandlet sak 02/03 Utvidelse av forvaltningsområdet for samisk språk i 2003. Vedtaket går ut på at Sameloven må endres slik at kommuner som ønsker det kan bli innlemmet i forvaltningsområdet for samisk språk. I denne forbindelse sendte Sametinget en henvendelse til 6 kommuner med forespørsel om de vil innlemmes i forvaltningsområdet for samisk språk. Forespørselen gikk til følgende kommuner: Evenes, Skånland, Tjeldsund, Lavangen kommuner innenfor nordsamisk område, Tysfjord kommune innenfor lulesamisk område og Snåsa kommune, som ligger i et sørsamisk område.

Dersom Stortinget gjør vedtak om å innlemme flere kommuner i forvaltningsområdet for samisk språk, må ikke dette forårsake dårligere økonomiske vilkår for de kommunene som allerede er innenfor. Som en følge av et eventuelt vedtak om utvidelse av forvaltningsområdet foreslår Sametinget å øke tospråklighetstilskuddet med kr 10 000 000. Budsjettbodyet for 2005 vil være på *kr 38 050 000* til tospråklighetstilskudd.

Tilskudd til tospråklige kommuner og fylkeskommuner økes, slik at disse skal kunne klare å oppfylle kravene i lovgivningen og at de faktiske utgiftene til tospråklighet blir fullt ut dekket. Sametinget vil i fremtiden prioritere språkvitalisering i mer perifere samiske områder.

Begrunnelse

Samelovens språkregler har nå vært gjeldende fra 1992, og Sametinget ser at det er behov for å evaluere og tilpasse språkreglene til dagens situasjon og internasjonale språkbestemmelser. I denne forbindelse bør Samelovens språkregler endres slik at flere kommuner kan innlemmes i forvaltningsområdet.

5.2 Språkprosjekter innenfor og utenfor forvaltningsområdet

Mål og tiltak

Sametinget har gitt støtte til forskjellige språkprosjekter både i og utenfor forvaltningsområdet. Språkprosjektene har vært forskjellige, bl.a samisk opplæringstiltak for voksne, språkbad for barn, stedsnavnprosjekter og innsamling av terminologi. Det er også igangsatt forsøksprosjekt i sørsamisk område, med opplæring av samisk i barnehage og skole. Språksentre har også fått midler via disse prosjektmidlene inntil de har fått fast støtte. Prosjektmidlene er ikke tilstrekkelige for å dekke søknadsmassen, men er meget viktige for å få i gang prosjekter og derved skape interesse for å arbeide med samisk språk. Sametinget ønsker å opprettholde ordningen med språkprosjekter, og ber om at det avsettes *kr 3 000 000* til prosjekter innenfor forvaltningsområde og *kr 6 000 000* til språkprosjekter utenfor forvaltningsområdet i 2005.

Begrunnelse

Sametinget ser at prosjektmidlene som gis til språkprosjekter har stor søkermasse. Det er nesten ingen kommuner utenfor forvaltningsområdet som påtar seg ansvar for samisk språk i området, og derfor er slike prosjektmidler ofte den eneste muligheten til å få finansiert samisk språklige tiltak. Språkmidlene har gjort det mulig for samer å søke om midler til små og store prosjekt utenom kommunen. Prosjektmidlene har skapt interesse og gitt lag, foreninger, privatpersoner, språksentre og kommuner muligheter til å arbeide med samisk språk.

5.3 Språksenter

Mål og tiltak

I Norge er det etablert 6 språksentre. Kåfjord og Porsanger kommune var de to første kommunene som etablerte språksentrene i 1994. Deretter er det etablert språksentre i kommunene Tana, Nesseby, Evenes og Tysfjord. Initiativet til opprettelse av språksentrene er kommet fra lokale aktører og idéen bak opprettelsene har vært behovet for å samle ressursene og opprette språkarenaer. Språksentrene fungerer på forskjellige måter alt etter behovet i samfunnet og har bl.a. vært viktige aktører i opplæring av samisk språk. Sametinget ser det som viktig å gi eksisterende og nye språksentre støtte, definere regioner og opprette språksenter i sørsamisk område. Sametinget foreslår at det avsettes *kr 4 500 000* til eksisterende og tre nye språksentre i 2005. Grunntilskuddet til språksentrene økes med kr 100 000 i forhold til 2003 budsjettet, slik at hvert senter får et grunntilskudd på kr 500 000.

Begrunnelse

Språksentrene er viktige arenaer, spesielt hvor det samiske språket står svakt. Vilkårene for språksentrene må bedres, slik at de kan fungere regionalt. Spesielt er det viktig å gi støtte til å etablere språksenter i sørsamisk område.

5.4 Rett til opplæring i samisk**Mål og tiltak**

Enkeltpersoners rettigheter til opplæring i samisk språk er ikke godt nok ivaretatt, jfr. Samelovens språkregler. Sametinget har fått signaler via prosjektsøknader om at det er behov for et tilbud for opplæring i samisk til voksne samer. Sametinget er av den oppfatning at det er de sentrale myndigheters ansvar å sikre opplæringstilbud for voksne, jfr. Opplæringsloven. Sametinget har ikke økonomiske eller administrative ressurser for å tilrettelegge en slik opplæring. Det er vanskelig å vite hvor stort behovet i det samiske samfunnet er, men Sametinget foreslår at det avsettes *kr 2 000 000* til dette formålet i 2005.

Begrunnelse

Manglende opplæring i samisk har medført at det er et stort antall samisktalende som ikke kan lese eller skrive samisk. Fornorskningen har også bidratt til at det finnes mange som har vokst opp med samisk språk, men som ikke kan eller tør snakke språket. Sametinget ser at dette er et satsningsområde hvor det er store muligheter for å fremme antall samisktalende som skriver og leser samisk.

Sametinget ønsker at den samiske befolkning skal oppmuntres til å ta opplæring i samisk språk. Sametinget foreslår å opprette en stipendordning i samisk opplæring. Hensikten med denne ordningen er å gi økonomisk muligheter for samer, som faller utenfor generelle økonomiske rettigheter, til å ta en slik opplæring. Det gjelder for eksempel rett til permisjon med lønn.

5.5 Samisk språkkampanje og moderne teknologi**Mål og tiltak**

Sametinget vil motivere hvert enkelt til å bruke samisk språk i alle sammenhenger. Språk er kommunikasjon, og valg av språk er avhengig av enkeltpersoner og styres ut fra den enkeltes behov for å gjøre seg forstått. Språkvalget styres også ut fra faktorer som; vil jeg bli forstått, vil jeg miste rettigheter ved bruk av samisk, vil jeg provosere andre med mitt språkvalg og hvor godt jeg føler at jeg behersker majoritetsspråket. I tillegg vil språkvalget styres ut i fra hvilke rettigheter som finnes i lover og regler, hvordan dette er tilrettelagt, hvilke språk sakspapirer finnes på, om skjemaer med veiledninger finnes på samisk og om språket i disse er lett forståelig. Språkvalget til den enkelte styres av mange faktorer og i tillegg vil andres positive/negative holdninger til språket påvirke valg av språk.

Samisk som dagligspråk krever at det finnes muligheter til å bruke språket via moderne teknologi. Informasjons- og opplysningsarbeid via datateknologi, samiske web-sider og diskusjonsforum er et servicetilbud som kan videreutvikles. Sametinget vil arbeide for å løse problemene knyttet til bruk av det samiske alfabetet på data og spesielt internett.

Begrunnelse

Sametinget ønsker å igangsette en språklig miljøvernkampanje for samisk språk "Vi klarer oss med samisk!". Denne kampanjen har som formål å informere om samisk språk i Norge. Informasjonen skal skape positive

holdninger til samisk språk og skal påvirke språkets status. I tillegg til enkeltpersoner bør kampanjen også rette seg mot offentlige kontorer, skoler, barnehager, helsevesen, politi- og rettsvesen. Sametinget avsetter *kr* 2 200 000 til språklig miljøvernkampanje ”Vi klarer oss med samisk!”.

Moderne teknologi gjør det enkelt å knytte kontakter over landegrensene ved bruk av data og internett. Barn og unge er ivrige brukere av data og mobiltelefon. Det er spesielt viktig å få samisk språk tilpasset slike bruksområder, slik at samisk ikke velges bort av barn og unge, men at språket blir en naturlig del av utviklingen. Det er et stort behov for å utvikle språkfaglige diskusjonsforum på nettet, bruke internett i forbindelse med informasjon og videreutvikle orddatabanken. I forbindelse med videreutvikling må også korrekturprogram for samisk språk utvikles, se kapittel 5.7 for nærmere beskrivelse. Utviklingen av orddatabanken må løftes på nordisk nivå og Samisk språknemnd vil være en viktig samarbeidspartner i dette arbeidet. Sametinget avsetter *kr* 5 000 000 til utvikling av samisk språk innen moderne teknologi.

5.6 Terminologiprosjekter

Mål og tiltak

Samisk språk brukes innen stadig flere fagområder og det er viktig med kontinuerlig terminologiarbeid. Sametinget ser også behov for selv å kunne initiere terminologiprosjekter.

Det må avsettes midler til terminologiarbeid. Midlene må kunne brukes slik at Sametinget enkelt skal kunne gå inn både som deltaker i prosjekter som initieres av andre etater, og selv sette i gang prosjekter når det oppstår behov for det.

Sametinget har derfor et budsjettbehov i 2005 på til sammen *kr* 3 000 000 til arbeid med terminologiutviklingsprosjekter.

Begrunnelse

Sametinget har tilegnet kompetanse i fremming av både nord-, lule- og sørsamisk språkarbeid. Det er nå viktig å få til samarbeid på nordisk nivå når det gjelder terminologi, fordi samisk språk brukes over landegrensene. Det samiske samfunnet må arbeide for å bruke de språklige ressursene som finnes uavhengig av landtilhørighet. Dette vil være med på å kvalitetsikre arbeidet med terminologi og nye ord og termer vil på denne måten lettere aksepteres i den samiske befolkningen.

5.7 Samiske korrekturprogram for elektronisk tekstbehandling

Mål og tiltak

Målet for tiltaket er å utvikle og tilby retteprogrammer innen elektronisk tekstbehandling for de samiske språkgrupper i Norge. Retteprogrammene skal kunne brukes sammen med vertsprogramvare i Norge, Sverige og Finland. Målgruppene for slike programmer er offentlig administrasjon, samisk næringsliv, samisk presse, samiske forlag, skoler og utdanning samt privatpersoner. Tilbudet skal, omfatte stavekontroll, orddeling, synonymordbok og grammatikkontroll, og programmene skal være gratis for brukerne.

Sametinget vil være oppdragsgiver i forbindelse med gjennomføring av et utviklingsarbeid som skjer i samarbeid med en rekke institusjoner, samiske språkmiljøer og private foretak. Prosjektet vil bli gjennomført innen 36 måneder (3 år) fra oppstart.

Gjennom prosjektet skal det utvikles retteprogram som dekker plattformene Windows, Mac OS og Linux, og vil gi en rimelig dekning innen programkategorier som MS Office, layout /ombrekking (DTP-program), OCR (skanning) samt alternativ til MS Office. En nærmere oppstilling for dette foreligger i rapporten.

Begrunnelse

Sametinget har utredet mulighetene for å utvikle en full pakke med retteprogram, slik det foreligger for bokmål og nynorsk, for de samiske språkgruppene i Norge ; nord-, lule- og sørsamisk. Konklusjonen fra utredningen er entydig – det er fullt mulig å utvikle slikt program på samisk språk. Innen norsk språk har programvareindustrien påtatt seg de økonomiske forpliktelsene med å tilby retteprogrammer til brukerne. Markedet for retteprogram innen samisk språk er beskjedent, og det finnes derfor ikke et kommersielt grunnlag for programvareindustrien til å utvikle slike programmer for det samiske markedet. I tillegg er forskningen i samisk språk i dag, spesielt innen språkteknologi og utvikling av leksikalske ressurser, ikke kommet like langt som den var for norsk språk på det tidspunkt programvareindustrien startet utvikling av retteprogram for norsk. Det er derfor nødvendig med statlig medvirkning i finansiering av utviklingsarbeidet.

Utvikling og eksistensen av korrekturprogram i dag vil være et løft innen samisk språk framover og vil fungere normerende og styrkende på språkmiljøet, særlig skriftspråket. Prosjektet vil også danne et godt utgangspunkt for arbeid med tospråklige ordbøker. Det kan således gi basis for informasjonssøking på tvers av språk slik at de samiske tekstene er inkludert i søket, og at en kan søke på samisk, og få treff på både norske og samiske tekster.

Et prosjekt, gjennomført i offentlig regi, vil sikre gjenbruk og kontroll med de språklige ressurser som blir utviklet og bidra til økt kompetanse. I tillegg sikre at et grunnleggende verktøy som en stavekontroll er tilgjengelig gjennom åpen kildekode. Det vil muliggjøre gjenbruk av materialet til pedagogisk programvare og elektroniske ordbøker, samt utvikling av nyttige verktøy for forskning og terminologiarbeid. Av disse hensyn er det viktig at opphavsrettigheter til de program som utvikles forblir i offentlig eie (Sametinget).

Utviklingsarbeidet er kostnadsberegnet til 19,1 millioner kroner iht. det alternativ som gir det bredeste tilbud til brukerne og skal gjennomføres i løpet av et tidsrom på 3 år. Budsjettbehovet for midler vil være på *kr 6 400 000* pr. år.

5.8 Talesyntese for samiske språk

Mål og tiltak

Målet er å tilby talesyntese for samiske språk, i første omgang nordsamisk, i kombinasjon med ordinære retteprogram. Dette vil gi samisktalende personer, som mangler et skriftbilde i sitt språk, ferdigheter til å skrive samisk gjennom en ordinær arbeidssituasjon og gjennom dette erverve seg skriftferdigheter i sitt eget språk.

Talesyntese vil i tillegg gi muligheter for å utvikle læreverktøy for spesialundervisning, og utvikle digitaliserte tjenestetilbud for den samiske befolkning på mange områder.

Sametinget vil stå som oppdragsgiver i forbindelse med utvikling av en talesyntese for nordsamisk, og inneha eierrettigheter til produktet. Tiltaket vil kunne gjennomføres i løpet av en periode på ca ½ år, og vil bygge på en del av det materiale som blir utvikle i forbindelse med utvikling av korrekturprogram.

Budsjettbehovet for 2005 er beregnet til *kr 4 200 000* pr språk og forsettes i sin helhet dekket gjennom tilleggsramme til Sametingets budsjett.

Begrunnelse

På en rekke områder benyttes talesyntese som grunnlag for å utvikle et moderne tjenestetilbud i Norge. Sametinget har utredet muligheten for å utvikle talesyntese for de samiske språk, og dette er omtalt i rapporten ”Talesyntese for samiske språk” av Sjur Nørstebø Moshagen, datert 11. juli 2003.

Hensikten med et prosjekt for samisk talesyntese vil være:

- å utvikle selve den syntetiske talen
- å utvikle et fullverdig TTS-system (tekst-til-tale) integrert med de vanligste operativsystem
- å integrere den syntetiske talen med et eller flere skrivestøtteverktøy for dyslektikere og andre med større eller mindre skrivevansker

De ferdige produkt skal finnes tilgjengelig som ferdige installeringsprogram for gratis nedlasting på en hjemmeside som Sametinget setter opp.

Prosjektet fokuserer på nordsamisk, men et budsjettforslag som også dekker lule- og sørsamisk er med i rapporten.

Materialet som blir utviklet i prosjektet, i første omgang opp til 60 timer med studioopptak, vil være under Sametinget sin opphavsrett, og vil være tilgjengelig for gjenbruk i ulike sammenhenger, for eksempel:

- som eksempel på uttale i ei elektronisk ordbok, både for ord og setninger
- som forskingsmateriale for fonetisk forskning
- som ressurs for en samisk språkbank

6 Miljø og kulturvern

Hovedmål

”En balansert samfunnsutvikling der miljøet og naturen selv setter rammene”

Tabell 6.0 Samletabell - Miljø- og kulturvern

(i 1000 kr)

Post 52	Benevnelse	Bud 2003	Rev.bud 2003	Statsbud-05
54.1	Kulturminnevern	1 500	3 137	3 000
54.2	Museer	9 305	9 535	17 370
Sum		10 805	12 672	20 370

6.1 Tilskudd til samiske kulturminnevern

For 2005 er det behov for en økning knyttet til styrkingen av kulturminnevern, som en oppfølging av bebudet stortingsmelding om kulturminnepolitikken. I NOU 2002:1 Fortid former framtid, er det foreslått

at det samiske kulturminnevernet må styrkes med stillinger knyttet til samisk bygningsvern, utøvelse av forvaltningsoppgaver, helhetlig miljøarbeid i Sametinget og internasjonalt kulturminnesamarbeid (jfr. kap. 2 Driftsutgifter administrasjon). Det er også uttrykt behov for styrking av tilskuddsmidler for å arbeide med reindriftens kulturlandskap, samisk bygningsvern og dokumentasjon av samiske kulturminner knyttet til utmarka.

Utover de behov Sametinget har fremmet de siste årene innenfor kulturminnevernfeltet, så vil Sametinget konkretisere opptrappingsbehov fra 2005 gjennom dialog med Miljøverndepartementet.

Mål og tiltak

Sametinget skal verne samiske kulturminner og kulturmiljø på en måte som bidrar til å styrke og videreføre samisk kultur. Sametinget skal støtte samiske tiltak med tilskudd rettet mot dokumentasjon, tilrettelegging, skjøtsel, restaurering og aktivitet knyttet til samiske kulturminner og kulturmiljø. Miljøverndepartementet har for 2003 bevilget Sametinget kr 2 000 000. Sametinget har for 2005 foreslått en økning på kr 1 000 000 til *kr 3 000 000*.

Begrunnelse

Behovet for et økonomisk løft i tilskuddsordningen skyldes en økning i søknadsmassen som følge av at ordningen ble annonsert offentlig i 2001. Sametingets prosjekt for en verne- og forvaltningsplan for samiske bygninger er ferdig i 2003. Allerede nå ser vi at det finnes mange automatisk fredede samiske bygninger som aldri har hatt et reelt vern og oppfølging. Et anslag på 1200 automatisk fredede samiske bygninger er ikke urimelig. Det innebærer en dramatisk økning av antallet bygninger i Norge som er automatisk fredet. Sametinget forventer at det gis samme mulighet for automatiske fredede samiske bygninger til restaurering og vedlikehold som øvrige automatiske fredede bygninger i landet. En økning på kr 1 000 000 i 2005 vil derfor være en rimelig start.

6.2 Samiske museer

Mål og tiltak

Sametinget skal virke til en styrket, samordnet og helhetlig samisk museumsvirksomhet, basert på samenes egne forutsetninger som folk og urfolk. Samordningsprosessene mellom Sametinget, kommunene og de samiske museene skal virke til sikring, dokumentasjon, kunnskapsutvikling og formidling av samisk historie og kultur.

Budsjettbehovet til samiske museer for 2004 var satt til kr 5 435 000, slik at den totale tilskuddsrammen til samiske museer fra Sametinget i 2004 blir kr 14 740 000. For 2005 foreslås det en ytterligere økning på kr 2 630 000, slik at den totale tilskuddsrammen kommer opp til *17 370 000*. Behovet til de samiske museene for 2005 er satt opp ut fra målsettingen om at de samiske museene fra 2006 skal ha en statlig finansiering på kr 20 000 000.

Begrunnelse

De kulturpolitiske utfordringene de samiske museene står overfor er å samle inn, bevare, dokumentere og formidle samisk kultur og samiske samfunns materielle ytringer. I samisk sammenheng er det også svært sentralt at museene kan fungere som arenaer for kulturutøvelse.

Utfordringen for samiske museer er at disse legger til grunn til å medvirke til kritisk refleksjon omkring historie, kultur og identitet i to overlappende sammenhenger, den ene minoritetens og den andre majoritetssamfunnets. Samtidig skal samiske museer bidra til en positiv samisk selvforståelse. For det samiske samfunn vil det best kunne oppnås dersom man åpner for utvikling av en samisk museumspolitik, dvs. at det samiske samfunnet selv tar ansvar for hvordan kulturvern skal vernes og brukes.

Sametinget ble overført forvaltningsmyndighet for samiske museer fra 2002. Sametinget har i sin museumsutredning forutsatt en opptrapping av tilskuddet til samiske museer over en 5 års periode til kr 20 000 000. Dette er realistisk i forhold til forslagene i St. meld. 22 (1999-2000), hvor det over en femårsperiode skal ha skjedd en økning til kr 202 000 000 utover nåværende nivå. Opptrappingsarbeidet for de samiske museene skjedde ikke slik som forventet i 2003. Det vil derfor være et behov for en relativt sterkere økning til de samiske museene de tre siste årene av femårsperioden for opptrapping av støtten.

Sametinget arbeider med konsolidering av større museumsenheter. Det legges opp til museumssidaer med felles styre, driftsenhet, arbeidsgiveransvar og økonomiforvaltning, samtidig som de lokale virksomheter beholdes og det lokale engasjement videreutvikles. En forutsetning for at nyorganisering skal kunne gjennomføres er at det gis budsjettmessige styrking av sametingets budsjett. Sametinget har i tillegg igangsatt en dialog med Saemen sjetje om endring av organisasjonsform fra en museumsforening til en stiftelse, slik at det bedre ligger til rette for at Saemen sjetje kan utvikles til å ha et større samisk regionalt ansvar.

7 Andre tilskudd – støtte til politisk arbeid

Tabell 7.0 Andre tilskudd - støtte til politisk arbeid

(i 1000 kr)

Post 55	Benevnelse		Bud 2003	Rev.bud 2003	Statsbud-05
55.1	Samiske hovedorganisasjoner	a)	2 500	2 775	2 860
55.2	Politiske grupper i Sametinget		1 800	1 800	2 300
55.3	Opposisjonens arbeidsvilkår		700	700	700
55.4	Tilskudd til valglistene		0	0	1 500
Sum			5 000	5 275	7 360

a) Støtte til samiske kvinneorganisasjoner som Sáráhká og Samisk Nissonforum er flyttet til posten 57 Internasjonalt arbeid

Sametinget ønsker å øke tilskuddstøtten til kr 7 360 000 for 2005 til politisk arbeid.

Sametinget ber om at det avsettes nødvendige økonomiske midler til oppstart og utvikling av etablerte og nye organisasjoner som arbeider for og med tradisjonelle næringer i samiske områder.

7.1 Tilskudd til valgdeltakelse

Mål og tiltak

Sametinget har tidligere fått bevilget kr 1 200 000, som fordeles til godkjente lister til sametingsvalget. Tilskuddet går til dekning av utgifter til valgdeltakelsen. Sametingets valgmennd har fastsatt retningslinjer for

tildeling av tilskuddet 7. juni 2001. Tilskuddet fordeles likt mellom de godkjente listene. I 2005 er det sametingsvalg. Det er behov for *kr 1 500 000* til tilskuddsordningen i 2005. Tilskuddsordningen har vært på samme nivå de siste valgene, og det er nå på tide å justere den etter prisstigningen.

8 Opplæring

Hovedmål:

”Å møte ny tid og nye krav med helhetlig kunnskapspolitikk med basis i samisk språk, kultur og verdigrunnlag.”

Tabell 8.0 Samletabell - Opplæring

(i 1000 kr)

Post 56	Benevnelse	Bud 2003	Rev.bud 2003	Statsbud-05
56.1	Grunnskole og videreg.opplæring-læremiddelutv.	11 139	11 139	14 000
56.2	Kompetanseheving	3 250	3 250	4 500
56.3	Barnehager	a) 7 813	7 813	9 790
Sum		22 202	22 202	28 290

a) Tilskudd til samiske barneblad er flyttet til post 52.9 samiske publikasjoner

8.1 Grunnskole og videregående opplæring - læremidler

Mål og tiltak

Sametingets mål er at alle samiske elever får en individuell rett til opplæring på samisk, både i grunnskolen og i videregående opplæring, jmfør plenumssak 46/02 hvor et enstemmig Sameting uttaler at Opplæringslovens § 6.2 må endres til at alle samiske barn – uavhengig av bosted – sikres individuell rett til opplæring i og på samisk. Samiske barns rett til samisk språk må også sikres innenfor skolefritidsordningen (SFO). En slik individuell rett omfatter ikke retten til opplæring på samisk.

Dette innebærer at samiske elever får opplæring i samsvar med gjeldende lover og læreplaner og får styrket sin samiske identitet, sitt språk og sin kultur. Dette krever oppfølging av Sametingsplanen og strategiske planer for læremiddelutvikling, med større vekt på utvikling av digitale læremidler og læremidler for videregående opplæring.

Sametinget vil fortsette arbeidet med å satse på utvikling av læremidler på nord-, lule og sørsamisk. Dette gjelder både ordinære læremidler, digitale læremidler og særskilt tilrettelagte læremidler for barn, unge og voksne.

Sametinget vil arbeide for å styrke samarbeidet med Finland og Sverige når det gjelder læremiddelutvikling. Det er viktig å utnytte de ressurser og den kompetanse som er på nordisk nivå. I den sammenheng er det behov for å kartlegge opplærings- og læremiddelsituasjonen.

Den økende samiske kulturbevisstheten medfører at voksne etterspør tilbud om samisk språkopplæring. I denne forbindelse må det utarbeides et opplegg for dette. I de to foregående års årsmeldinger har dette vært ett av de høyest prioriterte områdene, og det er svært viktig å få en snarlig løsning på dette.

Sign: _____ / _____

Møtesekretærer: Inga Hætta Skarvik/Osvald Grønmo

Tiltak som Sametinget vil arbeide med for at samiske elever skal få opplæring i og på samisk:

- Utvikle ordinære læremidler for grunnskole med hovedvekt på temahefter på nord-, lule- og sørsamisk. Prioriterte områder er prosjekter som styrker lese- og skriveopplæring i alle tre språkgrupper, andrespråksundervisning og språk og kultur på lulesamisk og nordsamisk som førstespråk på ungdomstrinnet.
- Utvikle ordinære læremidler for videregående opplæring. Høyest prioritet gis læremidler til førstespråksundervisning på lulesamisk. På nordsamisk prioriteres identitetsskapende fag som musikk, samfunnslære og samisk kulturkunnskap. På sørsamisk prioriteres samisk som andrespråk.
- Utvikle digitale læremidler, både originale og oversatte. Her prioriteres læremidler tilpasset fjernundervisning i faget samisk på alle tre språkgrupper, samt læremidler i temaer som fremmer kunnskap om samisk samfunn, kultur og historie.
- Igangsette samnordiske læremiddelprosjekter.
- Opprette en samisk nordisk database for læremidler, hvor det gis mulighet for å legge ut digitale læremidler i ulik form.
- Utvikle læremidler for barn, unge og voksne med særskilte behov, bl.a. letlesningsbøker for alle tre språkgrupper og læremidler på samisk for blinde og svaksynte, tunghørte og døve.
- Fortsette arbeidet med utvikling av kartleggingsmateriell, spesielt for videregående opplæring og for lule- og sørsamisk.
- Utvikle lese- og skriveprøver på lule- og sørsamisk

Sametingets behov for å styrke ovennevnte tiltak foreslås økt til *kr 14 000 000* i 2005.

Begrunnelse

”Strategisk læremiddelutviklingsplan 2001 – 2005” har lagt til grunn en minimumstildeling på 14 millioner kroner pr. år. Bevilgning har hvert år vært lavere enn det. Det betyr at læremiddelbehov som følge av 90-tallets reformer i grunnskole og videregående opplæring på langt nær er dekket. Dette har særlig gått utover læremiddelutvikling for videregående opplæring for alle tre språkgrupper. Evaluering av Reform 94 har avdekket at det på nordsamisk er tilfredsstillende dekning av læremidler i reindrift, samisk og norsk for elever med samisk, mens det foreligger lite i de andre fagene. I videregående skole har det i lulesamisk område nå begynt elever som har samisk som førstespråk. Det er omtrent ikke utarbeidet noen læremidler på sørsamisk for dette nivået. Det er nødvendig å utvikle flere læremidler for elever i nevnte områder.

Satsingen på digitale læremidler skal bidra til at det utvikles læremidler som fremmer kreative pedagogiske løsninger, tverrfaglighet og arbeidsmåter i tråd med intensjonene i læreplanverkene for grunnskole og videregående opplæring. Individuell rett til opplæring i samisk gjør at en del elever får opplæring gjennom fjernundervisning i nord-, lule- og sørsamisk. Det er behov for utvikling og utprøving av tilrettelagte læremidler til denne form for opplæring og å videreutvikle samspillet mellom digitale komponenter og andre læremidler.

Når det gjelder særskilt tilrettelagte læremidler har tildelingen vært på samme nivå i hele handlingsplanens virksomhetsperiode 2001 – 2004. Dette til tross for at behovene har økt betraktelig, kanskje som en følge av at Samisk spesialpedagogisk støtte har foretatt en kartlegging av behov.

8.2 Kompetanseutvikling

8.2.1 Spesialpedagogisk kompetanseheving

Mål og tiltak

Sametingets målsetting er å oppnå høy samisk spesialpedagogisk kompetanse. Sametinget vil videreføre arbeidet som er satt i gang i ”Plan for heving av spesialpedagogisk kompetanse i barnehage og grunnskole 2001 – 2003”.

Nedenfor vises tiltak Sametinget arbeider med for å oppnå høyere samisk spesialpedagogisk kompetanse:

- Tildele stipend til samisktalende fagfolk som tar utdanning innen spesialpedagogikk på høyere nivå.
- Tildele FoU-midler til fagpersoner og fagmiljøer som arbeider med spesialpedagogiske problemstillinger innenfor Sametingets ansvars- og satsningsområder.

Sametinget forslår *kr 1 800 000* til dette formålet for 2005 budsjettet.

8.2.2 Stipend til læremiddelpedagogisk utdanning

Mål og tiltak

Målet er å få høy samisk læremiddelpedagogisk kompetanse, å motivere flere forfattere til å utvikle læremidler og heve sin kompetanse på området. Sametingets tiltak er å tildele utdanningsstipend til samiske studenter som tar videreutdanning i læremiddelpedagogikk.

Budsjettbehovet for 2005 til stipend læremiddelpedagogisk utdanning er på *kr 500 000*.

8.2.3 Stipend for elever som tar videregående opplæring i samisk

Mål og tiltak

Sametinget ser det som viktig at elever i videregående skole velger opplæring i og på samisk. Tildeling av stipend for elever som tar videregående opplæring i samisk vil bidra til at elever får styrket sin kompetanse i samisk språk. Sametinget arbeider med å kunngjøre og tildele stipend til alle som oppfyller vilkårene og indeksregulere stipendet.

Sametinget har derfor et budsjettbehov i 2005 på tilsammen *kr 1 500 000* til stipend for elever som tar videregående opplæring i samisk.

8.2.4 Tiltak for å rekruttere samiske førskolelærere

Mål og tiltak

Målet er å bedre tilgangen på utdannet arbeidskraft til det samiske samfunnet og styrke barnehageansattes kompetanse i samisk språk og kultur. Aktuelle tiltak i 2005 vil være å bidra til etter- og videreutdanningstilbud innen samisk språk og kultur, samt stimulere samisktalende til å ta førskolelærerutdanning gjennom tildeling av utdanningsstipend.

Videre er det behov for å tildele studiehjemler til barnehagene slik at ansatte får anledning til å ta studiepermisjon med lønn. Sametinget skal bidra til at det opprettes midlertidige desentraliserte studietilbud i samisk språk og kultur.

Budsjettbehovet i 2005 til tiltak for å rekruttering av førskolelærer settes til *kr 500 000*.

8.2.5 Stipend til mastergradstudium

Mål og tiltak

Sametinget har som mål å øke antall studenter som tar mastergrad (tidligere hovedfag) på områder hvor de samiske samfunn har behov for å øke kompetansen. Sametingets tiltak er å tildele 4 årlige stipend à kr 50 000 til mastergradsstudenter.

Budsjettbehovet i 2005 til stipendordningen settes til *kr 200 000*.

8.3 Barnehager

Mål og tiltak

Sametingets overordnede målsetting innen barnehager er at alle samiske barn skal få et fullverdig samisk barnehagetilbud. Et fullverdig samisk barnehagetilbud bygger på samisk identitet, språk og kultur, og anses som et av de mest grunnleggende av barns rettigheter.

Dette kan bl.a. oppnås ved oppfølging av Sametingsplanen 2002 – 2005 og Sametingets strategiske plan for barnehager 2002 – 2005.

Nedenfor vises aktuelle tiltak i 2005 innenfor barnehagetilbudet:

- Årlig konferanse for samiske barnehager (jfr. kap 3.3.3)
- Informasjons- og veiledningsarbeid
- Initiere til forsøks- og utviklingsarbeid i barnehager
- Øking av det særskilte tilskudd til samiske barnehager
- Bidra til utvikling av flere læremidler
- Videreutvikle barnehagedel i samisk læringsnett
- Rekrutteringstiltak for samisktalende for å ta førskolelærerutdanning
- Rekrutteringstiltak for barnehageansatte til kompetanseheving i samisk

Begrunnelse

Hver barnehage kan oppnå inntil kr 90 000 pr. avdeling i særskilte tilskudd til samiske barnehager. Dette beløpet har stått uforandret siden 1995. Med dagens bevilgning har ikke Sametinget mulighet til å øke beløpet. Vanlig driftstilskudd til barnehager som tildeles pr. barn er økt jevnlig hvert år, mens tilskuddet til samiske barnehager kun er økt en gang etter at det ble innført i 1986.

For å lykkes med å bevare det samiske språket er det nødvendig å ha samisktalende ansatte i samiske barnehager. Det er derfor nødvendig å øke det særskilte tilskuddet som beregnes pr. samisktalende ansatt. Dessuten bør det innføres tiltak for å rekruttere samisktalende ansatte til samiske barnehager. I tillegg er det nødvendig med tiltak for å øke de ansattes språkkompetanse gjennom etter- og videreutdanning. Som rekrutteringstiltak må det opprettes stipend til studenter som tar førskolelærerutdanning, og det bør gis studiehjemler til ansatte i barnehager som tar etter- og videreutdanning i samisk språk.

Læremiddelsituasjonen er ikke tilfredsstillende for samiske barnehagesektor. Det må derfor settes inn betydelige ressurser for å få tilgang til nok pedagogisk materiell som er utarbeidet spesielt beregnet for samiske barnehager og som støtter opp om barnas språk, kultur og identitet.

Sametingets behov for å styrke ovennevnte tiltak foreslås økt til *kr 9 790 000* i 2005.

9 Internasjonalt arbeid

Hovedmål:

”Samarbeidet mellom samene over landegrensene skal utvikle seg til det beste for samene som folk”

Sametinget foreslår for 2005 å opprette en ny post 50 til driftsutgifter overført fra Utenriksdepartementet.

Tabell 9.0 Internasjonalt arbeid

(i 1000 kr)

Post 57	Benevnelse	Bud 2003	Rev.bud 2003	Statsbud-05
57.1	Interreg - regional andel	1 200	1 589	1 500
57.2	Barentssamarbeid	200	200	450
57.3	Annet internasjonalt arbeid (inkl.urfolkskonferanse)	300	300	760
57.4	Interreg III A Sverige-Norge Aerjel	0	200	3115
57.5	Interreg III A Nord Sápmi	0	5602	3110
57.6	Samiske kvinneorganisasjoner	0	0	140
	Sum	1 700	7 891	9 075

a) Støtte til samiske kvinneorganisasjoner som Sáráhká og Samisk Nissonforum er flyttet fra posten 55
Andre tilskudd

9.1 Urfolksrettigheter og internasjonalt arbeid

Mål og tiltak

Sametingets mål er å bidra til at urfolksdimensjonen i nasjonale og internasjonale fora blir ivaretatt, og at urfolks saker blir fremmet både nasjonalt og internasjonalt. For å nå denne målsettingen må Sametinget delta aktivt i det internasjonale arbeidet med urfolksspørsmål. Sametinget må selv være med på å bidra til at intern-rettslige og internasjonale rettsregler og prinsipper som berører urfolk gis et positivt og fremtidsrettet innhold, samt å arbeide med å styrke situasjonen generelt for samene og andre urfolk.

Sametinget vil legge vekt på den utviklingen som skjer internasjonalt innen urfolksrettigheter, inkludert urfolks rett til selvbestemmelse, og dette vil være essensielt i Sametingets arbeid internt og i samarbeidet med sentrale myndigheter.

Sametinget vil ta initiativ til å arrangere en internasjonal urfolkskonferanse i Norge i 2005. Budsjettbehovet for 2005 til å avholde konferansen er på kr 400 000. Sametinget ønsker også å opprette en stipendordning for ungdom som ønsker å besøke andre urfolk for å skaffe seg kompetanse i internasjonale urfolksspørsmål.

Det opprettes to stipender á kr 30 000. Totalrammen for 2005 budsjettet vil være på *kr 760 000* til annet internasjonalt arbeid.

Regjeringen har opprettet en tilskuddsordning i 2003 til samer og russiske urfolks deltakelse i Arktisk Råd og via Indigenous Peoples Secretariat. Formålet med bevilgningen er å gi tilskudd til urfolksrepresentantenes deltakelse i internasjonalt samarbeid i nordområdene på områder der deres interesser er særlig berørt, samt å styrke deres forutsetninger for å delta i denne typen samarbeid. Sametinget ønsker å styrke urfolkets internasjonale samarbeid og fremmer forslag om å øke tilskudd til internasjonale organisasjoner til kr 700 000 for 2005. Denne bevilgningen fra Utenriksdepartementet er ikke med i totalbudsjettet for Sametinget.

Begrunnelse

Aktiv deltakelse i det internasjonale arbeidet med urfolksspørsmål er et arbeid som krever en målrettet innsats i de ulike prosesser og programmer som er relevant for situasjonen for urfolk verden over. Dette gjelder deltakelse i Barentssamarbeidet, Arktisk råd, oppfølging av arbeidet i Forente Nasjoner (FN) med urfolksrettigheter og spørsmål – herunder arbeidet med urfolks-erklæringen, og oppfølgingsarbeidet rundt konvensjon om biologisk mangfold, samt arbeidet i World Health Organization, World Indigenous People Organization og andre aktuelle FN-organer som må vies oppmerksomhet fra Sametingets side. Det er også behov for å opparbeide seg kunnskap om de politiske prosessene innenfor EU. Arbeidet i Permanent Forums må sikres økonomisk. Sametinget har representert urfolkene i Barentssamarbeidet siden 2000 uten at det er satt av særskilte økonomiske ressurser til arbeidet.

I St. meld. nr. 55 (2001 – 2001) punkt 16.2 nevnes spesielt Sametingets spesielle stilling som folkevalgt organ, og at det derfor er viktig å sikre Sametinget innflytelse og at tingets kompetanse blir benyttet i det internasjonale arbeidet. Regjeringen legger også vekt på at internasjonale urfolksspørsmål drøftes og forhandles gjennom et nært samvirke mellom regjeringen og urfolksrepresentanter. Norske holdninger til internasjonale urfolksspørsmål utformes derfor i nært samarbeid med Sametinget. Dette innebærer aktiv deltakelse fra Sametingets side som igjen krever at det avsettes ressurser til arbeidet.

Regjeringens tilskudd, det vil si årlige tilskudd etter søknad på kr 200 000 til Sametingets internasjonale virksomhet, går i dag i sin helhet til deltakelse i arbeidet med urfolkserklæringen.

9.2 Interreg

Mål og tiltak

Sametinget har deltatt i Interreg-samarbeidet siden 1995 og for de samiske delprogrammene har den statlige andelen utgjort kr 1 000 000 pr år for hvert delprogram i både Interreg IIA og Interreg IIIA. I følge programkomplementene skal den statlige andelen for Interreg IIIA-perioden tilsammen utgjøre 2 027 778 Euro. Begge programmene var forsinket i oppstarten og kom ikke i gang før i 2001, hvilket betyr at man ikke benyttet bevilgningen for det første programåret i 2000.

Sametinget vil gjennom i Interreg-samarbeidet styrke og utvikle det samiske samarbeidet på tvers av landegrensene. For å kunne følge opp de forpliktelsene som den norske stat har tatt på seg i Interreg-samarbeidet, må den statlige bevilgningen oppjusteres. Behovet for de to siste programårene 2005 og 2006 vil derfor være til sammen *kr 4 225 000* i tillegg til den hittil årlige bevilgningen på *kr 2 000 000* pr år.

9.3 Samiske kvinneorganisasjoner

Mål og tiltak

Samiske hovedorganisasjoner er kjennetegnet ved at de arbeider aktivt i forhold til hele bredden av det samiske samfunnslivet. Det er medlemsbaserte organisasjoner som gjennom sine lokallag yter et aktivt bidrag til samisk samfunnsliv. De har et særlig ansvar for likestillingsarbeidet i det samiske samfunnet.

Sametinget ønsker å legge all internasjonalt arbeid under en post, derfor er Sáráhkka og Sámiid Nissonforum flyttet fra post 55 andre tilskudd til denne posten. Sáráhkka og Sámiid Nissonforum er nordisk samiske kvinneorganisasjon som arbeider med likestilling i det samiske samfunn.

Sametinget tildelte støtte på kr 50 000 til Sáráhkka og kr 69 000 til Sámiid Nissonforum i 2003. Sametinget ønsker å øke støtten på *kr 60 000* til Sáráhkka og *kr 80 000* til Sámiid Nissonforum i 2005.

10 Helse- og sosialsatsing

Hovedmål

"Et helhetlig og likeverdig helse- og sosialtilbud for det samiske folk, på lik linje med den øvrige befolkningen"

10.1 Helse- og sosialsaker

Mål og tiltak

Sametingets mål med helse- og sosialsatsingen er å utvikle et likeverdig tilbud av helse- og sosialtjenester til det samiske folket.

Tabell 10.0 Helse- og sosialsatsing

(i 1000 kr)

Post 59	Benevnelse	Bud 2003	Rev.bud 2003	Statsbud-05
59.1	Helse- og sosialsatsing	4 500	4 500	7 000
Sum	*	4 500	4 500	7 000

*Knr 600 000 er overført til post 01: Adm. av prosjektet, fagstilling. Bevilgningen fra Helsedepartementet er på kr 5 100 000. i 2003

Sametinget vil prioritere arbeidet med samisk helse- og sosialpolitikk. Helsedepartementet har i januar 2003 evaluert oppfølgingen av NOU 1995:6 Plan for helse- og sosialtjenester til den samiske befolkning i Norge. Sametinget forventer at ordningen fortsetter etter evalueringen. Det forutsettes at prosjektet gjøres til en fast ordning og videreføres også i 2005.

Tildeling av prosjektmidler til ulike prioriterte tiltak vil dermed fortsatt være en sentral arbeidsoppgave. Sametinget ser det som svært viktig at midlene blir forvaltet av Sametinget i fremtiden. Det er kun Sametinget som ut i fra et helhetlig perspektiv kan sette premisser for utviklingen av helse- og sosialtjenester i det samiske samfunnet.

Sametinget legger vekt på at tilskuddsordningen skal gi endringer i helse- og sosialtjenestetilbudet til samiske pasienter. I utviklingen av en tilpasset tjeneste for samene er det fortsatt mye ugjørt, både med hensyn til bruk av samisk språk og kulturforståelse, fysisk tilrettelegging av institusjoner og endring av innholdet i tjenestene.

Sametinget ønsker å videreføre arbeidet med å utvikle Sametingets helse- og sosialpolitikk med vekt på kvinners helse, barn og unges situasjon, ruspsykiatri og forskning. Sametinget vil også arbeide med å styrke informasjons- og veiledningsvirksomheten om samiske helse og sosiale forhold, samiske brukeres behov, om brukernes rettigheter i helse- og sosialtjenesten og å formidle kontakt med det samiske folk. Videre ønsker Sametinget å videreutvikle samarbeidet og rollen som samepolitisk premissleverandør vedrørende helse- og sosialsaker, både nasjonalt, og med andre nordiske land og andre urfolk. Samtidig ser Sametinget det som viktig å styrke arbeidet med urfolks helse- og sosiale forhold, blant annet i forhold til Verdens helseorganisasjon (WHO).

For å følge opp arbeidet med samiske helse- og sosialsaker er det nødvendig med økning på overføringen fra Helsedepartementet for 2005 og ber derfor om kr 7 000 000. Økningen i sin helhet skal gå til tilskuddsordningen/prosjekter.

11 Arkiv-, bibliotek- og informasjonstjenester

Tabell 11.0 Arkiv-, bibliotek- og informasjonstjeneste

(i 1000 kr)

Post 60	Benevnelse	Bud 2003	Rev.bud 2003	Statsbud-05
60.1	Mobile bibliotekstjenester	4 708	4 708	5 200
60.2	Samiske bibliotekstjenester	0	0	250
60.3	Samisk arkiv	688	688	1 900
Sum		5 396	5 396	7 350

11.1 Mobile bibliotekstjenester

Mål og tiltak

Etableringen av samiske bokbuss er et bidrag til en ellers mangelfull samisk bibliotekstjeneste. Å sikre finansieringen av de samiske bokbussene i områder med spredt bosetting og kommunikasjonsmessige utfordringer, står sentralt i utviklingen av bedre bibliotekstjenester til de samiske brukerne.

Kulturdepartementet er ansvarlig for å yte investeringsstøtte til etablering av nye bokbuss. Sametinget forvalter driftsstøtten til disse bokbussene. Budsjettbodyet til dette formålet i 2005 er på kr 5 200 000.

Sametinget har tidligere anmodet departementet om å innvilge investeringsstøtte til den planlagte bokbussen i Sør-Troms og Nordre-Nordland. Det forutsettes at driftstilskuddet til de samiske bokbussene også økes hvis det gis investeringsstøtte til nye busser.

Sametinget anmoder Kultur- og kirke departementet om å bevilge investeringsmidler til anskaffelse av ny bokbuss for det sørsamiske området. Den sørsamiske kulturen er truet og tilgang til samisk litteratur er avgjørende for å utvikle den sørsamiske kulturen. Sametinget ser det som nødvendig å utvide bokbusstilbudet også til den samiske befolkning i Sør-Varanger området. Det samiske språket i Øst-Finnmark trenger en stimulans og økt tilgjengelighet på samiske bøker.

11.2 Tilskudd til oppbygging av samlinger med samisk bibliotekmateriale

Mål og tiltak

Sametinget ønsker å bidra til å styrke bibliotek tjenestene til den samiske befolkningen der de bor og motivere lokale bibliotek til å ta ansvar for sine samiske brukere. Videre ønsker Sametinget å etablere en tilskuddsordning for oppbygging av samlinger med samisk bibliotekmateriale i tilknytning til folke- og skolebibliotekene.

Budsjettbehovet for 2005 er på *kr 250 000* til etablering av en tilskuddsordning for oppbygging av samlinger med samisk bibliotekmateriale i tilknytning til folke- og skolebibliotekene.

11.3 Samisk arkiv

Mål og tiltak

I 2002 satte Sametinget i gang et utredningsarbeid med henblikk på oppbygging og organisering av samiske arkivtjenester. Sametinget ønsker å utvikle Samisk arkiv i Kautokeino til et arkiv med et nasjonalt ansvar for samisk arkivmateriale. Sametinget starter oppfølgingen av Sametingets vedtak om organiseringen av samiske arkiver og arkivtjenester i 2004.

I 2005 vil budsjettbehovet være på *kr 1 900 000* til oppgradering av arkivet, inklusiv driftsstøtten til samisk arkiv.

12 Likestilling

Hovemål

"Samiske kvinner og menn skal ha like rettigheter, plikter og muligheter på alle samfunnsområdene"

Tabell 12.0 Likestillingstiltak generelt

(i 1000 kr)

Post 61	Benevnelse	Bud 2003	Rev.bud 2003	Statsbud-05
61.1	Forskning på likestilling	100	100	150
61.1	Annet likestillingstiltak - Kvinner og politikk	100	100	350
61.1	Kvinnebladet Gába (<i>flyttet til 52.9 samiske publikasjoner</i>)	300	300	0
61.1	Likestillingstiltak i barnehager og på grunnskolen	0	0	150
Sum		500	500	650

Mål og tiltak

Sametingets mål med likestillingsarbeidet ble vedtatt i Handlingsplanen for likestilling i mai 1999. Målet er *at samiske kvinner og menn skal ha like rettigheter, plikter og muligheter på alle samfunnsområdene*. Strategien for å nå målsetningen er integrering av likestillings- og kjønnsperspektiv i alle arbeidsområder i Sametinget. Denne perioden vil en spesielt legge vekt på forskning på likestilling og relasjoner mellom kjønnene i det samiske samfunnet. I tillegg er arbeidet med Sametingets valgordning et prioritert område. Det er et totalt behov for å øke avsetningen til *kr 650 000* til likestillingstiltak for 2005. Nedenfor er disse ytterligere beskrevet.

12.1 Forskning på likestilling

Sametinget legger stor vekt på å øke kunnskapene om relasjoner mellom kvinner og menn i de samiske samfunn. Dette tiltaket har høy prioritet. Sametinget budsjettbehov for 2005 er på *kr 150 000* til forskning og utlyses som forskningsmidler.

12.2 Kvinner og politikk

Midlene skal brukes til rekrutterings- og skoleringsarbeid som for eksempel seminarer på ulike politikkområder (fra samerett til EU til olje og gass), partipolitisk skoling, kurs i tale og debatt, hersketeknikker, nettverksbygging, fadderordninger, samt andre rekrutterings- og skolingstiltak som kan stimulere kvinner til å delta i og stille til sametingsvalget. Sametinget øker budsjettbehovet til *kr 350 000* i 2005 til dette formålet, spesielt fordi det er valgår.

12.3 Tiltak i barnehager og grunnskolen

Dette er oppfølging av innsatsområdet i Sametingets handlingsplan for likestilling, vedtatt i juni 1999. Likestilling må starte allerede i barnehagen og på grunnskolen. Sametinget har stor innflytelse på innholdet i samiske barnehager og i grunnskolen. Det er viktig at barn og unge blir opplært til gode holdninger og adferd for å gi både jenter og gutter selvtillit, og muligheter til å ta i bruk egne muligheter og rettigheter. Samtidig er det behov for at de ansatte i skolen og barnehagen gis en kompetanseheving på likestillingsområdet. Budsjettbehovet til dette formålet er på *kr 150 000* i 2005.

13 Samiskrelatert statistikk i Norge**13.1 Samisk statistikk****Mål og tiltak**

Sametinget startet i 2003 opp ett prosjekt for å få utviklet en egen statistikk for den samiske befolkningen. Bakgrunnen for at prosjektet var et stadig økende behov for å få samiskrelatert statistikk i forbindelse med forskning og analyse av det samiske samfunn. Tilgang på relevant statistikk er avgjørende for å få til en god samfunnsutvikling i de samiske områdene og for å kunne vurdere effekten på de samiske samfunn av for eksempel politiske avgjørelser. Dette er et prosjekt som har som målsetting med å få til en permanent løsning for samisk statistikk. Nordisk samisk institutt og Statistisk sentralbyrå er også involvert i prosjektet. Arbeidet i 2005 vil bestå av publisering av Årbok for samiskrelatert statistikk, evaluering av prosjektet og tilpasning av driftsløsninger for oppstart i ordinær drift høsten 2005.

Budsjettbehovet for 2005 til dette formålet er på *kr 1 250 000*.

14 Regional utvikling og samarbeid

14.1 Samarbeidsavtalene med fylkeskommunene

Mål og tiltak

Sametingets mål er å styrke og synliggjøre samisk kultur, språk og samfunnsliv i samarbeid med regionale aktører. Sametinget har inngått samarbeidsavtale med Troms og Finnmark fylkeskommune. I 2004 tas det sikte på å inngå en felles avtale med Hedmark-, Sør-Trøndelag-, Nord-Trøndelag og Nordland fylkeskommuner. Samarbeidsavtalene skal gjennom felles innsats om tiltak sørge for nyskaping, institusjonsutvikling, kompetanseheving, næringsutvikling og språk- og kulturutvikling til beste for alle innbyggerne i områdene. Fylkeskommunene har fått overført midler fra staten til regionalt utviklingsarbeid. Sametinget trenger derfor en betydelig økning i sine midler for 2005 for å kunne følge opp samarbeidsavtalene.

Totalt foreslås budsjetttrammen til dette formålet i 2005 til å være på *kr 10 000 000*, som fordeles på følgende, kr 4 300 000 til regional utviklingstiltak, kr 3 800 000 til duodji, kultur og idrett, kr 1 500 000 til opplæring og språk og kr 400 000 til internasjonalt arbeid.

14.2 Samiske kulturbygg

Mål og tiltak

Samiske kulturbygg har vist seg å være av særskilt betydning i områder hvor samene klart er i minoritet i forhold til den øvrige befolkning. Samiske kulturbygg bidrar til infrastruktur som gir trivsel og utviklingsmuligheter, og som gjør lokalsamfunnene ettertraktet å etablere seg i. Det er viktig å planlegge slike bygg med tanke på en flerbruksmodell inkludert tilbud til barn og unge.

Sametinget vil arbeide for at staten bevilger midler til samiske kulturbygg og overfører midler til Sametinget til fordeling. Under forutsetning av at staten bevilger midler vil Sametinget foreta følgende prioritering, kr 3 000 000 til forprosjektering av Vardobáiki og Samisk kunstmuseum, kr 23 900 000 til utbygging av Ája samisk senter og kr 20 000 000 til utbygging av Saemien Sitje. Totalt vil budsjettbehovet for 2005 være på til sammen *kr 46 900 000*.

Kostnadene for å realisere planene til Ája Samisk Senter, Kåfjord, Vardobáiki, Evenes/Skånland og Samisk kunstmuseum, Karasjøk beløper seg totalt til kr. 198,3 millioner kroner. Beløpet er fordelt til den enkelte som følger: Ája Samisk Senter kr. 32,3 millioner kroner, Vardobáiki stipulert til 36 millioner og Samisk kunstmuseum stipulert til 130 millioner kroner. Ája Samisk senter realiseres ved delutbygging. 1. byggetrinn er kostnadsberegnet til 9,4 millioner kroner og finansieres med tilskudd fra Troms fylkeskommune 5,4 mill, Sametinget 2 mill. Resten ble forsøkt finansiert over staten/departementene uten å lykkes. For Vardobáiki og Samisk kunstmuseum foreligger det stipulerte kostnader. Dette fordrer ny gjennomgang av planene med tanke på å redusere kostnadene – behov for egne midler til forprosjektering.

Begrunnelse

Det samiske samfunnet står overfor et nylig påbegynt arbeid innenfor sentrale kulturområder, og sammenlignet med situasjonen for majoritetskulturen er det fortsatt et begrenset handlingsrom for en aktiv samisk kulturutvikling. Et viktig kultursatsingsområde for Sametinget er etablering av samiske kulturbygg. Dette gjelder spesielt i områder der samisk språk og kultur står svakt. Sametingets mål er at det samiske folk skal ha reelle muligheter for kulturutøvelse på arenaer hvor kulturutøvelse kan finne sted.

Saken ble avsluttet torsdag 25. september kl. 17.45.

Sak 35/03

Sametingets rolle, myndighet og ansvar – drøfting

Saken påbegynt torsdag 25. september 2003 kl. 17.45.

I Dokumenter

II Forslag og merknader

Sametingsrådets innstilling overfor Sametinget

Det foregår en del generelle eksterne utviklingstrekk som er av betydning for Sametingets framtidige rolle, myndighet og ansvar. Dette er trekk som:

- Signaler om overføring av flere oppgaver til Sametinget bl.a. i områdene språk, kultur og opplæring
- Fylkeskommunen som regional utviklingsaktør
- Utvikling mot større primærkommuner

Innenfor sametingssystemet finnes utviklingstrekk som:

- Styrking av sametingsgruppene og sametingsrepresentantene i politikktutviklingen, nye samhandlingsformer (gruppeledermøter, komiteer)
- Vurdering av endringer av styringen av tilskuddsforvaltningen
- Utvidelse og formalisering av kontakten med det sivile samiske samfunn (direkte driftsstøtte til institusjoner/organisasjoner, styreoppnevninger, ungdomsutvalg, stipendkomité)
- Utvidelse og formalisering av samarbeidet med kommuner (kommunekonferanse) og fylkeskommuner (samarbeidsavtaler og fylkesplankonferanse)

1. Vurdering

1.1 Begreper

Begrepene myndighet, ansvar og oppgaver glir i dagligtalen over i hverandre. Det er derfor nødvendig å forsøke å avklare begrepene.

I begrepet myndighet ligger det underforstått at en har makt. De viktigste områdene for maktutøvelse vil her være innenfor lovgiving og budsjettbehandling. En snakker blant annet om den lovgivende, utøvende og dømmende myndighet (makt). Ved innføringen av parlamentarismen i Norge i 1884 ble skillet mellom den lovgivende og utøvende myndighet svekket, siden den utøvende myndighet (regjeringen) må ha støtte fra den lovgivende myndighet (Stortinget).

For Sametinget vil det være nødvendig å knytte myndighetsbegrepet til selvbestemmelse. Dette betyr at Sametinget må gis myndighet til å fastsette rammene for den samiske samfunnsutviklingen. Sametinget må

gis myndighet til å forhandle om lov- og budsjettforslag og å utøve lov- og bevilgningsmyndighet i områder som er av betydning for samiske samfunn.

I begrepet ansvar ligger det at en har forpliktelser til å stå til rette for noe – moralsk, økonomisk eller juridisk. For Sametinget vil det være nødvendig å ha bevissthet om ansvaret er av moralsk karakter overfor det samiske folk, eller av økonomisk/juridisk karakter overfor sentralmyndighetene. Hvordan Sametinget utøver sitt ansvar vil henge sammen med forståelsen av hva Sametinget er.

I begrepet oppgave ligger det at en skal gjennomføre noe andre har gitt rammene for eller pålagt. For Sametinget vil det være nødvendig å ha bevissthet om i hvilken grad en skal påta seg oppgaver som sentralmyndighetene selv har definert, uten at Sametinget har påvirket innhold, eller er gitt handlingsrom i form av utviklingen av budsjettet og fastsettelse av rammeverket for den enkelte oppgave.

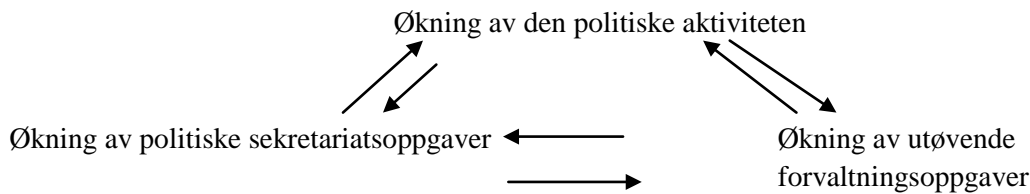
1.2 Situasjonsbeskrivelse

Sametinget har vært gjennom en sterk utvikling de seneste årene. Fra å være organisert i underliggende råd med egne administrasjoner innenfor klare sektorer, er ansvaret overfor plenum nå entydig lagt til Sametingsrådet. Sametingsrådet er den innstans i Sametinget som knytter sammen politikk og administrasjon. Den økte politiske makten til Sametingsrådet i Sametinget innebærer også at forventningene til hva Sametingsrådet kan gjøre blir større.

Sametinget har de senere årene overtatt tidligere statlig virksomhet, som Samisk utdanningsråd, Samisk spesialbibliotek og økonomiske støtteordninger til samiske institusjoner og kommuner (språk, barnehager, teater, museer, bibliotek mv) uten at det parallelt er tilført nye ressurser for politikktutvikling og politikoppfølging innenfor disse områdene. Verken det politiske eller det administrative nivå er tilført ressurser for politikktutvikling som står noenlunde i forhold til den myndighet (dvs. etter opplæringsloven) og det ansvar det de senere år er overført. Sametinget er med andre ord overført noe myndighet etter opplæringsloven og ellers ansvar og oppgaver, men ikke i samme grad mulighet til politikktutvikling innenfor de samme feltene. I tillegg er basisfunksjonene for en institusjon med vel 100 ansatte, i dag underdimensjonert. Samtidig som antallet ansatte har vokst p.g.a. overtakelse av oppgaver, har en ikke tatt høyde for at dette medfører større aktivitet mht arbeidet med budsjett-, regnskaps-, personal-, og andre støttefunksjoner. Sametingets administrasjon kan isolert sett synes å ha vokst voldsomt de siste 2-3 år. Det må imidlertid understrekes at denne veksten i all hovedsak har skjedd innenfor virksomhetens utøvende forvaltningsoppgaver som staten tidligere utførte, men som Sametinget har overtatt ansvaret for.

Sametingets økte utøvende forvaltningsvirksomhet øker Sametingets politiske ansvar og forventningene om politikktutvikling innenfor flere områder, noe som igjen stiller større krav til de politiske sekretariatsoppgavene.

Det er mulig å si at disse tre – politisk aktivitet, forvaltningsutøvelse, sekretariatsvirksomhet - gjensidig påvirker hverandre, og det kan være vanskelig å si hvilken faktor som til en hver tid har sterkest påvirkningskraft. Gjensidigheten kan settes opp i en slik modell:

Utfordringen vil være å søke en noenlunde balansert utvikling der ressursene i de ulike virkeområdene står i forhold til hverandre.

Sametinget har følgende utøvende lovforvaltende myndighet:

1. Lovforvaltende myndighet. Sametinget har i dag lovforvaltningsmyndighet innefor 3 områder. Det er:
 - 1.1 Forvalter kulturminneloven og ivaretagelse av kulturminneinteresser etter plan- og bygningsloven (forkriftsdelegert og faglig underlagt Riksantikvaren/Miljøverndepartementet – prøveordning).
 - 1.2 Forvalter språkreglene i sameloven (lovdelegert).
 - 1.3 Forvalter opplæringsloven. Lovdelegert myndighet til å gi forskrifter (innenfor rammer fastsatt av UFD) om læreplaner for opplæring i samisk språk i grunnskolen og i den videregående opplæringen, og om læreplaner for særskilte samiske fag i den videregående opplæringen (i praksis i fagene språk, duodji, reindrift).
 - 1.4 Forvalter av sameloven. Lovdelegert myndighet til å gi forskrifter om bruk av det samiske flagget.

Sametinget har følgende utøvende økonomiske bevilgningsansvar:

2. Tilskuddsforvaltende ansvar. Sametinget gir økonomisk støtte til virksomhet i samiske samfunn. Tilskuddsforvaltningen kan deles inn i 7 underkategorier:
 - 2.1 Direkte driftsstøtte til organisasjoner (nærings- og kulturorganisasjoner, landsdekkende samiske organisasjoner)
 - 2.2 Direkte driftsstøtte til frittstående institusjoner (stiftelser, medlemsinstitusjoner)
 - 2.3 Direkte driftsstøtte til kommunalt eide institusjoner (museer, språksentre)
 - 2.4 Direkte driftsstøtte til kommuner for arbeid med språk.
 - 2.5 Driftsstøtte etter søknad/dokumentasjon til barnehager, bokbusser.
 - 2.6 Tilskudd etter søknad til kultur-, nærings-, språk- og kulturminneprosjekter, samt utdannings- og kunstnerstipend
 - 2.7 Tilskudd til utvikling av læremidler/bestilling av læremidler

Sametinget har følgende ansvar for samiske institusjoner:

3. Styreoppnevningens ansvar. Sametinget oppnevner representanter (flertall og mindretall) av styrer til ulike samiske institusjoner. Det er i denne sammenhengen viktig å understreke at Sametinget ikke har noen myndighet i fastsettelse av den totale budsjettrammen som har konsekvenser for driftsstøtten til de institusjoner Sametinget har på sitt budsjett. Styreoppnevningensmyndigheten kan deles inn i 4 underkategorier:

- 3.1 Frittstående institusjoner der Sametinget gir hoveddelen av driftsstøtten (Sámiid Vuorká-Dávvirat, Beaivváš, Østsamisk museum)
- 3.2 Frittstående institusjoner der Sametinget ikke gir noe driftsstøtte, men oppnevner styrerepresentanter (Urfolkssenter, "Finnmarkseiendommen"?)
- 3.3 Forvaltningsorgan der Sametinget ikke har noen direkte styringsdialog (Reindrifstyre, Områdestyrer). Oppnevning av Reindrifstyre og Områdestyrer er regulert i reindrifstloven, og må slik forstås som en myndighet Sametinget er gitt.
- 3.4 Her nevnes også frittstående institusjoner der Sametinget gir hoveddelen av driftsstøtten, men ikke har noe ansvar for styrets arbeid (Árran, Ája, Saemien Sijti, Sijti Jarngje, Sámi Dáiddaguovddáš, Sjøsamisk kompetansesenter i Billefjord, Várdobaiki, Gállogiedde, Gamtofta, Riddu Riđđu, Musikkfestivalen i Kautokeino, Samisk arkiv)
- 3.5 Sametinget har også i en del sammenhenger som oppgave å foreslå representanter i ulike styrer (Samisk hogskole, Helseforetak, Samiske videregående skoler)

1.3 Sametingets framtidige rolle

I vurderingene av Sametingets framtidige myndighet og ansvar må det klargjøres hva som skal være Sametinget framtidige rolle. Det er mulig å grovt se for seg Sametingets rolle ut fra tre perspektiv:

1. Sametinget som ren rådgiver for samisk samfunnsutvikling. En mer rendyrket politisk uttalelses- og påvirkningsinstans – samisk interessehevding eller brukermedvirkning "interesseorganisasjon". Sametinget er i et slikt perspektiv en påvirkningsagent uten myndighet. Legitimitet hentes hovedsakelig fra samiske samfunn.
2. Sametinget som iverksettende og utøvende forvaltningsinstans for statens samepolitikk. En mer rendyrket statlig forvaltningsinstans der plenum fungerer som et "styre" og rådet som "styrets" "arbeidsutvalg" – statlig styringskapasitet over samene, "direktorsstyre" med innslag av brukermedvirkning. Legitimitet hentes hovedsakelig fra Stortinget og regjeringens delegering av oppgaver.
3. Sametinget som politikkkutvikler og samisk myndighetsutøver. Beslutningstaker og iverksetter – samisk selvbestemmelse. Legitimiteten hentes fra internasjonale rettsforhold og samiske samfunn. Dette perspektivet medfører at Sametinget både er politisk premissleverandør, politikkkutvikler og gjennomfører (myndighetsutøver) av egne beslutninger.

I den samepolitiske debatt om framtidig myndighet og ansvar for Sametinget ligger det ofte uuttalte betraktninger om hva Sametingets rolle skal være. Sametinget er ikke bare en bruker som skal respondere på statlige vedtak, det har heller ikke bare sin legitimitet fra Stortinget og regjeringen som utøver av den politikk norske myndigheter ønsker. Sametinget er like mye et selvstendig organ som får sin legitimitet nedenfra, fra folket gjennom valg, og det skal søke å iverksette en politikk ut fra mandatet folket har gitt det. Samtidig må Sametingets rolle forstås ut fra den internasjonale folkerettsutvikling og den legitimitet dette gir for samisk selvhevdelse og selvbestemmelse.

Ut fra sametingsplanen må en forstå det slik at Sametingets flertall klart mener at Sametinget skal være en *politikkkutvikler og myndighetsutøver* (perspektiv 3 ovenfor).

Regjeringens signaler om at Sametinget skal ha myndighet hovedsakelig som økonomisk bevilgningsinstans til samiske formål (kultur, språk, opplæring og næring) kan tolkes som at Sametinget først og fremst er en statlig forvaltningsinstans for statlig samepolitikk som er tillagt oppgaver det i begrenset grad har

påvirkningsmulighet over. Sametinget blir da en delegert statsmakt. I andre sammenhenger framheves det også at Sametinget bare skal være et rådgivende organ, og slik bidra til brukermedvirkning – en påvirkningsagent/interesseorganisasjon.

Diskusjonene om Sametingets myndighet og ansvar er også en diskusjon om Sametingets strategiske posisjon i forhold til statsmakten. Utvikling av Sametinget som en iverksetter av statlig samepolitikk, samtidig som det gis muligheter til å uttale seg til ulike saker innebærer i stor grad et statlig ønske om å sikre styringskapasiteten overfor samene, samtidig som brukermedvirkningen ivaretas.

Jo flere statlige oppgaver Sametinget påtar seg uten samtidig å sikre seg reell makt over egen situasjon og framtid, jo mer blir Sametinget satt til ansvar overfor statlige myndigheter på bekostning av det samiske folk.

Skal Sametinget kunne utøve en politikk slik velgerne vil, må det etableres selvbestemmelsesordninger. Dersom den politikk Sametinget ønsker å gjennomføre, på områder velgerne synes er viktig, blir avvist eller justert av norske myndigheter, vil Sametinget virke avmektig og den makt det er gitt gjennom valgsystemet vil ikke være reell. Dette vil kunne medføre at Sametinget får svekket troverdighet og interesse i det samiske samfunnet. Det er derfor viktig at de områder som oppleves som viktig for den samiske samfunnsutviklingen innarbeides i Sametingets myndighetsområde og politikktutforming. I dette ligger også at Sametinget må ha reell mulighet til å sette rammebetingelser for samisk samfunnsutvikling, og at dette ikke ensidig styres av sentralmyndighetene. Sametinget må også gis større reell mulighet til å være en positiv aktør på regionalt og lokalt nivå i samarbeid med fylkeskommuner og kommuner for styrking og utvikling av samiske samfunn.

Vektlegging av perspektiv 3, Sametinget som politikktutvikler og myndighetsutøver, vil måtte innebære følgende utviklingstrekk mht Sametingets myndighet og ansvar.

1.

Sametinget som politisk parlament må utvikles. Flertallsstyret som beslutningsprinsipp må tydeliggjøres. En slik utvikling medfører at Sametingsrådet som utgående fra flertallet i plenum gis en klar politisk initiativrett og ansvar overfor parlamentet (plenum). Samtidig vil det være nødvendig at parlamentet (plenum) styrkes i sin mulighet til å følge opp de politiske sakene med utvikling av komiteer. Denne utviklingen krever flere heltidspolitikere, oftere eller lengre plenumssesjoner og styrking av de politiske/faglige sekretariatsoppgavene.

2.

Sametinget må overføres lovforvaltningsmyndighet innenfor sentrale samiske samfunnsområder. En slik lovforvaltningsmyndighet må ikke kunne overprøves av statlige myndigheter (kompetanseoverføring).

Aktuelle lovområder vil være:

2.1 Reindriftsloven

2.2 Kulturminneloven

2.3 Saltvannsfiske_loven (det nedsettes nå et eget Havressurslovutvalg som skal ha en samlet lovgjennomgang av fiskeriressursforvaltningen, Sametinget har foreslått representant i utvalget)

2.4 "Finnmarksloven" – forskrifter, rikspolitiske retningslinjer, nektingsrett.

2.5 Mineralloven – forskrifter, nektingsrett

2.6 Plan- og bygningsloven – innsigelsesmyndighet – rikspolitiske retningslinjer

2.7 Samelovens språkregler

- 2.8 Opplæringsloven – forskriftsmyndighet for opplæring i språk, håndverk, næring, historie, teknologi, verdisystemer, sosiale, økonomiske og kulturelle forhold (samfunnsfag) (ILO nr. 169 art. 26-31).
- 2.9 Barnehageloven – forskriftsmyndighet til å fastsette rammeplan for samiske barnehager
- 2.10 Universitets- og høyskoleloven – forskriftsmyndighet til å fastsette rammeplaner for samisk lærerutdanning (lovens kap. 10a) (lovens § 2 pkt 3 sier at ”Institusjonene kan ikke gis pålegg om læreinnholdet i undervisningen og innholdet i forskningen eller det kunstneriske og faglige utviklingsarbeid”).

En overføring av lovforvaltningsmyndighet må også følges av myndighet til å vedta forskrifter. Når Sametinget har lovforvaltningsmyndighet på flere områder må Sametinget imøtekomme dette med organisatoriske grep som vektlegger brukerstyre, faglig kompetanse og rettssikkerhet som beslutningsprinsipp på forvaltningsnivå. Dette gjøres vanligvis ved opprettelse av underliggende spesialiserte organ/ytre etater (ett eller flere ”direktorat” eventuelt med styrer). Slik ordning sikrer mulighet for politisk rammestyring (forskrifter, budsjett), brukermedvirkning (eventuelle styrer), faglig kompetanse og integritet (distanse fra politisk nivå) og rettssikkerhet (mulighet for totrinnsbehandling ved forvaltningsvedtak). For at Sametinget skal opprettholde politisk kontroll bør det samtidig være sentraladministrative enheter som overlapper saks- og fagfeltet til det underliggende spesialiserte organ/ytre etater. Etablering av styrer for slike underliggende spesialiserte organ/ytre etater kan imidlertid utydeliggjøre den politiske kontroll og ansvar, men samtidig sikrer den en samisk brukermedvirkning noe som kan være viktig for Sametingets legitimitet i samiske samfunn. En slik utvikling krever betydelige større økonomiske rammer.

3.

Søknadsbaserte tilskuddsordninger er et viktig middel for utvikling av samiske samfunn. Ved økt lovforvaltningsmyndighet bør det vurderes om tilskuddsforvaltningsansvaret lenger kan fortsette enhetlig som nå. Det må da vurderes om ett eller flere underliggende spesialiserte organ/ytre etater (”direktorat”) også må kunne disponere deler av de økonomiske virkemidlene i sitt ansvarsfelt (reindrift, kulturminner, areal, opplæring mv.). Samtidig kan det være behov for å vurdere om det bør etableres en egen underliggende spesialisert virksomhet med ansvar for nærings-/kulturutvikling. En slik utvikling krever betydelige større økonomiske rammer.

4.

Sametinget må være den sentrale tilrettelegger for institusjons- og organisasjonsutvikling i det sivile samiske samfunn. I dette ligger det at Sametinget må gis reelle muligheter til å utvikle rammebetingelsene for samiske samfunn. Det er gjennom dette Sametinget kan ta og vise sitt ansvar overfor det samiske folk. Dette innebærer viljen og muligheten til aktivt å utvikle samiske interesseorganisasjoner, kulturinstitusjoner, kompetansesentre mv. Ved en slik utvikling bør Sametinget ha styreoppnevningensmyndighet overfor alle institusjoner der Sametinget gir direkte driftsstøtte og gir hoveddelen av driftstilskuddet. Samtidig må det foregå en aktiv styringsdialog med institusjonene. Det vil også være viktig at faglig kompetanse og profesjonalitet vektlegges ved styreoppnevning og ikke politisk representasjon. Skal samiske institusjoner fungere som uavhengige aktører med faglig tyngde og stor profesjonalitet må de ikke være gjenstand for politisk posisjonskamper i Sametinget.

I dag er det ingen systematikk i hvor Sametinget oppnevner styrerepresentanter og i hvilken grad Sametinget har en aktiv styringsdialog med institusjonene. Dette er en ordning som gir Sametinget stort ansvar og som også må innebære at Sametinget har reelle økonomiske påvirkningsmuligheter også i positiv retning. Det er vanskelig å se noen reelle andre instanser som kan ha et slikt ansvar for samisk institusjonsutvikling. Der

Sametinget ikke også har økonomiske styringsinsentiver bør det vurderes om Sametinget er rette instans til å oppnevne styrerepresentanter.

5.

Sametinget må ha reelle budsjettforhandlinger med statlige myndigheter som muliggjør rollen som politikkutvikler og myndighetsutøver. Sametinget må være i en direkte forhandlingsposisjon med sentralmyndighetene om budsjett for å kunne ivareta en reell rolle som politikkutvikler og myndighetsutøver.

Sametinget kan ikke risikere å overta myndighet og økonomisk ansvar uten å ha innvirkning på de økonomiske rammene (til sammenlikning har fylkeskommuner og kommuner i det minste skatteinntekter). Til en slik forhandlingsordning er etablert/under utvikling er det nødvendig at Sametinget vurderer å ikke påta seg ansvar i flere områder.

6.

Sametinget utvikler seg ikke til en direkte tjenesteyter av lovpålagte velferdsoppgaver overfor den samiske befolkningen, fordi det i hovedsak vil innebære lovpålagte oppgaver, der Sametinget blir en passiv iverksetter av statlig velferdspolitik. I praksis vil det også være vanskelig å yte slike tjenester særskilt overfor den samiske befolkningen. Dette vil være ansvar for tjenester som samiske videregående skoler, barnehager, sosial- og helsetjenester m.v

7.

Sametinget utvikler samarbeidet og partnerskapsperspektivet med regionalt og lokalt nivå. Fylkeskommuner og kommuner har og vil fortsette å ha ansvaret for de tjenesteytende velferdsoppgavene. Gjennom samarbeidsavtaler med fylkeskommunene vil Sametinget virke til å sikre velferdstjenester, som skole, samferdsel, helse o.l overfor den samiske befolkning. Fylkeskommunene er regionale utviklingsaktører. Et samarbeid med fylkeskommunene som virker til en regional utvikling som styrker samiske samfunn vil derfor være sentralt. For at Sametinget skal kunne være en god og reell samarbeidspart på regionalt nivå må imidlertid også Sametinget ha hånd om utviklingsmidler som kan møte de utviklingsmidler fylkeskommunene har hånd om, slik vil det være positive tilskyndelser (insentiver) for å samarbeide med Sametinget for styrking av samiske samfunn. Det vil videre være av betydning at Sametinget styrker samarbeid og samhandling med kommunene som primærtjenesteyter og næringsutviklere i samiske lokalsamfunn. Etablering av samarbeidsfora, som årlige kommunekonferanser slik det er i dag der Sametinget og kommuner møtes og drøfter felles utfordringer, vil være ledd i en utvikling mot økt kommunal innsats for samiske samfunn.

1.4 Forfatningsrettslige sider

Av Grunnloven § 3 følger at den utøvende makt er hos Kongen (Regjeringen). Det er alminnelig antatt at i § 3 i seg selv ikke avskjærer Stortinget fra å ta fra Regjeringen forvaltningsmyndighet og legge dem til andre. Det foreligger ingen særskilte grunnlovsbestemmelser som avskjærer overføring av myndighet på ulike lovområder. Av dette følger at Stortinget kan legge lovmyndighet direkte til Sametinget. Når det samtidig tas i betraktning at folkeretten legger til grunn at urfolk skal ha selvstendig myndighet kan det ikke være noe problem at slik myndighet overføres Sametinget. Slik myndighetsoverføring må imidlertid skje etter forhandlinger også om lovens innhold. Regjeringen har imidlertid ved ulike anledninger hevdet konstitusjonelle (forfatningsrettslige) vanskeligheter med å overføre Sametinget lovmyndighet. Selv om det

har vært uttrykt at disse sidene skal utredes nærmere har det aldri skjedd. Det er grunn til å anta at dette skyldes nettopp at det egentlig ikke er grunn til å hevde at det vil være forfatningsrettslige problemer ved direkte lovdelegert myndighet til Sametinget.

Merknad 1, Samenes Valgforbund v/Roger Pedersen

Organisering:

Tilskuddsstyret.

Vi er av den oppfatning at tilskuddsstyret har vært i drift så pass kort tid, at vi ikke vil være med på å gjøre endringer i henhold til tilskuddsstyret.

Tilskuddsstyret har kun vært i skikkelig drift siden etter konstitueringen 2001, så vel et år. De måneder fra 1/1-01 til etter valget gikk stort sett med til å finne tilskuddsstyrets funksjon og behandlingsmåte av saker.

Sametingsrådet.

Vi vil ikke gjøre forandringer til arbeidsoppgaver for dem. Altså slik som i dag.

Vi er kommet frem til at formannskapsmodellen muligens passer Sametinget best.

Møtelederskapet.

Vi vil ikke gjøre forandringer til arbeidsoppgaver for dem. Altså slik som i dag.

Flere plenumsamlinger eller komiteer.

Vi har registrert siden valget at opposisjonen ikke har blitt trukket med i arbeidet angående saker som behandles i plenum. Dette medfører ikke dermed at det er feil med dagens organisering, men heller viljen til de som har flertallet til å trekke inn opposisjonen i prosessen. Vi har ved flere anledninger oppfordret opposisjonen til dette, men ikke fått gehør for dette.

Vi er da av den klare oppfatning at det likeste vil være å øke antall plenumsamlinger fra 4 til 5.

Dette vil være en billigere løsning enn komitésystemet.

Merknad 2, Arbeiderpartiets sametingsgruppe v/Magnhild Mathisen

Sametinget finner at det er grunnlag for å evaluere erfaringene med den typen parlamentarisk styreform man har hatt i Sametinget. Gir den tilstrekkelig politisk tyngde og bredde i Sametingets arbeid?

Er det holdbart at nesten halvparten av de valgte representantene på permanent basis står utenfor det daglige politiske arbeidet i Sametinget? Det arbeidet er konsentrert i og rundt Sametingsrådet. Der er det kun flertallet som sitter.

Det vil også si at informasjonsstrømmen til og fra det samiske samfunnet går gjennom Sametingsrådet. Dette kan medføre at en stor del av representantene har mindre mulighet til å få den nødvendige informasjon, og dermed ikke kan fylle sin ombudsrolle så godt som ønskelig. Dette fører til at vervet som sametingsrepresentant blir mindre interessant og interessen blant velgerne blir mindre. Slike ting må man se nærmere på.

Ut fra hensynet til kontaktflate og legitimitet til det samiske samfunnet, iverksetter Sametinget en prosess med sikte på å evaluere sin egen styrings- og arbeidsform. Evalueringen gjennomføres i løpet av ett år, og ferdigstilles høsten 2004. Gruppelederne trekkes aktivt med i utformingen av mandatet for evalueringen.

Forslag 1, representant Egil Olli, Arbeiderpartiets sametingsgruppe

Sametinget ønsker å evaluere sin egen arbeidsform – ut fra et ønske om at man hele tiden skal ha størst mulig legitimitet og kontaktflate til det samiske samfunnet, ønsker Sametinget å evaluere sin egen arbeidsform. Denne evalueringen gjennomføres over ett år, og avsluttes høsten 2004. Jamfør merknader fra Arbeiderpartiets sametingsgruppe.

III Votering

Av 39 representanter var 37 tilstede.

Forslag 1 ble oversendt Rådet.

Saken ble avsluttet uten votering.

IV Protokolltilførsel

Det ble ikke fremmet protokolltilførsel i denne sak.

V Talerliste og replikkordskifte

	Taler	Replikk
1	Sven-Roald Nystø (saksordfører)	
2	Magnhild Mathisen	Sven-Roald Nystø
		Geir Tommy Pedersen
		Svein Peter Pedersen
3	Magnhild Mathisen	
4	Jon Erland Balto	
5	Per A. Bæhr	Sven-Roald Nystø
		Johan Mikkel Sara
6	Ann-Mari Thomassen	Per Solli
7	Roger Pedersen	Sven-Roald Nystø
8	Roger Pedersen	
9	Stig Eriksen	Sven-Roald Nystø
10	Stig Eriksen	
11	Geir Tommy Pedersen	
12	Egil Olli	Janoš Trosten
13	Sven-Roald Nystø (saksordfører)	
14	Egil Olli (til forslaget)	

VI Sametingets vedtak etter voteringen

Drøftingen med merknader ble tatt til orientering.

Saken ble avsluttet torsdag 25. september kl. 19.15.

Sak 36/03

Avtale om samarbeid mellom Finnmark fylkeskommune og Sameting

Saken påbegynt fredag 26. september 2003 kl. 08.55. Presidenten holdt tale, og deretter fikk fylkesordføreren i Finnmark Arne Pedersen ordet. Etter det begynte behandling av saken kl. 09.10.

I Dokumenter

- Samarbeidsavtale mellom Finnmark fylkeskommune og Sametinget, underskrevet 15.05.03
- President Sven-Roald Nystøs innlegg i Finnmark fylkeskommune 19.06.03.
- Brev fra Finnmark fylkeskommune til Sametinget, datert 20.06.03.

II Forslag og merknader

Sametingsrådets innstilling overfor Sametinget

Grunnlaget for avtalen

Sametinget i Norge og Finnmark fylkeskommune er enige om:

- Samene er et folk med felles historie, kultur, språk og tradisjoner
- Finnmark fylke omfatter store områder med samisk befolkning
- Partene mener det er viktig å legge til rette arenaer for samisk kulturutøvelse som bidrar til bevisstgjøring av samene og den øvrige befolkning
- Partene har ansvar for samfunnsutviklingen i Finnmark
- Det er et særlig behov for samarbeid for å nå viktige mål i sametingsplanen og i fylkesplanen
- Behovet for samarbeid gjelder også forholdet til nasjonale myndigheter, statlige myndigheter regionalt og lokalt og kommunene i Finnmark.
- Nordområdene er mangfoldige, levedyktige og framtidsrettede samfunn hvor ressursene på hav og på land danner grunnlaget for vår spredte bosetting og vårt kulturelle mangfold.
- Partene er klar over utfordringen i å utvikle nordområdene der urfolksinteressene er sentrale
- Fylkeskommunens nye rolle som regionalpolitisk aktør gjør at det er behov for å fornye og utvikle samarbeidet på områdene språk, kultur, økonomi, politisk og administrativt
- Miljø og likestilling skal være gjennomgripende og legges til grunn for de tiltak som iverksettes

Målet for avtalen

Å styrke og synliggjøre samisk kultur, språk og samfunnsliv

Formål med avtalen

For å styrke samarbeidet mellom fylkeskommunen og Sametinget

Sign: _____/_____

Møtesekretærer: Inga Hætta Skarvik/Osvald Grønmo

For å utvikle samarbeidet til nye områder der vi er enige om behovet
For å skape større forpliktelse til samhandling i begge organisasjonene
For å styrke det regionale utviklingsarbeidet i fylket
For å få flere faste møteplasser
For å bli bedre kjent med hverandre politisk og administrativt
For lettere å kunne måle resultatene i forhold til fylkesplanen og Sametingsplanen

Artikkel 1 - Samarbeidets karakter

Samarbeidet gjennom denne avtalen skjer på frivillig basis mellom to likeverdige parter. Avtalen er ikke til hinder for samarbeid som ikke er nevnt i denne avtalen.

Artikkel 2 - Oppfølging og rapportering

Det holdes årlige møter mellom sametingspresidenten og fylkesordføreren. Hensikten med møtene er rapportering, samarbeid og samordning. Sametinget og fylkestinget skal orienteres om arbeidet med oppfølging av avtalen. Administrasjonene møtes jevnlig for å gjøre opp status for hvordan avtalen følges opp.

Artikkel 3 - Gyldighet og endring

Denne avtalen trer i kraft når fylkestinget i juni 2003 og Sametinget i september 2003 har vedtatt avtalen. Endringer i avtalen kan bare foretas av partene. Endringene må ha flertall i fylkestinget og i Sametingets plenum.

Hver av partene kan si opp avtalen med minst 6 måneders varsel.

Artikkel 4 - Urfolkssone og rammebetingelser

Partene vil etablere et samarbeidsprosjekt med tanke på å utvikle en urfolkssone. Samarbeidet skal bygge på nærhets- og avhengighetsprinsippet.

Partene vil arbeide for å opprettholde fiskeriallmenningen som en felleseiendom og arbeide for en fiskeriforvaltning som er basert på bærekraft og som tar sikte på å gjenerobre Finnmark sine historiske rettigheter til fisket.

Partene vil samarbeide om saker som berører felles offentlige rammebetingelser og overordnet politikk som er viktig for en positiv regional utvikling i Finnmark. Kjønnsperspektivet vil ha en sentral plass i dette arbeidet. Formålet er å få til flere regionale løsninger innenfor forvaltningen av statens sektorpolitikk, bedre regionalt tilpasset næringspolitikk og god tilrettelegging for samiske næringer.

Finnmark fylkeskommune skal i sine møter med kommunene i Finnmark, sammen med Sametinget få til et samarbeid for utvikling og iverksetting av felles samepolitiske målsettinger.

Sign: _____/_____

Møtesekretærer: Inga Hætta Skarvik/Osvald Grønmo

Artikkel 5 - Regional planlegging og arealforvaltning

Sametinget vil delta i partnerskapene i tilknytning til prosesser og gjennomføring av fylkesplanen for Finnmark, regionale utviklingsprogram (RUP) og andre relevante planer i Finnmark fylkeskommune. Partene er enige om at utviklingen av samiske samfunn skal være en integrert del av dette samarbeidet. Partene vil arbeide for å få inn kjønnsperspektivet i planleggingen og synliggjøre kjønnsperspektivet i alle planer og utredninger.

Det Regionale utviklingsprogrammet (RUP) skal være forpliktende for partene. RUP skal drøftes på politisk nivå mellom avtalepartene, med sikte på enighet, før RUP fremmes for fylkesutvalget i Finnmark for vedtak. Partene skal hvert år sette av midler til gjennomføring av tiltakene i RUPen.

Sametinget vil gjennomføre samarbeidsmøter med Finnmark fylkeskommune hvert fjerde år i forbindelse med fylkesplanens hovedrevisjon. Finnmark fylkeskommune skal i samarbeid med Sametinget integrere urfolksperspektivet i fylkesplanlegging, regional planlegging og arealforvaltning. Sametinget vil bidra aktivt i dette arbeidet.

Partene vil videreutvikle flere kontaktpunkter og samarbeid i spørsmål som angår løpende arealforvaltning og kommunal arealplanlegging hvor partene har felles interesser. Sametinget vil delta i Arealplanforum. Partene vil samarbeide om videreutvikling av regionale retningslinjer for bruk og vern av arealer i fylket.

Artikkel 6 - Næringsutvikling

Partene vil samarbeide om utvikling, synliggjøring og konkretisering av samisk næringspolitikk. Det skal utvikles to administrative samarbeidsmøter årlig for å utveksle erfaringer og arbeide med konkrete løsninger. Ansvar for møteplanlegging og innkalling alternerer mellom partene.

Partene erkjenner at det er viktig å tilrettelegge for småskalavirksomhet i mange geografiske områder i Finnmark. Husholdet som økonomisk produksjonsvirksomhet, er fortsatt levende i regionen. Partene vil samarbeide om en videreutvikling av bedre treffsikkerhet fra virkemiddelapparatet i regionen i forhold til småskalavirksomhet og kultur som næring.

Partene er enige om bidra til å utvikle duodji til en levedyktig samisk næring.

Partene vil samarbeide om bruken av samisk kultur i reiselivssammenheng. Det er viktig at kulturen som blir formidlet i reiselivssammenheng har en ekthet og troverdighet som ivaretar et etisk nivå som er i samsvar med samiske interesser, normer og skikker.

Partene vil arbeide for å få nærhets- og avhengighetsprinsippet inn i forvaltningen av fangst av marine ressurser. Partene vil søke å samordne en felles fiskeripolitikk, særlig gjelder dette arbeidet i den blandede norsk- russiske fiskerikommisjon hvor de nordnorske fylkeskommunene har en felles representant og reguleringsrådet hvor Sametinget er representert.

Partene er enige om at Utviklingsselskapet for Indre Finnmark skal være et aktivt redskap i utviklingen av næringslivet i Indre Finnmark.

Sign: _____/_____

Møtesekretærer: Inga Hætta Skarvik/Osvald Grønmo

Artikkel 7 - Internasjonale forhold og Barentssamarbeid

Partene vil fremme hverandres interesser i internasjonale fora. Det gjelder i forhold til EU's INTERREG-programmer og den nordlige dimensjon, Barentssamarbeidet, det bilaterale samarbeidet med Nordvest Russland, Nordkalottsamrådet og det grenseregionale samarbeidet med Finland. Aktivitetene kan bl.a. konkretiseres i forbindelse med rullering av Barentsprogrammet, Barentsurfolksprogrammet, fylkesplanen, regionalt utviklingsprogram (RUP) og andre relevante programmer og prosjekter.

Partene er enige om å samarbeide om felles interesser i Barentsregionen og legge vekt på urfolksperspektivet i Barentssamarbeidet. Følgende dimensjoner bør ha felles oppmerksomhet i samarbeidet: Miljø- og ressurovervåking, forvaltning av marine ressurser herunder spesielt fiskeriene, urfolkenes språk, rettigheter, næringsutvikling og infrastrukturbygging.

Artikkel 8 - Museum

Partene skal arbeide for å styrke dokumentasjon, sikring og formidling av samisk kulturhistorie ved museene i Finnmark fylke. Sametinget har det nasjonale hovedansvaret for driftstøtten til de samiske museene. Finnmark fylkeskommune har et allment ansvar for de samiske museene og skal derfor bidra med årlig regional driftstøtte også til de samiske museenes virksomhet.

Partene skal bidra til et samarbeid mellom museene under hhv. Sametingets og fylkeskommunens forvaltningsansvar, ved blant annet å utvikle et nettverkssamarbeid.

Artikkel 9 - Kulturminnevern

Partene skal inngå et mer avklart samarbeid i forvaltningen av kulturminner etter kulturminneloven, jf. kulturminnelovens forskrifter § 3 Samarbeidsplikt. Samarbeidet skal baseres på gjensidig respekt, faglig utveksling og praktisk tilpasning.

Det er et felles mål å oppnå en større grad av faglig tematisk arbeidsdeling i kulturminnevernet.

Partene skal samarbeide om å utvikle en felles plan for vern og forvaltning av kulturminner og kulturmiljø i fylket. En slik kulturminneplan skal godkjennes av både Fylkestinget og Sametinget.

Partene forplikter seg til årlige samarbeidsmøter på etatsledernivå. Det skal legges til rette for bedre informasjonsutveksling og samarbeidsformer mellom saksbehandlere.

Artikkel 10 - Kultursamarbeid

Partene forplikter seg å arbeide for styrking og videreutvikling av den samiske kulturen i Finnmark. Spesielt må det settes fokus på den samiske kulturen i fjord- og kystområdene samt den øst/skoltesamiske kulturen.

Partene vil styrke kontakten på administrativt nivå innen kultursektoren gjennom faste årlige møter.

Artikkel 11 - Musikk

Partene vil arbeide for å tilrettelegge og videreutvikle samisk musikkformidling ved Musikk i Finnmark. Sametinget og Finnmark fylkeskommune er enige om å dele den regionale andelen med 50 % på hver av partene.

Partene vil aktivt arbeide for en opprettelse av et Etnomusikksenter og formidling av joik i skolene i Finnmark.

Artikkel 12 - Billedkunst og duodji

Sametinget vil videreføre innkjøpsordningen for samisk billedkunst og duodji.

Sametinget og Finnmark fylkeskommune utarbeider en felles strategi for realisering av et samisk kunstmuseum hvor bl.a. innkjøpt kunst skal plasseres.

Partene vil bidra til og arbeide for å sikre Samisk kunstnersenter i Karasjok finansiering for drift og videreutvikling av senteret, bl.a. med nødvendig IKT-løsninger.

Artikkel 13 - Teater/Scenekunst

Partene vil sørge for at samisk teatervirksomhet og scenekunst ivaretas i forbindelse med utarbeidelsen av Scenekunstplan for Finnmark 2003-2006.

Partene vil samarbeide om strategier for utvikling av scenekunsten i Finnmark, herunder også å sikre fortsatt utvikling av Beaivváš Sámi Teáhter som samisk nasjonalteater.

Partene vil arbeide for å legge til rette for samisk amatørteatervirksomhet, særlig i forhold til barn og unge.

Artikkel 14 - Festivaler

Partene vil arbeide for samfinansiering av samiske festivaler i Finnmark som Samisk Musikkfestival i Kautokeino og Påskefestivalen i Karasjok, samt eventuelt andre samiske-/urfolksfestivaler.

Partene anser det som viktig at det også legges til rette for samiske innslag under andre festivaler i fylket.

Artikkel 15 - Barn og unge

Partene vil samarbeide om utviklingen av innholdet i ulike tiltak, prosjekter og aktiviteter for barn og unge slik at samisk språk og kultur og det flerkulturelle perspektivet i sterkere grad kommer med. Dette gjelder spesielt i forhold til Den Kulturelle Skolesekken og Ungdommens Kulturmonstring.

Artikkel 16 - Idrett

Finnmark fylkeskommune skal igangsette et planarbeid for idrett og friluftsliv i Finnmark. Sametinget vil delta i dette arbeidet.

Partene skal arbeide for å legge til rette for utøvelse av idretter som reinkappkjøring og lassokasting, herunder finansiering av anlegg. Partene er enig om å finansiere et forprosjekt for utredning av anlegg for reinkappkjøring og lassokasting

Artikkel 17 - Kultursentra

Sametinget vil fortsatt gi driftstilskudd til Sjøsamisk kompetansesenter i Billefjord. Partene ønsker å styrke sentrets virksomhet.

Artikkel 18 - Film

Partene vil arbeide for styrking av rammevilkårene for samisk film og legge forholdene til rette for å gjøre samisk filmproduksjon til en bærekraftig næring.

Partene vil bidra til å styrke Samisk filmfestival slik at den kan utvikle seg til en fast årlig festival. Partene vil arbeide for at samarbeidet mellom samiske filmaktører og Nordnorsk filmsenter i Honningsvåg utvikles videre.

Artikkel 19 - Samenes nasjonaldag

Partene vil at samenes nasjonaldag 6. februar blir markert ved at det flagges med det samiske flagget ved fylkeskommunale bygg og ved bygg der Sametinget er lokalisert. Partene oppfordrer alle offentlige instanser til å markere dagen.

Artikkel 20 - Bibliotek

Partene skal bidra med gjensidig informasjon og veiledning, deltakelse på hverandres faglige biblioteksamlinger og samarbeide om kurs og andre opplæringstiltak i samisk litteratur, kultur og bibliotekstjeneste for ansatte i skole- og folkebibliotek i Finnmark.

Artikkel 21 - Samisk språk

Finnmark fylkeskommune forplikter seg til å følge opp tiltakene i "Handlingsplan for utvikling av samiskkompetanse i Finnmark fylkeskommune 2001-2005". Partene skal delta i forvaltningskommunenes språkforum "Giellagiella".

Sametinget vil fortsatt tildele tospråklighetsmidler til Finnmark fylkeskommune og vil aktivt bistå Finnmark fylkeskommune i arbeidet med samisk språkutvikling. Det skal avholdes et årlig drøftingsmøte på administrativt nivå hvor bl.a. behovet for midler for påfølgende budsjettår tas opp.

Sametinget vil fortsatt gi grunntilskudd til Samisk språk- og kultursenter i Porsanger, Samisk språksenter i Tana og Isak Saba guovddáš i Nesseby. Finnmark fylkeskommune vil supplere grunntilskuddet fra Sametinget til samiske språksentra i Finnmark.

Partene ønsker flere fungerende samiske språksentre. Partene vil bidra med råd og veiledning til kommuner/områder som ønsker å satse på arbeidet med samisk språk.

Partene skal motivere kommunene i Finnmark og regionale statsetater til å prioritere samisk språk også utover minimumsbestemmelsene i Samelovens språkregler.

Sign: _____/_____

Møtesekretærer: Inga Hætta Skarvik/Osvald Grønmo

Artikkel 22 - Samiske stedsnavn

Partene vil samarbeide om å få flere samiske stedsnavn normert, vedtatt og brukt i offentlig sammenheng.

Artikkel 23 - Opplæring

Partene vil bidra til tilrettelagt opplæring for samiske elever i videregående skole. Videre skal partene bidra med gjensidig informasjon og veiledning, deltakelse på relevante faglige skolesamlinger og samarbeide om kurs og andre tiltak innen videregående opplæring. Partene skal orientere hverandre gjensidig om blant annet støtteordninger og læremidler.

Finnmark fylkeskommune og Sametinget tar sikte på minst et felles planleggingsmøtet i året.

Finnmark fylkeskommune og Sametinget inviterer hverandre til deltagelse i planarbeide som angår videregående opplæring.

Når partene behandler saker som omhandler videregående opplæring og voksenopplæring, er partene en naturlig høringsinstans for hverandre.

Finnmark fylkeskommune og Sametinget skal samarbeide om å legge til rette for at bedrifter tar ansvar for lærlinger innen duodji samt samarbeide for å rekruttere lærlinger til faget.

Finnmark fylkeskommune skal samarbeide om oppfølgingstjenesten for samisk ungdom.

Artikkel 24 - Spesialisthelsetjenesten

Partenes forhold til spesialisthelsetjenesten er å innta en ombudsrolle. Begge parter er høringsinstans i forbindelse med ulike helsespørsmål. Der det er naturlig, kan partene samarbeide om å gi uttalelse.

Finnmark fylkeskommune er positiv til at Sametinget deltar på samarbeidsmøtene med Helse Finnmark HF.

Finnmark fylkeskommune er også positiv til at sametingspresidenten deltar på samarbeidsmøtene mellom fylkesordførerne og styreleder for Helse Nord RHF.

Artikkel 25 - Tannhelse

Partene inngår et samarbeid med sikte på å rekruttere tannlegestudenter og øvrig personell innen tannhelsetjenesten fra samiske kommuner. Det er spesielt viktig å rekruttere samiskspråklig tannhelsepersonell.

Artikkel 26 - Barnevern, rusvern og familievern

Fra 01.01.04 vil staten overta ansvaret for ovennevnte tjenester. Partenes forhold til disse tjenestene blir da den samme som for spesialisthelsetjenesten. Videre samarbeid på disse områdene avtales når organisering av tjenestene er mer avklart.

Sign: _____/_____

Møtesekretærer: Inga Hætta Skarvik/Osvald Grønmo

Artikkel 27 - Kompetanse, hospitering og kunnskapsutveksling

Partene iverksetter en hospiteringsordning for/mellom ansatte i Finnmark fylkeskommune og Sametinget. Det skal være et tilrettelagt opphold, godkjent av begge parter og den ansatte selv. Vertsinstitusjonen er behjelpelig med bosted. Lønn og øvrige utgifter dekkes av den faste arbeidsgiver, som også har arbeidsgiveransvaret.

Partene vil gjennom samarbeid via denne avtalen og på andre måter øke kunnskapen og kompetansen blant politikere og ansatte om respektive virksomheter. Partene vil på politisk og/eller administrativt nivå besøke henholdsvis fylkestingssamlingene/sametingssamlingene minst en gang i året. Partene er enige om å tilrettelegge for besøket både praktisk og på det faglig plan.

Artikkel 28 - Innkjøpsavtale

Sametinget og Finnmark fylkeskommune har inngått en samarbeidsavtale om innkjøp som gjelder fra 01.04.2003. Avtalen innebærer at Sametinget er med på en rekke avtaler fylkeskommunen har når det gjelder innkjøp. Hensikten med avtalen er å dra nytte av hverandres innkjøpsvolumer, kompetanse og ressurser, og å bidra til gjensidig kompetanseoppbygging og lære hverandre bedre å kjenne. Når nye avtaler skal tegnes med leverandører, skal Sametinget og Finnmark fylkeskommune skriftlig avtale om samarbeidet skal utvides til nye områder.

Artikkel 29 - Informasjonsutveksling

Partene har et felles ansvar for at befolkningen og offentlige instanser i Finnmark fylke er orientert om og har kunnskaper om samiske spørsmål. Partene vil videreformidle relevant informasjon på egne nettsteder og på andre måter. Informasjonen skal i størst mulig grad formidles også på samisk.

Sametinget skal gi informasjon på nettsteder og i informasjonshyller om Finnmark fylkeskommunes arbeid med samiske spørsmål.

Finnmark fylkeskommune og Sametinget vil i samarbeid spre informasjon om Sametinget, samemanntallet og sametingsvalg blant ansatte, elever og innbyggere i Finnmark. Slik informasjon skal finnes på fylkeskommunens nettsteder og i informasjonshyller for publikum i fylkeskommunale institusjoner. Sametinget skal sørge for at Finnmark fylkeskommune har tilgang til informasjonsmateriell om Sametinget, samemanntallet og sametingsvalg, samt informere og veilede ved behov.

Merknad 1, Arbeiderpartiets sametingsgruppe v/Josef Vedhugnes

Arbeiderpartiets sametingsgruppe er tilfreds med avtaleutkastet og vil anbefale å godkjenne den. Vi vil likevel avgi følgende merknader:

1. Med utgangspunkt i de fremforhandlede avtalene med Troms og Finnmark fylkeskommune, ser en det som ønskelig å få en snarlig fremforhandling av avtale med Nordland, Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag og Hedmark fylkeskommuner.
2. Arbeiderpartiets sametingsgruppe er opptatt av at det i prosessen forut for ferdigstillelse av avtalen er ønskelig med politisk bredde fra Sametinget ved at representanter fra opposisjonen er med i prosessen ved utforming av avtalene.
3. Punktet ”Artikkel 4 – Urfolkssone og rammebetingelser” er meget viktig og bør bli mal til de kommende avtaler med de øvrige fylkeskommuner.
4. Næringsområdet ”Reindrifft” er ikke spesifikt nevnt i avtalen, kan synes å være en svakhet, men Arbeiderpartiets sametingsgruppe er likevel trygg på at denne næringen vil være med innen flere av artikkel områdene i gjennomføring av avtalen.
5. Til artikkel 6 Næringsutvikling:
Jordbruk og reindrifft er vesentlige bærere av samisk kultur og levemåte. En anser at partene vil samarbeide om, samt påvirke forhandlingene om jordbruks- og reindrifftavtalen.
6. Arbeiderpartiets sametingsgruppe vil i den grad en finner det ønskelig, fremme utkast til endringer, tillegg og presiseringer til senere revisjon av avtalen.

III Votering

Av 39 representanter var 35 tilstede.

Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Sametingsrådets forslag ble vedtatt med 33 stemmer.

IV Protokolltilførsel

Det ble ikke fremmet protokolltilførsel i denne sak.

V Talerliste og replikkordskifte

	Taler	Replikk
1.	Johan Mikkel Sara (saksordfører)	
2.	Josef Vedhugnes	
3.	Janoš Trosten	
4.	Olaf Eliassen	
5.	Roger Pedersen	Sven-Roald Nystø
		Svein Peter Pedersen
6.	Roger Pedersen	

Sign: _____ / _____

Møtesekretærer: Inga Hætta Skarvik/Osvald Grønmo

7.	Ragnhild Lydia Nystad	
8.	Egil Olli	
9.	Ole Henrik Magga	
10.	Johan Mikkel Sara (saksordfører)	

VI Sametingets vedtak etter voteringen

Grunnlaget for avtalen

Sametinget i Norge og Finnmark fylkeskommune er enige om:

- Samene er et folk med felles historie, kultur, språk og tradisjoner
- Finnmark fylke omfatter store områder med samisk befolkning
- Partene mener det er viktig å legge til rette arenaer for samisk kulturutøvelse som bidrar til bevisstgjøring av samene og den øvrige befolkning
- Partene har ansvar for samfunnsutviklingen i Finnmark
- Det er et særlig behov for samarbeid for å nå viktige mål i sametingsplanen og i fylkesplanen
- Behovet for samarbeid gjelder også forholdet til nasjonale myndigheter, statlige myndigheter regionalt og lokalt og kommunene i Finnmark.
- Nordområdene er mangfoldige, levedyktige og framtidsrettede samfunn hvor ressursene på hav og på land danner grunnlaget for vår spredte bosetting og vårt kulturelle mangfold.
- Partene er klar over utfordringen i å utvikle nordområdene der urfolksinteressene er sentrale
- Fylkeskommunens nye rolle som regionalpolitisk aktør gjør at det er behov for å fornye og utvikle samarbeidet på områdene språk, kultur, økonomi, politisk og administrativt
- Miljø og likestilling skal være gjennomgripende og legges til grunn for de tiltak som iverksettes

Målet for avtalen

Å styrke og synliggjøre samisk kultur, språk og samfunnsliv

Formål med avtalen

For å styrke samarbeidet mellom fylkeskommunen og Sametinget

For å utvikle samarbeidet til nye områder der vi er enige om behovet

For å skape større forpliktelse til samhandling i begge organisasjonene

For å styrke det regionale utviklingsarbeidet i fylket

For å få flere faste møteplasser

For å bli bedre kjent med hverandre politisk og administrativt

For lettere å kunne måle resultatene i forhold til fylkesplanen og Sametingsplanen

Artikkel 1 - Samarbeidets karakter

Samarbeidet gjennom denne avtalen skjer på frivillig basis mellom to likeverdige parter. Avtalen er ikke til hinder for samarbeid som ikke er nevnt i denne avtalen.

Artikkel 2 - Oppfølging og rapportering

Det holdes årlige møter mellom sametingspresidenten og fylkesordføreren. Hensikten med møtene er rapportering, samarbeid og samordning. Sametinget og fylkestinget skal orienteres om arbeidet med oppfølging av avtalen. Administrasjonene møtes jevnlig for å gjøre opp status for hvordan avtalen følges opp.

Artikkel 3 - Gyldighet og endring

Denne avtalen trer i kraft når fylkestinget i juni 2003 og Sametinget i september 2003 har vedtatt avtalen. Endringer i avtalen kan bare foretas av partene. Endringene må ha flertall i fylkestinget og i Sametingets plenum.

Hver av partene kan si opp avtalen med minst 6 måneders varsel.

Artikkel 4 - Urfolkssone og rammebetingelser

Partene vil etablere et samarbeidsprosjekt med tanke på å utvikle en urfolkssone. Samarbeidet skal bygge på nærhets- og avhengighetsprinsippet.

Partene vil arbeide for å opprettholde fiskerieriallmenningen som en felleseiendom og arbeide for en fiskeriforvaltning som er basert på bærekraft og som tar sikte på å gjenerobre Finnmark sine historiske rettigheter til fisket.

Partene vil samarbeide om saker som berører felles offentlige rammebetingelser og overordnet politikk som er viktig for en positiv regional utvikling i Finnmark. Kjønnsperspektivet vil ha en sentral plass i dette arbeidet. Formålet er å få til flere regionale løsninger innenfor forvaltningen av statens sektorpolitikk, bedre regionalt tilpasset næringspolitikk og god tilrettelegging for samiske næringer.

Finnmark fylkeskommune skal i sine møter med kommunene i Finnmark, sammen med Sametinget få til et samarbeid for utvikling og iverksetting av felles samepolitiske målsettinger.

Artikkel 5 - Regional planlegging og arealforvaltning

Sametinget vil delta i partnerskapene i tilknytning til prosesser og gjennomføring av fylkesplanen for Finnmark, regionale utviklingsprogram (RUP) og andre relevante planer i Finnmark fylkeskommune. Partene er enige om at utviklingen av samiske samfunn skal være en integrert del av dette samarbeidet. Partene vil arbeide for å få inn kjønnsperspektivet i planleggingen og synliggjøre kjønnsperspektivet i alle planer og utredninger.

Det Regionale utviklingsprogrammet (RUP) skal være forpliktende for partene. RUP skal drøftes på politisk nivå mellom avtalepartene, med sikte på enighet, før RUP fremmes for fylkesutvalget i Finnmark for vedtak. Partene skal hvert år sette av midler til gjennomføring av tiltakene i RUPen.

Sametinget vil gjennomføre samarbeidsmøter med Finnmark fylkeskommune hvert fjerde år i forbindelse med fylkesplanens hovedrevisjon. Finnmark fylkeskommune skal i samarbeid med Sametinget integrere urfolksperspektivet i fylkesplanlegging, regional planlegging og arealforvaltning. Sametinget vil bidra aktivt i dette arbeidet.

Partene vil videreutvikle flere kontaktpunkter og samarbeid i spørsmål som angår løpende arealforvaltning og kommunal arealplanlegging hvor partene har felles interesser. Sametinget vil delta i Arealplanforum. Partene vil samarbeide om videreutvikling av regionale retningslinjer for bruk og vern av arealer i fylket.

Artikkel 6 - Næringsutvikling

Partene vil samarbeide om utvikling, synliggjøring og konkretisering av samisk næringspolitikk. Det skal avvikles to administrative samarbeidsmøter årlig for å utveksle erfaringer og arbeide med konkrete løsninger. Ansvar for møteplanlegging og innkalling alternerer mellom partene.

Partene erkjenner at det er viktig å tilrettelegge for småskalavirksomhet i mange geografiske områder i Finnmark. Husholdet som økonomisk produksjonsvirksomhet, er fortsatt levende i regionen. Partene vil samarbeide om en videreutvikling av bedre treffsikkerhet fra virkemiddelapparatet i regionen i forhold til småskalavirksomhet og kultur som næring.

Partene er enige om bidra til å utvikle duodji til en levedyktig samisk næring.

Partene vil samarbeide om bruken av samisk kultur i reiselivssammenheng. Det er viktig at kulturen som blir formidlet i reiselivssammenheng har en ekthet og troverdighet som ivaretar et etisk nivå som er i samsvar med samiske interesser, normer og skikker.

Partene vil arbeide for å få nærhets- og avhengighetsprinsippet inn i forvaltningen av fangst av marine ressurser. Partene vil søke å samordne en felles fiskeripolitikk, særlig gjelder dette arbeidet i den blandede norsk- russiske fiskerikommisjon hvor de nordnorske fylkeskommunene har en felles representant og reguleringsrådet hvor Sametinget er representert.

Partene er enige om at Utviklingsselskapet for Indre Finnmark skal være et aktivt redskap i utviklingen av næringslivet i Indre Finnmark.

Artikkel 7 - Internasjonale forhold og Barentssamarbeid

Partene vil fremme hverandres interesser i internasjonale fora. Det gjelder i forhold til EU's INTERREG-programmer og den nordlige dimensjon, Barentssamarbeidet, det bilaterale samarbeidet med Nordvest Russland, Nordkalottensamarbeidet og det grenseregionale samarbeidet med Finland. Aktivitetene kan bl.a. konkretiseres i forbindelse med rullering av Barentsprogrammet, Barentsurfolksprogrammet, fylkesplanen, regionalt utviklingsprogram (RUP) og andre relevante programmer og prosjekter.

Partene er enige om å samarbeide om felles interesser i Barentsregionen og legge vekt på urfolksperspektivet i Barentssamarbeidet. Følgende dimensjoner bør ha felles oppmerksomhet i samarbeidet: Miljø- og ressurovervåking, forvaltning av marine ressurser herunder spesielt fiskeriene, urfolkenes språk, rettigheter, næringsutvikling og infrastrukturbygging.

Artikkel 8 - Museum

Partene skal arbeide for å styrke dokumentasjon, sikring og formidling av samisk kulturhistorie ved museene i Finnmark fylke. Sametinget har det nasjonale hovedansvaret for driftstøtten til de samiske museene. Finnmark fylkeskommune har et allment ansvar for de samiske museene og skal derfor bidra med årlig regional driftstøtte også til de samiske museenes virksomhet.

Partene skal bidra til et samarbeid mellom museene under hhv. Sametingets og fylkeskommunens forvaltningsansvar, ved blant annet å utvikle et nettverkssamarbeid.

Artikkel 9 - Kulturminnevern

Partene skal inngå et mer avklart samarbeid i forvaltningen av kulturminner etter kulturminneloven, jf. kulturminnelovens forskrifter § 3 Samarbeidsplikt. Samarbeidet skal baseres på gjensidig respekt, faglig utveksling og praktisk tilpasning.

Det er et felles mål å oppnå en større grad av faglig tematisk arbeidsdeling i kulturminnevernet.

Partene skal samarbeide om å utvikle en felles plan for vern og forvaltning av kulturminner og kulturmiljø i fylket. En slik kulturminneplan skal godkjennes av både Fylkestinget og Sametinget.

Partene forplikter seg til årlige samarbeidsmøter på etatsledernivå. Det skal legges til rette for bedre informasjonsutveksling og samarbeidsformer mellom saksbehandlere.

Artikkel 10 - Kultursamarbeid

Partene forplikter seg å arbeide for styrking og videreutvikling av den samiske kulturen i Finnmark. Spesielt må det settes fokus på den samiske kulturen i fjord- og kystområdene samt den øst/skoltesamiske kulturen.

Partene vil styrke kontakten på administrativt nivå innen kultursektoren gjennom faste årlige møter.

Artikkel 11 - Musikk

Partene vil arbeide for å tilrettelegge og videreutvikle samisk musikkformidling ved Musikk i Finnmark. Sametinget og Finnmark fylkeskommune er enige om å dele den regionale andelen med 50 % på hver av partene.

Partene vil aktivt arbeide for en opprettelse av et Etnomusikksenter og formidling av joik i skolene i Finnmark.

Artikkel 12 - Billedkunst og duodji

Sametinget vil videreføre innkjøpsordningen for samisk billedkunst og duodji.

Sametinget og Finnmark fylkeskommune utarbeider en felles strategi for realisering av et samisk kunstmuseum hvor bl.a. innkjøpt kunst skal plasseres.

Partene vil bidra til og arbeide for å sikre Samisk kunstnersenter i Karasjok finansiering for drift og videreutvikling av senteret, bl.a. med nødvendig IKT-løsninger.

Artikkel 13 - Teater/Scenekunst

Partene vil sørge for at samisk teatervirksomhet og scenekunst ivaretas i forbindelse med utarbeidelsen av Scenekunstplan for Finnmark 2003-2006.

Partene vil samarbeide om strategier for utvikling av scenekunsten i Finnmark, herunder også å sikre fortsatt utvikling av Beavvváš Sámi Teáhter som samisk nasjonalteater.

Partene vil arbeide for å legge til rette for samisk amatørteatervirksomhet, særlig i forhold til barn og unge.

Artikkel 14 - Festivaler

Partene vil arbeide for samfinansiering av samiske festivaler i Finnmark som Samisk Musikkfestival i Kautokeino og Påskefestivalen i Karasjok, samt eventuelt andre samiske-/urfolksfestivaler.

Partene anser det som viktig at det også legges til rette for samiske innslag under andre festivaler i fylket.

Artikkel 15 - Barn og unge

Partene vil samarbeide om utviklingen av innholdet i ulike tiltak, prosjekter og aktiviteter for barn og unge slik at samisk språk og kultur og det flerkulturelle perspektivet i sterkere grad kommer med. Dette gjelder spesielt i forhold til Den Kulturelle Skolesekken og Ungdommens Kulturmonstring.

Artikkel 16 - Idrett

Finnmark fylkeskommune skal igangsette et planarbeid for idrett og friluftsliv i Finnmark. Sametinget vil delta i dette arbeidet.

Partene skal arbeide for å legge til rette for utøvelse av idretter som reinkappkjøring og lassokasting, herunder finansiering av anlegg. Partene er enig om å finansiere et forprosjekt for utredning av anlegg for reinkappkjøring og lassokasting

Artikkel 17 - Kultursentra

Sametinget vil fortsatt gi driftstilskudd til Sjosamisk kompetansesenter i Billefjord. Partene ønsker å styrke sentrets virksomhet.

Artikkel 18 - Film

Partene vil arbeide for styrking av rammevilkårene for samisk film og legge forholdene til rette for å gjøre samisk filmproduksjon til en bærekraftig næring.

Partene vil bidra til å styrke Samisk filmfestival slik at den kan utvikle seg til en fast årlig festival. Partene vil arbeide for at samarbeidet mellom samiske filmaktører og Nordnorsk filmsenter i Honningsvåg utvikles videre.

Artikkel 19 - Samenes nasjonaldag

Partene vil at samenes nasjonaldag 6. februar blir markert ved at det flagges med det samiske flagget ved fylkeskommunale bygg og ved bygg der Sametinget er lokalisert. Partene oppfordrer alle offentlige instanser til å markere dagen.

Artikkel 20 - Bibliotek

Partene skal bidra med gjensidig informasjon og veiledning, deltakelse på hverandres faglige biblioteksamlinger og samarbeide om kurs og andre opplæringstiltak i samisk litteratur, kultur og bibliotekjeneste for ansatte i skole- og folkebibliotek i Finnmark.

Artikkel 21 - Samisk språk

Finnmark fylkeskommune forplikter seg til å følge opp tiltakene i "Handlingsplan for utvikling av samiskkompetanse i Finnmark fylkeskommune 2001-2005". Partene skal delta i forvaltningskommunenes språkforum "Giellagiella".

Sametinget vil fortsatt tildele tospråklighetsmidler til Finnmark fylkeskommune og vil aktivt bistå Finnmark fylkeskommune i arbeidet med samisk språkutvikling. Det skal avholdes et årlig drøftingsmøte på administrativt nivå hvor bl.a. behovet for midler for påfølgende budsjettår tas opp.

Sametinget vil fortsatt gi grunntilskudd til Samisk språk- og kultursenter i Porsanger, Samisk språksenter i Tana og Isak Saba guovddáš i Nesseby. Finnmark fylkeskommune vil supplere grunntilskuddet fra Sametinget til samiske språksentra i Finnmark.

Partene ønsker flere fungerende samiske språksentre. Partene vil bidra med råd og veiledning til kommuner/områder som ønsker å satse på arbeidet med samisk språk.

Partene skal motivere kommunene i Finnmark og regionale statsetater til å prioritere samisk språk også utover minimumsbestemmelsene i Samelovens språkregler.

Artikkel 22 - Samiske stedsnavn

Partene vil samarbeide om å få flere samiske stedsnavn normert, vedtatt og brukt i offentlig sammenheng.

Artikkel 23 - Opplæring

Partene vil bidra til tilrettelagt opplæring for samiske elever i videregående skole. Videre skal partene bidra med gjensidig informasjon og veiledning, deltakelse på relevante faglige skolesamlinger og samarbeide om kurs og andre tiltak innen videregående opplæring. Partene skal orientere hverandre gjensidig om blant annet støtteordninger og læremidler.

Finnmark fylkeskommune og Sametinget tar sikte på minst et felles planleggingsmøtet i året.

Finnmark fylkeskommune og Sametinget inviterer hverandre til deltagelse i planarbeide som angår videregående opplæring.

Når partene behandler saker som omhandler videregående opplæring og voksenopplæring, er partene en naturlig høringsinstans for hverandre.

Finnmark fylkeskommune og Sametinget skal samarbeide om å legge til rette for at bedrifter tar ansvar for lærlinger innen duodji samt samarbeide for å rekruttere lærlinger til faget.

Finnmark fylkeskommune skal samarbeide om oppfølgingstjenesten for samisk ungdom.

Artikkel 24 - Spesialisthelsetjenesten

Partenes forhold til spesialisthelsetjenesten er å innta en ombudsrolle. Begge parter er høringsinstans i forbindelse med ulike helse spørsmål. Der det er naturlig, kan partene samarbeide om å gi uttalelse.

Finnmark fylkeskommune er positiv til at Sametinget deltar på samarbeidsmøtene med Helse Finnmark HF.

Finnmark fylkeskommune er også positiv til at sametingspresidenten deltar på samarbeidsmøtene mellom fylkesordførerne og styreleder for Helse Nord RHF.

Artikkel 25 - Tannhelse

Partene inngår et samarbeid med sikte på å rekruttere tannlegestudenter og øvrig personell innen tannhelsetjenesten fra samiske kommuner. Det er spesielt viktig å rekruttere samiskspråklig tannhelsepersonell.

Artikkel 26 - Barnevern, rusvern og familievern

Fra 01.01.04 vil staten overta ansvaret for ovennevnte tjenester. Partenes forhold til disse tjenestene blir da den samme som for spesialisthelsetjenesten. Videre samarbeid på disse områdene avtales når organisering av tjenestene er mer avklart.

Artikkel 27 - Kompetanse, hospitering og kunnskapsutveksling

Partene iverksetter en hospiteringsordning for/mellom ansatte i Finnmark fylkeskommune og Sametinget. Det skal være et tilrettelagt opphold, godkjent av begge parter og den ansatte selv. Vertsinstitusjonen er behjelpelig med bosted. Lønn og øvrige utgifter dekkes av den faste arbeidsgiver, som også har arbeidsgiveransvaret.

Partene vil gjennom samarbeid via denne avtalen og på andre måter øke kunnskapen og kompetansen blant politikere og ansatte om respektive virksomheter. Partene vil på politisk og/eller administrativt nivå besøke henholdsvis fylkestingssamlingene/sametingssamlingene minst en gang i året. Partene er enige om å tilrettelegge for besøket både praktisk og på det faglig plan.

Artikkel 28 - Innkjøpsavtale

Sametinget og Finnmark fylkeskommune har inngått en samarbeidsavtale om innkjøp som gjelder fra 01.04.2003. Avtalen innebærer at Sametinget er med på en rekke avtaler fylkeskommunen har når det gjelder innkjøp. Hensikten med avtalen er å dra nytte av hverandres innkjøpsvolumer, kompetanse og

ressurser, og å bidra til gjensidig kompetanseoppbygging og lære hverandre bedre å kjenne. Når nye avtaler skal tegnes med leverandører, skal Sametinget og Finnmark fylkeskommune skriftlig avtale om samarbeidet skal utvides til nye områder.

Artikkel 29 - Informasjonsutveksling

Partene har et felles ansvar for at befolkningen og offentlige instanser i Finnmark fylke er orientert om og har kunnskaper om samiske spørsmål. Partene vil videreformidle relevant informasjon på egne nettsteder og på andre måter. Informasjonen skal i størst mulig grad formidles også på samisk.

Sametinget skal gi informasjon på nettsteder og i informasjonshyller om Finnmark fylkeskommunes arbeid med samiske spørsmål.

Finnmark fylkeskommune og Sametinget vil i samarbeid spre informasjon om Sametinget, samemantallet og sametingsvalg blant ansatte, elever og innbyggere i Finnmark. Slik informasjon skal finnes på fylkeskommunens nettsteder og i informasjonshyller for publikum i fylkeskommunale institusjoner. Sametinget skal sørge for at Finnmark fylkeskommune har tilgang til informasjonsmateriell om Sametinget, samemantallet og sametingsvalg, samt informere og veilede ved behov.

Saken ble avsluttet fredag 26. september 2003 kl. 10.05.

Sak 37/03

Markeds- og slaktesituasjonen i reindriftnæringen

Saken påbegynt fredag 26. september 2003 kl. 08.30.

I Dokumenter

- Sak 29/03 Nye saker Forslag 1 NSRs samarbeidsgruppe og Sps samarbeidsgruppe v/Amund P. Anti
- Sak 29/03 Nye saker Forslag 5 Arbeiderpartiets sametingsgruppe v/Berit Oskal Eira

II Forslag og merknader

Fellesforslag fremmet av Berit Oskal Eira, Aps sametingsgruppe, NSRs samarbeidsgruppe, SPs sametingsgruppe, Høyre og Kautokeino flyttsamelist

Levering av slakt og omsetning av reinkjøtt har denne høsten vært problematisk. Dette har resultert i at enkelte distrikter ikke har fått levert rein til slakt. Dette har medført store økonomiske konsekvenser for den enkelte reiner og er dessuten uheldig i forhold til vinterbeitesituasjonen. Årsakene er sammensatte hvor mottakskapasitet og store lagre av fjorårets produksjon er viktige elementer. På kort sikt er det nødvendig å vurdere tiltak for denne slaktesesongen. På lengre sikt er det nødvendig med en grundigere gjennomgang av markedsføring, omsetning og strukturelle forhold innenfor reinslaktingen.

Ut fra dagens situasjon innen reinslaktinga ber Sametinget avtalepartene om å vurdere kortsiktige tiltak for å avhjelpe situasjonen. Avtalepartene bør igangsette tiltak som avhjelper det økonomiske tapet den enkelte reiner har på grunn av manglende og/eller forsinket levering av slakterein. Eksempelvis at tidligslaktetilskuddet på kr 10,- per kilo levert kjøtt skal gjelde ut driftsåret og at manglende mulighet for slakt av okserein ikke medfører progressivt trekk i tilskudd, verken for den enkelte reiner eller distrikt. De bør også vurdere tiltak som gjør at reinen som er planlagt slaktet kan bli slaktet og derigjennom ikke belaster marginale vinterbeiter. Tiltakene må utformes slik at reinkjøttprisen til reiner ikke blir redusert. I tillegg må det vurderes igangsetting av kortsiktige, direkte markedsføringstiltak for å stimulere til økt salg. Reinslaktingen foregår vanligvis i tre ulike perioder; førbrunstslakt, førjulslakt og vinterslakt. Førbrunstslakten er i ferd med og avsluttes. I forhold til førjulslakten og vinterslakten er det fremdeles tid til å gjennomføre markedsføringstiltak. Sametinget ber Landbruksdepartementet som ansvarlig forvaltningsmyndighet å innkalle Norske Reindriftsamers Landsforbund (NRL) til drøfting både i forhold til det økonomiske tapet for den enkelte reiner og reinbeitedistrikt, og for å få i gang markedsføring.

Sametinget ser det også som nødvendig å vurdere mer langsiktige tiltak for å oppnå samsvar mellom slaktebehov, infrastruktur og marked. I den sammenheng er det nødvendig både å vurdere slakteristruktur og markedsføring. Dette må sees i sammenheng med målsetningen i verdiskapningsprogrammet *om å bidra til at reiner gis muligheter til å øke sin inntjening gjennom å ta ansvar for en større del av verdiskapingen selv*, slik at reindriftnæringen blir mer robust og ikke så avhengig av noen få slakterier. Reindriftnæringen må gies

mulighet til å delta i alle deler av verdiskapningskjeden innen reinkjøtt og andre produkter der reinen utgjør råvaren.

Sametinget er kjent med at avtalepartene har bedt Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) om å evaluere bruken av avtalemidlene bl a til markedsfremmende tiltak. Sametinget ser det som viktig at markedsføring taes opp som eget tema under kommende forhandlinger. I tillegg er det naturlig å vurdere markedsføringstiltak på nordisk plan, der samiske produkter markedsføres som urfolksprodukter.

Sametinget ber Sametingsrådet følge opp saken slik at det gjennomføres en grundig gjennomgang av de strukturelle forhold som har resultert i dagens problemer innen reinslakting og omsetning.

III Votering

Av 39 representanter var 32 tilstede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Forslaget ble enstemmig vedtatt.

IV Protokolltilførsel

Det ble ikke fremmet protokolltilførsel i denne sak.

V Talerliste og replikkordskifte

	Taler	Replikk
1	Berit Oskal Eira (saksordfører)	
2	Randi A. Skum	Janoš Trosten
3	Randi A. Skum	
4	Per A. Bæhr	
5	Ole Henrik Magga	Berit Oskal Eira
		Olav Dikkanen
6	Amund P. Anti	

VI Sametingets vedtak etter voteringen

Levering av slakt og omsetning av reinkjøtt har denne høsten vært problematisk. Dette har resultert i at enkelte distrikter ikke har fått levert rein til slakting. Dette har medført store økonomiske konsekvenser for den enkelte reineier og er dessuten uheldig i forhold til vinterbeitesituasjonen. Årsakene er sammensatte hvor mottakskapasitet og store lagre av fjorårets produksjon er viktige elementer. På kort sikt er det nødvendig å vurdere tiltak for denne slaktesesongen. På lengre sikt er det nødvendig med en grundigere gjennomgang av markedsføring, omsetning og strukturelle forhold innenfor reinslaktingen.

Ut fra dagens situasjon innen reinslaktinga ber Sametinget avtalepartene om å vurdere kortsiktige tiltak for å avhjelpe situasjonen. Avtalepartene bør igangsette tiltak som avhjelper det økonomiske tapet den enkelte

reineier har på grunn av manglende og/eller forsinket levering av slakterein. Eksempelvis at tidligslaktetilskuddet på kr 10,- per kilo levert kjøtt skal gjelde ut driftsåret og at manglende mulighet for slakting av okserein ikke medfører progressivt trekk i tilskudd, verken for den enkelte reineier eller distrikt. De bør også vurdere tiltak som gjør at reinen som er planlagt slaktet kan bli slaktet og derigjennom ikke belaster marginale vinterbeiter. Tiltakene må utformes slik at reinkjøttprisen til reineier ikke blir redusert. I tillegg må det vurderes igangsetting av kortsiktige, direkte markedsføringstiltak for å stimulere til økt salg. Reinslaktingen foregår vanligvis i tre ulike perioder; førbrunstslagt , førjulslakt og vinterslagt. Førbrunstslakten er i ferd med og avsluttes. I forhold til førjulslakten og vinterslakten er det fremdeles tid til å gjennomføre markedsføringstiltak. Sametinget ber Landbruksdepartementet som ansvarlig forvaltningsmyndighet å innkalle Norske Reindriftsamers Landsforbund (NRL) til drøfting både i forhold til det økonomiske tapet for den enkelte reineier og reinbeitedistrikt, og for å få i gang markedsføring.

Sametinget ser det også som nødvendig å vurdere mer langsiktige tiltak for å oppnå samsvar mellom slaktebehov, infrastruktur og marked. I den sammenheng er det nødvendig både å vurdere slakteristruktur og markedsføring. Dette må sees i sammenheng med målsetningen i verdiskapningsprogrammet *om å bidra til at reineier gis muligheter til å øke sin inntjening gjennom å ta ansvar for en større del av verdiskapningen selv*, slik at reindriftsnæringen blir mer robust og ikke så avhengig av noen få slakterier. Reindriftsnæringen må gies mulighet til å delta i alle deler av verdiskapningskjeden innen reinkjøtt og andre produkter der reinen utgjør råvaren.

Sametinget er kjent med at avtalepartene har bedt Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) om å evaluere bruken av avtalemidlene bl a til markedsfremmende tiltak. Sametinget ser det som viktig at markedsføring taes opp som eget tema under kommende forhandlinger. I tillegg er det naturlig å vurdere markedsføringstiltak på nordisk plan, der samiske produkter markedsføres som urfolksprodukter.

Sametinget ber Sametingsrådet følge opp saken slik at det gjennomføres en grundig gjennomgang av de strukturelle forhold som har resultert i dagens problemer innen reinslakting og omsetning.

Saken ble avsluttet fredag 26. september 2003 kl. 08.55.